

DOKTORI (Ph.D.) ÉRTEKEZÉS

HAJDU EMESE ERZSÉBET

Nyugat-magyarországi Egyetem
Sopron
2012

Nyugat-magyarországi Egyetem
Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok
Doktori Iskola

VÁLLALKOZÁSOK ADÓZÁSÁNAK ÉS VERSENYKÉPESSÉGÉNEK
ÖSSZEFÜGGÉSEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN A TÁRSASÁGI ADÓ
TÜKRÉBEN

Doktori (PhD) értekezés

Készítette:
Hajdu Emese Erzsébet

Témavezető:
Dr. Vágyi Ferenc Róbert PhD

Sopron
2012.

**VÁLLALKOZÁSOK ADÓZÁSÁNAK ÉS VERSENYKÉPESSÉGÉNEK
ÖSSZEFÜGGÉSEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN A TÁRSASÁGI ADÓ TÜKRÉBEN**

Értekezés doktori (PhD) fokozat elnyerése érdekében

Készült a Nyugat-magyarországi Egyetem
Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Pénzügyi Alprogram programja keretében

Írta:

Hajdu Emese Erzsébet

Témavezető: Dr. Vágyi Ferenc Róbert PhD

Elfogadásra javaslom (igen / nem) (aláírás)

A jelölt a doktori szigorlaton 100 % -ot ért el.

Sopron, 2007. június 28.

.....
a Szigorlati Bizottság elnöke

Az értekezést bírálóként elfogadásra javaslom (igen /nem)

Első bíráló (Dr.) igen /nem
(aláírás)

Második bíráló (Dr.) igen /nem
(aláírás)

A jelölt az értekezés nyilvános vitáján % - ot ért el.

Sopron,

.....
a Bírálóbizottság elnöke

A doktori (PhD) oklevél minősítése.....

.....
az EDT elnöke

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETÉS	8
1.1	A disszertáció célkitűzése és feladatai	9
1.2	A kutatás hipotézisei	10
2	IRODALMI ÁTTEKINTÉS	12
2.1	Adózási alapelvek, adópolitika	12
2.2	A versenyképesség értelmezése	17
2.3	A vállalkozások versenyképességének összetevői, mérése	25
2.4	A versenyképesség és az adóztatás kapcsolata	30
2.5	Versenyképesség és adóztatás az Európai Unió szintjén	32
3	A KUTATÁS TARTALMA ÉS MÓDSZERE	37
4	AZ ADÓZTATÁS ÉS KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TÁRSASÁGI JÖVEDELEMADÓZTATÁS TRENDJEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN	39
4.1	Az adózás trendjei az Európai Unióban	39
4.2	Az EU tagállamok társasági adórendszereinek jellemzői	44
4.3	A társasági jövedelemadóztatás trendjei a Közösségben	46
5	A TÁRSASÁGI JÖVEDELEMADÓ ÉS ANNAK GAZDASÁGTORZÍTÓ HATÁSAI	68
5.1	Miért legyen társasági adó?	69
5.1.1	Haszon elv	69
5.1.2	Adó exportálás	70
5.1.3	Treasury hatások	70
5.1.4	A személyi jövedelemadó eróziója	71
5.1.5	Politikai kényszer	71
5.2	A társasági adó belföldön okozott torzításai	71
5.2.1	A holt teher veszteség	71
5.2.2	A munkaerőre áthárított torzító hatások	74
5.2.3	Adminisztratív és megfelelési költségek	75
5.2.4	A csökkentett társasági adóráták torzító hatásai	77
5.2.5	Adónemek közötti torzító hatások	78
5.2.6	A vállalati beruházásokat torzító hatás	79
5.3	Nemzetközi torzítások	80
5.3.1	A telephelyválasztással kapcsolatos torzítások	81
5.3.2	A befektetésre gyakorolt torzítások	82
5.3.3	A profitátcsoportosítás okozta torzítások	83
6	A TÁRSASÁGOK JÖVEDELEMADÓ-TERHELÉS MÉRÉSI MÓDSZEREI AZ EURÓPAI UNIÓBAN	86
6.1	ASTR (average statutory tax rate=átlagos törvényes adórata) – társaságok vállalkozói jövedelemének átlagos adóterhelése	86
6.2	A tényleges társasági adórata –(Effective corporate tax rates = ECTR)	90
6.2.1	A makro vissza(múlra)tekintő módszer	91
6.2.2	Mikro vissza(múlra)tekintő módszertan	95
6.2.3	Mikro előretekintő módszertan	97
6.3	A tényleges adóterhelés vizsgálata a belföldi befektetések esetén az EU 27 tagállamában 2009-ben	101
6.3.1	A modell feltételezései	101
7	A TÁRSASÁGI ADÓHARMONIZÁCIÓ VIZSGÁLATA	116

7.1	A társasági adó-harmonizáció fejlődése	117
7.1.1	Milyen lépések történtek a harmonizáció útján napjainkig?	118
7.1.2	Melyek a harmonizáció hiánya miatt fellépő versenyképességre ható problémák?	120
7.2	A székhely szerinti adózás (Home State Taxation, továbbiakban HST) kezdeményezés	121
7.2.1	A HST sajátosságai	122
7.2.2	A székhelyszerinti adózás előnyei és hátrányai	123
7.3	A Közös Konszolidált Társasági Adóalap (KKTA) kezdeményezés	124
7.4	A teljes harmonizáció lehetősége	133
7.5	A saját modell: a gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer	134
7.5.1	A modell működése	135
7.5.2	A gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer vizsgálata	138
7.5.3	A módszer előnyei és hátrányai	146
8	ÚJ ÉS ÚJSZERŰ EREDMÉNYEK	151
9	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK	157
10	ÖSSZEFOGLALÁS	162
11	SUMMARY	167
12	MELLÉKLETEK	172
M1.	Irodalomjegyzék	172
M2.	Magyarázatok a 1. kutatási fejezethez	185
M3.	A társasági adórendszerek és a tulajdonosok adóztatásának áttekintése a 2011-es adózási jellemzők alapján	186
M4.	A társasági jövedelemadó ráta 2010-ben ¹	187
M5.	Az egyes országok adózási intézkedéseinek GDP-re gyakorolt hatása	190
M6.	Az adminisztrációs költségekkel kapcsolatos néhány hazai tanulmány főbb megállapításai	194
M7.	Eredménykimutatás a BACH adatbázis alapján	195
M8.	A tényleges átlagos társasági adórátá az EU egyes tagállamaiban az eszköz és a finanszírozási forrás szerint	196
M9.	A nemzeti EATR országonkénti alakulása	197
M10.	Az effektív adóterhelés és a kis- és középvállalkozások	198
M11:	a kötelező és a választható KKTA bevezetésének hatása a társasági adóbevételekre	215
M12.	A gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer modelljének számításai	216

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Porter vállalati versenyképesség modelljének fő tényezői	23
2. ábra: Porter makrogazdasági versenyképesség modelljének tényezői	24
3. ábra: A gazdasági rendszerek versenyképességi szintjei.....	26
4. ábra: A teljes adóterhelés GDP-hez viszonyított aránya az EU országok átlagában, USA-ban és Japánban.....	39
5. ábra: Az adók GDP-hez viszonyított aránya és trendje az Euro zóna és az EU 27 átlagában.....	40
6. ábra: A teljes adóterhelés alakulása a GDP százalékában az EU-27 országokban	41
7. ábra: A teljes adóterhelés GDP-hez viszonyított arányának átlagos változása 2000 és 2008 között százalékban kifejezve	41
8. ábra: A teljes adóterhelés a GDP százalékában az EU-27 országokban, 2008	42
9. ábra: A társasági jövedelemadó rendszer az EU tagállamokban.....	45
10. ábra: Társasági adórata alakulása 1995 és 2010 között.....	47
11. ábra: Harberger háromszög	73
12. ábra: Nemzetközi vállalkozások döntési fája	81
13. ábra: Eszközök és annak finanszírozása a számvitelben	102
14. ábra: A társasági adóterhelése (EATR) 2009-ben	103
15. ábra: Az EATR (%) és a GDP részarány (a teljes EU GDP %-ban) korrelációja az EU 27 tagállamában, 2009-ben.....	104
16. ábra: A kombinált törvényes társasági adórata és az EATR összehasonlítása 2009-ben 107	107
17. ábra: A tényleges társasági adóterhelés (EATR) az eszközök és a finanszírozási források szerint, 2009-ben %-ban kifejezve	109
18. ábra: Az EATR alakulása az EU tagállamaiban, %-ban kifejezve, 1998 és 2009 között 111	111
19. ábra: A harmonizált társasági adóalap meghatározásának folyamata	126
20. ábra: Az adóbevételek és a foglalkoztatás változása egy kötelezően bevezetett KKTA rendszer esetén.	129
21. ábra: A GDP és az átlagos társasági adóterhelés kapcsolata.....	154

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. táblázat: A versenyképességi megközelítések összehasonlítása.....	22
2. táblázat: Az adók és a járulékok a GDP százalékában, az EU-ban és Magyarországon (%).....	42
3. táblázat: Az adó- és a járulékkerhek közgazdasági funkció szerinti megoszlása az EU-ban és Magyarországon (%)	43
4. táblázat: A társasági jövedelemadó intézkedések jellemzői	48
5. táblázat: A tényleges társasági adóterhelést mérő módszerek összehasonlítása.....	100
6. táblázat: A szükséges társasági adórata alakulása	140
7. táblázat: A korrigált társasági adókulcsok alakulása az egyes nemzetgazdasági ágakban	142
8. táblázat: A nemzetgazdasági ágak bruttó kibocsátásának alakulása 2006 és 2010 között	143
9. táblázat: A nemzetgazdasági ágak nettó működési eredményének alakulása 2006-2010 között	144
10. táblázat: A társasági adóharmonizációra vonatkozó javaslatok összehasonlítása.....	148
11. táblázat: A tényleges társasági adóterhelés mérése	153
12. táblázat: Összesítő a hipotézisvizsgálat eredményeiről és a megfogalmazott tézisekről	155

1 BEVEZETÉS

A disszertáció a vállalkozások adózásának és versenyképességének elemzésével foglalkozik, kutatja a köztük levő kapcsolatot, azon belül is kiemelten fókuszálva a társasági adó szerepére az Európai Unióban. A társasági adózás az elmúlt két évtizedben jelentős változásokon esett át, melynek keretében az adókulcsok csökkentése, az adóalap szélesítése és a kedvezmények szűkítése jellemezte a tagországok átalakulásait. A változások ugyanakkor még nem értek véget. Globalizálódó világunkban az adórendszer újabb és újabb kihívásokkal néz szembe. A versenyképesség, a fenntarthatóság, és a nemzetközi megfelelés azok a tényezők, amelyeket az ideális adórendszernek egyidejűleg és magas szinten kell szolgálnia.

A téma aktualitását továbbá az adja, hogy az adók a költségvetés legnagyobb bevételi forrását képezik és az elmúlt években felerősödött állami szerepvállalással egyidejűleg jelentőségük a gazdasági növekedésben fokozódott. Megállapítható, hogy a gazdaság folyamataiban, a versenyképesség alakulásában az adók mértékének vagy azok struktúrájának változása fontos szerepet játszik. Egy ország nemzetközi tőkevonzó képessége szempontjából pedig a nyereségadó terhelés nagysága bizonyítottan befolyásoló tényező. Mindemellett az Európai Unió kiszélesedésével megnőtt az igény a ténylegesen egységesen működő piac megteremtésére. Ennek egyik fontos feltétele a tőke szabad áramlását gátló vagy befolyásoló tényezők, mint a társasági jövedelemadóztatás hatásainak eliminálása. Ezt célozzák az immár hosszú évek óta zajló harmonizációs folyamatok.

A vállalati versenyképesség alakulására számtalan tényező hat, köztük az adórendszer is. A versenyképesség egyik legjobban mérhető és összehasonlítható mutatója a megtermelt jövedelem. Amennyiben azt szeretnénk, hogy a társasági jövedelemadó versenysemlegesen torzítsa a megtermelt vállalkozói jövedelmeket, ahhoz átlátható, igazságos, egyszerűen adminisztrálható és egységes rendszer szükséges.

Egy adott országban meglévő politikai környezet, szűkebb értelemben a fiskális politika, az adózási vonatkozások, a tulajdonosi jövedelmekhez való hozzáférés viszonyai mind olyan tényezők, amelyek nagy befolyást gyakorolnak a vállalat életére. A tanulmány keretében a vizsgálatokat az ország gazdasági hátterére, azon belüli is az adózásra, konkrétan a társasági adózásra szűkíttem. A szerző arra keresi a választ, hogy a vállalatokat terhelő nyereségadó milyen módon befolyásolja a versenyképességet és ez hogyan hat a hazai és a nemzetközi piacokon való működésükre és befektetéseikre? Keresi azt a társasági jövedelem-adóztatási

módot, amely úgy képes a vállalatokat terhelni, hogy közben a versenyben való részvételüket nem befolyásolja.

1.1 A disszertáció célkitűzése és feladatai

A disszertáció megírásának célja, hogy az Európai Unió tagállamainak sajátos adórendszereit ismertette, azon belül is a közvetett adókra, pontosabban a társasági adóztatásra fókuszálva meghatározza a versenyképesség és az adózás kapcsolatát, azok összefüggéseit. Vizsgálja az adóztatás által okozott gazdasági torzításokat, lehetséges fejlődési utakat, amely révén az egységes piac vállalkozásainak versenyfeltételei erősödni tudnak.

További célkitűzések:

- az EU 27 tagállamára vonatkozó társasági adórendszerek megismerése, sajátosságainak feltárása, az alkalmazható jó gyakorlatok megfogalmazása;
- az adóráták és az adóalapok trendjeinek megfigyelése és a jövőre vonatkozó következtetések levonása;
- a folyamatban lévő reformok számbavétele és a megtermelt jövedelmekre való hatásainak megértése;
- a társasági adóterhelés okozta gazdasági torzítások feltárása, azoknak a vállalkozás működésére, versenyképességére gyakorolt hatásainak kimutatása;
- az adóterhelés mérés sokszínű módszertanának feltérképezése, a legalkalmasabb módszer kiválasztása, segítségével elemzések végzése;
- az adóharmonizáció és a verseny összefüggéseinek értelmezése, a vállalati versenyképességnek legjobban megfelelő adóztatás jellemzőinek meghatározása.

A célkitűzések megvalósítása érdekében a szerző az alábbi feladatokat végzem el:

- Elemzem és értékelem az Európai Unió tagállamainak adózási folyamatait különös tekintettel a társaságok jövedelemadózást, prognosztizálom a közeli jövőben várható változásokat, trendeket;
- Számba veszem és összehasonlítom az egyes tagországok jövedelemadózási jellemzőit, kitérve a kis- és közepes vállalkozásokra. Kiemelem a Magyarország számára mintaként szolgáló elemeket;
- Vizsgálom, hogy miért van szükség társasági adóra és annak hatására milyen torzulások következnek be a gazdaságban;

- Rendszerezem azokat a jellemző mutatószámokat és rátákat, melyekkel a vállalkozások országonként eltérő társasági jövedelemadó terhei összevethetőek, a tőkebefektetésre és a jövedelemtermelésre gyakorolt hatásai kimutathatóak;
- Vizsgálom a társasági adóharmonizáció elmaradásának okait, eddigi folyamatait, a harmonizációs javaslatokat. A tapasztalatok alapján megkísérlem a versenysemlegességnek legjobban megfelelő európai adóztatási modell felépítését.

A dolgozat a vállalati jövedelemadózás és versenyképesség elméleti és gyakorlati kérdéseinek elemeit vizsgálja az Európai Unióban. Az értekezés szerzője az elmúlt tíz évben folyamatosan fejlesztette adózási ismereteit elméletben és gyakorlatban. Elvégezte az adótanácsadó és adószakértő képzéseket, majd az Adószakértők Országos Egyesületének tagja lett. Nemzetközi vállalatoknál pénzügyi területen eltöltött évei során a gyakorlat oldaláról is gyűjtött tapasztalatokat a társasági adózás rejtelméről.

1.2 A kutatás hipotézisei

A disszertációban olvasható megállapításokat és következtetéseket a hazai és a nemzetközi szakirodalomra, a saját és mások által végzett kutatásokra, statisztikai jelentésekre, és tanulmányokra építem.

A dolgozat megírásának kezdetén a következő hipotéziseket fogalmaztam meg:

H1: Az Európai Unió tagállamaiban a közteherviselési rendszer csapdába került. Egyrészt az adóverseny hatására elvárt, hogy mérséklődjenek az egyes országok GDP arányos adóterhelései, ugyanakkor a tagállami versenyképesség fenntartása növekvő kormányzati ráfordításokat igényelne. A kelepceből kilépni elsődlegesen az **adóztatás hatékonyságának növelésével** lehet. Továbbá segíthet az egyes **tagállamok gyakorlatainak megismerése**.

H2: A társasági adóztatás léte belföldön és nemzetközi viszonylatban **torzításokat okoz a gazdaságban**. A torzítások fő forrása a **termelési tényezők közötti jövedelem eltolódás, a profit nemzetközi áthelyezése és a külföldi tőkebefektetés**. A társasági adóalap vagy ráta változtatása a tőke és a munka közötti jövedelmek áthelyezéséhez, illetve a befektetések valamint a nyereség tagállamok közötti átcsoportosításához vezet.

H3: A társasági jövedelemadó és a versenyképesség összefüggéseinek megítéléséhez fontos a **tagországok adóterheinek összevethetősége**. A tényleges adóterhelést a törvényes adórátán kívül számos egyéb tényező (adóalap meghatározás módszere, kedvezmények köre, stb.) befolyásolja. Az egyes országok eltérő jellemzőkkel bíró adóterhelései **nehezen összevethetőek**, egységes mérőszámmal korlátozottan jellemezhetőek.

H4: A tényleges adóterhelés **függ** az egyes országok méretétől és gazdasági fejlettségétől. Az egyes országok által megtermelt GDP és az adóterhelés között összefüggés van.

H5: Globalizálódó gazdaságunkban, ahol egyre nagyobb számban jelennek meg a kis- és közepes vállalkozások nemzetközi szinten az eltérő nemzeti társasági jövedelemadó rendszerek komplikálják az **adózási adminisztrációt, torzítják a vállalkozások versenyfeltételeit**. A társasági jövedelemadó-rendszerek mélyebb **harmonizációjának** kialakításával **csökkenthető az adózási adminisztráció**.

H6: A Közösségen belüli vállalkozások **versenyképességére semlegesen ható társasági adóztatás** csak a teljes harmonizáció mellett érhető el.

H7: A teljes társasági adóharmonizáció megvalósításához **új szemléletű adó-megállapítás** szükséges, amely feltételezi az országtól és társasági formától független, azonos elvekre épülő társasági adóalap meghatározást egységes adóterhekkel.

2 IRODALMI ÁTTEKINTÉS

„A polgárok a vagyonuk egy részét átengedik az államnak, hogy a másik felét nyugodtan élvezhessék.”

Montesquieu

2.1 Adózási alapelvek, adópolitika

Az adóztatás már a történelem kezdeteitől része volt a szervezett emberi csoportosulásoknak, az államok gazdasági életének, ugyanakkor csak a XVIII. századtól használják az adórendszer fogalmát és vizsgálják a gazdaság szereplőire, a piaci mechanizmusok működésére gyakorolt hatását. Maga az adó olyan közvetlen ellenszolgáltatás nélküli jövedelemátengedés, amelyet az állam kényszer útján hajt be (Gacsályi-Meyer 2002). Az adók szükségessége azzal indokolható, hogy a piaci mechanizmusok nem működnek kielégítően, ezért az államnak valamilyen módon be kell avatkoznia, hogy a felmerülő szociális igényeket ki tudja elégíteni és az erőforrások, illetve jövedelmek megfelelő elosztását biztosíthassa (Mizik 2003). Samuelson és Nordhaus (1997) hasonlatát idézve: „a gazdaság egyszerűen nem képes nyugodt maradni. Akárcsak a kisgyerek, állandóan ilyen vagy olyan bajba kerül.” Gondolhatunk itt a munkanélküliségre, az inflációra és a spekulációra, melyek a világ valamennyi országában jelen vannak és voltak. A középkori feudális rendszert felváltó új viszonyok egyre nagyobb figyelmet fordítottak az ún. piaci mechanizmusra. A folyamat eleinte a teljes laissez faire állapot felé haladt, vagyis azon állapot felé, amikor a kormányzat az üzleti élet dolgaiba egyáltalán nem avatkozik be, majd ez a tendencia megfordult. A fejlett államokban a XIX. század vége óta a kormányzati beavatkozás szerepe szinte folyamatosan növekszik (Samuelson-Nordhaus 1997).

A XVIII-XIX. század időszakára tehető az adózás alapelveinek első megfogalmazása, amelyek idővel további elemekkel bővültek. Az 1800-as évek egyik nagy gondolkodója Jakob Friedrich van Bielfeld báró az állami bevételek beszedésének optimális jellemzőit definiálta (Heilmann 1984). Véleménye szerint minden polgárnak vagyona és gazdasága arányában kell a terheket viselnie. A befizetés ugyanakkor a lehető legkisebb mértékben zavarhatja az egyéneket, a beszedés időpontja és módja pedig a polgárok számára a lehető legkényelmesebb kell, hogy legyen. A későbbiekben a közgazdasági szakirodalomban az optimális adóztatás sokféle megfogalmazásával találkozunk. A legismertebb ezek közül Adam Smith (1940) klasszikus optimális adórendszer nézete, amely négy alapelvet fogalmaz meg:

1. **Igazságos, arányos:** mindenkinek a „legjobb tehetsége” szerint kell hozzájárulnia a közterhekhez. Az egyéneknek képességük szerint kell az adóterheket viselniük. (fizetőképesség elve)
2. **Meghatározható, kiszámítható:** az adónak mind az adófizető, mind a kivető számára egyértelműnek, áttekinthetőnek és az önkényt kizárónak kell lennie (realitás elve).
3. **Kényelmes:** a polgár akkor adózhasson, amikor számára gazdaságilag a legalkalmasabb.
4. **Gazdaságos és hatékony:** az adó beszedése minél olcsóbb legyen, azaz könnyen beszedhető adónemek legyenek. Az adózás többletterhét minimalizálni kell.

Musgrave és Stiglitz a XX. század két meghatározó közpénzügyekkel foglalkozó személyisége fejlesztette tovább az adórendszerrel szemben támasztott követelményeket. Mindketten hasonló eszmerendszerben gondolkodtak, amelyben különbség csupán az egyes tényezőkre fektetett hangsúlyban figyelhető meg. Musgrave (1993) a nyomatékot a következő hat elvre helyezi:

- Igazságosság,
- Minimális holtteher veszteség,
- Más gazdaságpolitikai célok befogadása esetén az igazságot legkevésbé zavaró,
- Fiskális és stabilizációs politikát lehetővé tevő,
- Hatékony adminisztrációt és egyértelműséget biztosító,
- Minimális igazgatási és adminisztrációs kötelezettségekkel beszedhető legyen az adó.

Stiglitz (2000) optimális adórendszere már új elemeket is tartalmaz, véleménye szerint az adóztatás akkor jó, ha a következő öt tulajdonságnak megfelel:

1. **Gazdasági hatékonyság:** az adóztatási célt (az állami bevételek biztosítása) valamint a gazdaság egyes területeinek orientálását a leginkább kedvező és hatékony módon kell megvalósítani. Elvi cél, hogy az adórendszer ne torzítsa a termelési tényezők hatékony felhasználását. A gyakorlatban az adópolitika a gazdaságpolitika eszköze, ezen keresztül szándékosan befolyásolja a gazdasági szereplők cselekvéseit.
2. **Politikai érzékenység:** („fiskális illúzió”) az adófizetők sohasem számolnak a kormányzatnak fizetett adók összmenyiségével, ezek számukra átláthatatlanok. Vannak adónemek, amelyek nagyobb és mások amelyek csekélyebb ellenállást váltanak ki a társadalomból. Ezt támasztja alá többek között a forgalmi adók mellett

szóló egyik érv, hogy ezen adóknak a jelenlétét – esetleges emelését – kevésbé lehet érzékelni, mint például a személyi jövedelemadót. Az adórendszer politikai érzékenységének másik megnyilvánulása, hogy minden demokratikus rendszerben vannak szűk csoportok, akik az adórendszert, illetve egyes elemeit saját érdekeik szerint befolyásolhatják.

3. Igazságosság és méltányosság: a közteherviselésnek a gazdasági szereplők teherviselő képességéhez kell igazodnia. Az igazságosság jelenti, hogy a hasonló helyzetűek nagyjából azonos, a különböző helyzetűek teherviselő képességük arányában eltérő adót fizessenek. Egy adórendszer *horizontálisan* akkor méltányos, ha az azonos teherviselő képességű adófizetőket egyenlően kezeli, míg *vertikális méltányosság* azt jelenti, hogy amennyiben egy adózó egy másikhoz képest több adóterhet is képes vállalni, annak ténylegesen is több adót kelljen fizetnie.

4. Rugalmasság: célszerű, ha a bevételi rendszer automatikusan tud alkalmazkodni a konjunktúra változásaihoz, ezáltal stabilizálóan hat a gazdasági ciklusokra. Fellendülés esetén növekvő arányú befizetést, azaz jövedelem-elvonást jelent, így fékezi a kereslet növekedését, míg visszaesés esetén fordítottan az alacsonyabb elvonáson keresztül többet hagy fogyasztásra, és így a keresletet élénkíti.

5. Igazgatási egyszerűség: az adórendszer adminisztrációja jelentős költségekkel jár: a közvetlen költségeket az adórendszer működési költségei, a közvetett költségeket pedig az adófizetők által viselt költségek jelentik, mint például az adónyomtatványok kitöltéséhez szükséges idő, adószakértők, könyvelők munkadíja stb.

Az általános közgazdaságtanból ismert a fiskális politika az adózáson keresztül avatkozik be a gazdaságba. Ennek lehetőségét a 2011. december végéig érvényes Alkotmányunk (1949.évi XX tv.) 70/I §-a teremtette meg, mely szerint a Magyar Köztársaság minden polgára köteles jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni. A 2012. január 1-től ezt felváltó Magyarország Alaptörvénye (2011) szintén megfogalmazza a XXX. cikkében, hogy „teherbíró képességének, illetve a gazdaságban való részvételének megfelelően mindenki hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez”. Kopányi (1999) megfogalmazása alapján az adó olyan egyoldalúan teljesítendő pénzbeli kötelezettség, amit az állam a társadalmi közös kiadások finanszírozása érdekében szed be. A vállalkozások és a lakosság számára így az adózás alapvetően kötelezettséget jelent, ugyanakkor a társadalmi kontroll részeként az adófizetők oldaláról is megfogalmazódnak elvárások a mindenkor aktuális adórendszerrel kapcsolatban. Az adózás elveit az

alkotmányra építetten értelmezve arra a kérdésre kell választ kapjunk, hogy **milyen célok érdekében milyen feltételekkel adóztasson az állam?** Az alkotmányból levezethető általános alapelvek (mint általánosság, egyenlőség, arányosság) mellett olyan elvárások is jelentkeznek az állami szabályozás rendszerével szemben, mint az igazságosság, olcsóság és kényelem.

Az említett klasszikus alapelvek mellett az adórendszer fejlődésével új, modern alapelvek is megjelentek, valamint a nemzetközi gazdasági folyamatok további követelményeket támasztanak az adórendszerekkel kapcsolatban. A modern piacgazdaságok adózási alapelveit Horváth (2005) foglalta össze, amelyek között megjelennek olyan elemek, mint az:

- arányos közteherviselés;
- gazdasági fejlődés támogatása;
- jövedelem nivellálás;
- foglalkoztatás elősegítése;
- létminimum adómentessége;
- versenysemlegesség.

A felsorolt adózási alapelvek alkalmazása mellett az egyes országok arra törekednek, hogy gazdasági szempontból **optimális adórendszert** építsenek ki. Herich (2005) és munkatársa szerint a jó adórendszer ismérvei közt olyan jelzőket találunk, mint: egyszerű, semleges, igazságos, konzisztens, stabil és kiszámítható. Az adórendszerekkel szemben támasztott további követelmény lehet még, hogy legyen védhető, hatékony, rugalmas, olcsó, ugyanakkor egyértelmű is.

Az egyes tényezők azonban sokszor egymással ellentétben vannak a gyakorlati alkalmazás során. Például Szigeti (2006) vizsgálatai alapján hatékonynak tartjuk az egyösszegű adót, mint fejadót, amelyet mindenkinek fizetnie kell, mert itt nem lehet menekvést találni az adó elkerülésére. A másik oldalról tekintve ugyanakkor ez nem igazságos, hiszen így ugyanakkora összeget kellene fizetnie a kisgyerekeknek és a felnőtteknek, a munkanélkülinek, a nyugdíjasnak és a foglalkoztatottnak.

A két elv, a hatékonyság és az igazságosság együttes kezelésére tesz kísérletet a szupertisztességes elosztás elmélete¹, amely szigorúan vett közgazdasági modell keretei

¹ A közgazdaságtanban az ún. szupertisztességes elosztás elmélete (superfairness theory) tekinthető az eddig ismert egyetlen olyan kísérletnek, amely a Pareto-hatékonyság elvét a méltányosság elvével össze tudta ötvözni. Az elméletet Baumol 1986-ban öntötte egységes formába, mely szerint egy elosztás akkor nevezhető (nem szigorúan) szupertisztességesnek, ha a résztvevők mindegyike a saját részét részesíti előnyben bármely más egyén részesedésével szemben, azaz egyik részt vevő csoport sem irigy a másikra. (Bara, 2008)

között jól működik, de az életminőséget meghatározó explicit tényezőket nem tudja kezelni. (Molnár, 2007)

Ellentmondás áll fenn ugyanakkor nem csak az egyes elvek között, hanem magukon az elveken belül is. A torzítás, ha adókikerülés formájában jelenik meg, nyilvánvalóan nem előnyös. Létezik azonban korrekatív, azaz javító szándékkal alkalmazott torzítás, ahol például a környezeti szempontból kedvezőbb eljárást kevésbé adóztatja az állam. Ez azonban lehetőséget ad az adókikerülésre.

A hatékony beszedés megvalósítása szempontjából a jövedelemadó legfontosabb jellemzőit Kurtán (2001) a következőkben sorolta fel:

- a) az adózásnak kicsi legyen a piactorzító hatása,
- b) kicsi legyen az adóelkerülés veszélye,
- c) legyen társadalompolitikai szempontból méltányos,
- d) az adó bevallása, beszedése és az adózás ellenőrzése legyen minél olcsóbb.

Sajnos ugyanakkor a tapasztalat azt mutatja, hogy az optimális adózás elméleti ajánlásai nem minden esetben alkalmasak a gyakorlatba történő átültetésre. Mizik (2003) szerint az optimális adózás kritériumainak nem felel meg a magyar adórendszer, leginkább a túlzott újraelosztás és a munkáltatói oldalalt sújtó magas terhek miatt. A többi uniós tagállam esetében sem találunk optimális nemzeti adórendszert, hasonlóan problémát okoz az elméleti ajánlások gyakorlati átültetése. Mizik szerint **nem az optimális, hanem az adott helyzetre optimalizált rendszer a kívánatos.**

Az adók kivétele minden esetben valamely állami funkció megvalósítását kell, hogy előmozdítsa, csak ekkor tartható jogosnak, egyébként az adózók jogtalan tehernek értékelik. Az adózás rendszerét a fentiek szerint tehát a mindenkori közgazdasági körülményeknek kell megfeleltetni. **Össze kell hangolni a költségvetési és az adófizetői kör elvárásait az adott gazdasági helyzetben.** Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy mindezt már nem elegendő csupán a hazai adottságok figyelembevételével megtenni, hanem a nemzetközi viszonyokat is mérlegelni kell.

Összefoglalva tehát látjuk, hogy a hazai és a nemzetközi adózási szakirodalom egyaránt foglalkozik az optimális adórendszer leírásával. Ezeknek közös vonása, hogy **nemzeti szinten** próbálja meg definiálni az elveket és azokat a gyakorlatba átültetni. Ugyanakkor az Európai Unió egységes piacra vonatkozó célkitűzése, annak versenyképességének növelése egységes, az **Európai Közösség szintjén élő adóztatási elvek megfogalmazását** igényelné. Erre vonatkozó kívánalom még nem fogalmazódott meg a tagállamok részéről.

2.2 A versenyképesség értelmezése

Dolgozatom középpontjában a vállalkozások állnak, így a versenyképesség legjobb definícióját is elsődlegesen e csoportra keresem, de tudnunk kell róla, hogy a fogalom rendkívül sokféle megközelítése létezik a szakirodalomban, így azok rövid áttekintése és összefüggéseinek feltárása elengedhetetlen. Továbbá az értekezés szempontjából fontos tisztázni, hogy milyen vonatkozásban és mely területen értelmezett versenyképességről beszélünk, mire vonatkozik, illetve miben nyilvánul meg annak javulása, vagy romlása.

Mielőtt a versenyképesség definiálásába belemélyedünk, fontosnak tartom értelmezni, hogy a vizsgálni szándékozott vállalkozások alatt mit értünk. Egy lehetséges definíciója, hogy „a vállalkozás a vállalkozói attitűdök, tevékenységek és aspirációk közötti dinamikus, intézményileg beágyazott, egyének által alakított kölcsönhatás, mely az erőforrások elosztását az új vállalatok létrehozása és működtetése által valósítja meg.” (Acs et al., 2011) A vállalkozásokat a gazdasági fejlődés fontos alappilléreinek tekintem, főként a foglalkoztatásban és innovációban betöltött szerepük által járulnak hozzá a jóléti fejlődéshez.

Visszatérve, a versenyképesség definiálásában a nehézséget az okozza, hogy a szakirodalomban nem találunk egységesen elfogadott meghatározást. Legutóbb Márkus (2011) készített átfogó tanulmányt a fogalom értelmezésére, melyben megkísérelte rendszerbe foglalni a különböző definíciókat.

Horváth (2001) tanulmányában a versenyképességet három nézet szerint vizsgálja:

- „A **„gyakorlatias” felfogás** szerint a versenyképesség a cégek adaptálási képességét jelenti; vagyis hogyan képesek a máshol sikeres technikai és szervezeti megoldásokat, a „legjobb gyakorlatot” átvenni (benchmarking). Ekkor a régió és az ország versenyképessége attól függ, hogy az ott működő cégek milyen adaptálási képességekkel rendelkeznek.
- A **„környezeti/rendszer”-felfogás** szerint a versenyképesség azt jelenti, hogy a vállalat hogyan tudja optimalizálni gazdasági környezetének, azaz gazdasági bázisának elemeit (tőke- és munkapiac, inputok minősége, infrastruktúra). Ekkor az a régió, illetve ország versenyképes, amelyik az ott működő domináns iparágak, vállalatok számára szükséges magas színvonalú gazdasági bázist képes biztosítani.
- A **„tőkefejlesztés”-felfogás** szerint a versenyképesség azt jelenti, hogyan tudja egy vállalat, ágazat akkumulálni a humán és fizikai tőkét, fejleszteni a technológiát. Egy régió vagy ország akkor versenyképes, ha vonzza a befektetéseket, olyan új termelő

telephelyek es szolgáltatási tevékenységek létrehozatalát, amelyek nagy, főleg nemzetközi vállalatokhoz kapcsolódnak." (Horváth, 2001)

A fogalom körülhatárolásában az is nehézséget okoz, hogy a kutatók között nincs egyetértés a versenyképesség értelmezhető szintjeiben. Egyes szerzők csupán vállalati szinten tartják meghatározhatónak a fogalmat, míg mások kiállnak a nemzetgazdasági vagy akár több szinten (vállalati, regionális és nemzetgazdasági) értelmezhető versenyképesség mellett.

A fogalom alaposabb megértése érdekében a továbbiakban áttekintem és értelmezem a versenyképesség néhány definícióját, majd egy összehasonlító táblázatban rendszerezem azok kulcsjellemezőit, hogy végül a dolgozatom számára legjobban megfelelő definíciót megadjam.

OECD szerint: „...a versenyképesség: a vállalatok, iparágak, régiók, nemzetek és nemzetek feletti régiók képessége relatíve magas jövedelem és relatíve magas foglalkoztatottsági szint tartós létrehozására, miközben a külgazdasági (globális) versenynek ki vannak téve.” (OECD 1992. évi meghatározása) Napjainkban ez a legelterjedtebb értelmezés, a legtöbb nemzetközi tanulmány ezt tekinti a versenyképesség egységes fogalmának. Tartalmát tekintve komplex fogalom, kitér mindegyik gazdasági alapegységre (vállalat, régió és ország), azokra egyaránt értelmezhető. Így a nemzeti versenyképesség nem csupán a vállalatok teljesítményének valamiféle összege vagy átlaga, hanem a strukturális tényezőkön keresztül vissza is hat a vállalati versenyképességre. A képességek meghatározására két mérhető közgazdasági kategóriát említ: a megtermelt jövedelmet és a foglalkoztatottságot, továbbá a nyitott gazdaságot veszi alapul a versenyben való részvétel definiálásakor. (Lengyel, 2003)

Európai Unió szerint: „...képesség olyan javak és szolgáltatások előállítására, amelyek a nemzetközi piacon értékesíthetők, miközben a jövedelmek magas és fenntartható szinten maradnak.” (Lengyel, 2003) E szerint a versenyképesség a piaci versenyben való helytállásnak, a sikerességnek feleltethető meg. Az újabb versenyképességi jelentések értelmezésében az EU versenyképességének és a tagországok vállalatainak versenyképességének kapcsolata határozottabban jelenik meg, a Versenyképességi Tanács 2004-es megközelítése szerint „a versenyképesség jelentős termelékenység növekedésből és magas foglalkoztatottságból származik, ami egyidejűleg mutatkozik meg az európai

vállalatok globális piacokon elért sikereiben és a mindenki számára magasabb életszínvonalat lehetővé tevő növekvő reáljövedelmekben.” (Czakó, 2004) Ez az álláspont a lisszaboni stratégia nyomán meghatározott prioritásokban is megjelenik, ahol kiemelt terület a vállaltok környezetének alakítása és kutatása. Közvetetten az Európai Unió versenyképességét több közösségi politika szolgálja, amelyek között a legfontosabbak a belső piac, az ipar- és a kereskedelempolitika. A belső piac létrehozásához kapcsolódik a személyek, áruk, szolgáltatások és a tőke áramlását gátló fizikai akadályozó tényezők lebontása, továbbá a versenyszabályozás, az indirekt adózáshoz közelítő rendszer kialakítása, amely két területet érint, a forgalmi adók és a vállalati adóztatás harmonizálását.

Török szerint: „...a versenyképesség fogalma mikroszinten a piaci versenyben való pozíciószerezés, illetve helytállás képességét jelenti az egyes vállalatok, egymás versenytársai között, valamint makrogazdasági szempontból az egyes nemzetgazdaságok között.” (Török, 1999) Török két oldalról közelíti meg a versenyképességet: egyrészt kínálati oldalon a versenyképesség az alacsonyabb tényezőkölségekből fakad, másrészt keresleti oldalon ugyanez az egyaránt magas fejlettségű gazdaságok közötti kereskedelem esetén kerül előtérbe és annak függvénye, hogy a termék milyen helyet foglal el a kínálati skálán. (Török, 2003)

Chikán és Czakó szerzőpáros szerint: „...vállalati versenyképesség a vállalatnak azon képessége, hogy a társadalmi felelősség normáinak betartása mellett tartósan tud olyan termékeket és szolgáltatásokat kínálni a fogyasztóknak, amelyeket azok a versenytársak termékeinél (szolgáltatásainál) inkább hajlandók a vállalat számára nyereséget biztosító feltételek mellett megfizetni. Ezen versenyképesség feltétele, hogy a vállalat legyen képes a környezeti és a vállalaton belüli változások érzékelésére és az ezekhez való alkalmazkodásra, a versenytársaknál tartósan kedvezőbb piaci versenykritériumok teljesítésével.” (Chikán, Czakó 2005, p11) Ez a megfogalmazás a versenyképességet a fogyasztó szempontjából közelíti meg. A vállalat értékteremtő folyamata során egyszerre szükséges, hogy a fogyasztók és a tulajdonosok számára értéket teremtsen, ami a piaci verseny feltételei között valósul meg. Chikán kutatásai alapján hozta létre a vállalati versenyképességi indexet, amelynek célja, hogy a vállalati versenyképességet változók és a köztük lévő kapcsolatok alapján mérhetővé tegye.

Botos értelmezése szerint „... termék-vállalat-régió-nemzetgazdaság-világgazdaság: ezekben a közgazdasági egységekben kísérreljük meg a versenyképesség fogalmának definiálását. Mindenekelőtt le kell szögezni: minden versenyképesség-fogalom alapja a termék versenyképessége”. (Botos, 2000). Tehát a szerző nem a vállalt, hanem a termék versenyképességére helyezi a hangsúlyt, függetlenül attól, hogy milyen szinten vizsgálódunk.

Lengyel szerint a „vállalatok versenyképessége azt jelenti, hogy elegendő kapacitással rendelkeznek a versenyben való helytálláshoz, piaci részesedésük megtartásához, esetleges növeléséhez, valamint jövedelmezőségük is megfelelő. Ebben az értelemben versenyképes egy vállalat, amennyiben folyamatosan és rentábilisan állít elő olyan javakat, amelyek a globális versenyben áraikkal, minőségükkel, stb. kelendők. A piaci versenyben talpon maradó bármely vállalat versenyképesnek tekinthető, viszont versenyképesebbnek nevezhető az a cég, amelyik nagyobb piaci részesedéssel bír, illetve növelni tudja piaci részesedését. Ebből adódik, hogy egy vállalat versenyképessége gyenge, azaz versenyképtelen, ha veszít piaci részesedéséből, a pozíció vesztes előbb-utóbb a megszűnéséhez vezethet, avagy a cég csak támogatással tud fennmaradni. Nyilván a vállalatok mindig adott termékpiacon versenyeznek egymással. (Lengyel, 2003)

Krugman szerint a versenyképességnek csak vállalati, vagyis mikro szinten van értelme. Véleménye szerint, ha a fogalmat országokra értelmeznénk, akkor azonos termékeket előállító nemzetgazdaságokat kéne összemérni, ami ugyanakkor nem lehetséges. Ugyanis az országok egymástól való függősége miatt egymásnak beszerzési és értékesítési piaci egyben. Így a verseny a vállalatok (a termékeket és szolgáltatásokat előállító gazdasági egységek) szintjén dől el, egy ország gazdaságának életszínvonalát pedig saját gazdaságának teljesítménye határozza meg. 1994-ben megjelent híres munkájának címe is a fogalom értelmezésének veszélyeire utal: „Competitiveness – a dangerous obsession”, vagyis „versenyképesség – egy veszélyes rögeszme”. (Krugman, 1994)

Porter szerint egy nemzet elsődleges gazdasági célja csak az lehet, hogy növelje állampolgárai életszínvonalát. Ehhez nemzetgazdasági szinten a termelékenység meghatározóival és növelésével kell foglalkozni és nem a gazdaságban általában, hanem meghatározott iparágakban és szegmensekben. Az iparágak termelékenységét, versenyképességét pedig négyféle adottság határozza meg (ez a Porter-féle gyémántmodell):

a tényezőellátottság (munkaerő, infrastruktúra stb.), a keresleti viszonyok, a kapcsolódó és beszállító iparágak (háttérpar) és a vállalati stratégia, szerkezet és verseny. Porter egy nemzet versenyképességének és fejlődésének négy fokozatát különbözteti meg:

- erőforráson, termelési tényezőkön alapuló,
- beruházásokon alapuló,
- innováció vezérelt,
- jóléten, gazdagságon alapuló.

Ezek alapján a verseny nem makroszinten dől el, hanem a gazdasági szereplők szintjén. Célszerűen kialakított gazdaságpolitikával (humán tőke beruházások, technológia transzfer elősegítése, piacműködési zavarok elhárítása, befektetés- és exportösztönzés) a nemzetgazdaság növekedését, a termelékenységét kedvező irányba lehet mozdítani. (Porter, 1990)

Rapkin szerint: „...egy nemzet versenyképessége annak fokmérője, hogy tökéletes versenyfeltételek mellett mennyire képes a világpiacon (is) eladható termékeket és szolgáltatásokat létrehozni, miközben az ország állampolgárainak reáljövedelme nő.” Továbbá véleménye szerint a versenyképesség a „nemzetek egymáshoz viszonyított relatív pozíciójának egyik eleme”, mivel a versenyképesség katonai, tudásipari képességekben is megjelenhet. (Rapkin, 1995)

Csorba szerint: „...versenyképesség: képesség a versenyre. Képesség arra nézve, hogy egy adott gazdasági egység szereplőjévé válhasson a versenynek – akár saját céljai, akarata ellenére is – miközben a saját céljai elérésére kell törekednie.” (Csorba, 2009, p7)

Somogyi szerint: „... versenyképes az a vállalat, amely versenyképes terméket állít elő vagy értékesít; tartósan nyereséget realizál; jelenlegi piacain piaci részesedése állandó vagy növekvő és az átrendeződő piacokon az új piaci szegmensekben piaci pozíciót szerez, és megtartja vagy azt növeli; képes a külső és belső környezetében bekövetkező vagy valószínűsíthető változások észlelésére, és ezekre proaktívan vagy reakítvan reagálni; elegendő és megfelelő minőségű erőforrással rendelkezik a versenyben történő helytálláshoz, piaci részesedése és jövedelmezősége megtartásához vagy növeléséhez; piacbővítési, piacintegrálási szándékkal alkalmas kooperációra, nemzetköziesedésre; termékporfóliója,

valamint materiális és immateriális erőforrásai révén képessé válhat arra, hogy a jövőben is megtarthassa piaci pozícióját és a változásokra való reagálási képességét”. (Somogyi, 2009)

1. táblázat: A versenyképességi megközelítések összehasonlítása

SZERZŐ	A VERSENYKÉPESSÉG SZINTJE			KULCSSZAVAK
	vállalati	regionális	országos	
OECD	x	x	x	<ul style="list-style-type: none"> • képesség a versenyben való helyállásra • képesség a jövedelemtermelésre, foglalkoztatottság magas szinten tartására
EU	x			<ul style="list-style-type: none"> • nemzetközi piacokon értékesíthető javak • termelékenység növekedés és magas foglalkoztatottság • növekvő életszínvonal és reáljövedelem
Török	x		x	<ul style="list-style-type: none"> • képesség a helyállásra a nemzetgazdaságon belül és kívül
Chikán-Czakó	x			<ul style="list-style-type: none"> • képesség nyereségesen eladható termékek és szolgáltatások előállítására • képesség a környezeti változásokhoz való alkalmazkodásra
Botos	x	x	x	<ul style="list-style-type: none"> • alapja a termék versenyképessége
Lengyel	x			<ul style="list-style-type: none"> • elegendő kapacitás • képes piaci részesedésének növelésére
Krugman	x			<ul style="list-style-type: none"> • vállalatok teljesítménye meghatározó
Porter	x			<ul style="list-style-type: none"> • iparágak termelékenysége meghatározó • gazdaságpolitikával termelékenység növelhető
Rapkin			x	<ul style="list-style-type: none"> • tökéletes versenyfeltételek • világpiacon is eladható termékek
Csorba	x			<ul style="list-style-type: none"> • szereplője a versenynek • saját céljai elérésére törekszik
Somogyi	x			<ul style="list-style-type: none"> • versenyképes terméket állít elő, • nyereséges • piaci pozícióit megtartja v. növeli erőforrásai révén

Forrás: Saját szerkesztés

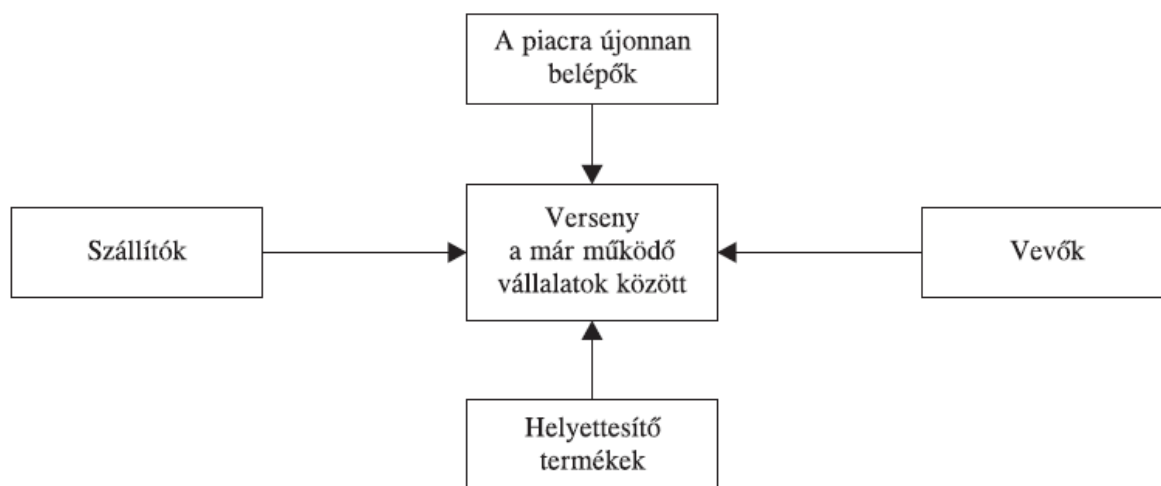
Megfigyelhetjük, hogy a legtöbb definícióban a versenyképesség kulcstényezőjeként megjelenik a termelékenység. Mikroszinten (a vállalkozások szintjén) az a gazdasági egység tekinthető versenyképesnek, amelyik versenytársaihoz képest tartósan kedvezőbb feltételek mellett tudja kínálni termékeit, szolgáltatásait. Vagyis az a gazdasági egység lehet

versenyképes, amely termelékenysége magas, azaz viszonylag kevés input felhasználásával viszonylag sok jószág előállítására képes.

Nemzetgazdasági szinten az az ország tekinthető versenyképesnek, amelyik polgárai számára magas és növekvő életszínvonalat tesz lehetővé. (A versenyképesség fogalma mögött itt is a termelékenység húzódik meg: az életszínvonal legelfogadottabb mérőszáma az egy főre jutó GDP, illetve annak növekedési üteme, ami nem más, mint egy termelékenységi mutató.)

A versenyképességre ható tényezőket a szakirodalomban leginkább elterjedt és elfogadott Porter makro- és mikrogazdasági versenyképességet leíró modelljei (Porter, 1990), illetve ennek továbbfejlesztett változatai szemléltetik legjobban.

Porter a mikrogazdasági, azaz vállalati versenyképességet 5 fő tényező mentén írja le, melyet a következő ábra szemléltet.

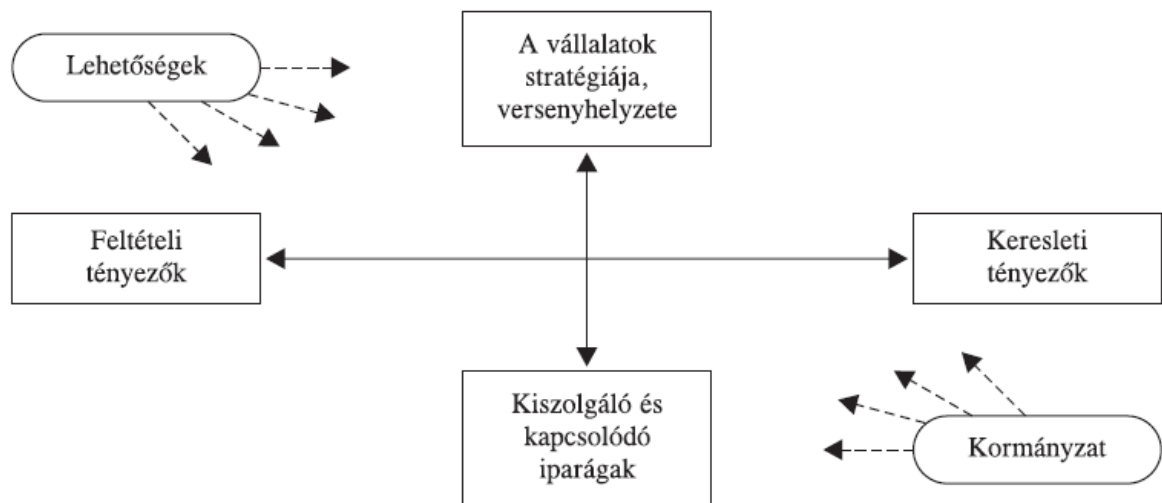
1.ábra: Porter vállalati versenyképesség modelljének fő tényezői

Forrás: Porter, 1993

Az első tényező a szállítók és ezek alkupozíciója a vásárló vállalattal szemben, a második tényező a vevők és alkupozíciójuk a kínáló vállalattal szemben, a harmadik faktor a piacra újonnan belépni szándékozók és az ebből származó fenyegetések a vállalattal szemben, a negyedik a verseny az iparág már működő, tehát a piacon jelen lévő vállalatai között, és végül az ötödik tényező a helyettesítő termékek és az ezekből származó fenyegetések.

A porteri logika szerint láthatjuk, hogy mikro szinten vizsgálva az adópolitikai tényezők nem befolyásolják a vállalkozások versenyképességét.

Ha makrogazdasági szinten vizsgáljuk a versenyképességet és benne a vállalkozások versenyképességét, akkor a porteri modell hat fő befolyásoló tényezőt definiál, ami a következőképpen néz ki.

2.ábra: Porter makrogazdasági versenyképesség modelljének tényezői

Forrás: Porter, 1993

Az első tényező a feltételi tényezők, ide tartozóan a termeléshez szükséges erőforrások, valamint az infrastruktúra egésze. A második faktor a keresleti tényezők a hazai piacon, ezen belül a piacszerkezet, a keresletváltozás, a piaci telítettség kérdései, amelyet ugyanakkor a nemzetközi piac igényekkel is össze kell vetni. A harmadik tényező egy-egy adott iparághoz kapcsolódó vagy azt a termelési vertikumban kiszolgáló iparágak. A negyedik ezzel összefüggésben az iparágba tartozó vállalatok stratégiája, szervezete és irányítása, valamint versenyhelyzete az iparágon belül. Az ötödik tényező a versenyképesség növelésére (például globális innovációk, a nemzetközi pénzpiac alakulása, a gazdasági régiók keresletének fellendülése vagy visszaesése, külföldi kormányok gazdaságfejlesztési intézkedései stb.). A hatodik tényező a saját ország kormányának gazdaságpolitikája és a gazdaság működését szabályozó intézkedései, amelybe már az adópolitikai tényezők is beletartoznak.

Dolgozatomban a vállalkozás versenyképessége alatt azt értem, hogy az adott gazdasági egység képes a versenyben helytállni, miközben működését a nemzetek feletti (EU), nemzeti és helyi környezeti feltételek befolyásolják, sikerességére a körülölelő intézményi rendszerek (adórendszer, szabályozó eszközök, stb.) befolyást gyakorolnak.

Egyetértek azzal az állásponttal, hogy az Unió és tagállamainak versenyképessége a benne működő vállalatok termelékenységétől függ. A kormányzat, illetve az e fölé rendelt EU

Bizottság feladata ebben a megfelelő szabályozási környezet kialakítása, mely egyenlő feltételeket biztosít a versenyben résztvevők számára.

2.3 A vállalkozások versenyképességének összetevői, mérése

Ahogy a különböző álláspontok áttekintésével láttuk, a szerzők körében nincs egyetértés, hogy milyen szinten és minek a versenyképességéről érdemes beszélni, így találkozunk a mikro szinttől a globálisig különböző álláspontokkal. Fontosnak tartanám ugyanakkor tisztázni, hogy az egyes szintek milyen viszonyban vannak egymással, hogyan hatnak egymásra.

A szakirodalom jellemzően három vagy négy szintet különböztet meg. Az egyes szintek kapcsolatát és szerepét a „Gazdasági rendszerek versenyképessége” (Systemic Competitiveness) irodalma (Esser et al. 1995, Meyer-Stamer 2008, Annoni - Kozovska 2010) mutatja be a legszemléletesebben (lásd a 3. ábrát).

- a legalsó szint, a mikro szint, ahol a vállalatok a kompetitív piacokon versenyeznek, és egymással hálózatokat és szövetségeket hoznak létre, hogy fenntartsák a versenyelőnyüket. Ezen a szinten a konkrét vállalati teljesítményt mérik. Itt a legnagyobb problémát az eltérő vállalati méretkategóriák jellemzőinek megragadása okozza.
- a következő szint a regionális (mezo-) szint. A gyakorlatban nincsen egységes fogalomhasználat, az egyes szerzők mást és mást értenek regionális szó alatt (pl. lehet földrajzi fogalom, iparág, vagy ezek kombinációja, stb.), ami nehézséget okoz az értelmezésben. Ezen a szinten történnek az olyan célzott beavatkozások, amelyekkel a vállalatok versenyelőnyük kiaknázására tett erőfeszítéseit támogatják.
- a harmadik szint az országos (makro-) szint. Itt vannak az általános intézmények, gazdaságpolitikák és keretfeltételek. A legtöbb empirikus kutatás ezen a szinten vizsgálódik.
- a legfelső szint az országok feletti (meta-) szint. Itt vannak egy adott társadalom alapvető irányultságai és az egyéb lassan változó tényezők. Márkus (2011)

3.ábra: A gazdasági rendszerek versenyképességi szintjei

Forrás: Meyer-Stamer, 2008

Dolgozatomban a vállalatokat, mint a gazdasági rendszerek mikro szintű versenyképességi egységeit tekintem. Véleményem szerint a versenyképességük a négy szinten megtalálható tényezők kölcsönhatásaként határozódik meg. Ebből következően a makro szinthez sorolt fiskális politika szabályai támogatják vagy éppen hátráltatják a vállalkozások működését, amelyről részletesebben a következő fejezetben ejtek szót.

A vállalati versenyképesség mérésére több modell is született, ugyanakkor mindmáig nehéz olyan mérőszámot találni, ami a versenyképesség definíciójában megfogalmazott tulajdonságokat összemérni képes.

A legismertebb hazai és nemzetközi vállalati versenyképességi modellek jellemzői, előnyei és hátrányai a következőkben foglalhatók össze:

- *Porter- modell:* egy vállalat versenyképességét befolyásoló tényezőit gyűjti össze. Hátránya, hogy nem ad konkrét választ arra vonatkozóan, hogy egy vállalat versenyképes-e vagy sem.
- *Hoványi porter- modelljének továbbfejlesztett változata:* viszonyszámokat használ a mérésre, ugyanakkor a versenytársak egyes költségeit csupán pontatlanul képes becsülni, ami tévedésekhez vezethet. Szintén nem ad választ arra, hogy egy vállalkozás versenyképes-e vagy sem.
- *Hoványi-modell:* főként a sikeres vállalatok menedzsment módszereire koncentrál, illetve egy képletsorozat segítségével tesz kísérletet a versenyképességet befolyásoló tényezők meghatározására. Hátrány, hogy nem határoz meg mutatót a vállalati versenyképesség mérésére.
- *Európai Versenyképességi Vizsgálat:* középpontjában a termelés áll, amely elkötelezett munkatársak segítségével növelhető. Főként a szervezet működésére

koncentrál, annak belső hatékony működését és fejlődését meghatározó tényezőkről ad képet.

- *Chikán A. és munkatársai* által kidolgozott Vállalati Versenyképességi Index komplexen képes meghatározni, hogy egy vállalat versenyképes-e vagy sem. (Somogyi, 2009)

A modellek jellemzői:

- egy vállalat versenyképességét befolyásoló tényezőket veszik számba,
- visszacsatolást adnak a szervezet hatékony működését és fejlődését akadályozó belső és külső tényezőkről,
- ugyanakkor még nem teljesek, mert hiányzik egy nemzetközileg elfogadott komplex mutatószám, amellyel a vállalati versenyképesség mérhető,
- kategóriákba sorolja a vállalatokat, ami viszont nem ad képet arról, hogy a cég mely területen teljesít jól vagy rosszul.

Napjaink hazai vállalati versenyképességi vizsgálatai közül kiemelendő Szerb (2010) munkássága. Kiindulásként a már bemutatott Chikán-Czakó féle (2006) versenyképességi definíciót használta, mely szerint egy vállalat versenyképessége azon képességeinek összessége, amelyek révén a versenytársakhoz képest jobban kielégíti a fogyasztói igényeket - a társadalmi normák betartása mellett - a nyereséges működést fenntartva. Ez alapján a Szerb (2010) a vállalati versenyképesség 7 pillérjét állította fel:

1. Kereslet,
2. Kínálat,
3. Fizikai erőforrások,
4. Humán erőforrások,
5. Innováció,
6. Networkin és
7. adminisztratív Rutinok.

Az elemek illeszkedésének meghatározásánál elveti az átlag és a súlyozott átlag alapján történő számolást, mert így figyelmen kívül hagyná azt a tényt, hogy az egyes elemek összefüggenek, azaz gyengíthetik, vagy erősíthetik egymást. A modellben a leggyengébb láncszem elvét alkalmazza, vagyis a leggyengébb elem negatív hatást gyakorol a többi tényezőre. A módszer alkalmas a különböző versenyképességű vállalatok esetében a stratégiai-fejlesztési irányvonalak meghatározására. Szükség lehet azonban az iparági

standardok szétválasztására, hiszen a versenyképesség jelentősen különbözhet az egyes területeken.

A hazai kkv-k körében végzett vizsgálati eredményei igen alacsony átlagos versenyképességet adnak (1,96/7). Az említett pillérek közül különösen problematikus a kínálati, az innovációs és az együttműködést mutató networking. A gyengébb versenyképességű csoportok számosabbak és homogénebbek a magasabb versenyképességűeknél.

A versenyképesség mérésével kapcsolatban kiemelendő még két intézmény makro szintű modelljei és eredményei, amelyek alapján évről-évre közzé teszik az egyes országok versenyképességi rangsorát. Az **IMD (International Institute for Management Development)** 4 faktorba csoportosított 329 alapadat mérése alapján adja meg 59 országra vonatkozó rangsorát a Világ Versenyképességi Évkönyv-ben (World Competitiveness Yearbook).

A 4 csoportosítási faktor:

1. Gazdasági teljesítmény (a hazai gazdaság makrogazdasági értékelése);
2. Kormányzás hatékonysága (a kormányzati politika milyen mértékben járul hozzá a versenyképességhez);
3. Üzleti hatékonyság (a hazai üzleti környezet mennyire ösztönzi a vállalkozásokat arra, hogy innovatív, jövedelmező és felelős módon működjenek);
4. Infrastruktúra (az alapvető, technológiai, tudományos és emberi erőforrások milyen mértékben fedik le a vállalkozások igényeit)

Az országokat az alapján elemzi és rangsorolja, hogy képesek-e olyan környezetet kialakítani és működtetni, amely fenntartható versenyképességet biztosít a vállalkozásoknak. Eszerint azt feltételezik, hogy a jólét megalapozása elsősorban a vállalkozások (akár magán, akár állami) szintjén történik – ezt a kutatási területet a „vállalkozások versenyképességének” nevezik. A vállalkozások azonban az országuk által megszabott környezetben működnek, mely javítja vagy akadályozza a versenyre való képességüket a hazai vagy a nemzetközi pályán. Ezt a kutatási területet a „nemzetek versenyképességének” nevezik, és ezzel foglalkozik a Világ Versenyképességi Évkönyv 1989 óta. (Márkus, 2011)

A másik intézmény a **Világgazdasági Fórum – WEF (World Economic Forum)**, amely az egyik legszélesebb körben alkalmazott és elismert indexet, a Porter közreműködésével és

modellje alapján kidolgozott Global Competitiveness Indexe-et (GCI) publikálja évente 2004 óta 139 ország adatait összesítve. Az index két fő összetevőből áll:

- a közép- és hosszú távú makroökonómiai növekedés globális versenyképességi index (Growth Competitiveness Index – GCI);
- az előbbi középtávú komplementerét jelentő mikroökonómiai (üzleti, vállalkozási) növekedés globális versenyképességi index (Business Competitiveness Index – BCI).

Ez utóbbi egy nemzetgazdaság teljesítményét a benne működő vállalatok összességének teljesítményét méri. A mutatószám kérdőíves felmérés alapján készül. Két összetevője: a vállalatok fejlettségét, illetve az ország üzleti környezetét jellemzi az országokat alacsony, közepes és magas jövedelmű csoportokra osztva. Az index számításának módszertanát az utóbbi években folyamatosan finomították, így a BCI indexet önállóan már nem számolják, hanem beépítették a GCI egyik pilléréként.

Magyarország 2000-ben az **IMD** rangsora alapján még a 27-dik helyen állt, míg a 2012-ben megjelent jelentés alapján csupán a 45-dik hellyel büszkélkedhetett, ugyanakkor a 2011-es évhez képes ez is két lépést előre jelentett. Ugyanebben az időszakban, 2000 és 2012 között a visegrádi országok közül Csehország a 37. helyről a 33. helyre, Lengyelország pedig a 40. helyről a 34. helyre lépett előre.

Az indexet felbontva a négy faktorra láthatjuk, hogy az elmúlt öt évben (2008-2012 között) a gazdasági teljesítményünk négy helyezést javult (39-ről 35-re), ugyanakkor a másik három tényezőben egyaránt romlást figyelhetünk meg. A kormányzás hatékonysága és az üzleti hatékonyság egyaránt négy-négy helyezéssel került hátrébb (47-ről 51-re illetve 45-ről 49-re), így a vizsgált országok sereghajtói közé kerültünk. A legjelentősebb visszaesést ugyanakkor az infrastruktúra esetében tapasztalhatunk, a jelentés alapján a 27-dik helyről a 35-dik helyre sorolódtunk vissza. (www.imd.org)

A **WEF** által közzétett GCI index alapján is hasonló tendenciákat figyelhetünk meg hazánk versenyképességében. 2005 és 2008 között több mint 20 helyezéssel romlott besorolásunk, egészen a 64-dik helyezésig. Innen sikerült az elmúlt öt év során 12 helyezést felkapaszkodnunk, a 2010-11-es évről kiadott jelentésben hazánk már az 52-dik helyen állt, ahonnan a 2011-12-es riport szerint 48-dik helyre sikerült lépnünk. Ugyanebben az időszakban Lengyelország 10 helyet lépett előre, míg Csehország pozíciója szinte alig változott. Az üzleti szektor versenyképességét tekintve a helyezésünk ennél rosszabb képet ad, csupán a 69-dik helyen állunk. (www.weforum.org)

A vizsgált téma szempontjából még egy nemzetközi szervezet, a **Világbank** (The World Bank) vállalati működést érintő felmérését érdemes megemlíteni. Az Ease of Doing Business, magyarul az Üzleti Környezet Jelentés a vállalati működést tíz területre bontva és azok komponenseit külön-külön értékelve tesz közzé évente 183 országra vonatkozóan besorolást.

A rangsor alapján itt is visszaesést figyelhetünk meg, hazánk a 2011-es 46-dik helyről 2012-re az 51-dik helyre esett vissza. A vizsgált tíz terület közül a legnagyobb visszaesés a vállalatok hitelhez jutásában látunk, ahol 11 helyezéssel estünk vissza az előző évhez képest. A legrosszabban a befektetésvédelem és az adózás szempontjából teljesítünk. A befektetéseink megtartásának amúgy is gyenge 120-dik helyét 2012-re 122-re sikerült rontani vélhetően a kedvezőtlen nemzetközi gazdasági megítélésünk miatt. Adófizetésben a 2011-es 113-dik helyezésünket 2012-re 117-re gyengítettük. Érdekes továbbá a felmérés alapján megemlíteni, hogy az OECD 186 óras átlagához képest, hazánkban átlagosan 277 óra szükséges, hogy egy vállalkozás az adóadminisztrációs kötelezettségeinek eleget tudjon tenni. (www.doingbusiness.org)

2.4 A versenyképesség és az adóztatás kapcsolata

Ahogy a porteri többtényezős modellből is kitűnik az adózás és a versenyképesség kapcsolatának megítélésénél leszögezhetjük, hogy bár a versenyképesség elsősorban nem az adózástól függ, a közteherviselés rendszere több mechanizmuson keresztül mégis hatást gyakorol a vállalkozások és így az országok versenyképességére. Akar (2005) a fontosabb mechanizmusokat az alábbiak szerint foglalta össze:

- A vállalkozások költségviszonyainak alakulását befolyásolja az adózás. E szempontból főként a foglalkoztatás költségeinek közterhekkel való megemlése a lényeges faktor. **A versenyképességet befolyásolja emellett a nyereség, illetve helyi adó terhek, továbbá az egyéb elvonások**, pl. környezetvédelmi vagy bányajáradék terhek alakulása. E mellett fontos elemek még a gazdasági környezet és a jogi rendszer stabilitása, átláthatósága.
- Az adózás kihat a **beruházási és innovációs folyamatokra**, továbbá a munkaerő képzettségének alakulására és ezen keresztül befolyásolja a versenyképességet. Gondoljunk itt az adózás után jórészt a fejlesztésekre rendelkezésre álló forrásokra, illetve azokra az adókedvezményekre, amelyek a beruházásokat, az innovációt, és a képzést támogatják.

- Az adózásnak sajátos szerepe van a szürke és a feketegazdaság, illetve a foglalkoztatás kiterjedtségének alakulásában. Gondoljunk itt az adóelkerülő versenyzőre, aki a piacon a fehérben működő vállalkozásnál versenyképesebb.
- Egy eljárásaiban kevésbé bürokratikus, logikusabban szervezett, hatékonyabb állam támogatja a versenyképességet. Közterhek szintjén az adóterhek mérséklődéséhez vezethet, az államháztartás kiadásainak felülvizsgálata, a feladatellátások racionalizálása.
- A térségünkben folyó gazdasági verseny egyik tényezője az **adóverseny**, ami a befektetői döntésekre is hatással bír.

Az adóverseny a nemzetközi gazdasági kapcsolatok szorosabbra fűzésével, a termelési tényezők és a termékek forgalmának liberalizálásával előre látható módon vezetett oda, hogy a nemzeti kormányok adópolitikai intézkedései napjainkra erőteljes hatást gyakorolnak más országok gazdasági életére és befolyásolják azok kormányainak mozgásterét. Míg zárt gazdaságok esetében a vállalatok a rájuk kivetett adókra reagálhatnak úgy, hogy fokozzák vagy visszafogják bizonyos tevékenységeiket, arra azonban nincsen lehetőségük, hogy működésüket más nemzetállam területére helyezték át. Mindez megváltozik a gazdaságok nyitottá válásával, és a mobilitás fokozódásával az adóterhek a tényező- és termékmozgások fontos meghatározóivá válhatnak. A kormányzatok az adópolitikák manipulálásával befolyásolhatják e mozgásokat. Az országok között kibontakozó adóverseny kedvezőtlen jóléti hatásokkal járhat, melyre az adópolitika döntési jogkörök (részleges) delegálása egy magasabb, Uniós kormányzati szintre jelenthet megoldást. (Mike, 2003).

Összegzendően tehát a vállalkozások versenyképességét a kormányzat jövedelem-újraelosztási és gazdaságszervező intézkedései, a fiskális politika adó- és vámszabályozásai, a monetáris politika kamat- és árfolyamváltozásai befolyásolják. Véleményem szerint a kormányzat, illetve az e fölé rendelt EU Bizottság feladata ebben a megfelelő szabályozási környezet kialakítása, mely egyenlő feltételeket biztosít a versenyben résztvevők számára.

A gondolatsort a társasági adóztatás szabályaira szűkítve jelenti, hogy egy egységesen szabályozott társasági adórendszer a vállalkozások versenyképességét elősegítheti. Mindenképpen elvárásnak tartom, hogy a tagállamok adószabályai ne akadályozzák, torzítsák a négy szabadságelv biztosítását (az áruk, szolgáltatások, a munkaerő, és a tőke szabad mozgását). Jelenleg az országoként eltérő jövedelemadó szabályok még országon belül sem biztosítják a vállalkozások egységes adóterhelését. A vállalati méret, elhelyezkedés, tevékenységi kör, stb. sokszor lehetőséget biztosít megkülönböztetésre. Ezért

fontosnak tartom az olyan adózási szempontú **környezet** megteremtését, amely a vállalati versenyképességet **semlegesen befolyásolja**. Ez nem az adómentességet jelenti, hanem az egységes adóterhelés biztosítását valamennyi vállalat számára.

Ezek alapján dolgozatom célja, hogy azt vizsgálja és feltárja, hogy a társasági adóztatás milyen módon hat a vállalkozásokra és ez által a versenyképességükre, illetve hogyan lehetne olyan adóztatási környezetet megteremteni, ami egy adott térség vállalatainak működését egységesen terheli, vagyis a versenyképességükre semlegesen hat.

2.5 Versenyképesség és adóztatás az Európai Unió szintjén

Az Európai Közösség tagállamai már a Római Szerződés aláírásával elhatározták, hogy „megteremtik az Európa népei közötti mind szorosabb egység alapjait, ...biztosítják országaik gazdasági és társadalmi fejlődését”, melynek alapvető célja népeik élet- és munkakörülményeinek folyamatos javítása. 2000 márciusában a lisszaboni ülésen az Európai Tanács tovább vitte ezt a gondolatot azzal a célkitűzéssel, hogy az Európai Unió a „a világ legversenyképesebb és legdinamikusabb tudásalapú gazdaságává váljon, amely képes a fenntartható gazdasági fejlődésre, több és jobb munkahelyet kínál és nagyobb társadalmi kohéziót valósít meg” (Európai Tanács 2000)

A célok megvalósításához részletes iránymutatásokat dolgoztak ki. Ennek keretében a program nem az adókulcsok harmonizálására, hanem egy megfelelő **adó-összehangolásra** törekszik, amely hozzájárulhat ahhoz, hogy az adóverseny előnyeinek a piaci résztvevők minél szélesebb köre osztozzon. A lisszaboni koncepció előrehaladásával az adózásra helyezett hangsúly egyre fokozódik, tendenciáját a válság sem törte meg, csak bonyolultabbá tette (Braun – Kovács 2009). Tovább növelte jelentőségét, hogy a globalizáció hatására a határon átnyúló tevékenységek fokozódtak és a belső piaci integráció szerepe ez által felértékelődött. Ugyanakkor a tagállami adórendszerek különbözőségei komoly adminisztratív terhet jelentenek, kettős adóztatást és adóalapú költségtervezést eredményeznek akadályozva a versenyképes belső piac hatékony működését.

A lisszaboni stratégia két fő cél mentén (vonzó beruházási és munkavállalási feltételek teremtése, gazdasági növekedés fellendítése a tudás és az innováció ösztönzésével) főként a társasági és az általános forgalmi adó tekintetében fogalmaz meg intézkedéseket. Míg az áfa a 2006/112/EK irányelv keretében uniós szinten harmonizált, addig a társasági adó esetében hosszabb ideje folyik munkálkodás a közös szabályok megalkotásában.

A beruházási és piaci integrációt támogató adóintézkedések:

- A Bizottság 2001-ben javaslatot tett a **közös konszolidált társasági adóalap** (CCTB = Common Corporate Tax Base) bevezetésére. Ennek célja, hogy az uniós piacon tevékenykedő vállalkozások a különböző tagállamokban is azonos szabályok szerint számíthassák az adóalapjukat. Bevezetésével várhatóan nőne az átláthatóság, csökkennének a vállalkozások megfelelési költségei, és az adóelkerülés, megoldódna a veszteségek határon átnyúló elszámolása és számos más határon átnyúló ügyletekhez kapcsolódó adózási probléma. E mellett ugyanakkor a társasági adókulcs meghatározása továbbra is a tagállamok szuverén joga maradna. Ugyanakkor számos hazai és nemzetközi tanulmány rávilágít arra is, hogy ennek bevezetése nem minden tagállam számára lenne előnyös.

Továbbá a jelenleg bevezetni tervezett közös társasági adóalap meghatározásának bonyolult módszere a kis- és középvállalkozások adminisztrációs terheit növelné, ami az igényeikkel ellentétben áll.

A jelenlegi 27 nemzeti társasági adószabály mellett mintegy 28.-ik választható rendszerként bevezetni sem lenne túl szerencsés, hiszen így ismét kikapukat nyitna az adóelkerüléshez.

- A határon átnyúló adózási akadályok megszüntetése érdekében javasolt egyrészt a **veszteségek vállalatcsoporton belüli beszámítását** lehetővé tenni. Jelenleg a legtöbb tagállam csupán saját országában engedélyezi ezt a lehetőséget, ami az Unión belüli a társaságokat adó szempontjából inkább a hazai beruházásra ösztönzi.
- A társasági adóoptimalizálás egyik eszköze a **transzferárak (elszámoló árak) alkalmazása**. Az ügy közös kezelése érdekében a Bizottság 2002-ben felállított egy Közös Belső Elszámolóár Fórumot és a bizonylatolással kapcsolatos magatartási kódex kidolgozására tett javaslatot.
- Néhány tagország az induló, szerkezet-átalakító vagy tőkét emelő vállalkozásoknál úgynevezett **tőkeilletéket** alkalmaz, amelynek leépítését szorgalmazza a Bizottság.
- Az **adózási környezet egyszerűsítésével és az azonos feltételek megteremtésével** a Bizottság célja, hogy a kis- és közepes méretű vállalkozások is be tudjanak kapcsolódni a belső piaci értékteremtésbe. Általánosan elmondható, hogy a megfelelési költségek vállalatmérettől függetlenül magasak, KKV-k helyzetét viszont tovább nehezíti, hogy relatíve magasabb megfelelési költségekkel

számolhatnak (az UEAPME² felmérése szerint a forgalom 2,5%-a, szemben a nagyvállalatok 0,02%-val), amelyek mérséklésére a következő javaslatokat tette a Bizottság:

- A KKV-k **székhely szerinti adózásának** öt éves bevezetése a társasági adó vonatkozásában. Az elképzelés, hogy a más tagországban lévő leányvállalataikra és képviselőikre a vállalkozás székhelye szerinti tagállam társasági szabályait alkalmazhassa. Ehhez a kkv-k társasági adószabályainak kölcsönös elfogadása szükséges, miközben az adókulcsokat továbbra is a tagállam önállóan állapítaná meg.
- A határon átnyúló áfa-megfelelés egyszerűsítésére a Bizottság **az egyablakos rendszer bevezetését** javasolja, amelynek keretében a vállalkozások egyetlen közösségi adószámmal intézhetik közösségen belüli ügyleteiket, amelyhez egységes adóbevallást készíthetnek és adhatnak fel az elektronikus portálon keresztül, majd azok automatikusan továbbítódnak azon tagállamokba, ahol a vállalkozás adóköteles tevékenységet végzett.
- A **határon átnyúló szolgáltatások** terjedése komoly áfa problémákat vet fel a közös piacon. A szolgáltatás helyét össze kell hangolni, hogy az azonos elbánás biztosítható legyen, továbbá a szolgáltatás igénybevevője szerinti tagállam számára biztosítani kell az áfa bevételt. Az EU-n belül a szolgáltatás teljesítésének szabályai napjainkban folyamatosan változnak. A jogi háttér szempontjából a legjelentősebb a 2008/8/EK irányelv (2006/C195/13) – a szolgáltatás teljesítési helyéről, illetve a 282/2011/EU Végrehajtási rendelet a HÉA-irányelv végrehajtásáról. Ez valamennyi tagállamban közvetlenül hatályos, hazánkban 2011. július 1.-től lépett életbe pontosítva, értelmezve a jelenlegi szabályozást. Ezek alapján a fő szabály az adóalanyok esetében: a szolgáltatás nyújtások teljesítési helye az, ahol a szolgáltatás igénybevevője gazdasági céllal letelepedett.
- A mintegy harminc éve életben lévő **pénzügyi szolgáltatások tárgyi adómentességét** biztosító áfa szabály átgondolása szükséges. Ugyanis mivel a pénzügyi szolgáltatók ennek hatására nem vonhatják le a beszerzéseikre eső áfát, azt, mint költségtényező az ügyfelek részére továbbhárítják. Ez a költségtényező így a pénzügyi piac hatékonyságát rontja. Ugyanez érvényes a

² UEAPME: az Európai Unió tagállamaiban és a csatlakozni kívánó országokban működő kis- és középvállalkozásokat képviselő szervezet, tagja több, mint 12 millió vállalkozás.

közérdekű szolgáltatások áfa szabályozására is, amelynek átgondolását szintén javasolja a Bizottság.

- A harmonizált közvetett adók területén a **világosabb, átláthatóbb jogszabályi háttér** elősegíti a belső piaci versenyt. Az eltérő jogi értelmezések sok esetben vezettek kettős adóztatáshoz vagy éppen az adóztatás elmaradásához. Számos Európai Bírósági határozat dzsungelében ugyanakkor nehéz eligazodni, ezért kötelező érvényű rendeletekben kellene az egységes alkalmazást és végrehajtást szabályozni.
- Az adócsalás visszaszorítása mindenki érdeke. Az adócsaló tisztességtelen versenyelőnyre tesz szert a szabályszerűen működő vállalkozással szemben, így torzítja a piaci versenyt, továbbá a tagállam és az unió költségvetése is bevételtől esik el. Mivel az adórendszerek működtetése a tagállamok hatáskörébe tartozik az adócsalás elleni fellépés az adóhatósági együttműködés és az információcsere hatékony megvalósításával érhető el. Főként az áfa csalások számának megnövekedése miatt a közös stratégia megvalósítása eredményesen alakul. Ugyanakkor a rendszerben megmutatkozó adócsalók száma és annak változása a csalás tényén túl további információt is hordoz. Egyrészt képet ad számunkra az adórendszer adminisztratív „jóságáról”, másrészt, mint az adóterhelés „elviselhetőségének” fokmérőjére figyelhetünk.

Innovációt és tudást támogató adóintézkedések:

- Adóösztönzők célja a kutatás-fejlesztés támogatása, hogy növeljék a vállalkozások K+F ráfordításait úgy, hogy csökkentik annak költségeit. Kötelező jellegű szabályozásra nincs javaslat, csupán az állami támogatások kereteire vonatkozó EU szabályokat kell tekintetbe venni.
Hazánk 2012-től érvényes társasági adó szabályai ezzel ellentétben szigorították a K+F költségek elszámolhatóságának körét. A rendelkezések a várhatóan a vállalatok versenyképessége negatív hatást fog kifejteni.
- Az erőforrások fenntartható felhasználásának ösztönzésére javasolja a Bizottság a személygépkocsik adóztatásában környezetvédelmi elem beépítését, illetve a jövedéki adók minimum szintjének emelését és a gázolaj jövedéki adójának közelítését.

Az intézkedések, a társasági adóra vonatkozó kivételével, a jelenlegi rendszer hatékonyságát szolgálják. Ugyanakkor a Tanácsban érvényes egyhangú döntéshozatal és a tagállami kompetencia miatt az uniós szinten elfogadott intézkedések nem túl látványosak.

Összegzésként megállapítható, hogy az adópolitika szerepe a versenyképesség támogatásában felértékelődött, ezt támogatja a lisszaboni stratégia is. Egyre nagyobb hangsúlyt kap az adóharmonizációt, adminisztrációt csökkentő, a fenntartható fejlődést segítő, növekedésösztönző adópolitikák.

3 A KUTATÁS TARTALMA ÉS MÓDSZERE

A kutatásokat négy fő területre csoportosítottan végzem:

1) Az adóztatás és különös tekintettel a társasági jövedelemadózás trendjeinek vizsgálata az Európai Unióban. Az elemzéseket elsődlegesen a szekunder információs forrásokra alapozottan folytatom le. A trendek vizsgálatán túl kitérek az egyes tagországok társasági adózással összefüggő változásainak konkrét bemutatására. Feltárom az elfogadott intézkedések jellemző irányait és hatásait a GDP-re. Megfogalmazom a szabályozások közül hazánk számára átvenni érdemes legjobb gyakorlatokat.

Az adatokat az Európai Közösség statisztikai oldala, az Eurostat által évente megjelentetett adózási trendekről szóló publikációi (Taxation Trends in European Union), az OECD tanulmányai, valamint az egyes országok adózási jogszabályainak feldolgozásából merítem.

2) A társasági jövedelemadó és annak gazdaságtorzító hatásainak vizsgálata. Sorba veszem az egyes szerzők érveit és ellenérveit, hogy miért van szükség társasági adóra. Majd elemzem és értékelem az eddig közzétett legjelentősebb nemzetközi kutatási eredmények alapján az egyes torzító hatásokat, amelyek hatást gyakorolnak egy adott ország bevételeire és vállalatainak versenyképességére. Külön-külön vizsgálom a belföldön okozott torzításokat (holt teher veszteség, munkaerőre áthárított torzító hatások, adminisztratív és megfelelési költségek, csökkentett társasági adóráták, adónemek közötti torzító hatások és a vállalati beruházásokra gyakorolt hatás), majd a nemzetközi torzító hatásokat veszem górcső alá (telephelyválasztás, befektetés és profitáthelyezésre kifejtett hatások). Bemutatom, hogy az egyes elméleti modellek eredményeit alkalmazva egy-egy társasági adóztatással összefüggő változtatás milyen hatással bír az egyik legfontosabb versenyképességi tényező, a külföldi tőkebefektetések alakulására.

3) A társasági jövedelemadó terhelés sokszínű mérési módszereinek taglalása és az adóterhelés alakulásának vizsgálata, különös tekintettel a kis- és közepes vállalkozásokra. Az adóztatással összefüggő tanulmányok különböző számbavételi módokat alkalmaznak az adóteher vizsgálatára. A célom e módszerek összefoglaló

bemutatása, előnyeinek és hátrányainak feltárása, majd egy kiválasztott módszer alapján az adóterhelés alakulásának vizsgálata az Európai Unióban. A vizsgálathoz szükséges adatokat az Európai Unió által közzétett adóterhelés méréséről szóló tanulmányok, illetve az Európai Gazdaságkutató Központ felmérései adják. A vizsgálat egyediségét az adja, hogy hazánkban e témára vonatkozó kutatás, tanulmány még nem született.

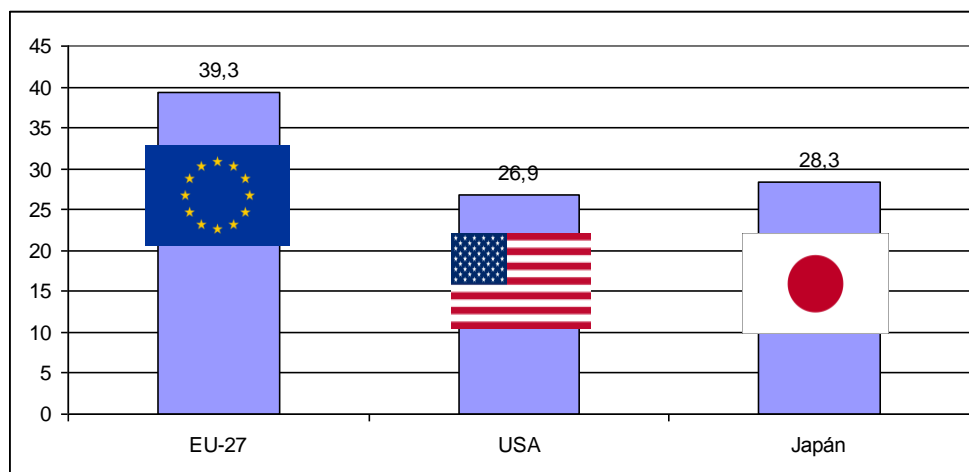
4) Az adóharmonizáció és a közösségen belüli vállalkozások versenyképességének egymáshoz való viszonyának vizsgálata. Ehhez a szekunder információs forrásokra támaszkodva először áttekintem a társasági adóharmonizáció folyamatának eddigi alakulását, feltárom a megvalósítás útjában álló okokat, hiányosságokat. Elemzem és értékelem az eddig Bizottsági javaslatként megfogalmazott harmonizációs javaslatokat. A tapasztalatok összegzése alapján saját modell felállítására teszek kísérletet. Céлом az egyenlőségi elv preferálása mellett, olyan modell felállítása, amely biztosítja, hogy minden a Közösség területén működő vállalat – akár külföldön, akár belföldön szerzett jövedelmét tekintve – ugyanakkora együttes adóterhet viseljen. Szándékom a vállalkozások számára egyenlő versenyfeltételek adószempontú megteremtése, amely csak akkor áll fenn, ha ugyanolyan gazdasági, társadalmi, politikai, munkajogi, stb. feltételekkel dolgozhatnak, mint versenytársai külföldön és belföldön. Ehhez új szemléletű megközelítés szükséges, amit a gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer modelljében állítok fel. A javasolt adóztatási rendszer a mostani rendszerekkel ellentétben az ágazatokra helyezi a hangsúlyt és figyelembe veszi azok nemzetgazdaságban betöltött jövedelemtermelő képességét az adóztatás meghatározásakor.

Az Eurostat adatbázisa alapján a modell működésére vizsgálatokat végzek. Ennek során 14 ország 21 nemzetgazdasági ágra vonatkozó adatait vizsgálom öt év viszonylatában. A kapott eredményeket összevetem a jelenlegi társasági adóztatásra vonatkozó adatokkal, hogy a modell működésének életképességét igazoljam.

4 AZ ADÓZTATÁS ÉS KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TÁRSASÁGI JÖVEDELEMADÓZTATÁS TRENDJEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

4.1 Az adózás trendjei az Európai Unióban

Az Európai Uniót, egységében tekintve a fiskális politika vonatkozásában magas adóterhelés jellemzi. Ez azt jelenti, hogy összehasonlítva a nagyobb gazdaságokkal (USA, Japán) a teljes adó- és járulékok összege a GDP viszonylatában magasabb (39,3 %) szintet képvisel, ami a jövedelem-újraelosztás jelentős mértékére utal. (lásd 4. ábra)

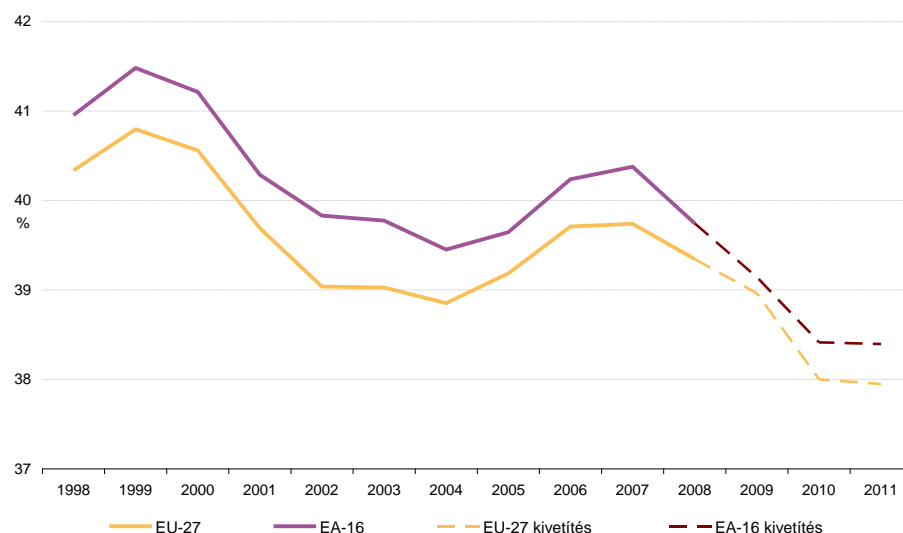
4.ábra: A teljes adóterhelés GDP-hez viszonyított aránya az EU országok átlagában, USA-ban és Japánban

Forrás: European Commission: Taxation trends in the European Union, 2010

Az EU GDP-hez viszonyított adószívonala nem csak e két államhoz képest magas, hanem általában a nem európai OECD tagokhoz képest is. Egyedül Új-Zélandon találkozunk 34,5%-os GDP-hez mért rátával, az összes többi államban ennél jóval alacsonyabb.

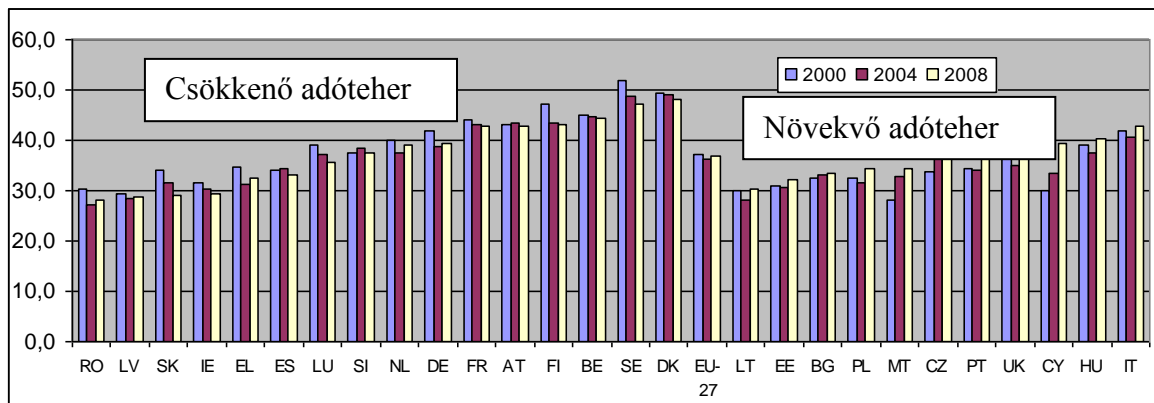
A magas EU adóterhelés nem új keletű tény, kialakulása főként a huszadik század utolsó harmadára tehető. Ebben az időben az állami szektor szerepe lényegesen kiterjedtebbé vált, amely az 1970-es évektől egy erősen emelkedő adózási trendhez vezetett, tovább folytatódva kisebb mértékben, az 1980-as években és a 90-es évek elején. Az 1990-es évek végén, először a Maastrichti Egyezmény, majd a Stabilitási és Növekedési Paktum aláírása kényszerítette a tagállamokat a sorozatos fiskális konszolidációs csomagok elfogadására. Néhány tagállamban a konszolidációs folyamatok hatásai elsősorban az állami kiadások visszafogásában mutatkoztak meg, másoknál a fókusz az adók emelésére helyeződött (néhány esetben csak átmenetileg). Az évtized végére számos állam előnyben részesítette a versenyképes adóbevételeket és ezért a személyi jövedelemadó, a társadalombiztosítási járulékok, esetenként még a társasági adó lefaragásával mérsékelte az adóterheket.

A teljes adóterhelés 2000-től csökkenő tendenciát mutat, de jellemzően csak néhány évre. A mérséklésre tett erőfeszítések fokozatosan kifulladásra kerültek: míg 2001-ben szinte agresszívnek volt mondható az adóráták csökkentése, addig a későbbi években a tendencia fokozatosan vesztett lendületéből és 2005-ben összességében megállt. Ciklikus tényezők is hozzájárulhattak ehhez a fejlődéshez: a 2000. utáni években az EU növekedése lelassult, ami mérsékelte az adókból származó bevételeket, majd 2004-től ismét gyorsult a növekedése. Ehhez hozzájárult még, hogy néhány tagországban szükséges volt a magas állami deficitet csökkenteni, ami az adók lefaragását tovább nehezítette. A magas átlag nem jelenti ugyanakkor, hogy valamennyi EU tagállamban magas az adóterhelés. Jellemzően a 2004-ben és később, 2007-ben csatlakozott „új tagállamok” általánosan alacsonyabb adó/GDP aránnyal rendelkeznek a „régik” Tizenötökhöz képest. A következő ábra a 2010-ben az Euro zónához tartozó 16 állam teljes adóterhelését veti össze az EU 27-tel. (A rövidítések magyarázatát a 2. melléklet tartalmazza.)

5.ábra: Az adók GDP-hez viszonyított aránya és trendje az Euro zóna és az EU 27 átlagában
 Forrás: European Commission: Taxation trends in the European Union, 2010

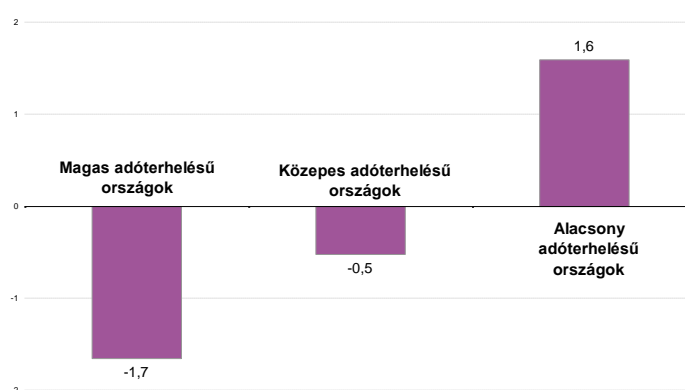
A különböző országok közteherviselésének összehasonlítására leginkább használatos mutató az évente fizetett adóknak és járulékoknak az adott évben megtermelt GDP értékéhez történő viszonyítása.

6.ábra: A teljes adóterhelés alakulása a GDP százalékában az EU-27 országokban
 Forrás: Taxation trends in the European Union 2010 adatbázisa alapján

E mutató szerint az EU-27 országok GDP arányában számolt adóterhelése az ezredfordulót követően – szinte valamennyi tagországot érintően – mérséklődött, s a 2004. évben érte el mélypontját (39,8%), ám az ezt követő időszakban a csökkenés megállt, illetve a közösségen belül ellentétes irányú mozgások figyelhetők meg (lásd 6. ábra). A csökkenés ellenére ugyanakkor az adóteher 10-12 százalékkal meghaladta a legnagyobb vetélytársaknak tekintett USA (26,9%) és Japán (28,3%) mértékeit.

Kutatásom szerint 2000-2008 közötti időszakban 16 ország GDP arányos adóterhelése emelkedett, míg 11 ország esetében pedig csökkent. Figyelmet érdemel, hogy az újonnan csatlakozott országokban három kivétellel (Románia, Szlovákia és Litvánia) nőtt az adóterhelés, míg a régi tagországok közül csak Portugáliában, Olaszországban és az Egyesült Királyságban emelkedtek.

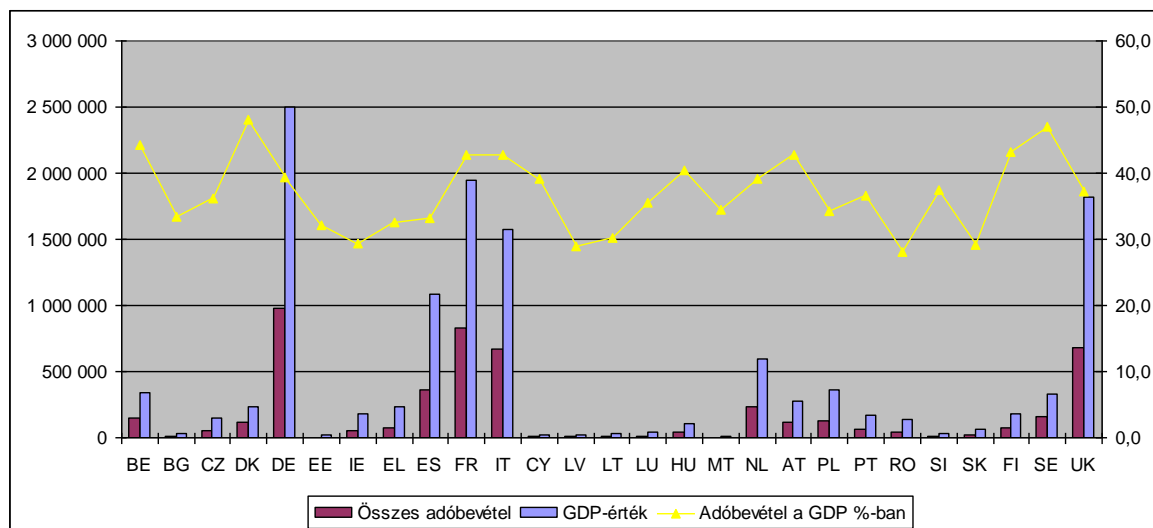

7. ábra: A teljes adóterhelés GDP-hez viszonyított arányának átlagos változása 2000 és 2008 között százalékban kifejezve

Forrás: European Commission: Taxation trends in the European Union, 2010

A változások eredményeként a közösségi átlagnál magasabb adóterhelés Belgiumban, Dániában, Franciaországban, Olaszországban, Svédországban, Finnországban és

Ausztriában van, átlagosnak tekinthető a GDP arányos mutató Németország, Hollandia, Egyesült Királyság, Spanyolország, Portugália, Magyarország és Szlovénia esetében, míg jóval az átlag alatt van az adó- és járulékteher Görögországban, Írországban, valamint a közösséghez újonnan csatlakozott országok többségében. Összességében elmondható, hogy az elmozdulások hatására a tagállamok GDP arányos adóterhelése a konvergencia irányába tart. Jól felismerhető, hogy az átlagtól való eltérések szűkülni látszanak, a legmagasabb és legalacsonyabb terhelésű országok közötti különbségek csökkenő tendenciát mutatnak.

8.ábra: A teljes adóterhelés a GDP százalékában az EU-27 országokban, 2008
Forrás: Taxation trends in the European Union 2010 adatbázisa alapján

Hosszabb időszak adóterhelésének jellemzőit vizsgálva láthatjuk, hogy a változás nem egyformán érinti a különböző közteherviselési formákat, főként 2005 után figyelhetjük meg a közteherviselési rendszer strukturális átalakulását (lásd 2. táblázat). Ilyen momentum volt a tőkevonzó / megtartó képesség javítását célzó társasági adóráták mérséklése például Belgiumban és Finnországban, vagy a nemzetközi versenyképesség javítása érdekében a munkára épülő terhek csökkentése például Romániában és Szlovákiában. A kiesett adóbevételeket főként a fogyasztásra épülő adók emelésével pótolták, de láthatunk számos olyan esetet is, ahol új adónemeket vezettek be a pótlásra, jellemzően a környezetkárosító tevékenységeket sújtva.

2. táblázat: Az adók és a járulékok a GDP százalékában, az EU-ban és Magyarországon (%)

	Közvetett adók		Közvetlen adók		Szociális járulékok		Összes adóbevétel	
	2000	2008	2000	2008	2000	2008	2000	2008
EU-16	13,9	13,3	12,9	12,5	14,6	14,1	41,2	39,7
EU-27	14,0	13,4	13,9	13,5	12,7	12,6	40,6	39,3
Magyarország	16,3	16,0	9,7	10,6	13,0	13,8	39,0	40,4

Forrás: Commission services Eurostat 2010 adatai alapján

A Bizottsági adatok alapján az adó és járulékbévételek költségvetési bevételeken belüli aránya, illetve a közterhek strukturális megoszlása lényeges differenciákat mutat. A különbségek jól láthatóak az EU régi és új tagországai között, ami egyrészt a történelmi hagyományokkal (például a nyomott szinten tartott munkabér), másrészt a szabályozási filozófia különbözőségeivel (például a tőkejövedelmek kezelése), harmadrészt a versenyszektor lassan változó teljesítményeivel (például a fajlagos termelékenységi mutatók), negyedrészt a társadalom erőteljes polarizációjával magyarázható (Pitti Z. 2010). Ennek következtében az EU-16 országokban meghatározóak a jövedelem típusú adók, illetve a munkát terhelő adó- és járulékkerhek. Az újonnan csatlakozott országokban ezzel szemben, vélhetően az alacsonyabb jövedelemszintből fakadóan a fogyasztásra épülő adók viselik a fő terhet. Ez utóbbi előretörése általánosan jellemző, a tagállamokban főként az áfa adónem jelentősége értékelődött fel (lásd 3. táblázat).

3. táblázat: Az adó- és a járulékkerhek közgazdasági funkció szerinti megoszlása az EU-ban és Magyarországon (%)

	Munkát terhelő adó és járulék		Fogyasztást terhelő adó és járulék		Tőkét terhelő adó és járulék		Összes adóbevétel	
	2000	2008	2000	2008	2000	2008	2000	2008
EU-16	21,5	20,8	11,1	10,5	8,7	8,6	41,2	39,7
EU-27	20,3	19,7	11,4	10,8	8,9	9,0	40,6	39,3
Magyarország	19,0	20,8	15,5	14,5	4,5	5,1	39,0	40,4

Forrás: Commission services Eurostat 2010 adatai alapján

Az EU tagállamok közteherviselési rendszere a versenyképesség növelésének csapdájába került. Ahhoz, hogy a tagállamok fenn tudják tartani az állami illetve közösségi szolgáltatások színvonalát növekvő ráfordításokra lenne szükség. Ennek forrását csak a jövedelemcentralizáció növelésével lehetne elérni, ami ugyanakkor a nemzetközi versenyképességet veszélyezteti. Az egyik megoldás ebben a helyzetben a közszolgáltatások átalakítása, tartalmának szűkítése, hatékonyságának javítása. Ennek kivitelezése ugyanakkor politikailag nehéz, már a szándékok felvetése is viharos társadalmi vitákat váltanak ki. Másik alternatíva az adó- és járulékkerhek kiszélesítése például a vagyoadó és környezetvédelmi adó bevezetésével, illetve a közteherviselési struktúra finomítása.

Adózás oldaláról a versenyképesség fokozható az adóztatás hatékonyságának javításával. A jelenlegi bonyolult és gyakran változó jogszabályi rengeteg helyett, egy átlátható, stabil szabályrendszer növelné az adóztatás hatékonyságát.

Ez az igény már régóta megfogalmazódott, ugyanakkor a működési hatékonyság mérésének feltételei csak lassan alkalmazkodnak a követelményekhez. Az egy-egy nemzetgazdaságon belüli számbavételi módszertanok, egységes fogalmi értelmezések és informatikai feltételek aránylag egyszerűen kialakíthatóak, ugyanakkor az EU vagy netán OECD szintjét átfogó

összehasonlító elemzések és hatékonysági vizsgálatok módszertani kialakítása összetettebb feladat. Ezt felismerve a Bizottság és az OECD is jó ideje dolgozik a nemzeti pénzügyi szervezetekkel összefogva egy egységes módszertan és információs rendszer kialakításán. Az Unió 27 tagállamában 27 különböző közteherviselési rendszer működik, melyekben több mint 230 féle ürüggyel szednek be valamiféle dézsmát, meglehetősen változatos eljárási és anyagi szabályok mellett. Napjainkra a számbavétel addig fejlődött, hogy kialakult a különböző adó- és járulékterhek jogcímenként, azonos elvek szerinti csoportosítása, erre alapul az OECD és az Eurostat adatszolgáltatása is. A közzétett statisztikák a különböző pénznemekben vezetett közteher befizetéseket évente rögzített árfolyamon átszámolva euróban összegzik, így az eredmények összehasonlíthatóak. A tagállamok közterheinek költségvetési bevételeken belüli szerepének értékelése alapján és az adórendszerek strukturális elemzésével következtetéseket tudunk levonni annak működési hatékonyságára, nemzetközi szinten mért rangsorára, az adóalanyok jogkövető magatartására, valamint az adóhatósági munka eredményességére vonatkozóan.

Összességében megállapítható, hogy a statisztikai adatok alapján kimutathatóan a tagországok közteherviselési rendszere strukturális átalakuláson megy keresztül. Ennek jellemzője, hogy a hangsúly egyre inkább a fogyasztást terhelő adókra, főként az áfára helyeződik. Az adóverseny a társasági adókulcsok tendenciaszerű csökkenéséhez vezetett, miközben az állami bevételek GDP-hez mérten csak kis mértékben mérséklődtek. A jelenlegi kormányzati és EU közösségi szolgáltatások színvonala csak a jövedelem-elvonás szinten tartása illetve erősítése mellett fenntartható. Ennek leginkább kézenfekvő útja az adóterhek finomra hangolása, vagyis az adóbázis és adófizetői kör szélesítése, de szerencsésebb megoldás a közösségi szolgáltatások átgondolása, racionalizálása és a legfontosabb elem a közteherviselési rendszer működési hatékonyságának növelése lenne.

4.2 Az EU tagállamok társasági adórendszereinek jellemzői

„Sohasem közömbös mifélek az adók, mert egy nemzet boldogságára és erejére ez van legnagyobb befolyással”.

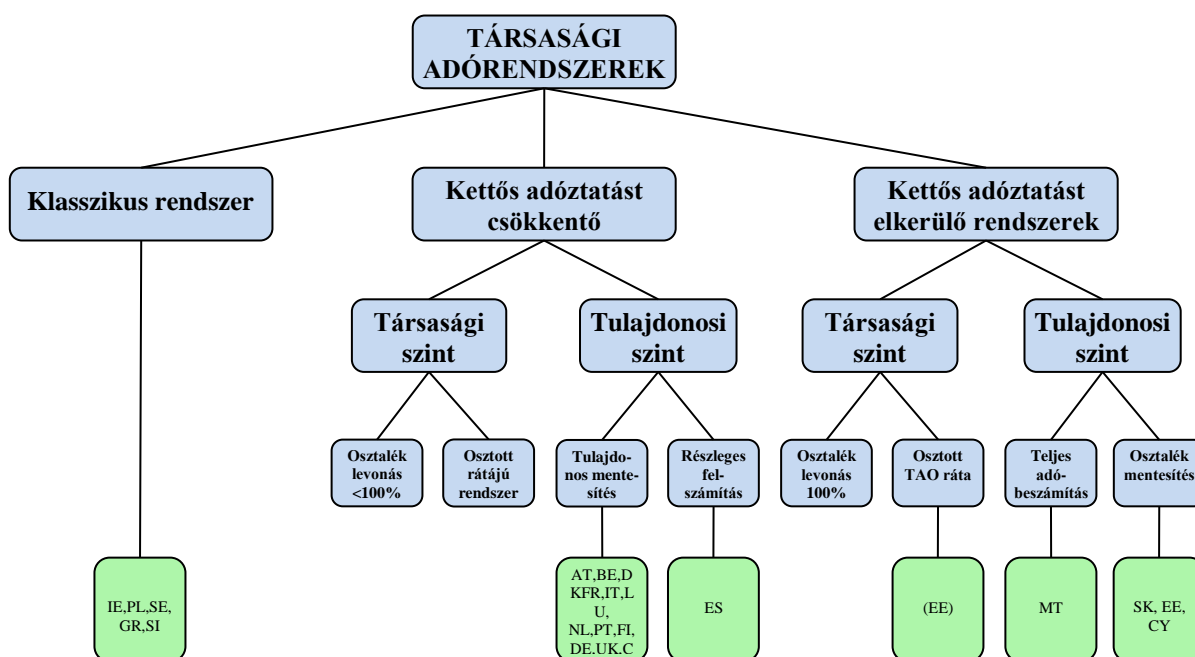
David Hume

Az értekezés vizsgálati szempontjait szem előtt tartva ebben a fejezetben a társasági adózás alakulását követjük nyomon az EU tagállamokban. Az adórendszerek és az adóterhelések nemzetközi szintű összehasonlításához az adószabályok által meghatározott nominális

adóráták szolgálnak elsődlegesen információval. Ugyanakkor a tényleges³ adóterhelés megállapításához ennél több szempont vizsgálata szükséges, amelyben az adóalap meghatározása és a tényleges adórata összejártzik. A téma vizsgálatával dolgozatom következő fejezetében részletesen foglalkozom.

A társasági adó egy profit alapú adó, amely az adózás előtti eredményt terheli. Ezzel összefüggésben a másik gyakran alkalmazott adófajta az osztalékadó, amely a tőketulajdonosok (részvényesek, tagok) számára kifizetett nyereségrészesedést terheli, és általában az adott év vagy a korábbi évek adózott eredménye terhére teljesítenek. A társasági adóztatás rendszerének vizsgálatához a két adónemet együtt kell, hogy elemezzük.

A társasági adózás rendszerét a nyereség kifizetését terhelő adók alapján alapvetően három nagy csoportba sorolhatjuk az EU tagországaiban (lásd 9. ábra). Az első csoport a klasszikus rendszerbe tartozó országok, amelynek jellemzője, hogy az osztalékjövédelmet kétszer adóztatja – egyrészt a társasági-, másrészt a tulajdonos személyi jövedelem adózásában. Az EU-n belül korábban csupán Írország tartozott ebbe a csoportba, ugyanakkor az utóbbi évek társasági adóváltozásaival Lengyelország, Görögország, Szlovénia és Svédország is visszatért ehhez a formához. Az EU-n kívül Svájc és USA néhány tagállamában is alkalmazzák ezt az adóztatási formát.

9. ábra: A társasági jövedelemadó rendszer az EU tagállamokban

Forrás: Taxation papers – Measuring the effective levels of company taxation in the new member States (2004) alapján aktualizált saját összeállítás

³ Dolgozatomban az effektív és a tényleges, illetve a marginális és határ szavakat egymás szinonimájaként használom

Ezzel ellentétben állnak azon országok adózási rendszerei, ahol a rendszer a nyereséget vagy csupán a társaság szintjén vagy a tulajdonosok szintjén adóztatja. Ez főként az újonnan csatlakozott tagállamoknál a magánszemélyt terhelő osztalékadó teljes eltörlésével valósul meg, például Szlovákia, Észtország és Ciprus esetében, míg más tagállamoknál a beszámítás rendszerét alkalmazzák, például Máltán.

A legtöbb régi és újonnan csatlakozott tagállamban a két rendszer keverékével találkozunk, vagyis a részleges mentesítés a jellemző. Csehország, Litvánia és Magyarország esetében például az osztalékból származó jövedelmek a személyi jövedelemadó alatt adóznak. Azáltal preferenciális ez a rendszer, hogy ezekben az országokban az osztalékadók kulcsa általában a legalacsonyabb személyi jövedelemadó sávhoz igazodik.⁴ További kedvezményt biztosít a rendszer Finnországban, ahol az osztalék 30%-a mentes a forrásadó alól, vagy Luxemburgban, ahol mindez a kifizetett osztalék 50%-ig áll fenn.

Az Észtországban alkalmazott rendszer a szempontból egyedinek mondható, hogy csak a kiosztott eredmény képez társasági adóalapot, így az adóalap független a képződött profittól. Gazdaságilag ez a megoldás ugyanakkor adóelkerüléshez és hatékonyság romláshoz vezethet, hiszen a vállalkozások sok esetben nem a produktivitást is mérő osztalékfizetési képesség alapján döntenek a befektetésekről.

A 3. mellékletben szereplő táblázatban a tagállamok érvényes társasági adó szabályozásai alapján foglalom össze a vállalkozás nyereségét társasági és tulajdonosi szinten terhelő adókat a fent ismertetett szempontok szerint csoportosítva.

4.3 A társasági jövedelemadóztatás trendjei a Közösségben

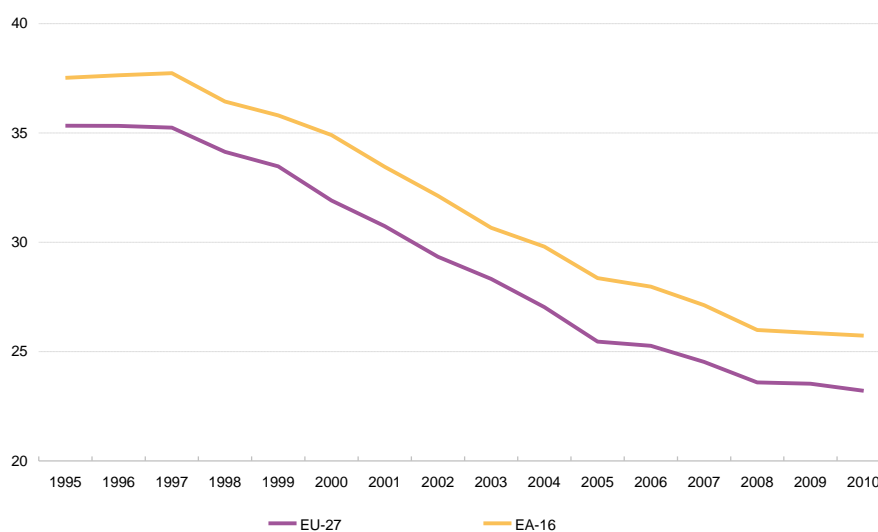
Jelen fejezetben vizsgálatomat a társasági adóztatás trendjeire szűkítve folytatom tovább.

A társasági adóból származó bevételek leginkább az üzleti ciklusok menetének alakulásával változnak, de hosszabb távon a gazdasági növekedés mértékével arányosan alakulnak, feltéve, hogy a törvényi szabályozás változatlan. Ennek következtében a többi adónemhez képest ez esetben igen hektikusan változhat az ebből származó bevétel. A magyarországi előrejelzés különösképpen nem egyszerű feladat, egyrészt a bonyolult szabályozás miatt (pl. a nagyszámú adózás előtti eredményt módosító tétel), másrészt a speciális adóbeszedési technikák miatt (pl. adóelőleg-fizetés, feltöltési kötelezettség, a bevallási adatok csak nagy késéssel állnak rendelkezésre). Ez bizonytalanságot okoz a bevételi tervek teljesülése és a költségvetés tervezésekor.

⁴ Ez hazánkban a 2011-től életbe lépett személyi jövedelemadó változásokig volt igaz.

A társasági adóból származó bevételek mértéke a GDP 2,7%-a körül alakul a Közösség tagállamaiban (Eurostat-Commission Services, 2011), hazánkban ennél kissé mérsékeltebb, 2,1% volt 2009-ben.

Az elmúlt két évben (2009 és 2010) az Európai Unió tagországaiban elfogadott legtöbb intézkedés enyhülést hozott a vállalkozások számára. Az adórátákat nyomasztóan nagymértékben megnyirbálták, és a legtöbb adóalapot illető változások szűkítették az adóztatható jövedelem körét, bár ennek ellentétére is akad példa. Ennek trendjét szemlélteti a 10. számú ábra. Az adóráták adatsorait az említett években a 4. számú mellékletben kísérelhetjük nyomon.

10.ábra: Társasági adóráták alakulása 1995 és 2010 között

Forrás: Eurostat-Commission Services: Taxation trends in the European Union, 2010

Továbbá a reformokra jellemző, hogy egy kivételével könnyítést hoztak az adófizetés ütemezésében is. Egyéb adónemekben, mint például a személyi jövedelemadó és az áfa tekintetében is hasonló változások figyelhetők meg. Az elfogadott intézkedések többsége enyhülési hatást célzott meg, ezzel is élénkítve a kialakult válság negatív hatásait és támogatva a gazdaság élénkülését. E tekintetben kivételt az áfa ráták alakulása jelenti, ahol több Európai ország hazánkkal egyetemben a kulcsok növelése mellett döntött.

A következő táblázat a válság időszaka alatt elfogadott társasági jövedelemadózási befolyásoló intézkedéseket foglalja össze az adóalap és a ráta tekintetében az idő horizontján szemléltetve. Az első oszlop mutatja azon intézkedések számát, amelyek növelték vagy csökkentették a társasági adó alapját. A második oszlop utal a törvényes adóráták változtatásaira, míg a harmadik oszlop az adófizetés ütemezését jelzi.

4. táblázat: A társasági jövedelemadó intézkedések jellemzői

Elfogadott társasági jövedelemadó intézkedések típusai			
	Alap vagy speciális szabályok	Törvényes adórátá	Ütemezés (jövedelem hatás)
Növekedés ▲	2009		
	IE, EL (2009-2013), IT, LT (2009-2011)	LT	IE
	2010		
	BE, BG, HU		
Csökkenés ▼	2009		
	AT, DE, NL, PT, RO, SE, IT, CY, PT, PL, ES (2009-2011), UK (2009-2011)	CZ, LU, SI, SE	AT, FR, DE, NL, PT, IT
	2010		
	AT, BE (2010-2011), DE, LT, NL, RO, SK	CZ, HU, LT, EL (2010-2014), SI	AT, DE, NL

Forrás: Eurostat-Commission Services: Taxation trends in the European Union, 2010

A táblázat rámutat arra, hogy a legtöbb ország esetén az intézkedés az adóalap szűkítés irányába hatott, míg ennél kevesebb számú tagállam döntött a ráták csökkentése mellett. Hazánkban ezzel ellentétes irányban, a társasági adórátá kétkulcsosra változtatásával 2011-től csökkent az adókulcs, ugyanakkor a kedvezmények szűkítésével (pl. iparüzési adóalap levonhatósága) az adóztatható alap növekedett.

Fontosnak tartom megvizsgálni, hogy az egy-egy tagországban milyen jellemzőkkel működik a társasági adóztatás, hiszen ezek ismerete segít megérteni a mutatószámok mögött rejlő valós folyamatokat. A továbbiakban országról-országra haladva részletesen elemzem a társasági adóztatás legfontosabb jellemzőit és az elmúlt évtizedben történt változásait. Az EU tagországok mellett bemutatom Norvégia és Izland jellemzőit is, majd egy a mellékletben elhelyezett összefoglaló táblázatban szemléltetem a legfontosabb társasági adóintézkedéseket és annak GDP-re gyakorolt hatását. A fejezet feldolgozásához a legfontosabb irodalmi forrásom az Eurostat-Commission Services gondozásában évente megjelenő adózásai trendeket összefoglaló tanulmányok (Eurostat-Commission Services, 2010, 2011) és az egyes országok adózási jogszabályainak összefoglalói.

Ausztria

2005-ben a társasági adórátát 34%-ról 25%-ra mérsékelte, amely intézkedés bevételkiesését részben az adóalap szélesítésével és a 10%-os gép- és eszköz-beruházási támogatás eltörlésével finanszírozta. Az adóalap szélesítő rendelkezések részeként az épületek értékcsökkenési rátáját csökkentették, amely most hasonlóan hazánkhoz 2%-on áll. Az elmúlt években a K+F adókedvezmények folyamatosan nőttek, jelenleg a törvény 10%-os

adóhitelt enged meg K+F tevékenységre. Hasonlóképpen, a gyakornoki kedvezmény a képzésre fordított költségek 20%-a, amellyel együtt 6% alternatív adóhitel alkalmazható. 2001. óta kamatfizetés terheli az adóhátralékot, aminek hatására az adott évben jelentősen megugrottak a társasági adóbevételek. A ciklikus visszaesés ellensúlyozásának részeként (*Konjunkturbelebungsgesetz* 2009), a 2009 és 2010-es évekre a beruházások után 30%-os gyorsított értékcsökkenést vezettek be.

A korábbi évek veszteségei az adózott nyereség 75%-ra korlátozottan vonhatóak le, de a veszteség korlátlan ideig továbbvihető. 2005-ben a csoportkönnyítési rendszert (*Organschaft*) felváltotta egy opcionális csoportadóztatási rendszer. Ez annyit jelent, hogy a külföldi veszteségekkel csökkenthető a belföldi adóalap. Ezzel az intézkedéssel Ausztria azon kevés országok közé került, ahol engedélyezett az eredmény vállalatcsoport szinten történő figyelembevétele. Ha egy csoport három éven belül felbomlik, akkor a vállalatcsoportra vonatkozó kedvezményeket az állam visszaköveteli.

Számos adó és hozzájárulás a bérfizetésen alapul és a munkáltatónál keletkezik. Ilyen például a helyi adó (a fizetett bérek 3%-a) és a Családi Terhek Kiegyenlítésének Alapjába fizetendő hozzájárulás (a bruttó bérek után fizetendő 4,5%). (Eurostat – Commission Services (2011) és www.gmbhrecht.at)

Belgium

A belgiumi vállalkozások és a külföldi vállalatok leányainak nyereségét, függetlenül annak eredetétől vagy rendeltetésétől, egységesen a fix 33,99%-os ráta terheli (tartalmazza a 3%-os válság különadót is). A vállalkozások között nincs adókonszolidáció. Bizonyos feltételek mellett a kis- és közepes vállalkozások speciális progresszív eljárást alkalmazhatnak: amennyiben várható jövedelmük kevesebb, mint 322.500€ az alkalmazható ráta 24,98%.

2006-ban egy társasági saját tőke kedvezményt (*ACE – allowance for corporate equity*) vezettek be, mint a „társasági tőke fiktív kamata”, hogy a vállalkozások önfinanszírozási képességét ösztönözzék. Az ACE rendszerben alkalmazott adómentes vélelmezett saját tőke megtérülési ráta a 10 éves lejáratú államkötvények (OLO 10) rátáján alapul a jogszabály által meghatározott felső plafonnal. 2009-ben a ráta értéke 4,473% (kkv-k részére 4,973%), míg 2010-ben 3,8%-ra (kkv-k részére 4,3%-ra), 2011-ben pedig 3,425%-ra (kkv-k részére 3,925%-ra) csökkent. 2003 óta a kedvezményes rátát élvező kkv-k a visszatartott nyereségből finanszírozott beruházásaikhoz adómentes tartalékot képezhetnek. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.brussels.irisnet.be)

Bulgária

Az elmúlt évtizedben Bulgária társasági adóztatása egyre inkább vállalkozásbaráttá alakult. 1995-től kezdődően, amikor még 40%-os társasági adórata sújtotta a nagyvállalatokat, a társasági adókulcs szinte évről-évre mérséklődött elérve a 2007. január 1. óta alkalmazott 10%-os kulcsot.

Az adóztatható nyereség a könyvviteli nyereségből származik az adózáshoz szükséges módosításokkal. A veszteségeket öt évig lehet továbbvinni. A kezdeti beruházásokra, a számítógépekre és szoftverekre csakúgy, mint a mobil telefonokra kedvezményes, 50%-os értékcsökkenés érvényesíthető. Továbbá az 50%-os értékcsökkenés valamennyi új befektetésnél alkalmazható, amennyiben az energia megtakarítást eredményez. A rezidens vagy az Európai Gazdasági Térség kereskedelmi vállalkozásai által fizetett osztalék adómentes, míg a nem rezidensek 5% forrásadó fizetésére kötelezettek. A nem rezidens vállalkozásoknak a nem osztalékként fizetett bevételeit 10%-os forrásadó terheli. A kamatok és jogdíjak után fizetendő teher 2011-től 5%-ra csökkent, ami várhatóan 2014 végéig alkalmazandó. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.ocra.com)

Ciprus

Ciprus az 1991 óta stabil 20-25%-ról 10%-ra mérsékelte társasági adórátaját 2003. január 1-től. A fél-állami testületek részére csupán 2009-től csökkentették az adórátaát egységesítve a nem állami társaságokra vonatkozó társasági adórátaival. A 2003 és a 2004-es években az 1,7 millió € bevételt meghaladó vállalkozásokra további 5% társasági adót vetettek ki. A társasági adócsökkentés bevezetésével egy időben ugyanakkor számos adókedvezményt töröltek el. A hajózási szektorra speciális szabályok érvényesek.

A vállalkozások üzleti veszteségeiket határozatlan ideig vihetik tovább (2002-ig egy öt éves limit volt érvényben), de a veszteséget visszafele vinni (vagyis a korábbi évek nyereségeivel szembeállítani) nem engedélyezett. A készleteket a nettó realizálható értéken kell kimutatni. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.internationaltaxreview.com)

Cseh Köztársaság

Valamennyi Csehországban regisztrált jogi személy egyben adóalany is, továbbá a belföldről és a külföldről származó jövedelmek egyaránt adókötelesek.

A 2007-ben még 24%-os társasági jövedelemadót 2010-ben radikálisan csökkentették, mértéke jelenleg 19%. A forrásadó kulcsa 15% és egyaránt terheli a rezidens és nem rezidens társaságok valamint az egyén kamat-, osztalék- és jogdíjból származó jövedelmét.

Az EU tagországaiban bejegyzett anyavállalatok részére fizetett osztalék és tőkenyereség mentes a forrásadó alól. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.mfcr.cz; www.worldwide-tax.com)

Dánia

A 2005-ben még 30%-os társasági jövedelemadót 2007-ben 25%-ra csökkentették. A társaságokat nem terheli helyi adófizetési kötelezettség, de a városok kapnak egy részt a társasági jövedelemadó bevételeiből. 2004 óta kötelező nemzeti adókonszolidációs szabályok vonatkoznak az anya- és rezidens leányvállalataira, míg a rezidens csoporthoz tartozó nem rezidens vállalatok leányvállalatai a nemzetközi konszolidációt alkalmazzák.

A veszteségek továbbvitele minden korlátozás nélkül engedélyezett, de a veszteségek visszafele vitele tilos.

A 2007-es TAO reform a kamatok levonhatóságára korlátozást vezetett be az adózás előtti eredmény szabályozásával és a levonható kamatplafonnal (ez megfelel az elvárt adó nyereség rész 6,5%-nak plusz a külföldi leányvállalati részesedések önköltségének a 20%-ának).

Üzleti megfontolásból a nem hivatali épületek értékcsökkenési leírása 20 év alatt lineáris, míg a gépek, berendezések csökkenő amortizációt követnek (25%-ig). Az épületek értékcsökkenési rátáját 2008-ban az 5%-ról 4%-ra mérsékelték a társasági adóreform keretében, így az értékcsökkenési periódus 25 évre nőtt. Az infrastruktúra értékcsökkenési rátáját szintén 2008-ban 25%-ról 7%-ra fogták vissza. A hajók, fűrotornyok, repülő, vonatok értékcsökkenése folyamatosan csökken a 2007-ben érvényes 25%-ról 2016-ig a megcélzott 15%-ra.

A készleteket FIFO alapon értékelik. A megszerzett goodwill és a know-how akvizíciós költségei, a szabadalmak, szerzői jogok és az egyéb immateriális javak alkalmazandó értékcsökkenése lineáris és hét éves futamidejű. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.bdo.dk)

Észtország

Azzal a céllal zajlott a társasági adórendszer reformja 2000-ben, hogy a beruházáskora több tőke jusson és gyorsítsa a gazdasági növekedést. A reform alapötlete az volt, hogy a társaságok jövedelem adóztatását áttolják a profit disztribúció idejére. Ez azt jelenti, hogy a visszaforgatott nyereség adórátája zéró, míg a kiosztott nyereség bruttó módon adózik a személyi jövedelemadó érvényes kulcsával, ami 2008 óta 21%. Ez a kulcs alkalmazandó

ajándékozás, támogatás, nem üzleti célú kiadások és mellékjuttatások esetén is. A rendszer érvényes valamennyi Észországban rezidens vállalkozásra és a nem rezidens vállalkozások tartós telephelyeire. A nem rezidensek részére fizetett osztalékot terhelő 21%-os forrásadót 2009. január 1-vel eltörölték. A nem-rezidensek részére történő egyéb kifizetések esetén a forrásadót továbbra is alkalmazni kell, hacsak nem rendelkeznek tartós telephellyel Észországban, vagy a nemzetközi adó-megállapodások mást nem írnak elő. A csalások és adókijátszások csökkentése érdekében hozott intézkedések tartalmazzák többek között az ellenőrzött külföldi társaságokra és a transzferárakra vonatkozó szabályokat, valamint egy 21%-os forrásadó fizetési kötelezettséget az off-shore vállalkozások szolgáltatásai utáni kifizetésekre. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.emta.ee)

Finnország

Valamennyi társasági jövedelmet 26%-os adórátával terhel, amelyből az üzleti jövedelem megszerzése vagy fenntartása érdekében felmerült költségek levonhatók. Ez alól kivételt képeznek bizonyos tőkenyereségek és osztalékok, amelyek nem tartoznak az adóztatható jövedelem körébe, egyes adómentes jövedelemmel kapcsolatos költségek és bizonyos tőkeveszteségek. A társaságok jövedelmét helyi adó nem terheli, így a vállalkozások teljes adóterhelését mutatja ez a 26%.

A tárgyi eszközök kedvezményes értékcsökkenése a degresszív amortizációs eljárás alapján kalkulálható. Az eszközök és gépek többségére az éves maximális ráta 25% és az épületek vonatkozásában 4% és 7% között mozog. Az immateriális javak megszerzésének költségei lineárisan tíz év alatt írhatóak le.

A veszteségek továbbvihetők és a következő tíz évben a nyereség ellensúlyozására felhasználhatók. A veszteségek visszafele vitele nem engedélyezett. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.vero.fi)

Franciaország

A társasági adó valamennyi jogi személy Franciaországban realizált összes nyereségét terheli. Az általános kulcs 33,33%. A kis- és középvállalkozások az első 38.120€ nyereséggel csökkentet, 15%-os rátát alkalmazhatnak. A 7.630.000€-nél nagyobb forgalommal és 2.289.000€-nél több adóztatható nyereséggel rendelkező nagyvállalatok további 3,3% különadót (CSB) kell, hogy fizessenek, amit az aggregált társasági adó 763.000€ feletti részére vetnek ki. Így a tényleges adóterhelés 34,43%. Továbbá a vállalkozásoknak helyi adófizetési kötelezettségük is van (*contribution économique territorial*), amely

településenként változó és a vállalkozás ingatlan tulajdonjogainak értékétől függ, amely maximum a hozzáadott érték 3%-a lehet. Ezt az adót 2010-ben vezették be és a korábban életben lévő szakmára vonatkozó adót (*taxe professionnelle*) eltörölték.

A kilencvenes évek végén a korábbi társasági adórata növekedés tendenciája megfordult. 1997-ben elkezdtek a társasági nyereséget terhelő 15%-os különadó fokozatos megszüntetését. A rendszerben módosításokat vezettek be a vállalaton belüli osztalékok és tőkenyeresség kettős adóztatásának korrigálására. 2008-ban kiterjesztették a K+F után igénybe vehető visszafizetendő adóhitelt (*credit d'impôt recherche*): összege az összes K+F kiadás 30%-a, maximum 100 millió €. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.impots.gouv.fr)

Németország

Az elmúlt években a német társasági adórendszer többször is reformokon esett át, a legutóbbi 2008-ban volt. Főként a társasági adó kulcsa változott, az 1999-ben érvényes 45% (a visszaforgatott nyereség kulcsa) és 30%-ról (a kiosztott nyereség kulcsa) egységesen 15%-ra csökkent. Ahhoz, hogy a ráta mérsékléséből származó bevételkiesést finanszírozni lehessen adóalap szélesítő intézkedéseket vezettek be. Többek között a gépek és épületek értékcsökkenését csökkentették. Továbbá bevezették, hogy a kereskedelmi és iparüzési tevékenységet terhelő helyi adók nem vonhatóak le a társasági adóalapból. Végül 2008-ban két intézkedéssel biztosították a társasági adóalapot: az egyik az úgynevezett kamatgát szabály (*Zinsschranke*), ami egy nyereség alapú limitet jelentett a kamatkidások levonhatóságára, ha a nettó kamatkidás értéke meghaladná a 3 millió €-ot. A másik egy módosított adóalap szabály, amely növeli az adóalapot a kamatkidásokkal és bérleti, lízing és licenz díjak részeivel.

A vállalkozást terhelő további fontos adónem az iparüzési adó. Az iparüzési adó, hasonlóan mint az ingatlanadó, a nem személyi adók kategóriájába tartozik. Mértéke a Szövetségi Köztársaság tartományi határozatától függ és valamennyi működő üzleti vállalkozást (kivételesen a mezőgazdaság, erdőgazdaság vállalkozásai vagy a független személyi szolgáltatások jutalékai) terhel. A számítását az üzleti nyereség fix százalékkal való megszorzásaként kapjuk (az alap szövetségi ráta 3,5%). Az önfoglalkoztatók és a társulások 24.500€ kedvezmény igénybevételére jogosultak. Az önkormányzatok az egységes módon számított adóalapot (vagy megosztás esetén a rájuk eső részt) szorozzák (minimum 200%), annyival amennyit őket megilletően határoztak.

A 2008-ban bevezetett 5,5%-os szolidaritási adóval az addigi 15%-os társasági adókulcs 15,85%-ra emelkedett. Ha ezt a helyi adórátával együtt nézzük (egy átlagos 400%-os szorzóval kalkulálva) az általános adókulcs 30% körül mozog.

A reform további két intézkedése az egyéni vállalkozók és társulások visszaforgatott nyereségének új preferenciális kezelése és a 25%-os végső forrásadó bevezetése, ami a kamat, osztalék és a legtöbb tőkenyereségi forma után 2009. január 1-től fizetendő. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.gtai.de)

Görögország

Az elmúlt néhány évben csökkent a társasági adókulcs. A tőzsdén nem jegyzett vállalkozások törvényes adórátája 2001-ben 40%-ról 37,5%-ra csökkent, majd 2002-ben 35%-ra és ezt követően 2006-ban 29%-ra süllyedt. 2007-ben tovább rövidítették 25%-ra. A 2008-ban elfogadott adóreformok előre vetítettek egy fokozatos, évi egy százalékos társasági adókulcs-csökkentést a 2010 és 2014-es évek folyamán, 25%-ról a 20%-ra. A 2011 márciusában elfogadott új adótörvény alapján a 20%-os társasági jövedelemadó ráta már 2012-től alkalmazható, vagyis már a 2011-es évben szerzett jövedelmekre is, míg 2011-ben a 2010-es évből származó jövedelmekre a 24%-os rátát kell alkalmazni. A polgári jogi társaságok, a közös vállalatok és a polgári jogi egyesületek adókulcsa 25%, ami 2012-től szintén 20%-ra változik. Az ingatlanokból származó bruttó jövedelmet további 3% adó terheli. Ez a plusz adó nem haladhatja meg a vállalkozás jövedelmére számolt adót. A 2011-ben bevezetett adójog szerint 2012-től 25%-os forrásadó terheli a társaságok, kft-k és szövetkezetek osztalékait. 2011-ben a forrásadó mértéke még 21%.

Görögországban a helyi adók mértéke nem szignifikáns. Továbbá nincs lehetőség a csoportadóztatásra, vagyis minden egység önállóan adózik. Általában a veszteség öt évig továbbvihető. Visszamenőlegesen nem lehet a veszteséget beszámítani. A kiadások csak akkor vonhatóak le, ha azok jövedelemszerzési célból merültek fel. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.minfin.gr)

Magyarország

Hazánk az újonnan csatlakozott tagországok viszonylatában is erős társasági adórata csökkentést hajtott végre, amelynek eredményeként az alacsony adóztatású országok közé került. Köszönhető ez a már 1995-ben bevezetett 18%-os rátának, ami 2004-ben 16%-ra csökkent. Habár 2010-től egy szélesebb társasági adóalap meghatározás került bevezetésre és az adókulcs 19%-ra emelkedett, ugyanakkor eltörölték a 2006 szeptemberében bevezetett

4%-os különadót, így összességében a tényleges adóterhelés közel egy százalékponttal csökkent. Továbbá 2010. július 1.-től kiterjesztették a kedvezményes 10%-os adókulcs alkalmazásának körét és az igénybevétel feltételeit eltörölték. Ezek alapján 2010. második felében keletkezett 250.000 millió Ft nyereségig (0,9 millió €), míg 2011-től 500.000 millió Ft nyereségig (1,8 millió €) alkalmazható a 10%-os adókulcs. Vállalkozásokat érintő 2012-től érvényes kedvezőtlen változás, hogy a korábbi évek elhatárolt veszteségét az adózó az adóalap legfeljebb 50%-ig jogosult érvényesíteni.

Hazánk kis- és középvállalkozások adminisztratív terheinek és társasági adófizetési kötelezettségeinek egyszerűsítése miatt speciális egyszerűsített vállalkozói adót (EVA) vezetett be. Az adónem igénybevételének 2011-es feltétele, hogy a vállalkozás éves forgalma ne haladja meg a 25 millió forintot (90.000€), ekkor az általános adókulcs 30% volt, amely 2012-től 30 millió forintos árbevétel limitre és 37%-os kulcsra változott. Ezzel az adónem az egyszerűsített biztosító lehetősége mellett elvesztette vonzóságát.

A vállalkozásokat e mellett helyi iparüzési adófizetési kötelezettség terheli, amelynek mértéke önkormányzatonként változó, maximum 2%. Továbbá fizetendő még az innovációs járulék 0,3%-os rátája. 2010-től ennek összege a helyi iparüzési adóalaphoz levonható, így bátorítva a vállalkozások K+F tevékenységét. A kkv-k mentesítettek az innovációs adófizetés alól.

2010-ben bevezetésre került a pénzügyi intézmények különadója. 2011-ben ennek összege a 2009. december 31-i korrigált mérlegfőösszeg alapján megállapított adóalap 50 milliárd forintjáig 0,15%, az e feletti részre 0,53%. A biztosító társaságoknál progresszív kulcsokat alkalmaznak, amelynek alsó 1,5%-os rátája 1 milliárd Ft (3,6 millió €) alatt és a felső 6,4%-os a korrigált jövedelem 8 milliárd forintja (29 millió €) felett érvényesül. Továbbá a hitelintézetek 30%-os különadót fizetnek az adózás előtti eredmény alapján, ugyanakkor a teljes fizetendő összeg nem haladhatja meg a pénzügyi szervezetekre kalkulált különadó összegét. Az adózás előtti eredményt terhelő különadó levonható a mérlegfőösszeg alapján megállapított különadóból, de a számított különbség nem lehet negatív összeg. A szektor-specifikus különadót ténylegesen 2010. december 4-én hirdették ki, amely várhatóan 2012. december 31-ig marad érvényben. A kiskereskedelmi, telekommunikációs és az energiaszolgáltató tevékenységet végző vállalkozások egyaránt alanyai a különadónak. A kiskereskedelem területén a sávos progresszió a következőképpen fest: 500 millió Ft árbevétel alatt az adó mértéke 0%, 500 millió és 30 milliárd Ft között 0,1%, 30 milliárd és 100 milliárd Ft között pedig 2,5%. Távközlési tevékenységet végző vállalatok esetében 500 millió Ft-os nettó árbevétel alatt nem keletkezik adófizetési kötelezettség, 500 millió és 5

milliárd Ft közötti részre 4,5%, 5 milliárd Ft feletti adóalapra pedig 6,5%. Energiaellátó vállalkozási tevékenység végzése esetében az adó mértéke az adóalap 5 milliárd forintot meg nem haladó része után 0,3%, az 5 milliárd forintot meghaladó része után pedig 1,05%⁵. A vállalkozások szokásos üzleti eredménye jellemzően tartalmazza a tőkenyereséget is. 2010. január 1-től a Magyarországon állandó telephellyel nem rendelkező ellenőrzött külföldi társaságoktól származó tőkenyereségek a magánszemély jövedelemadóiban adózik, amennyiben a részesedés a 25%-ot meghaladja. A magyarországi társaságok részére fizetett osztalék általában a társasági adóalapból levonható, ugyanakkor az ellenőrzött külföldi társaságoktól kapott osztalék nem. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.nav.gov.hu)

Írország

Az elmúlt időszakban jelentős átalakuláson ment át az adórendszer, ugyanakkor a társasági jövedelemadó nem változott. Valamennyi Írországban rezidens vállalkozás, illetve Írországban fiók vagy képviselő útján üzleti tevékenységet folytató nem rezidens vállalkozás (néhány kivétellel) nyereségét terheli a társasági adó. A 2003. január 1. óta 12,5%-os kulcs valamennyi szektor üzleti nyereségét terheli. A korábban, 1981-ben bevezetett 10%-os rátát, amelyet a termelő tevékenységet végző vállalkozások szűk csoportja alkalmazhatott, hatályon kívül helyezték. Az egyéb passzív jövedelmeket (nem üzleti jövedelmek) 25%-os adó sújtja. A tőkebefektetésből származó nyereségek szintén 25%-kal adóznak. A petróleum- és a gázszektorban a nyereségráta alapján további 5-15% között mozgó bányászati járadékot kell megtéríteni a 25%-os társasági adókulcs felül.

Miközben az előírások okán a kamat-, osztalék- és szabadalmi jogból származó jövedelmekre 20%-os adót mérnek, ugyanezek, mint vállalkozásoktól kapott fizetések a számos kivétel miatt forrásadó mentesek. A kapcsolt vállalkozások osztott beruházás- vagy ingatlan jövedelmeire, illetve a szakmai szolgáltatást nyújtó vállalkozásokra 20%-os különadót vetnek ki.

A veszteségek korlátlan ideig továbbvihetőek, illetve egy évig visszafele a vállalkozási tevékenység tovább folytatása esetén és három évig a tevékenység megszüntetése esetén. Nincsenek szabályok az ellenőrzött külföldi társaságokra, általános transzferár képzésre vagy az alultőkésítésre vonatkozóan. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.revenue.ie)

⁵ Az egyes ágazatokat terhelő különadóról szóló 2010. évi XCIV. törvény alapján

Olaszország

Az IRES (magyarul TAO) 27,5%-ban határozza meg a társasági adórátát, amely a korábbi években a 37%-ról progresszíven csökkent. Speciális szabályozások vonatkoznak a befektetési alapokra és a nem működő vállalkozásokra, amely egy minimum adóztatható jövedelmet feltételez és egy minimum eszköz megtérülési rátát vesz alapul. A nyugdíjalapok nem alanyai az IRES-nek vagy az IRAP-nak (Iparüzési Tevékenység Regionális Adója), de az éves nettó eredmény után 11% adót fizetnek. Az energia szektorban működő vállalkozások 2008 óta hazánkhoz hasonlóan különadót fizetnek, melynek bevezetési 5,5%-os kulcsa jelenleg 6,5% („Robin adó”).

A rezidens vállalkozások a világszerte megszerzett jövedelmeik alapján adóznak, míg a nem rezidens vállalkozások (a társulások is) az Olaszországból származó jövedelem alapján. A veszteségek öt évig továbbvihetők, illetve a működés első három évében realizált veszteség korlátlanul. Megemlítendő továbbá, hogy 2008. január 1-től a kamatkidadások csupán 30%-a vonható le a bruttó működési eredményből (EBITDA); ugyanakkor a többlet, bizonyos feltételek mellett, tovább vihető és a következő években levonható.

A rezidens vállalkozás által más rezidens vállalkozásnak juttatott osztalék 95%-a mentesül az adó alól. A tőkebefektetésből származó nyereség kezelése attól függ, hogy az eszköz szerepel-e a mentességi rendszerben? Amennyiben szerepel, úgy az eszköz (részvény és hasonló pénzügyi instrumentum) egy éves tartása után, az értékesítésből származó nyereségének 95%-a mentes az adó alól (bizonyos feltételek teljesülése mellett). A más típusú tőkenyereség hasonlóan, mint a rendes jövedelem adózik, de az adófizetést négy évre el lehet osztani.

A csoport konszolidáció nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt engedélyezett, amennyiben az anyavállalat legalább 50%-os befolyással bír a leányvállalatban. A hátrányos helyzetű településeken (*Mezzogiorno*) elhelyezkedő vállalkozások (néhány kivétellel) 2007-2013-as időszakban beruházási adóhitelt vehetnek igénybe. 2008. óta az IAS szerint állítják össze a társasági adót szolgáló pénzügyi beszámolót.

Az IRAP (Iparüzési Tevékenység Regionális Adója) alapja a nettó termelési érték, amelyet a termelési érték és a hozzá felhasznált inputok (személyi- és kamatköltségek, valamint a követelések értékvesztésének kivételével) különbözeteként kapunk. Az alap 3,9%-os rátát a régiók csökkenthetik vagy növelhetik egy százalékkal. Mivel a bérköltségek és a finanszírozás költségei nem vonhatóak le, a szélesebb alap miatt az IRAP-ból származó bevételek jellemzően magasabbak, mint a társasági adóbevételek. A 2007-ben bevezetett

változtatásokkal a társadalombiztosítási járulékok, az új alkalmazott bizonyos képzési költségei, a K+F alkalmazottak költségei és egy alkalmazottanként számolt alap összeg kivételt képez és így levonható. 2009 óta a munkáltató által fizetett IRAP 10%-a levonható a személyi- és társasági jövedelemadóból. Kis- és középvállalkozásokra speciális szabályok vonatkoznak. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.invitalia.it).

Lettország

Fokozatosan csökkent a társasági adórata 2001 és 2004 között 25%-ról 15%-ra. A társasági adó alanya valamennyi rezidens vállalkozás (néhány kivétellel) és a Lettországban állandó telephellyel rendelkező nem rezidens vállalkozások.

A belföldi- vagy az Európai Gazdasági Térség (EEA) valamelyik országában működő leányvállalattól kapott osztalék adómentes. A harmadik ország nem rezidenseitől kapott osztalék szintén mentes, ha a lett vállalkozás több mint 25%-os tőkerészesedéssel bír benne. A nem rezidens kapcsolt vállalat részére fizetett kamatjövedelem 10%-os forrásadó alanya, amennyiben bank fizeti ez a ráta csupán 5%. Más esetekben a kamatjövedelmet forrásadó nem terheli.

2009. január 1. óta amennyiben egy vállalkozás nem fizet ki osztalékot, úgy az adóztatható jövedelmet csökkentheti azzal a kamatösszeggel, amit ugyanazon összegű hitelért fizetett volna. A fiktív kamatösszeg számításához az adott évben a Központi Bank által a nemzeti valutára meghatározott átlagos hitelkamat az irányadó.

A támogatási prioritásként meghatározott szektorokban 2011. január 1-től a nagy beruházások (5 millió LVL (7,15 m€) vagy több) után az adófizetők társasági adókedvezményt vehetnek igénybe. A hosszú távú beruházás 35 millió LVL-ig (50 m€) 25%, ezt az összeget meghaladó beruházások 15% kedvezményt érvényesíthetnek.

A kis- és középvállalkozásokra vonatkozó új adótörvény megengedi, hogy a 70.000 LVL (100 e€) forgalmat meg nem haladó és maximum 5 főt foglalkoztató vállalkozások a forgalom után fizetett 9% átalánnyal adózzanak. Ez magában foglalja a társadalombiztosítási hozzájárulás, a személyi jövedelemadó, a társasági jövedelemadó összegét és a mikrovállalkozások alkalmazottai után fizetendő üzleti kockázati díjat. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.vid.gov.lv)

Litvánia

Az 1995-ben még 29%-os társasági adó progresszív csökkentése a mai 15%-on állapodott meg, habár 2009-ben még átmenetileg növekedett. A 10 főnél kevesebbet foglalkoztató és

500.000 LTL-nél (kb. 145.000€) kevesebb adóztatható jövedelemmel bíró kisvállalkozások alkalmazhatják az 5%-os kedvezményes kulcsot (2009-ben csökkentették le 13%-ról).

2009 és 2013 között feltételekhez kötötten 50%-ig csökkenthető az adózó nyereség az eszközök beszerzésével, amennyiben annak tárgya üzem, gép, infrastruktúra, IT berendezés, vagy immateriális javakon biztosított jogok. A 20% vagy annál több fogyatékkal élő alkalmazottat foglalkoztató vállalkozások adójóváírást vehetnek igénybe.

Litvánia a módosított klasszikus rendszert adaptálta, ami azt jelenti, hogy az osztalékok a vállalkozás és a tulajdonos szintjén egyaránt adóznak. A társasági adó valamennyi típusú kereskedelmi vállalkozást terheli, ide tartoznak az egyéni vállalkozók és a társaságok is. Egy másik vállalat részére jutott osztalék után 15% társasági adó fizetendő, amely alól a kiosztó vállalkozás mentességet élvez. A kamatokat (néhány kivétellel) és a jogdíjakat 10%-os forrásadó terheli.

Az üzleti veszteségek öt évig vihetőek tovább. A lineáris és a degresszív értékcsökkenés használata egyaránt engedélyezett. 2007 óta az Európai Gazdasági Térségből vagy Litvániával egyezményrel rendelkező országból származó tőkenyereség mentes a társasági adó alól, amennyiben a juttató egységben két éven keresztül legalább a tőke egynegyedével bír. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.investlithuania.com)

Luxemburg

A vállalkozásokat a társasági jövedelemadó mellett a foglalkoztatási alap különadója és a helyi üzleti adó is terheli. Elviekben a módosított klasszikus társasági adórendszer működik. A nyereséget terhelő társasági adót az általános 21%-os kulcs alapján számolják (korábban 22% volt), ehhez adódik az 5%-os foglalkoztatási alap részére fizetendő szolidaritási különadó (így a tényleges ráta 21,84%) és a helyi adó (ami Luxemburg városában 6,75%). Összesítetten a teljes tényleges adóteher 28,8% (Luxemburg városra értelmezve). Azok a kisvállalkozások, amelyek adóztatható jövedelme a 15.000 €-t nem éri el, az alapul vett kulcs 20%.

Itt is működik beruházásösztönző rendszer és az új ipari beruházások, kockázati tőkebefektetések és audiovizuális beruházások után speciális adókedvezményeket lehet igénybe venni maximum az adóalap 12%-ig. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.guichet.public.lu)

Málta

A 35%-os kulccsal (amely egyben a személyi jövedelemadó legmagasabb rátája) Málta állítja ki az egyik legmagasabb társasági adó rátát. Ugyanakkor Málta alkalmazza a teljes beszámítás rendszerét és a tulajdonosoknak jutatott osztalék után további adót már nem kell fizetni. A rendszer alapján, a Máltán rezidens vállalkozások által fizetett osztalékok magukban hordoznak egy adójóváírást, ami megegyezik a vállalkozások által kiosztott nyereség után fizetett adóval. A tulajdonosok a bruttó osztalék után a személyi jövedelemadóban alkalmazandó rátával adóznak, de jogosultak az osztalékhoz kapcsolódó adójóváírás levonására a teljes adóköteles jövedelmükből. Ennek következtében a társasági nyereséget terhelő maximális ráta – amely egyrészt a vállalkozás nyeresége után fizetett adóból, másrészt a tulajdonosok osztalék után fizetett adójából áll – soha nem haladhatja meg a 35%-ot.

A tevékenységből származó veszteségek határozatlan ideig tovább vihetőek, a visszafele beszámítás nem engedélyezett. Az adószabályok korlátozóak az adózási célból képzett céltartalékok használatában (kétes követelések vagy befektetés értékvesztése), ugyanakkor értékcsökkenési kedvezmények érvényesíthetők.

A vállalkozások által szerzett tőkenyereség az egyéb jövedelmekkel összevontan a 35%-os kulccsal adózik. A vállalkozások által nyújtott tőkenyereségre szintén alkalmazható a fent leírt beszámítási rendszer. A hajózási, célzott iparágazati és a szabad kikötői tevékenységben érintett vállalkozások bizonyos adókedvezményeket vehetnek igénybe.

A kis- és középvállalkozások 40%-os adókedvezmény igénybevételére jogosultak, ha új technológiába fektetnek, vagy új munkahelyet létesítenek (a Málta által kormányzott Gozoban a kkv adóhitel 60%). (Eurostat – Commission Services (2011) és www.ird.gov.mt)

Hollandia

Érdekeség Hollandiában, hogy az adózási célú nyereséget nem feltétlen az éves eredménykimutatás alapján kalkulálják. A profitot itt az úgynevezett „józan üzleti gyakorlat” („sound business practice”) mentén határozzák meg, amely főként a jogesetek alapján kifejlesztett koncepció. Az egyik követelménye a konzisztens könyvelési módszerek használata. Ez azt jelenti, hogy a nyereség meghatározásának módszerét csak akkor lehetne változtatni, ha az kompatibilis a józan üzleti gyakorlattal.

Bizonyos feltételek mellett az anya- és leányvállalatai csoportként együtt adózhatnak. Társasági adó szempontból ez azt feltételezi, hogy anya- és leányvállalata egy jogi egység. A csoportadózás fő előnye, hogy a csoporton belül az egyik vállalkozás vesztesége szembe állítható a másik vállalkozás nyereségével. A társasági nyereségadó kulcsa 25%. 2009 óta a

200.000€ nyereségig kedvezményes 20%-os kulcs vehető igénybe. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.belastingdienst.nl)

Lengyelország

Klasszikus társasági adórendszer működik Lengyelországban: a társaság jövedelme teljes mértékben a társasági szinten adózik, míg a kiosztott nyereség a tulajdonosi oldalon egy végső forrásadóval szintén adózik. A törvényes adórata érvényes a tőkebefektetésekből és az üzleti tevékenységből származó nyereségre is. Ez azt jelenti, hogy a tőkéből származó jövedelmek a teljes szokásos jövedelemhez adódnak. Az adójog felsorolja a nem levonható költségeket. Az adóvesztések öt egymást követő évig továbbvihetőek, de évenként legfeljebb a veszteség 50%-a számítható be. Visszafele a veszteség beszámítás nem engedélyezett.

Lengyelország az adócsoport fiktív változatát alkalmazza. A társasági adó jogszabályi kereteit az 1992. évi törvény tartalmazza. Azóta számos változtatást vezettek be, amelyek körül a legszignifikánsabb a társasági adókulcs '90-es évek közepi 40%-ról 19%-ra való csökkentése 2004-ben. Ezek a vágások az általános európai trendet követték, mellyel egy ütemben szélesítették az adóalapot is. Ezt a különböző ösztönző rendszerek, beruházási kedvezmények és az ingatlanokhoz kapcsolódó mentességek korlátozásával vagy megszüntetésével érték el. Az adócélú értékcsökkenés közelebb került a gazdasági értékcsökkenés vonalához és az alkalmazott értékcsökkenési módok sokaságát drasztikusan csökkentették.

Számos ponton változott az adójog, hogy az EU közvetlen adóztatásra vonatkozó szabályainak megfeleljen és az Európai Bíróság forrásadó és alultőkésítési határozataihoz igazodjon.

2007-ben az induló vállalkozások és a kis adófizetők részére új szabályozást vezettek be. Ennek alapján bizonyos tárgyi eszközök esetében egyösszegű értékcsökkenési leírás alkalmazható. A levonási küszöb a tárgyi eszköz rögzítésének évében és az azt követő két évben maximum 100.000€, 2011-től pedig már csak 50.000 €. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.paiz.gov.pl)

Portugália

2009. január 1-től Portugáliában két társasági adókulcsot (IRC) használnak. 12.500€ adóztatható nyereségig 12,5%, míg az e feletti részre 25%-os a terhelendő ráta. A 12,5%-os kulcsot nem használhatják azok a vállalkozások, amelyek 2008. december 31-e után jelentős

átalakuláson vagy átszervezésen mentek keresztül, és amelynek eredményeként létrejött vállalkozások adóztatható nyeresége kevesebb, mint 12.500€. A 12,5%-os ráta bevezetésével fokozatosan eltörölték a kis- és középvállalkozások egyszerűsített 20%-os kulcsát.

2010 júliusától egy új 2,5%-os különadót vezettek be az évi 2 millió euró jövedelemmel rendelkező társaságokra. A felső kulccsal adózó vállalkozásokról további 1,5% különadót vernek le az önkormányzatok, amely nem levonható a társasági adóalapból.

A 2011-es költségvetéssel összhangban a rezidensek által az EU-ban vagy az Európai Gazdasági Térségben székelő anyavállalatok részére adott osztalék a továbbiakban már nem mentesül a forrásadó alól, amennyiben a részvételi ráta kevesebb, mint 10%. A nem rezidens vállalkozások tőkejövedelmét terhelő forrásadót 21,5%-ra emelték. 2011. január 1-től egy új banki illetéket vezettek be, amivel a vállalkozás jövedelme nem csökkenthető. A díj azon belföldi hitelintézeteket illetve a hitelintézetek helyi leányvállalatait és fiókjait sújtja, amelyek központja és menedzsmentje nem Portugáliában van. Az illeték mértéke a korrigált mérlegfőösszeg 0,01 és 0,05 százalék között van. (Eurostat – Commission Services (2011) és info.portaldasfinancas.gov.pt)

Románia

A romániai társasági jövedelemadóztatás a klasszikus rendszert követi: a társasági nyereség a társasági szinten adózik és a kiosztott nyereség ismét adózik a tulajdonos szintjén. A standard általános kulcs 16% (2005 előtt 25% volt). Más Romániában rezidens vállalkozásoktól kapott osztalékok mentesek az adóztatás alól.

A tőkebefektetésből származó jövedelmet általában úgy kezelik, mint a rendes üzleti jövedelmet és ugyanazzal a rátával kell adózni utána.

2009. május 1-től bevezettek egy minimum társasági adót, ami a bruttó jövedelem függvényében 2.200 RON (550€) és 43.000 RON (10.750€) közötti összegben terheli a vállalkozást. Az üzleti célból felmerült költségek általánosan levonhatóak, de kivételt képez a cégautók üzemanyag-költségei abban az esetben, ha a gépjármű súlya kevesebb, mint 3.500 kg, vagy kevesebb, mint kilenc ülése van és csak személyszállításra használják. Ugyanakkor, ha a gépjárművet a munkavállalók munkába- és hazajárásra, futárszolgálatra vagy gépjármű vezetői oktatásra használják, az üzemanyag költségei a társasági jövedelemből levonhatóak. Ugyanezek a szabályok érvényesek az önfoglalkoztató egyéni vállalkozásokra.

2010-től a társasági adóra előlegfizetési rendszert vezettek be, mely szerint az előleg trimeszterenként, az inflációval korrigált éves bázis alapján fizetendő. Az éves jövedelemadó bevallás határidejét kiterjesztették.

Az általános forrásadó kulcsa 16%. Az Európai Bizottság Anya- Leányvállalat Direktívájával összhangban 10%-os forrásadó terheli a kamatokat és a jogdíjakat, ha az nem rezidens, és mint jogi személy regisztrált (vagy telephelyet létesít) valamelyik EU tagállamban. Az Európai Gazdasági Térség rezidens vállalatai részére fizetett osztalékot csak abban az esetben sújtja a forrásadó, ha a tulajdonos részesedésére vonatkozó szabályok nem teljesülnek. Ennek rátáját 10%-ról 16%-ra emelték. Alultőkésítés esetén az idegen devizában felvett hitelek kamatlevonhatósági limitjét 8%-ról 6%-ra csökkentették. (Eurostat – Commission Services (2011) és haga.mae.ro)

Szlovákia

2004. január 1-től 25%-ról 19%-ra csökkent a társasági adórata. A jobb áttekinthetőség érdekében a korábbi rendszerben érvényes kivételeket és mentességeket (mint például az adókedvezmények, egyéni adóalapok) eltörölték. Az adójog számos módosítását hajtották végre, hogy megfeleljen az EU direkt adókra vonatkozó szabályozásainak, mint például Anya – Leányvállalat Irányelv, az Egyesülési Irányelv, a Kamat és Jogdíj Irányelv és a Megtakarítási Irányelv.

Az adóztatható jövedelem a könyvviteli szabályoknak megfelelően kalkulált jövedelmen alapul, amit számos adózási célú elem módosít. Értékcsökkenési céllal a lineáris vagy egy speciálisan gyorsított értékcsökkenési módszer használata a megengedett. A tőkejövedelem a vállalkozás rendes adóztatható jövedelmének részét képezi. A részesedések utáni jövedelmet, a vállalati kötvények, a bemutatóra szóló értékpapírok, a banki folyószámla és betétek utáni kamatot 19%-os forrásadó terheli. Ezek a befizetések a társasági adó előlegeként kezelendők és az ezekből származó jövedelem a rezidens vállalkozás adóztatható társasági jövedelmébe benne foglaltatnak. A veszteség hét évig továbbvihető. Nincs lehetőség csoportadózássra, minden egység önállóan adózik. Az alultőkésítési szabályokat, amelyeket a 2004-es változtatásokkal eltöröltek, 2010-től ismét bevezetni terveztek, de a határozatot visszavonták. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.finance.gov.sk)

Szlovénia

2006-tól 2010-ig fokozatosan csökkentették 25%-ról 20%-ra a társasági adó rátáját. 2010. január 1-ig bizonyos feltételek fennállása mellett a speciális zónákban működő vállalkozások 10%-os kedvezményes kulcsot alkalmazhattak. A befektetési alapok, a nyugdíjalapok és a hozzájuk kapcsolódó biztosító intézetek speciális 0%-ot rátát használhatnak. 2008 óta a minősített adófizetők választhatnak, hogy súlyadót fizetnek a jövedelemadó helyett, ilyenek lehetnek az egyenként 100 tonnánál többet nyomó hajóval nemzetközi hajózási szolgáltatást nyújtó társaságok.

A vállalkozások korlátlan ideig vihetik át a veszteségeiket, de a visszafele beszámítás nem engedélyezett. Értékcsökkenési kedvezményként alkalmazható az épületek esetében 3%-os, gépeknél és felszereléseknél 20%-os és számítógépeknél 50%-os amortizáció.

Az adóztatható alap meghatározása a számviteli elvek mentén történik. Általában a szabályos jövedelemből származó tőkenyereség része az adóztatható profitnak és a törvényes kulccsal adózik. Számos kivétel létezik, mint például az osztalékok és a részesedés elidegenítéséből származó tőkejövedelem mentessége a részesedés alapján (speciális feltételek mellett). Ösztönzőként a K+F-re fordított összegek negyedével (bizonyos régiókban 50-60%-kal), de az adólapot nem meghaladóan, csökkenthető az adóalap. Továbbá a vállalkozások beruházási adókedvezményt vehetnek igénybe a vásárolt tárgyi vagy immateriális eszköz 30%-ban, de legfeljebb 30.000€ összegben vagy az adóalapig. Ezen túlmenően ösztönzik a fogyatékos személyek foglalkoztatását és a vállalkozások alapítását a speciális gazdasági zónában. 2010-től az adófizetők, ha 26 évnél fiatalabb vagy 55 évnél öregebb személyt foglalkoztatnak, aki a foglalkoztatást megelőzően legalább hat hónapig a szlovén munkanélküli hivatalnál regisztrált munkanélküli volt, akkor minden ilyen munkavállaló fizetése után 45% adókedvezményt vehet igénybe, feltéve, hogy a foglalkoztató nem csökkenti a munkavállalók átlagos létszámát az időszak alatt.

Az osztalék forrásadója 15% kivéve, ha a kettős adóztatásról szóló valamelyik egyezmény másképp nem rendelkezik. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.durs.gov.si)

Spanyolország

A társasági adókulcsot 2007-ben 35%-ról 32,5%-ra vágták, majd 2008-ban tovább, 30%-ra csökkentették (az olajkutatást és kitermelést folytató szervezeteknél 2007-ben 40%-ról 37,5%-ra, majd 2008-ban 35%-ra). Új intézkedéseket vezettek be 2011. január 1-től a beruházás ösztönzésére és a foglalkoztatás növelésére. A kis- és közepes vállalkozásokra vonatkozó speciális változások: elsőként, hogy a rájuk vonatkozó szabályok alkalmazására előírt éves forgalom 8 millió €-ről 10 millió €-ra emelkedett. Másodszor, hogy az

alacsonyabb kulccsal adózó összeg határát a 120.202,41€-ről 300.000€-ra emelték. Azok a vállalkozások, amelyek 25 főnél kevesebbet foglalkoztatnak és a forgalmuk nem éri el az 5 millió €-ot, 20%-os kulccsal adóznak. Továbbá ezeknek a vállalkozásoknak engedélyezett, hogy a 2009-2010-es években szabadon értékcsökkentsék az eszközeiket. Azok a vállalkozások, akik már nem tudják a kkv-k speciális adószabályainak megfelelő feltételeket teljesíteni, azok további három évig elveszítik a lehetőséget a kedvezményes szabályok alkalmazására.

2015-ig minden vállalkozás számára biztosított a szabad értékcsökkenés. Néhány adókedvezményt, köztük az exportra vonatkozót 2011, 2012-ben vagy 2014-ben fokozatosan kivezetnek. Az újra-befektetésre vonatkozó szabályokat is felülvizsgálták, különös tekintettel az ebben érintett eszközökre. Végül a K+F kedvezmény tervezett kivonására nem került sor, hanem kiterjesztették azon vállalkozásokra, akik a kutatási tevékenységeik több mint 25%-át egy másik EU tagállamban végzik. (Eurostat – Commission Services (2011))

Svédország

A társasági adóztatás a klasszikus rendszert követi, a széles adóalap és a relatíve alacsony törvényes adóráta elvét követve. A társasági jövedelemadót 1994-ben vezették be 28%-os átalány kulccsal, amelyet 2009 januárjától 26,3%-ra csökkentettek. Valamennyi vállalkozásra ugyanazok az alapszabályok vonatkoznak, függetlenül annak méretétől és jogi státuszától. A társasági adóbevételek $\frac{3}{4}$ -e ugyanakkor a nagyvállalkozások kis csoportjától (3%) származik. A tőkejövedelmek, mint a szokásos társasági nyereség adóznak és a tulajdonosok részére fizetett osztalék nem vonható le. A tőkeveszteség általában a nyereséggel szemben beszámítható, és korlátlanul továbbvihető. Az adócsoport alkalmazására nincs lehetőség. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.investsweden.se)

Egyesült Királyság

Két kulccsal adóznak az angliai vállalkozások, az alacsonyabb ráta 300.000 GBP-ig érvényesíthető. 300.000 GBP (363 e€) és 1.500.000 GBP (1.817 e€) között úgynevezett „sávközi adókönyvités” (*marginal relief*) vehető igénybe. 2011 áprilisában a fő rátát 28%-ról 26%-ra vágták. 2014-ig további fokozatos 2-3% kulcsmérséklést terveznek. Ezzel egy időben az alacsony nyereségű vállalkozásra alkalmazható rátát egy százalékkal változtatva 20%-ra csökkentették. A reform részeként a beruházási tőkekedvezmény fő rátáját 20%-ról

18%-ra és a speciális kulcsát 10%-ról 8%-ra változtatják 2012 áprilisától. Szintén ettől a dátumtól az Éves Beruházási Kedvezményt (*Annual Investment Allowance*) 100.000 GBP-ről 25.000 GBP-re (121,16 e€ -ról 30,29 e€-ra) vágják. K+F kedvezmény szintén a vállalkozás méretétől függően két egységben elérhető. A kisvállalkozásokat ösztönző ráta 200%-ra emelkedett 2010 áprilisától (a korábbi 100%-ról).

Vállalatcsoportra vonatkozó csoportos adókedvezmény igénybe vehető. Az adóalap viszonylag egyszerűen állapítható meg, a beszámolóban szereplő nyereség összegét csak néhány tényező módosítja. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.businesslink.gov.uk)

Norvégia

A vállalkozások jövedelmét 28%-os adó sújtja. A tőkenyereség összevontan a jövedelemmel és ugyanazzal a kulccsal adózik. A kőolaj kitermeléssel és feltárással foglalkozó vállalkozásokra speciális szabályok vonatkoznak. 2004 óta a vállalati tulajdonosok mentességi rendszere érvényesül. A rezidens vállalkozások, takarékpénztárak és befektetési alapok tulajdonosok részére fizetett osztalékai elvileg mentesek az adó alól, csakúgy, mint a hasonló szervezetekben való részesedések tőkenyeresége. Ugyanakkor az ilyen jövedelmek 3%-a mégis adóköteles, hogy kiegyensúlyozza az ilyen jövedelmekhez kapcsolódó költségek levonását. Általában véve valamennyi költség, amely felmerült a jövedelem megszerzése vagy a fenntartása miatt, levonható. A jogdíjak és a menedzsment díjak általában levonhatóak, de csakis az arm's-length⁶ alapján, ha kapcsolt felek felé teszi.

Az eszközértékesítésből származó tőkenyereség szokásosan az adóztatható jövedelem része. A veszteségek továbbvihetők – és 2008-2009-ben visszafele is beszámítható évente legfeljebb 20 millió NOK (kb. 2,5 millió €) összegben a sikeres üzleti év profitjával szemben. A Norvég Kutatási Bizottság által javasolt kutatás és fejlesztési projekteken elkötelezett vállalkozások adókedvezményt élveznek. (Eurostat – Commission Services (2011) és www.regjeringen.no)

Izland

1999 óta Izlandon klasszikus társasági adórendszer működik. A vállalati nettó vagyoadót eltörölték. Éveken keresztül az infláció alapú számvitel volt érvényben, amelyet 2002-ben felváltott a nemzetközi normáknak megfelelő, hagyományos könyv szerinti értéken alapuló

⁶ Az OECD értelmezésében a „független felek közt összehasonlító körülmények és összehasonlítható ügylet esetében létrejövő piaci ár, amelyhez a kapcsolt vállalkozások közötti ügyletek esetében alkalmazott árat igazítani kell.

számvitel. 2002 óta engedélyezett a könyvvizetés idegen devizában. A vállalkozói osztalékokra és tőkenyereségre függetlenül, hogy azok rezidens vagy nem rezidens vállalkozásoktól származnak, egy levonási rendszer működik. Az Izlandon kívül kizárólagosan áruk és szolgáltatások kereskedelmével foglalkozó nemzetközi vállalkozások kedvezményes, 5%-os offshore társasági adókulcsot használhattak, amelyet ugyanakkor 2009-ben eltöröltek. A profit és a tőkenyereség egységesen 18%-os kulccsal adózik 2010-ben. Az 1989-es 50%-os szintről folyamatosan csökkentették a 2008-as 15%-os szintig, majd 2010-ben 18%-ra emelték. A társulások adórátája 32,7%. Önkormányzati adó nem terheli a vállalkozásokat.

2009. szeptember 1. óta minden külföldi szervezet, amely Izlandról kamatjövedelmet kap korlátozottan adóköteles. 2008 óta jelentős módosításokat vezettek be, mint például: nem terheli adó a vállalatok részvényeladásból származó tőkenyereségét; a rezidens és nem rezidens vállalatok részére fizetett osztalék után egységesen 10% forrásadó fizetendő. Az Európai Gazdasági Térség tagállamaiba fizetett osztalék utáni 10% forrásadó visszaigényelhető.

Azon vállalkozások, amelyek a 2009-2011 között pénzügyi nehézségekkel küzdenek 50%-os adómentességet élveznek legfeljebb 50 millió ISK-ig (326.541 €), feltételezve, hogy tartozásaik a normál üzleti tevékenység során keletkeztek. (Eurostat – Commission Services (2011) és invest.is)

Az egyes országok társasági adóintézkedéseit áttekinteni legjobban azok gazdasági hatásait táblázatba foglalva lehet. Az 5. mellékletben található táblázattal célok, hogy a közelmúlt társasági jövedelemadó változásait, intézkedéseit és annak GDP-re gyakorolt hatásait vizsgáljam az EU egyes országaiban. Általánosan elmondható, hogy a legtöbb intézkedés a gazdaságélénkítés támogatásának jegyében született és ezért zömében átmenetileg a költségvetés adóbevételeinek csökkenését eredményezi.

A tagállamok közül Dánia, Észtország, Finnország, Lettország és Málta nem változtatott a társasági adórendszeren, míg Olaszország, Hollandia, Portugália, Románia és Szlovákia a legtöbb új intézkedést bevezető országok.

A bemutatott társasági adórendszerek alapján **hazánk számára jó gyakorlatként kiemelendő Észtország, Litvánia és Írország társasági adóztatása.** Az Észtországban és Litvániában különböző módon, de egyaránt alkalmazott **nyereség visszaforgatást támogató szabályok** egyedülállóak. Az észt reform alapötlete az volt, hogy a társasági jövedelem adóztatását áttolják a profit disztribúció idejére, így a keletkezett nyereség adórátája zéró,

mindaddig, míg annak osztalékkénti kifizetésére nem kerül sor. A litván rendszer már nem ennyire bőkezű, itt csupán egy fiktív kamatösszeggel csökkenthető a visszaforgatni tervezett nyereség alapján számított társasági adóalap, amit a Központi Bank irányadó kamata alapján kalkulálnak, kvázi egy piacon felvett hitel után fizetendő kamatterhet helyettesít.

Ezek az újszerű megoldások ösztönző hatással bírnak a vállalkozás és a gazdaság számára. Egyrészt segít abban, hogy a vállalkozások eladósodottsága tovább ne növekedjen, ezáltal javuljon a tőkeereje, ami növeli a túlélési esélyeit a válság időszakában. Egy tőkeerős és nyereségesen működő vállalkozás expanziójához már könnyebb és olcsóbb pénzüpiaci forrást találni.

Írország társasági adórendszerének **veszteség beszámítási rendszerét** megfontolásra érdemesnek tartom. Egyedülként itt találkozunk olyan lehetőséggel, hogy az üzleti veszteség visszafele, vagyis az eggyel korábbi időszak nyereségével szemben beszámítható, amennyiben a vállalkozás tovább működik. Ez a módszer segít, hogy a vállalkozások az életciklusból eredő ingadozásokat kiegyenlíthessék, így a veszteséges időszakok idején is lehetősége nyílik a társaságoknak a korábbi évek befizetett adóiból tartalékhoz jutni.

Az Uniós célkitűzésekkel összhangban a legtöbb tagország igyekszik a kis- és középvállalkozásokat kedvezményes kulcs biztosításával vagy adókedvezmények révén támogatni.

5 A TÁRSASÁGI JÖVEDELEMADÓ ÉS ANNAK GAZDASÁGTORZÍTÓ HATÁSAI

Tovább vizsgálva a dolgozat célkitűzéseként felvetett kérdésköröket, ebben a részben a társasági adó gazdasági hatékonyságot torzító hatásait nemzeti és nemzetközi viszonylatban tanulmányozom. A torzulások főként a tőkéből és a munkából származó jövedelmek közötti eltolódásokra vezethetőek vissza. A nyereségadó torzításainak a fő forrásai az illetékességen túl a vállalkozás elhelyezkedése és a működő tőke befektetések.

Az **adóhatékonyság** az államháztartás jól ismert fogalma. Ez a szándék az adózási elvek és követelmények tágabb vitájának része. Adózásban főként a méltányosság és a hatékonyság igényei állnak a közösségi döntések középpontjában. Néhány kivételtől eltekintve – amelyre még visszatérek – a társasági adóemelések kevés méltányossági problémát váltanak ki és a viták inkább az adóhatékonysági aspektusokra fókuszálnak. Valójában, mivel nem egyösszegű adóról van szó, a társasági adó bevezetése a gazdasági szereplők döntéseit torzítja. Vizsgálatom célja áttekinteni és felhívni az Olvasó figyelmét a legfontosabb torzításokra, amelyek egyben a versenyképességet is befolyásolják, ezért az egyes

adóreformok kapcsán elengedhetetlen mérlegelendő tényezők. Összegzem a gazdasági szakirodalom témához kapcsolódó legjelentősebb kutatásainak megállapításait, amely empirikus támpontot nyújthat a legjobb gyakorlat kialakításához.

Az első részben áttekintem a társasági adó szerepét és az azt megalapozó gazdasági okokat. Ezután bemutatom a társasági adó belföldön okozott torzításait, majd a nemzetközi viszonylatban okozott üzleti és befektetés-elhelyezési (telephely-választási), valamint profit mozgásban gyakorolt torzító hatásait. A nemzetközi kutatások eredményeit felhasználva számszerűsítem az egyes társasági adószabályozást érintő változások hazánkra gyakorolt hatásait.

5.1 Miért legyen társasági adó?

Mielőtt még áttekintenénk a társasági adó okozta gazdasági torzításokat, elsőként fontos megtárgyalni az alapvető okokat, hogy miért is legyen társasági jövedelemadó?. Néhány feltételezéssel élve – főként a tőke mobilitására vonatkozóan – a klasszikus gazdasági modellek azt mutatják, hogy a tőkét terhelő **optimális adórátá** egy kis és nyitott gazdaság esetében zéró ((Samuelson 1954), Tiebout (1956), Zodrow és Mieszkowski (1986), Wilson (1986)). Ebből következően adódik a probléma, hogy a társasági adózás hasznosságát megkérdőjelezzük. Gordon (1992) óta számos szerző foglalkozott ezzel a kérdéssel és a társasági adózás létezésének pro és kontra érveivel (Weichenrieder (2005), de Mooij (2005), Sorensen (2007)).

5.1.1 Haszon elv

Az első ok, hogy legyen társasági jövedelemadó az a haszon elvhez kapcsolódik. Hasonlóan a magánszemélyekhez, a **társaságok is fogyasztanak közjavakat** – főként az infrastruktúrát – és hasznot húznak a közszolgáltatásokból – mint például a dolgozók oktatása, vagy egy a jogrendre épített bírói rendszerből. Ebből következően normálisnak tűnhet, hogy mindezen szolgáltatások ellentételezésére a társaságok is fizessenek adót. Sőt, néhány szerző úgy véli, hogy a társaságok által élvezett korlátozott felelősség szintén egy előny, amely miatt tőlük kompenzációs adóra kellene igényt tartani. Ezen álláspontok, habár vonzónak tekinthetőek, ugyanakkor számos kérdéssel szembesülnek. Egyrészt az igénybe vett szolgáltatások nagysága és a társasági adóalap között kevés és indirekt a kapcsolat, másrészt a társaságokat is végül magánszemélyek tulajdonolják, akik szintén adót fizetnek, ezáltal a kettős adóztatás

veszélyével számolhatunk, harmadrészt valószínűleg sok más direkt módja van a közjavak utáni externális költségek internalizálásának, elsősorban a használati díjakon keresztül.

5.1.2 Adó exportálás

A második érv a tökéletes tőkeáramlás feltételezés megkérdőjelezésén alapul. A mobilitás a valóságban sokkal komplexebb téma, mint ahogyan a klasszikus közgazdasági modell feltételezi. Költségcsökkentés vagy költség áthelyezés esetén a tőke olykor relatív immobilis. Hasonlóan, ahogy Lee (1997) is feltételezte, a tőke és egy kevésbé mobil tényező komplementerei egymásnak. Például, egy bankszámlán lévő pénz elvben mobil, ugyanakkor, ha azt egy bútorgyártó cég dolgozóinak a fizetésére használjuk (mivel innentől kezdve ez az összeg már adott cél érdekében lekötött pénzeszköz) immobil. Továbbá, ha a külföldi tulajdonos jelentős részesedéssel rendelkezik egy társaságban, az adóhatóság ösztönözte e vállalkozás megadóztatásában és így az adóterheket is a tulajdonosra „exportálja” (Mintz (1994), Huizinga és Nielsen (1997)). Wildasin (2003) egy olyan modellt dolgozott ki, amelyben domború (konvex) a tőke áthelyezési költsége, vagyis az áthelyezés gyorsaságával növekvő. A modell megmutatja, hogy az optimális tőkét terhelő ráta egyenlőség esetén egyenesen arányos a külföldi tulajdonos részesedésével és fordítottan arányos a tőke mobilitási fokával. Huizinga és Nicodeme (2006) 34 országot 1996 és 2000 között lefedő empirikus tanulmánya erős pozitív kapcsolatot mutat ki egy ország külföldi tulajdonosi részesedései és az átlagos társasági adóterhei között. Becslései mutatják, hogy a külföldi tulajdonosi hányad egy százalékpontos növekedése a társaságokat terhelő átlagos adórátát átlagosan 0,34 százalékkal növeli. Ebből kifolyólag a tőke tökéletlen mobilitása és a nem elhanyagolható külföldi tulajdonrész párosulása magyarázza a társasági adó létét.

5.1.3 Treasury hatások

A harmadik érv az úgynevezett treasury (kincstári) hatásokhoz kapcsolódik, amelyet a külföldi **adóhitelek** (*tax credit*) okoznak. Számos nagy országban, mint például az Egyesült Államokban vagy Egyesült Királyságban adóhitel rendszereket alkalmaznak, hogy a külföldi jövedelmet mentesítsék a kettős adóztatás alól. Nézzünk egy Egyesült Államokbeli multinacionális társaságot, amelynek belga leányvállalata van. Ez a leányvállalat profitot termel, amely Belgiumban adózik az ott érvényes 33,99 %-os társasági adóval. Amennyiben az Egyesült Államokbeli anya hazahozza a leányvállalatnál keletkezett profitot, az osztalék

az Államokban lévő szövetségi társasági adó 35 %-os rátájával adózik. Az Államokbeli társaság mindemellett 33,99 % külföldi adóhitelben részesül a Belgiumban megfizetett adó után, amelyet teljesen kihasznál. Ezért a teljes adóterhelés 35 % és teljes mértékben az USA-ban alkalmazott adórata határozza meg.⁷ A példa mutatja, hogy a hazai országokban (*home countries*) működő külföldi adóhitel rendszerek miatt, a fogadó országok (*host countries*) szabadon alakíthatják adórátáikat a kívánt szintig (addig, amíg a hazai ország szintje alatt maradnak), anélkül, hogy a repatriált osztalék után fizetett teljes adóterhelésre hatással lennének.

5.1.4 A személyi jövedelemadó eróziója

A negyedik érv a társasági adó hasznossága mellett, hogy a személyi jövedelemadó lemorzsolódását mérsékli. Hiszen, társasági adó nélkül a magánszemélyeknek is érdekében állhat társasággá válni és ez által a jövedelmüket terhelő adót elkerülni. A társasági adózás ezt figyelembe véve egy visszatartó gát a személyi jövedelemadózáshoz. A kérdéskör vizsgálatára még részletesen kitérek.

5.1.5 Politikai kényszer

Végül a politikai kényszer is fontos szerepet játszhat. A társaságokat a közvélemény sokszor úgy tekinti, mint gazdag befektetők által tulajdonolt és nagy profitot előállító képződmények, amelyek miatt általános közfelfogás, hogy jelentős adóteher viselésére képesek. A tény ugyanakkor az, hogy a társasági adó csupán a GDP 2,7 %-át és a teljes beszedett adó 5%-át adta az EU-27 országaiban 2009-ben a Bizottsági adatszolgáltatások alapján. A társasági teljes adóalap ugyancsak kisebb, mint a személyi jövedelemadó alap vagy például az általános forgalmi adó alapja.

5.2 A társasági adó belföldön okozott torzításai

5.2.1 A holt teher veszteség

⁷ Az egyszerűség kedvéért eltekintünk USA állami adóztatásától és az osztalék forrásadójától.

A társasági adóztatás gazdaságtorzító hatásait vizsgáló nemzetközi szakirodalom egyik legtöbbet boncolgatott témaköre. Elsőként fontos tisztázni az ehhez kapcsolódó **incidencia és adóterhelés** fogalmakat, melyben a Berki (2011) értelmezését használom. A két fogalom közötti különbséget alapvetően az idő dimenziója adja, amely mentén a gazdasági szereplők alkalmazkodni képesek. Ennek alapján három lépcsőt definiálhatunk:

1. A **törvényen alapuló adófizetési kötelezettség** áll fenn, ha adott egy adóalany, akinek adófizetési kötelezettséget kell teljesítenie. Ugyanakkor ez a jogi kötelezettség keveset árul el arról, hogy ténylegesen ki viseli a terhet. Ez jól nyomon követhető a direkt és indirekt típusú adók⁸ felosztásával. Az indirekt adónál, a direkt adókkal ellentétben, a formális teljesítési kötelezettség és a tényleges adóteher elválik egymástól (pl. az általános forgalmi adót ugyan a vállalkozások teljesítik, de azt az esetek döntő többségében nagyrészt át is hárítják a termékek fogyasztóira), szemben a közvetlen adókkal, ahol ez nem egyértelmű.
2. A **kezdeti adóincidencia** rövid távon mutatja, hogy egy bizonyos adóval sújtott termék vagy termelési tényező piacán érvényesülő kereslet-kínálat viszonya hogyan allokálja a különböző gazdasági szereplők között az adó miatt keletkező terheket.
3. A **végso adóterhelés** azt mutatja meg, hogy a gazdasági szereplők adózás utáni jövedelme miképpen alakul az adó miatt megváltozó viselkedési minták következtében. Jellemzően ennek eredményeképpen egy új egyensúlyi állapot jön létre az adóemelésről közvetve vagy közvetlenül érintett piacokon. Ez esetben az adóterhelést úgy definiáljuk, mint a hosszabb távon kialakuló új egyensúlyi állapot által meghatározott többletterhelés-elosztást.

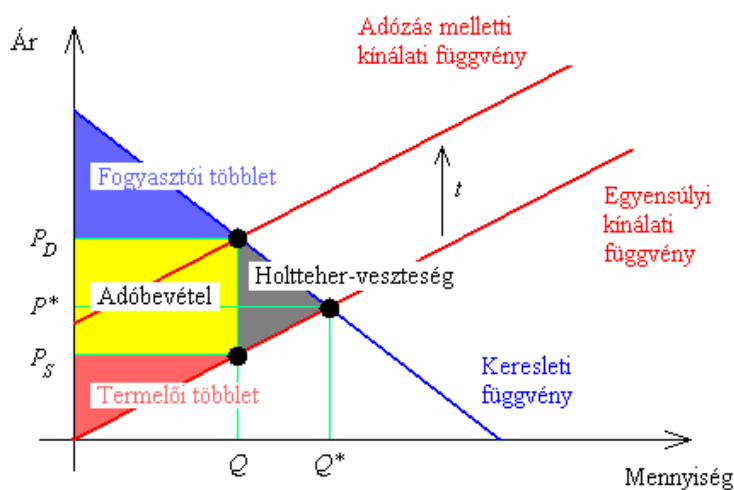
Ezek alapján az incidencia és az adóteher közötti értelmezésbeli különbség abban rejlik, hogy a parciális hatásokat, vagy a teljes hatásokat (általános egyensúly) vesszük figyelembe, amely végső soron az időben elhúzódó alkalmazkodás folyamatának függvénye.

Tekintsünk egy egyszeri és utólagosan kivetett fogyasztási adót⁹, amit a kínálat oldali szereplőknek kell megfizetni. Ekkor a kínálati görbe az adó nélküli kínálati görbéhez képest felfelé tolódik, hiszen minden kínált mennyiség után az adót meg kell fizetni. A keresleti görbe rövid távon nem változik, így az új egyensúlyi keresett mennyiség csökken, miközben

⁸ A direkt (közvetlen, egyenes) adók csoportjába azok az adók tartoznak, amelyek közvetlenül az adóalanyra, illetve annak jövedelmére vetik ki. Ide sorolhatók a fejadók, a személyi jövedelemadók, vagy a vagyoni típusú adók. Ezzel szemben a közvetett (indirekt) adókat nem közvetlenül az adózóra, illetve annak jövedelmére, hanem a termékek gyártására és a szolgáltatások előállítására, valamint a fogyasztására vetik ki. Magyarországon ilyenek a hozzáadott érték típusú adók (általános forgalmi adó), jövedéki adók.

⁹ Ez azért fontos, mert az egyszeri az érintett gazdasági szereplők várakozásai szerint azt jelenti, hogy az adót nem vetik ki újból, utólagos adó esetében pedig nem kell viselkedési hatástól tartani, mert nincs mihez alkalmazkodni.

a (bruttó) ár emelkedik. Az így létrejövő helyzetet szemlélteti a Harberger (1962) háromszög, amely kifejezi a beszedett adó miatt kialakult fogyasztói és termelői többletek veszteségét.

11.ábra: Harberger háromszög

Forrás: Harberger, 1962

Látjuk, hogy a kezdeti adóincidenciát az aktuális piaci viszonyok határozzák meg, ami attól függ, hogy a termelők és a fogyasztók egymáshoz képest relatíve rövid távon és parciális szemléletben milyen mértékben reagálnak az adott termék adóemelési következtében megnövekedett árára? Matematikailag ez a keresleti, illetve kínálati görbe egymáshoz viszonyított relatív meredekségének a függvénye. A kereslet rugalmassága azt mutatja meg, hogy hány százalékkal változik a termék keresett mennyisége, ha az ára egy százalékkal változik.¹⁰ Ha a fogyasztók egy termék árának emelkedésének hatására könnyen le tudnak mondani a szóban forgó termék fogyasztásáról, akkor a termék kereslete rugalmasnak mondható, azaz geometriailag a keresleti görbe vízszinteshez közel van. Amennyiben a görbe vízszintes, akkor tökéletes rugalmasságról beszélünk. Viszont ha az egyének egyáltalán nem hajlandóak az áremelkedés következtében a keresett mennyiségüket csökkenteni, akkor a kereslet rugalmatlan állapotával szembesülünk (függőleges keresleti görbe).

A holtteher veszteség nagysága a vállalati adók szintjének (átlagos tényleges adóteher), valamint az adóalap adókulcsra vett rugalmasságának a függvénye, amely kifejezhető a következő képlettel: $t \cdot \varepsilon / 2$, ahol t a társasági adóráta és ε a ráta alapjának rugalmassága. 2009-ben az EU átlagos társasági adó rátája 19,8% a Bizottsági adatszolgáltatások alapján. Huizinga és Laeven (2008) az európai profit elmozdulásról készített tanulmányában a társasági adóalap rugalmasságának rátáját 0,45-re becsüli. Ez alapján a begyűjtött adó holtteher veszteségének aránya Európában 4,46%.

¹⁰ Ugyanez a definíció igaz a kínálat rugalmasságára is.

5.2.2 A munkaerőre áthárított torzító hatások

A társasági adó által okozott másik fontos torzítás a munkaerőpiacon jelentkezik. Ez a hatás már jó ideje ismert a különböző elméletekből.

A gazdaságban a kibocsátás és a jövedelem maximalizálását a termelési tényezők optimális kombinációja biztosítja. Ezért amennyiben a tőke határterméke az adó miatt csökkeni fog, megváltoztatja a felhasznált munka mennyiségét és a díjazását is. Ez azt jelenti, hogy a termelési tényezők piacain az adójogszabályok módosítása megváltoztatja a marginális adókulcsot (pontosabban a tényleges adóterhelést), amely kihat a további erőforrás felhasználásra. A marginális adókulcs alapján dönt egy befektető, hogy érdemes-e egy termelési tényező újabb egységét a termelés szolgálatába állítani? Tehát ha a tőke határterméke csökken, akkor hosszabb távon kevesebb tőkeinputra lehet számítani, és így kevesebb munkainput kell (feltéve, ha tőke és munka nem tökéletesen helyettesíthető egymással), hiszen kevesebb lesz a termelés mennyisége. Ez csökkentőleg hat a munka határtermékére, ezáltal a (reál)bér is csökkeni fog. A végső adóterhelés összességében a tőke keresletének és munka kínálatának relatív rugalmasságától függ.

A gazdasági elméletek rámutatnak, hogy a tőke szabad áramlása mellett a társasági adó emeléséből származó többletterhet teljes mértékben a munka viseli (Gordon, 1986). Továbbá, a tanulmány azt is bizonyítja, hogy a tőkeáramlás csökkenti a munkaerő termelékenységét és ennek hatásaként a béreket. Így ez a torzítás elkerülhető lenne, ha csupán közvetlenül a munkaerőt adóztatnánk.

Az utóbbi időben Arulampalam, Devereux és Maffini (2007) foglalkozott e téma mélyebb kutatásával. Panel vizsgálatukban 1996 és 2003 között Európa kilenc országának több mint 50.000 vállalatát elemezték. Eredményeik azt az elméleti feltételezést erősítik, mely szerint hosszú távon a társasági adó minden további eurója a béreket 92 euró centtel csökkenti. Következésképpen a társasági adó emelés hatásait szinte teljes egészében a munka, mint termelési tényező viseli.

Ha a munkakínálat rugalmassága¹¹ elmarad a tőkejavak iránti kereslet rugalmasságától, akkor a munkaerő iránti kereslet és a reálbérek is csökkenni fognak. A magyar empirikus vizsgálati eredmények alapján a minimálbér körül keresők munkakínálat rugalmassága 0,065, míg a közép és a magasabb jövedelmű csoportoké 0,34-es értéket mutat (Bakos, Benczúr, Benedek (2008)).

¹¹ munkakínálat rugalmassága: a nettó bér egy százalékkal történő emelésekor a többletmunka viselési hajlandóság hány százalékkal nő?

Mivel a tőke kínálat hosszú távon közel tökéletesen rugalmas, így gyakorlatilag a tőkekereslet a munkaerő kínálatán keresztül határozódik meg adott bér mellett (Benczúr, Kátay, Scharle, Váradi (2010)). Ennek következtében viszonylag kismértékű adóemelés is relatíve nagy negatív hatást gyakorol a tőkeállomány szintjére, amely hasonló mértékben csökkenti a munkabéreket. Ezt nem tudja ellensúlyozni a munkakínálat, mert az rugalmatlanul reagál. Ezért egy esetleges társasági adó emelés terheit várhatóan hosszútávon jelentős részben a munka, mint termelési tényező fogja viselni.

5.2.3 Adminisztratív és megfelelési költségek

Az adminisztratív és a megfelelési költségek¹² az adóhatékonyság fontos elemei. Az elvárás az, hogy az adórendszer működtetése során a lehető legkisebb költséget terhelje az adót ténylegesen befizetőkre és az adóhatóságokra.

Ezek a költségek túl komplexek, hogy egyszerűen megbecsüljük és jellemzően csak kevés adat érhető el hozzá. Az USA-ban a beszedett adók 10%-ra becsülték a rendszer működtetésének költségeit, melyből 1%-ot tesznek ki az adminisztratív költségek (Aaron és Gale (1983), Slemrod és Sorum (1984)). Ez a becslés összehasonlítható más hasonló tanulmányokkal: az Egyesült Királyság 1,16% (Godwin (1995)), Ausztrália 1,1% (Pope (1995)), Franciaország 1,6%, USA 0,5%, Svédország 0,52%, Spanyolország 0,89% (Carmona, Guiffes és Lépine (2006)) és a Cseh Köztársaság 1,53% (Vitel és Pubal, 2002) körüli adminisztratív költségekkel számol. Magyarországon ezt a mutatót az adóhivatal kiadásaihoz viszonyított bevételek alapján 1%-ra tartja a Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal 2009-ben megjelent tanulmánya. Ugyanakkor a Kox 2005-ös nemzetközi felmérése szerint a magyarországi vállalkozások a 2000-es évek elején a GDP 6,8%-át kitevő adminisztratív terhet viseltek és a vizsgált 19 ország viszonylatában ezzel Magyarország a rangsorban a legutolsó helyen állt.

Ez a költség az adónemtől függően is változik. Az Egyesült Királyságban Godwin (1995) a begyűjtött adók 0,52%-ra becsüli a társasági adók esetében az adminisztratív költségeket, míg ezt összehasonlítva a személyi jövedelemadó és tb hozzájárulás esetében 1,53%-ra, az áfánál 1,03%-ra, vámoknál 0,25% és végül az üzemanyagoknál 0,12%-ra. Hollandiában de

¹² Adminisztratív költségek akkor merülnek fel a vállalkozások számára, amikor azok tevékenységükkel vagy termelésükkel kapcsolatos adatszolgáltatási kötelezettségüknek tesznek eleget. Az összeg magában foglalja az adatszolgáltatáshoz vagy a nyilvántartáshoz szükséges címkézés, beszámolás, monitoring és értékelés során felmerülő költségeket, az adatokat közigazgatási szervekhez való eljuttatását. Kizárólag csak a jogszabályi előírások miatt végzett adminisztratív tevékenység költségeit nevezzük adminisztratív terheknek. Megfelelési költségek akkor jelentkeznek, amikor az előírások miatt a vállalkozásoknak módosítaniuk kell termékeiket és/vagy termelési technológiáikat. A két költség együttesen adják az adminisztratív terheket. (http://ec.europa.eu/enterprise/policies/smart-regulation/administrative-burdens/online-consultation/index_hu.htm) Ugyanakkor tapasztalatom szerint a két fogalom a szakirodalmi alkalmazásokban gyakran összemosódik.

Kam (1998) relatív magas rátákat tárt fel: a vagyoadóknál 36,4%, a vámteher esetében 17,6%, a környezetvédelmi adóknál 7,1%, az áfánál 6,2%, míg a társasági adónál 5,1% és a személyi jövedelemadónál 4,8% a ráta. Végül az Európai Bizottság által 2004-ben, készített 700 a Közösségben működő vállalkozást lefedő felmérés 1,9% és 30,9% között mérte a rátát a nagyvállalatokat és a kisvállalatokat illetően. Nyilvánvalóan a mérési eredmények a becslési technikák függvényében változnak, főként azon feltételezés függvényében, hogy a közös költségeket hogyan osztják fel. Továbbá, ezek a becslések átlagokat mutatnak, és nem mondanak semmit az adók adminisztratív határkölségeiről.

A hazánkban végzett adminisztrációs terheket mérő tanulmányok (pl. Deloitte (2010), Mike-Szalai (2010), Balás-Vékony (2009), Szirmai-Szerb (2009) általánosan összecsengő megállapítása, hogy a vállalkozók az adóadminisztrációt az egyik legnagyobb akadályozó tényezőnek látják.

Ez a teher sok-sok költségelemből adódik össze. A legfontosabb költségelem az adók számával függ össze, az adóbevallás elkészítésének és benyújtásának körülményeivel, valamint az adórendszer egyszerűségével (illetve bonyolultságával). Eleget kell tenni a hatóságok felé bizonyos adatszolgáltatási kötelezettségeknek, adóelőleget kell fizetni, ki kell tölteni a bevallási ívet, meg kell ismerkedni a friss adószabályokkal, értelmezni kell azokat, stb..

Megdöböntő a Deloitte 2010-es államigazgatási szabályozást vizsgáló tanulmányának ezt a kérdéskört firtató eredménye, mely „szerint az adminisztrációs teher a GDP 10,5%-át teszi ki, ez kb. 2.800 milliárd Ft-ot jelent. Ezen belül az adminisztratív költségek a GDP 3,1%-át jelentik”.¹³ A 4. mellékletben található számos e témában végzett tanulmányt és eredményeit összefoglaló táblázat és az említett adatok arra utalnak, hogy fontos mielőbb változtatásokat tennünk e területen.

Az adóhatóság kiadásait csökkentheti, ha kis számú és kevésbé bonyolult, terjedelmes adóbevallást kell feldolgoznia. Ez egyben az adózók ellenőrzési költségét is mérsékeli, ami összefügg azzal, hogy a bonyolult adóbevallási séma (kedvezmények igénybe vételének lehetősége, kivételek, nem egyértelmű adóalap, illetve adóalanyiság) automatikusan megnöveli az adóadminisztráció költségeit, amely különösen a kis- és középvállalkozásokat érinti érzékenyen (Európai Bizottság (2004)).

Fontosnak tartom továbbá tisztázni, hogy milyen célt szolgálnak a társasági adózáson belül érvényesíthető kedvezmények, a rendszer kiket akar preferálni az adóalanyok közül és

¹³ A HÉTFA adminisztratív terheket vizsgáló tanulmányának hivatkozásai alapján.

mennyire sikerül elérni azokat? Lényeges megnézni, hogy a fontosnak ítélt célok valóban megvalósulnak-e az adórendszer keretein belül, és nem célszerűbb-e azon kívül érvényesíteni azokat? Az adók adminisztrációs terheit azzal is lehet enyhíteni, ha az adórendszer stabil, kiszámítható, ritkán változik, ha a szabályok világosak, könnyen értelmezhetőek. Ezek fontos szempontok a jelenlegi adórendszerünk átalakításához is.

Ezen szempontok figyelembe vételével érdemes további vizsgálatokat végezni, a sikeres európai gyakorlatokat áttekinteni és adaptálni.

5.2.4 A csökkentett társasági adóráták torzító hatásai

Mint közgazdaságtani eszköz, a társasági adóvíta középpontjában annak a vállalati mérettel szembeni **semlegessége** áll. Számos országban ezért a KKV-k részére csökkentett mértékű társasági adórátát alkalmaznak. Két vitapont áll fenn ez esetben. Az egyik, hogy van-e értelme a **KKV-k részére differenciált adórátát alkalmazni?** A második (amelynek részletes kifejtésével jelen dolgozatban nem foglalkozom), hogy vajon a nagyvállalatok tisztességes részt fizetnek-e az adóterhelésből (Mint, ahogy Herich György számos tanulmányában megfogalmazta, ez utóbbi kérdésre hazánkban az egyértelmű válasz a nem.) Mindkét kérdés a társasági adózás méltányossági és hatékonysági aspektusaira utal.

Az adóhatósággal szembeni kíváncsi (mint azt korábban láttuk), hogy olyan intézkedéseket vezessen be, amelyek a KKV-k adóterhelését csökkentik. Ésszerűen erre úgy van lehetőség, ha megpróbáljuk az erőforrások leghatékonyabb elosztását elérni. Néhány piaci elégtelenség valóban hátrányosan érinti a KKV-kat és a hatóságoknak csábító lehet ezek kompenzálása, esetleg az adóztatással (OECD, 1992). Először is, a KKV-k nehezebben jutnak hitelhez és magasabb kamatokat kénytelenek elviselni a pénzügyi helyzetükben fellépő információs aszimmetria, és a kis méretüknél fogva hiányzó ismertség miatt. Továbbá a nagyvállalatokhoz képest a befektetők informálására vonatkozó kötelezettségvállalásokban is különbözőségeik mutatkoznak, mint például a könyvelési eljárások eltérései és a könyvvizsgálat, ami kevésbé átláthatóvá teszi ezeket a vállalkozásokat (Beck, Demirgüç-Kunt, és Maksimovic, 2005). Ezen felül lehetséges, hogy a KKV-k nagyobb nehézségekkel néznek szembe a méretgazdaságosság elérésében nagy testvéreikhez képest, amely miatt magasabb az átlagköltségük és alacsonyabb a profitabilitásuk. Harmadikként említhető, hogy a KKV-k, nagyobb nehézségekkel találkoznak az igényeikhez igazodó magasan képzett munkaerő megszerzése során, amely a teljesítményüket csökkentheti. Ezen piaci elégtelenségekhez hozzáadódik, hogy a KKV-k a komplex adózási rendszer szabályozási hiányosságaitól is szenvednek. Ennek bonyolultsága és a relatív kevés

tapasztalatuk miatt a nagyvállalatokhoz képest sokkal nehezebb helyzetben vannak, amikor az adóterheléseiket próbálják optimalizálni.

Az OECD szerint (1992) a KKV-nak szóló csökkentett társasági adórátát támogató érvek mindemellett gyengék. Főként mivel az intézkedések hatására a törvényhozás bonyolultabbá válik, amely a KKV-k költségeit növeli. A csökkentett társasági adórátát a vállalati mérettel szemben is torzulásokat idézhet elő és a növekedésre csökkentőleg hat. Az alternatív intézkedéseket, mint a közvetlen segély vagy a hitelpiac jobb működése sokkal hatásosabbnak értékelik a KKV-k.

A magyarországi tanulmányok szintén ezt a nézetet erősítik. A 2007-es KKV Körkép megállapításai szerint (Tóth–Papp (2007)) a vállalkozások adminisztratív terhei több terhet okoznak, mint a magas adóráták.

5.2.5 Adónemek közötti torzító hatások

Az utolsó belföldi gazdasági torzító hatás azzal függ össze, hogy bizonyos személyek élhetnek azzal a lehetőséggel, hogy a munkából származó jövedelmüket átminősítsék tőkéből származó jövedelemmé és fordítva. A vállalkozóknak valóban van lehetőségük, hogy egyesítsék és kicseréljék ezen a módon a munkából származó jövedelmet a társasági jövedelemmel, amely sok esetben alacsonyabb kulcson adózik. Ezt a témát főként az Egyesült Államokban Makie-Mason és Gordon (1997) vizsgálta. Tanulmányukban az 1956 és 1986 közötti időszakban elemezték a társaságok tőkéből való részesedését. Megállapították, hogy ezt a részesedést pozitívan befolyásolja a személyi jövedelemadó és a társasági jövedelemadó ráták közötti különbség, abban az esetben, ha a vállalkozások profitot érnek el. Goolsbee (2002) 1992-ben egy szektorális elemzést folytatott az Egyesült Államokban, amely alapján azt a következtetést vonta le, hogy a társasági adórátát egytized százalékos növekedése a társasági formában működő vállalkozások arányát a teljes vállalkozói létszám 0,25 százalékaival csökkenti, továbbá 0,7 és 0,15 százalékkal mérsékli részesedésüket az értékesítésben és a foglalkoztatásban.

Az Európában végzett tanulmányok hasonló hatásokról számolnak be. Fuest és Weichenrieder (2002), akik 17 OECD ország társasági megtakarításainak részarányát vizsgálták 1985 és 1997 között és megállapították, hogy ez a részesedés pozitívan függ össze a személyi és a társasági jövedelemadó ráták különbségével. Eredményeik alapján azt állítják, hogy minden egy százalékpontos társasági adórátát csökkentés 2,6%-kal növeli a társasági megtakarítások részarányát. Mindezt az adóverseny perspektívájából tekintve

megállapíthatjuk, hogy egy társasági adórata csökkentés szignifikánsan csökkentheti a háztartási megtakarítások mennyiségét átcsoportosítva a társaságok irányába.

Legutóbb de Mooij és Nicodeme (2007) folytatott kutatásai 17 európai ország 60 szektorában vizsgálta 1997 és 2003 között a gazdasági társaságok adatait. Tanulmányuk szintén rávilágít, hogy a két adórata közötti különbség szignifikáns pozitív hatással van a társasággá válásra. A tanulmányukban a fél-rugalmasságot egynek veszik, ami azt jelenti, hogy a két adórata közötti különbség egy százalékpontos növekedése átlagosan egy százalékponttal növeli a társasággá válási kedvet.

Ezeknek az eredményeknek fontos adópolitikai konzekvenciái vannak. A begyűjtött társasági jövedelemadó mintegy 12 és 21% közötti része tudható be az átlagos személyi jövedelemadó és társasági jövedelemadó különbségének (Nicodeme (2008)), amely Európában a magasabb sáv felső szélén van. A különbség növekedésének hatására a begyűjtött társasági adó GDP-hez viszonyított arányát 0,25%-kal növelte. Továbbá ez azt is jelenti, hogy néhány társasági adóversenyre vonatkozó megállapítás a személyi jövedelemadó eróziójában testesül meg, minthogy számos vállalkozó a csökkenő társasági adóráták miatt a társasági forma előnyeit választja. Az említett szerzők becslései alapján a torzító hatás mértéke úgy mutatható ki, hogy minden ex-ante 1 euro társasági adó könnyítés csupán 0,76 euro centet hoz. Így a jövedelem a társasági adóztatás felé tolódik.

5.2.6 A vállalati beruházásokat torzító hatás

A beruházás egyike a gazdasági növekedés legfontosabb forrásának, ezért mindenképpen fontos vizsgálni a társasági adó milyen mértékben fogja vissza vállalkozások beruházásait? Az optimális adózással foglalkozó elméletek megállapítása, hogy hosszú távon a tőkejövedelmek optimális adókulcsa 0%. Indoklása egyszerű: a megtakarításokból beruházás lesz, amit fogyasztásra fordítunk, ezért a tőkejövedelem adója torzítja mind a jelenlegi mind a jövőbeli fogyasztási döntéseinket.

Egy vállalat tőkehasználati költségén (*user cost*), vagy röviden tőkeköltségén egy egység tőke kölcsönzésének a díját értjük (Berki (2011)). A tőke költsége sok tényezőtől függ, például a részvényesek által elvárt hozamtól, a vállalatok hitelállományának nagyságától, annak kamatmértékétől, a beruházás (tőkejavak) árától, az átlagos tényleges adórátától, vagy az értékcsökkenési kulcstól. A beruházási döntések során a vállalatok azt mérlegelik, hogy az új berendezés által generált bevételek jelenértéke hogyan viszonyul a beszerzés költségeihez. Erre pedig hatással vannak az adórendszerben lévő ösztönzők.

Másrészt a vállalati adóteher megemlése növeli a vállalatok tőkeköltségét, amely lényegében a tőkejavak iránti keresletet változtatja meg. A beruházási döntést a várakozások mellett alapvetően a marginális tényleges adókulcs határozza meg, amely azt mutatja, hogy egy egységnyi extra bruttó jövedelemből mekkora adózás utáni jövedelem keletkezik.¹⁴ Amennyiben növeljük az adót, úgy a vállalatoknak az adózás utáni hozama csökken, ebből kifolyólag növekszik a beruházás megtérülési ideje. Tehát az adóemelés egyenesen a beruházás megvalósítása ellen hat.

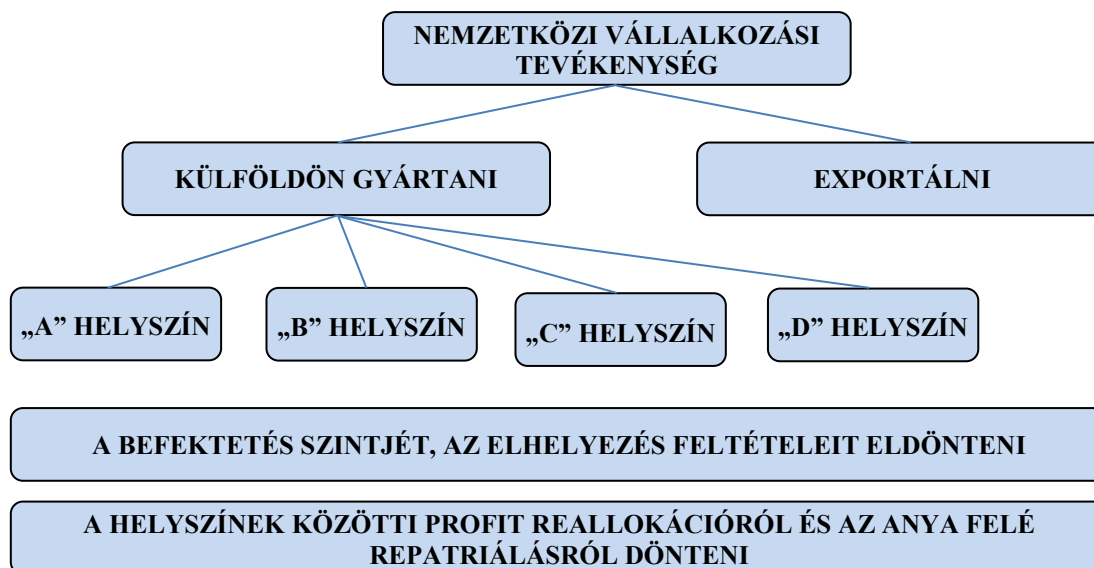
A nemzetközi kutatások eredményei alapján a tőkeköltség egy százalékos növekedése hosszú távon 0,35-1% között csökkentik a beruházást (Vartia (2008)). A Magyarországon végzett kutatások hasonló eredményeket igazolnak. A tőkeköltség egy százalékos emelkedése -0,75%-kal változtatja a beruházást és -0,83%-kal a tőkeállományt (Kátay, Wolf (2004)).

5.3 Nemzetközi torzítások

A társasági jövedelemadóztatás hatékonysága és a generált torzítások nemzetközi kontextusban való vizsgálata még inkább akut téma. E tekintetben a tőke export és import semlegesség hasznos vezérfonalak. A **tőke export semlegesség** (CEN – Capital Export Neutrality) kimondja, hogy az adóterhelés független kell, hogy legyen az adóztatható profitot eredményező tevékenység végzésének helyétől. Ez az eset áll fenn például a székhely szerinti adózáskor, amikor egy adott befektető valamennyi befektetését, bárhol is következett be, ugyanazzal a rátával adóztatja. A székhely szerinti döntéseket így az adók nem befolyásolják és feltéve, hogy az adóelőleg ráták is mindenhol azonosak, az adók nem befolyásolják a tőkeallokációs döntéseket. Mindemellett a különböző országokban elhelyezkedő befektetők különböző adórátákkal szembesülnek. A **tőke import semlegesség** (CIN – Capital Import Neutrality) kimondja, hogy az adóterhelés nem függhet a befektető elhelyezkedésétől. Ez az eset áll fenn például a forrás alapú adóztatáskor. Ekkor egy speciális állam valamennyi befektetőjének üzleti tevékenységéből származó nyereségét egyenlő ráta terheli. Ugyanakkor az országokon túli befektetés helyszínét befolyásolják az adók. Széles körben elfogadott Diamond és Mirreles 1971-ben a termelés hatékonyság alkalmazásában alkotott teóriája, mely szerint a tőke export semlegesség kívánatosabb, mint a tőke import semlegesség.

¹⁴ A társasági adóterhelés mérésének vizsgálatánál ennek bemutatására még részletesen kitérek. A marginális effektív adórátája (EMTR = effective marginal tax rate) egy extra befektetési egység adózás előtti hozama mínusz az adózás utáni hozam, osztva az adózás előtti hozammal.

Mindemellett Devereux (2008) hangsúlyozza, hogy egy globális gazdaságban ezek az elvek csak a **teljes harmonizáció** teljesülése mellett érhetőek el. Ennél fogva messze vagyunk még a semlegesség elérésétől, a társasági adóztatás nemzetközi szinten is képez torzításokat. Ahhoz, hogy ezeket a torzításokat kategorizálni tudjuk, érdemes a Devereux (2007) által definiált vállalkozások döntési fájával kezdeni.

12.ábra: Nemzetközi vállalkozások döntési fája

Forrás: Devereux, M.P. (2007). The Impact of Taxation on the Location of Capital, p. 52. alapján saját szerkesztés

Ebben a rendszerben négy egymást követő döntést hoznak meg a vállalkozások. Elsőként el kell dönteniük, hogy otthon gyártsanak és exportáljanak, vagy tevékenységüket külföldön végezzék. Úgy tűnik, hogy ez a döntés nagymértékben független az adózási tényezőktől. Feltételezve, hogy a külföldön való termelés mellett döntöttek, a vállalkozásoknak másodikként választani kell, hogy melyik országba helyezték a termelésüket. Úgy tűnik, hogy ezt a döntést az **átlagos tényleges társasági adóráták** is befolyásolják. Feltételezve, hogy e két kondícióról határoztak, a következő döntési pont, hogy a választott országba mennyit fektessenek be? Ennek kimenetelére a már említett marginális effektív adórata gyakorol befolyást. Végül feltételezve, hogy az előző három pontban eredmény született, az utolsó döntési helyzet, hogy hol mutassák ki az adóztatható profitot a jogrendszerek közötti átcsoportosítás lehetőségével élve (*profit shifting*). Itt a **törvényes társasági adóráták** lehetnek hatással a választásra. A továbbiakban e döntési szinteknek megfelelő torzításokat tekintem át.

5.3.1 A telephelyválasztással kapcsolatos torzítások

Számos tényező határozza meg a külföldi leányvállalatok telephely választását, mint például a piac mérete, munkaerő költségek, termelékenység, jogi környezet vagy a távolság a hazai országtól. Mindemellett Devereux és Griffith (1998) az Egyesült Államok multinacionális vállalkozások négy európai országban 1980 és 1994 közötti elhelyezkedési döntéseit vizsgálva megállapította, hogy a telephely választást az átlagos tényleges adórata is befolyásolja. Hasonló következtetésre jutottak Buettner és Ruf (2007) a németországi multinacionális cégek 18 európai országban 1996 és 2003 közötti telephely választási döntéseit vizsgálva, hogy a **törvényes adórata** befolyással bír a telephelydöntésekre. Továbbá Overesch és Wamser (2008) is ugyanerre a következtetésre jutott. Tanulmányukban szintén a németországi multinacionális cégek telephelyválasztásait vizsgálták a 10 újonnan csatlakozott tagállamban 2004 és 2007 között az átlagos társasági tényleges adórátát használva.

A terebélyesedő gazdasági irodalom mutatja, hogy a határon átnyúló működés adóztatásának nemzetközi szabályozása fontos szerepet játszik. Egy nemrégiben megjelent tanulmányban Barrios, Huizinga, Laeven és Nicodeme (2008) 1999 és 2003 közötti időszakban vizsgálták 33 európai ország nemzetközi vállalatainak struktúráját, ennek keretében pedig külföldi terjeszkedésének döntéseit, felhasználva a nemzetközi adóztatás különböző aspektusait. Arra a következtetésre jutottak, hogy a fogadó és az anyaország adóztatása egyaránt számít. Ahhoz, hogy a társasági adóztatás hatását a vállalkozások telephelydöntésére ki lehessen mutatni egy korlátozott függő változós regressziós modell alkalmazása szükséges, olyan mint a probit és logit modellek¹⁵, amelyek ugyanakkor az eredmények értelmezését megnehezítik. Nézzük mégis előzetesen Barrios, Huizinga, Laeven és Nicodeme (2008) eredményeit, melyek szerint a tényleges társasági adórata egy százalékos növekedése 3,96 százalékkal csökkenti a külföldi tőke elhelyezésnek valószínűségét az adott országba, minden más tényezőt azonosnak tekintve. Ez a koefficiens csupán 2,93%, ha pusztán a fogadó ország adórátáját vesszük figyelembe, ami mutatja, hogy a tényleges döntésnél alábecsült az adóztatás telephelyválasztásra gyakorolt hatása.

5.3.2 A befektetésre gyakorolt torzítások

Számtalan tanulmány foglalkozik az adóztatás és a külföldi működőtőke befektetések (foreign direct investment = FDI) közötti összefüggésekkel, amelyek főként a figyelembe vett adóváltozók számában, az alkalmazott FDI adatokban és a becslési technikákban

¹⁵ Kétféleképpű függő változók modellje, amely standard normális vagy logisztikus eloszlást feltételez. Nagy elemszámú modell esetén jól alkalmazhatóak, viszont kis minta esetén jelentősen romlik az előrejelzési képességük.

különböznek. Ezért sem lehet meglepő, hogy a megállapítások is széles változatosságot mutatnak. De Mooij és Ederveeb (2006) a tanulmányok eredményeit egy meta-vizsgálat keretében összesítették. Eredményül a külföldi működő tőkebefektetés és a tényleges adórata közötti fél-rugalmasság középértékét 2,9-ben határozták meg. Ez azt jelenti, hogy az **effektív társasági adórata** egy százalékpontos emelése 2,9%-kal csökkenti a külföldi működő tőkebefektetést.

Mooij (2005) technikáját követve, meg tudjuk határozni ennek torzító hatását. Figyelembe véve azt a hipotézist, hogy a külföldi működő tőkebefektetés nem szorítja ki a hazai befektetést, egy a társasági adóztatásban bekövetkező növekedés kizárólagosan a külföldi működőtőke befektetés csökkenésében testesül meg. Huizinga és Nicodeme (2003) szerint Európában a vállalkozások összes eszközeinek 21,1%-a külföldi tulajdonrészben van. Ez azt jelenti, hogy a tényleges társasági adórata egy százalékpontos növelése megközelítőleg várhatóan 0,61%-kal csökkenti a társasági adóalapot ($= -2,9\% \times 21,1\%$), amennyiben csak a külföldi tőkére mért hatást vizsgáljuk. Továbbá Mooije említett tanulmányában megállapította, hogy a törvényes társasági adórata egy százalékpontos növelése átlagban a tényleges társasági adórata 0,88%-os növekedéséhez vezet. Ha alkalmazzuk ezt az értéket, akkor egy egy százalékos törvényes tényleges társasági adórata növekedés a társasági adóalapot 0,54%-kal csökkenti ($= 0,61\% \times 0,88$). Minekután a társasági adóalapot átlagban 23,1% adó terheli (European Commission (2010)), ez azt jelenti, hogy ex-post 12,7% az adóveszteség az ex-ante begyűjtött adóbevételekből (pl. $0,54 \times 23,6\%$). Más szóval, egy ex-ante egy százalékpontos törvényes társasági adórata növekedés az adóbevételek 0,873%-át eredményezi, ha a bekövetkezett csökkenést a külföldi tőkebefektetés számlájára írjuk.

5.3.3 A profitátcsoportosítás okozta torzítások

Végül a torzítások egyik jelentős forrása a profit különböző jogrendszerek közötti átcsoportosítása, de egyben olyan ügy, amit nehéz vizsgálni. Számos szerző, köztük Gruber és Muti (1991), Hines és Rice (1994) rávilágít, hogy a jelentett vállalati profit és azon ország társasági adóráta között, ahol a profitot bevallották negatív korreláció van. Ez arra enged következtetni, hogy a multiknak lehetőségük van a profit transzferálására a vállalat csoporton belül a magasan adózó országokból az alacsonyabbak felé. Ez alapvetően két formában valósul meg: adósságranzsfer és transzferárzás.

Nézzük a témában végzett kutatások eredményeit!

Huizinga és Leaven (2008) 21 európai ország vállalatainak panel adatait használva ad becslést a méretre és a profitáthelyezési tevékenység költségeire. Minden törvényes társasági adórata egy százalékpontos emelése, 1,31%-kal csökkenti a multik jelentett nyereségét, míg az átcsoportosítás költségei várhatóan az adóalap 0,6%-ra rúgnak. A már említett Gruber és Muti (1991) társasági adóalap és ráta közötti fél-rugalmasságra vonatkozó becslései mínusz 2,3-2,5 közötti értéket mértek.

Nehézkes megbecsülni azon vállalkozások számát, amelyek a profit átcsoportosítása mellett döntenek. De Mooji (2005) említett tanulmányában Hollandia esetében 50%-ra becsüli ennek mértékét. Huizinga, Laeven és Nicodeme (2007) vizsgálatai arra jutottak, hogy ez a ráta alkalmazható egész Európára, ami azt jelentené, hogy a társasági adórata ex-ante egy százalékos növelése a begyűjteni tervezett adó 15,13%-os „elrepüléséhez” vezetne ($1,31 \times 50\% \times 23,1\%$). Ez már jelentős torzítás.

Profit-átcsoportosítás számtalan módon történhet. Például, hogyha egy vállalkozás mesterségesen **adósságot ruház** át. Ennek keretében az alacsony adóterhelésű országban székelő vállalkozás hitelt ad egy kapcsolt, magas adóterhelésű országban lévő vállalkozásnak. Ez utóbbi kamatot fizet az első részére és levonja ezeket a fizetéseket az adóköteles nyereségéből (ez itt magasabb társasági adórátával sújtott). Csoport szintjén a teljes adóterhelés a profit áthelyezésnek köszönhetően csökkeni fog. Számos tanulmány vizsgálja ezt a jelenséget, főként az Egyesült Államok esetében (MacKie-Mason (1990), Gordon és Lee (2001), Graham (2000)). Az említett értekezések arra mutatnak rá, hogy a multinacionális vállalkozások adósságpolitikája az adóminimalizálási stratégiával áll összefüggésben.

Huizinga, Laeven és Nicodeme (2007) 32 európai ország vállalati adatait vizsgálta 1994 és 2003 között. Figyelembe véve a nemzetközi adózás szabályait az adósságpolitika és a vállalkozások tényleges adóztatás összefüggéseit elemezték. Eredményeik arra következtetnek, hogy egyedülálló vállalkozások esetén a tényleges adórata egy százalékpontos növekedése az adósság eszközökhöz viszonyított arányát 0,18%-kal növeli. Ugyane a nemzetközi társaságoknál jelentősebb hatást vált ki. A csoporton belüli adósság átrendezési lehetősége miatt, eléri a 0,24%-ot.

Az országok közötti profit átcsoportosításnak másik fontos csatornája a **transzferárazás** (belső elszámoló árak képzése). Ennek keretében a piaci áraktól eltérő elszámoló árakat határoznak meg a vállaltcsoporton belüli tranzakciókra és segítségével képesek növelni vagy csökkenteni az egyes országokban bevallott profitot. Az adóhatóság szigorú szabályozása és ellenőrzései ellenére, a gazdasági irodalom alapján néhány becslési eredmény arra enged

következtetni, hogy ez a gyakorlat még mindig kiterjedten él. Például Bartelsman és Beetsma (2000)¹⁶ értekezésében 22 OECD ország multinacionális vállalatainak adatait 1979 és 1997 között elemezve fedett fel bizonyítékokat a transzferárazási tevékenységekre. Ennek az adóalapra gyakorolt hatása az adóráta egy százalékpontos növelése esetén -3,5%.

Következtetések

Jelen fejezetben a társasági adóztatás hasznosságával, túlélési esélyeivel és előidézett torzításaival kapcsolatos tudományos álláspontokat foglaltam össze, kitérve azok belföldi és nemzetközi sajátosságaira. Az empirikus gazdasági irodalom alapján a tőke és a munka közötti jövedelem eltolódás a torzítások legfőbb forrása. A torzítások másik oka a profit nemzetközi áthelyezése, végül az adóztatás harmadik fő torzító hatásaként a telephelyválasztás és a külföldi működő tőke-befektetés emelhető ki.

Magyarország egy igen kicsi és nyitott gazdaság, ezért az egyes társasági adóterhelést érintő változtatásoknak jelentős hatása lehet a tőkebefektetésekre. A bemutatott empiria alapján alátámasztást nyert, hogy a 2010-ben bevezetett alacsonyabb társasági adóráta mindenképpen növeli esélyeinket a régiós tőkevonzási versenyben és arra ösztönözheti a vállalkozásokat, hogy hazánkba ne csupán kimutassák, hanem be is fektessék a képződött nyereségeiket.

¹⁶ Bartelsman, E.J. and Beetsma, R.M.W.J. (2003). Why Pay More? Corporate Tax Avoidance Through Transfer Pricing in OECD Countries, Tinbergen Institute Discussion Paper 2000-054/2 (<http://www.tinbergen.nl/discussionpapers/00054.pdf>)

6 A TÁRSASÁGOK JÖVEDELEMADÓ-TERHELÉS MÉRÉSI MÓDSZEREI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Amióta a gazdasági szereplők egyes döntéseire az adózás befolyással bír, azóta lényeges az egyes adórendszerek összehasonlítása. A telephelyet kiválasztani, majd a vállalkozást működtetni olyan ténykedés, amelynek adókonzekvenciái vannak. A legtöbb felmérés a kérdést a törvényes társasági adórata összehasonlításával közelíti meg, mindamellett, hogy adott a társasági adóalapot képező elemek változatossága és bonyolultsága, ami **elégtelenné teszi ezt az összemérést**. A törvényes adóráták nem tudják a vállalkozások adóterhelését tökéletesen tükrözni és emiatt szükségessé vált a tényleges társasági adóterhelés mérésével is foglalkozni. Továbbiakban a szakirodalomban leggyakrabban előforduló társasági adóterhelés mérési módszereit veszem számba és mutatom be azok jellemzőit (OECD 2009; Blechova, Barteczkova 2008). A legfejlettebbnek ítélt Devereux és Griffith által kifejlesztett tényleges adóterhelést mérő elméleti modellek részletes bemutatása után (ZEW 2009) a modell segítségével vizsgálat alá vonom az EU tagállamok és hazánk adóterhelésének alakulását, jellemzőit és trendjeit.

6.1 ASTR (average statutory tax rate=átlagos törvényes adórata) – társaságok vállalkozói jövedelemének átlagos adóterhelése

Jelen fejezetben az OECD által alkalmazott algebrai összefüggésekben foglalom össze, hogy az önfoglalkoztató vagy egyszemélyes társasági formában működő vállalkozásoknak milyen az átlagos jövedelemadó terhelése. A vizsgálat főként a jövedelemadó és a társadalombiztosítási hozzájárulás összetevőit modellezi az ASTR mutatóban. Az indikátor érzékenységi vizsgálatokra alkalmazható, amelyben elemezhetjük, hogy az egyes vállalkozói jövedelemszinteken a tőke- és munkajövedelmekre milyen adóterhelések jutnak. (OECD, 2009)

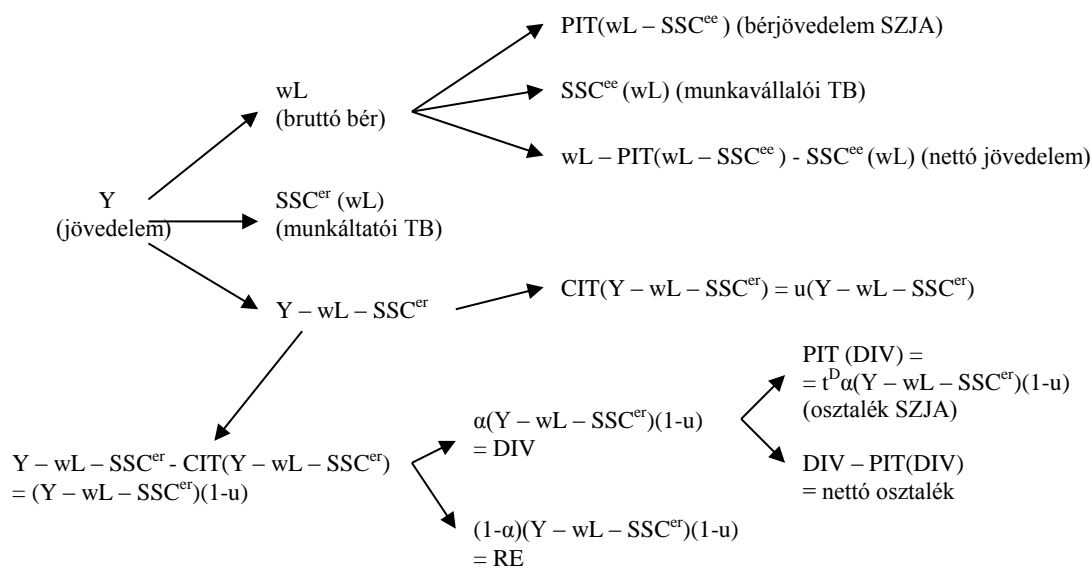
Az ASTR rendszere

Induljunk ki abból, hogy egy egyszemélyes (önfoglalkoztató) vállalkozás¹⁷ munkaereje és tőkéje jövedelmet termelt, amelyet a személyi jövedelemadó és a társasági adó illetve

¹⁷ Egyetlen alkalmazott/tulajdonos, más néven önfoglalkoztató vállalkozás.

társadalombiztosítási hozzájárulás terhel.¹⁸ Ezen összefüggéseket a következő táblázat mutatja be.

Társasági formában működő vállalkozás jövedelme, annak összetevői

$$T = \text{teljes adóterhelés} = PIT(wL - SSC^{ee}) + SSC^{ee}(wL) + SSC^{er}(wL) + CIT(Y - wL - SSC^{er}) + PIT(DIV)$$

Jelmagyarázat: Y = income, jövedelem; wL = gross wages, bruttó bér; SSC = social security contribution, társadalombiztosítási hozzájárulás; ee = employee, munkavállalói; er = employer, munkaadói; PIT = personal income tax, személyi jövedelemadó; CIT = corporate income tax, társasági adó; DIV = dividend, osztalék; T = tax, adó; RE = retained profit after tax, adózott visszatartott nyereség

Figyelembe véve a fenti összefüggéseket az amortizációval tisztított teljes üzleti jövedelem a következő komponensekre bontható:

$$Y = wL + SSC^{er}\{wL\} + (Y - wL - SSC^{er}\{wL\})$$

ahol az első tag wL a bruttó bérjödelmet méri, a második tag SSC^{er} a bruttó bérjödelmet terhelő munkaadói társadalombiztosítási kötelezettséget, míg a harmadik tag a maradék, amely a tőke megtérülését mutatja (rögzített Y mellett). Egyedüli tulajdonos/alkalmazott esetében az SSC^{er} teljes mértékben a tulajdonost/dolgozót terheli, az output árait fixnek véve.¹⁹ Y ezen elemeire való felbontása segít meghatározni az egyes tagokban a különböző jövedelmet terhelő adózási összetevőket.

¹⁸ Az amortizációval tisztított üzleti jövedelem a makroökonómiából ismert a következőképpen részletezhető: $Y = pF(K, L) - \delta qK$, ahol F(K, L) a termelési függvény a munka (L) és a tőke (K) függvényében, p és q az output és a tőke árindexei, és δ az értékcsökkenés gazdasági rátája. A képlet egyszerűsítése érdekében, feltételezzük, hogy az adózási céllal alkalmazott értékcsökkenés rátája megegyezik a gazdasági értékcsökkenés mértékével. További feltételezések: nincsenek alkalmazottak; az üzleti tevékenységet a belső tőke finanszírozza (nincs hitel), a társasági adó utáni profit részleges kiosztása; a visszatartott jövedelem határozatlan visszatartása (határozatlan elhalasztás / visszatartott jövedelmet nem terheli személyi jövedelemadó); nincs tőkehaszon (halasztott) adózás.

¹⁹ A rendszer nem tesz feltételezéseket az SSC^{er} előfordulására vonatkozóan – azaz, vajon egy SSC^{er} növekedés a bérjödelem vagy a tőkejövedelem (esetleg mindkettő) csökkenését okozza – azaz, vajon SSC^{er} az alacsonyabb bruttó bérben vagy az alacsonyabb tőke megtérülésben, vagy ezek kombinációiban fejeződik-e ki?.

A munkából származó jövedelemből a személyi jövedelemadót és a munkavállalói tb hozzájárulást kell megfizetni, továbbá ez az alapja a munkáltatót terhelő tb kötelezettségnek is. A társasági adó a társaság adóztatható nyereségét terheli, míg a szétszított adózott profit után osztalékadót a személyi jövedelemadó rendszerben, illetve bizonyos esetekben a tb hozzájárulást kell megfizetni. Ezen összefüggések algebraikus vetületeit követhetjük nyomon a fenti táblázatban.

Bérijövedelmet terhelő személyi jövedelemadó és tb kötelezettség

Tételezzük fel, hogy a bérijövedelmet személyi jövedelemadó terheli, továbbá a jövedelemadó alapból levonható a munkavállalói tb hozzájárulás és fix A összegben egy alap személyi kedvezmény.²⁰ Mutassa $t(\cdot)$ az alkalmazott progresszív személyi jövedelemadó ráta struktúráját, a zárójelben az SZJA alapja. Feltételezve, hogy az SZJA struktúrája két rátából áll: t_1 és t_2 , ahol $t_1 < t_2$ és t_1 -et az adóztatható személyi jövedelem első X egységére alkalmazzuk, akkor:²¹

$$\text{PIT}\{wL - \text{SSC}^{\text{ec}}\} = t(wL - \text{SSC}^{\text{ec}}\{wL\} - A) = t_1(X) + t_2(wL - \text{SSC}^{\text{ec}}\{wL\} - A - X)$$

A munkavállalói és a munkáltatói tb hozzájárulási kötelezettség a következőképpen fejezhető ki:

$$\text{SSC}^{\text{ec}}\{wL\} = s^{\text{ec}} \cdot wL$$

$$\text{SSC}^{\text{er}}\{wL\} = s^{\text{er}} \cdot wL$$

ahol s^{ec} és s^{er} a munkavállalót és a munkáltatót terhelő bérijövedelem után fizetendő tb hozzájárulási kötelezettség törvényi rátájának függvénye, amíg a bérijövedelem a járulékfizetési kötelezettség járuléklafonja alatt van. E küszöb felett s^{ec} és s^{er} ráták a bérijövedelem függvényében csökkennek.

A nettó jövedelem a bért terhelő személyi jövedelemadó és munkavállalói tb hozzájárulási kötelezettség függvényében a következőképpen fejezhető ki:

$$\text{Nettó jövedelem} = wL - \text{PIT}\{wL - \text{SSC}^{\text{ec}}(wL)\} - \text{SSC}^{\text{ec}}(wL)$$

²⁰ A modell szemléltető szándékból feltételezi, hogy a munkavállalói tb hozzájárulás (SSC^{ec}), a bruttó bér (wL) függvényében meghatározottan levonható a személyi jövedelemadó alapból. Noha ez az eljárás gyakori, ugyanakkor egyes országokban a munkavállalói tb kötelezettség nem levonható, sőt Magyarországon a munkavállaló SZJA-ját az úgynevezett szuperbruttó alapján képzik, amely a bruttó béren túl a munkáltatói TB járulékot is tartalmazza. Tehát a modell a következőképpen módosul: $\text{PIT}(wL + \text{SSC}^{\text{er}})$. Jegyezzük meg, hogy az osztalék jövedelmet is személyi jövedelemadó terheli. A modell az osztalék jövedelem adózását külön kezeli, mint a végső forrásadó tárgyát, külön személyi jövedelemadó a duális jövedelemadó rendszerben, vagy összevontan (a bérijövedelemmel) adózó a nem duális rendszerben (tulajdonosi könnyítésekkel vagy a nélkül).

²¹ Az egyenlőség azt az esetet feltételezi, amikor a második zárójelben szereplő adóztatandó jövedelem pozitív. Egy ennél általánosabb kikötés erre a tagra, hogy: $\max\{0, wL - \text{SSC}^{\text{ec}}\{wL\} - A - X\}$. Modellezve, a bruttó bérijövedelem (és az A adókedvezmények) határértéke érinti az SZJA t_2 rátáját. Ez a kikötés feltételezi a nem duális (összevont) adórendszert, ahol az egyéb adóztatható jövedelem eléggé nagy ahhoz, hogy az összevont bérijövedelem t_2 rátával adózzon. Továbbá feltételezi azt is, hogy a bérijövedelem eléggé nagy ahhoz, hogy a személyi kedvezmény teljes A összegével szembe lehessen állítani. Egyéb esetben az átlagos SZJA t_1 és t_2 ráták együttes függvénye.

Társasági nyereséget terhelő adó

A társasági jövedelemadó az értékcsökkenéssel megtisztított üzleti jövedelmet (Y) terheli, levonva belőle a bruttó bérjövédelmet és a munkáltatói tb terheket:

$$CIT = CIT\{Y - wL - SSC^{er}(wL)\} = u(Y - wL - SSC^{er}(wL))$$

ahol u kifejezi a törvényes társasági adórátát. A társasági adóval csökkentett nettó nyereség egyik töredék része α ($0 \leq \alpha \leq 1$) az osztalék (DIV), a másik töredéke a visszatartott nyereség (RE). Ezek a mennyiségek a következőképpen fejezhetőek ki:

$$DIV = \alpha (Y - wL - SSC^{er} - CIT) = \alpha (1-u) (Y - wL - SSC^{er}\{wL\})$$

$$RE = (1-\alpha)(Y - wL - SSC^{er} - CIT) = (1-\alpha)(1-u) (Y - wL - SSC^{er}\{wL\})$$

A kiosztott profitot terhelő osztalékadó

Jelöljük t^D -vel az osztalékjövédelmet terhelő tényleges adórátát. Ez a ráta az osztalékot sújtó törvényes végső forrásadó, amelyet a forrás (kifizető) visszatart. A duális személyi jövedelemadó rendszerben a tőkejövedelem külön törvény által előírt rátával adózik; vagy a másik eset, hogy az osztalékból származó jövedelmet összevonják a bérjövédellel és a tényleges adórátában összevontan kezelik.

A tulajdonosok osztalékjövédlem után fizetendő adója az alábbiak szerint fejezhető ki:

$$PIT\{DIV\} = t^D \cdot DIV = t^D \alpha (1-u) (Y - wL - SSC^{er}\{wL\})$$

Társasági formában működő vállalkozás teljes adóterhelése

Egy társasági formában működő vállalkozás teljes adóterhelése a következőképpen írható fel:

$$T = PIT(wL - SSC^{ee}) + SSC^{ee}(wL) + SSC^{er}(wL) + CIT(Y - wL - SSC^{er}) + PIT(DIV)$$

Behelyettesítve a képletbe a fentiekben vázolt összefüggéseket, az Y jövedelmet terhelő adó és tb kötelezettségek a következőképpen alakulnak:

$$T = t_1(X) + t_2[wL(1 - s^{ee}) - A - X] + s^{ee} \cdot wL + s^{er} \cdot wL + [u + t^D \alpha (1-u)] [Y - wL (1 + s^{ee})]$$

Társasági formában működő vállalkozás jövedelmének átlagos adórátája (ASTR)

A fenti levezetés eredményeit felhasználva az átlagos adórátája ($ASTR = T / Y$) a következőképpen fejezhető ki:

$$ASTR = \frac{t_1(X) + t_2[wL(1 - s^{ee}) - A - X] + s^{ee} \cdot wL + s^{er} \cdot wL + [u + t^D \alpha (1-u)] [Y - wL (1 + s^{ee})]}{Y}$$

vagy ennek alternatívájaként:

$$ASTR = \frac{wL}{Y} \cdot \left(\frac{t_1(X) + t_2[wL(1 - s^{ee}) - A - X]}{wL} \right) + \frac{(Y - wL)}{Y} \cdot \left([u + t^D \theta \cdot (1 - u)] \cdot \frac{Y - [wL(1 - s^{ee})]}{Y - wL} \right)$$

6.2 A tényleges társasági adórátá –(Effective corporate tax rates = ECTR)²²

Az ECOFIN (Economic and Financial Affairs Council) Bizottsága 1998-ban döntött arról és adott felhatalmazást a munkacsoportja részére, hogy az EU társasági adóztatásáról átfogó tanulmányt készítsen, amely kiterjed:

- Az effektív társasági adóztatás EU-n belüli különbségeire,
- A telephely választási döntéseket érintő hatások bemutatására.

Az adókülönbözőségeket ugyanis hatással lehetnek a gazdasági tevékenységek áthelyezésére vagy a költségvetési bevételek csökkenésére, ugyanakkor csupán a törvényes társasági adórátá ismerete korlátozott információt ad az összehasonlításhoz. (Blechova, Barteczkova 2008)

A tényleges (effektív) társasági adórátá mérésekor nem csupán a törvényes társasági jövedelemadó rátákat vesszük számításba, hanem az adórendszer más aspektusait is, amelyek befolyásolják a ténylegesen fizetett adóterhet. Más szóval a mutató figyelembe veszi az adóalap meghatározás sajátosságait és a személyi illetve társasági jövedelemadó rendszer vonatkozó hatásait is.

Számos okból fontos az ECTR. Elsőként sejthető, hogy a törvényes és tényleges adóráták összehasonlításánál megjelennek a hatóságok által adott adókedvezmények. Másodikként a tényleges adóterhelések nemzetközi összehasonlítása rámutat arra, hogy vajon vannak-e lényegesen különböző adóeljárások az azonos jellemzőkkel bíró, de különböző országokban székelő vállalkozások vonatkozásában? A becslések az adóráták közötti nagy eltérésekre mutathatnak rá, ugyanakkor a tényleges adóztatás vizsgálatakor ezek a különbségek összezsugorodhatnak vagy megnövekedhetnek. Hiszen a magas törvényes adórátával rendelkező országok csökkenthetik az adóalapot és/vagy könnyíthetik az adóvégrehajtást. A tényleges társasági adóztatás vizsgálata rávilágít arra, hogy a társasági adóverseny hogyan működik.

Jelen fejezetben három különböző módszertant mutatok be a tényleges adórátá meghatározására és tesztek észrevételeket alkalmazásuk mellett vagy ellen. Név szerint az

²² Dolgozatomban az effektív és a tényleges, illetve a marginális és határ szavakat egymás szinonimájaként használom.

alábbi eljárásokról beszélünk: *a makro hátrafelé tekintő módszerek, a mikro hátrafelé tekintő módszerek és a mikro előre tekintő módszerek*. A különbség a mikro és a makro megközelítések között a felhasznált adatokban rejlik. A makro megközelítések összevont makroökonómiai adatokból - mint pl. a nemzeti számlák - számolják a tényleges adórátákat. A mikro megközelítések az egyes vállalkozások beszámolóinak elemei alapján kalkulálják a rátákat, egyaránt empirikus és elméleti adatokat használva. A különbség a múltra és az előre tekintő megközelítések között a felhasznált információ típusától függ. A múltra tekintő megközelítések múltbéli (ex-post) valós adatokra építve becslik a vállalkozásokat érintő tényleges adóterhelést. Az előre tekintő módszertanok az adórendszer törvényi sajátosságait használják, hogy megállapítsák az egyes jövőre vonatkozó döntések adózási aspektusait. Az egyes módszertanok bemutatása során a téma fő kutatóinak (Devereux Griffith 1998, Nicodeme 2001, Devereux, Klemm 2003, Blechova, Barteczkova 2008, MENA-OECD 2009) munkáira építtek, azokat szintetizálom.

6.2.1 A makro vissza(múltra)tekintő módszer

A makro megközelítés a nemzeti számlák összevont adataiból származtatja a tényleges társasági adórátát, amely adatok elérhetőek a hazai és a nemzetközi szervezetek (pl. Európai Bizottság, OECD, nemzeti statisztikai hivatal) publikációiban. A nemzeti számlák által hordozott információkat, amelyek előnye, hogy megfelelnek a megbízhatóság, koherencia és naprakész kritériumoknak, egyre gyakrabban használják az Európai Unió döntéshozatalaiban (az EU költségvetés saját forrásainak, a Kohéziós és Strukturális Alapok és Növekedési Paktum allokációiban). Biztosítják az idősorokat a teljes tényleges adóterhelés különböző változataihoz és egy koherens keretet az adóbevételek, a jövedelemáramlási adatok és a gazdasági aggregátumok összehasonlításához.

A tényleges adóterhelés a jövedelmet vagy profitot (a befektetésekből származó jövedelmet is magában foglalva) terhelő aggregált adók rátája, amelyet a társaságok az adóalap hányadában fizetnek be és, amely lehet:

- a) Az aggregált vállalati bruttó működési profit, vagy az aggregált társasági nyereség,
- b) A GDP vagy a teljes adóbevétel,
- c) A megfelelő adóztatható alap, amely tartalmazza: a nem pénzügyi és pénzügyi vállalkozások nettó működési profitját, a kapott és fizetett kamatok különbségét, a földbérleti díjait, pénzügyi és nem pénzügyi vállalatoktól származó osztalékot, a biztosítottak részére jutatott biztosítási vagyoni jövedelmet, illetve a háztartásoknak,

önfoglalkoztatóknak, non-profit szervezeteknek, vagy a kormányzat, illetve a világ többi részére fizetett osztalékokot.

A c) változat szerint számolt tényleges társasági adórátát a vállalati jövedelmet terhelő **implicit adórátának** nevezik (**implicit tax rates on corporate income – ICTR – vagy ITR**). Az ITR számolásánál használt potenciálisan adóztatható alap nem mérhető csupán a nemzeti adójogszabályokban meghatározott aktuális adóalappal. Az ITR a tőke tényleges adóterhelését fejezi ki, mint a három gazdasági alapfunkció egyike (a másik kettő a fogyasztás és a munka).

E három alap gazdasági funkcióra épülő implicit adórata bevezetését az a tény befolyásolta, hogy a b) módszer szerint számolt tényleges adórata nevezőjét képező GDP szintje nem hozható kimondott összefüggésbe ezekkel a gazdasági funkciókkal. Tekintettel arra, hogy csupán a GDP százalékában mutatja az adókat, nem képes választ adni többek között arra a kérdésre, hogy - a tőkét terhelő adótömeg nagy része a magas adórátájú vagy inkább a széles adóalapot alkalmazó gazdaságokból jönnek-e?.

Az implicit adóráták mérik az EU tagállamaiban potenciálisan adóztatható gazdasági jövedelmek vagy tevékenységek különböző típusaira kivetett direkt vagy indirekt adók valódi vagy tényleges terhelését.

A fogyasztást terhelő implicit adórata úgy definiált, mint valamennyi fogyasztást terhelő adók osztva a háztartások és a gazdasági terület végső fogyasztási kiadásaiival.

Az alkalmazott munkaerő implicit adórátája úgy értelmezett, mint az alkalmazottat terhelő összes direkt és indirekt adók és a munkáltató által a dolgozó után fizetett társadalombiztosítási hozzájárulás osztva a munkavállaló munkajéréért kapott ellentételezéssel.

A szűken értelmezett tőkét és üzleti jövedelmet terhelő implicit adórata úgy határozható meg, mint a magánszektor gazdasági tevékenységből keresett jövedelmét és megtakarítását terhelő adók összessége osztva a gazdaság nemzeti számláin belül potenciálisan adóztatható mértékkel. A tágan értelmezett tőke implicit adórátája magában foglalja a részvény befektetésekből származó vagyon és a korábbi időszak megtakarításaival kapcsolatos adókat, csakúgy mint ezen részvénytranzakciók adóját. A teljes magánszektor részére két, a tőkét és az üzleti jövedelmet terhelő implicit adórátát számolnak, például a vállalkozások és a háztartások számára.

A vállalkozások és a háztartások üzleti jövedelmét terhelő szűken értelmezett teljes implicit adórátát (overall ITR) számos tényező befolyásolja. Ezért ezen indikátorok kidolgozását sokszor bonyolult és nehéz leírni. Külön-külön a vállalati és a háztartási szektor részére

szóló ITR-eket könnyebb értelmezni. A teljes ITR számlálója három részre osztható az adóknak megfelelő kiosztás kategóriái szerint: vállalkozások jövedelme, háztartások (tőke)jövedelme és önfoglalkoztatók (nálunk egyéni vállalkozók) jövedelme. A legtöbb országban a társaságok jövedelmére kivetett adóbevételek megegyeznek az aggregált „társasági jövedelmet vagy profitot terhelő adókkal, amelyek magában foglalják az eszköztartási nyereséget is, ami tulajdonképpen a befektetésekből származó jövedelem. Ezt az aggregátumot meg tudjuk határozni az ESA 95²³ nemzeti számlák rendszere szerint kialakított adó besorolásokból. Az átfogó ITR számlálójának többi kategóriái a háztartási szektorból állapíthatók meg.

Ahhoz, hogy a kimutatott adóbevételeket tovább részletezett kategóriákra lehessen osztani, az EU tagállamok által közzétett kiegészítő adatokat kell használni az aggregált nemzeti számlák adatain kívül. Ez főként a kimutatott személyi jövedelemadóra áll fenn, amelyhez tipikusan széles adóalap, és a jövedelem sokrétű forrása kapcsolódik. A gyakorlatban az EU tagállamok számtalan módszert alkalmaznak a személyi jövedelemadó gazdasági funkciók szerinti megosztására. A módszerek a személyi jövedelemadó bevételeket négy fő adóztatható jövedelemforrásnak tulajdonítják: munkaviszonyból származó jövedelem, önfoglalkoztató munkából származó jövedelem, tőkéből, valamint a szociális juttatásokból és nyugdíjjarulékokból kapott jövedelmek. A személyi jövedelemadó bevétel eredményei, amelyek ezekből az adóztatható forrásokból állnak össze képezik a tőkét és munkát terhelő implicit adórata számlálóját (a releváns aggregált gazdasági jövedelmeket nevezőként használjuk) és a gazdasági funkciók közötti adók felosztását (mint a GDP %-a).

A nemzeti számlák konzisztens keretet biztosítanak a jövedelem és az adóbevétel adatok szembeállításához, és a gazdasági funkciók adóterheinek összehasonlításához. Valójában ez az egyetlen keret, amely lehetővé teszi, hogy egy országban a különböző adók által generált relatív terheket megállapítsuk. A tényleges adórata egyéb számításai jobbra információt nyújtanak egy adott adóról, de nem adnak lehetőséget a különböző adók által okozott adóterheket összehasonlítani. Ezen adatok idősorainak kidolgozása alkalmas arra, hogy a különböző gazdasági funkciók közötti adóztatási eltolódásokat azonosítsuk (pl. a tőkéről a munkára).

Ezen indikátor egyik előnye a kompatibilitás, ami az európai számlák (ESA 95) rendszerére épülő nemzeti számlák adatainak tökéletesített konzisztenciája és harmonizált kiszámítása biztosít. Ez a rendszer egy fontos előrelépést jelent, hogy harmonizált definíciókhoz és

²³ ESA = European System of National and Regional Accounts, a Nemzeti és Regionális Számlák Európai Rendszere

jelentési szabályokhoz jussunk, valamint az EU és tagállamainak sokkal részletezettebb számláihoz férjünk hozzá.

A makro visszatekintő módszertan vonzósága a könnyedségében rejlik. Az aggregált adatok a legtöbb statisztikai hivatal által könnyen elérhetőek, és a ráták kényelmesen és gyors módon kiszámíthatóak. Továbbá könnyű úgy idősorokat kalkulálni, hogy a ráta fejlődése nyomon követhető legyen. Végül az aggregált adatok prognózisát viszonylag nem túl bonyolult számolással becsülni lehet. Ezek az elemek magyarázzák, hogy az Eurostat miért alkalmazza ezt a megközelítést rendszeresen az Európai Unió tagállamainak adórendszer struktúrájának és adóterhelésének éves elemzéséhez, amelynek segítségével dolgozatom korábbi fejezetében az adózási trendeket bemutattam.

Mindazonáltal ennek a mutatónak éppen a használt aggregált adatok miatt hiányosságai is vannak. Az aggregált adatok általában nem adnak információt az egyes adófizetőkről és az egyes címzettekről. Ez a ráta számlálójának és nevezőjének különböző összemérési problémáihoz vezet. Például a nemzeti számlákban a társasági szektor magában foglalja a részben nem társasági formában működő vállalkozásokat is, az úgynevezett kvázi társaságokat. A legtöbb országban ezek a kvázi társaságok szintén társasági adó fizetésére kötelezettek. Ugyanakkor van néhány fontos kivétel. Németországban a vállalkozások nagy része (kb. 85%-a) társulásból áll (főként személyegyesítő társaságok – Personengesellschaften), amelyek kvázi társaságként kezelendők. A nyereségüket a nemzeti számlákon a vállalati szektorban veszik számba. Mivel nem rendelkeznek független jogi státusszal (nem jogi személyek), a tulajdonosok a személyi jövedelemadó szabályai alatt adóznak és a kapcsolódó adófizetéseket a háztartási szektornál rögzítik a nemzeti számlákon. Az adatgyűjtési rendszerben az önfoglalkoztatók adójaként jelentik meg, aminek következtében az adóbevételek nem a vállalkozói tevékenységből származó sorokat gazdagítják. A tiszta képhez ezeket az adatokat ki kell szűrni. Ez a probléma Németországon kívül még Luxemburgban, Ausztriában, Finnországban és Portugáliában is fennáll.

Habár a fentiekben leírt formula matematikailag helyes, mégsem javasolt az aggregált nemzeti számlák bázisán nemzetközi összehasonlítást végezni. Egyrészt, mert a nemzeti számlarendszerek mind módszertanában, mind definícióiban különböznek országonként, másrészt mert ez az adat nincs megfelelően kimunkálva, hogy megkülönböztesse az adóztatás különböző forrásait. Továbbá a vállalkozások ciklikus hatásainak következtében a makroökonómiai adatokra épülő adóráták évről-évre szignifikáns fluktuációt mutatnak.

Ennek ellenére úgy vélem, hogy a későbbiekben a számbavételek közeledésével ez a megközelítés mégis jó lehetőséget adhat a vizsgálódásokra. Hiányosságai ellenére az

adóztatási modellemben magam is a nemzeti számlák adatait használom fel, hiszen még így is az egyik legteljesebb, szabadon elérhető információs bázis.

6.2.2 Mikro vissza(múltra)tekintő módszertan

Ez a módszertan a pénzügyi beszámoló adatait alkalmazza az effektív adórata származtatásához, és három különböző lehetőség ad annak kiszámolására. Ezek a ráták a társasági jövedelmet vagy nyereséget terhelő adók és az adóalap viszonyaként számolandók, ami lehet:

- a) Bruttó teljes profit (gross total profit = GTP) = szokásos vállalkozási tevékenységből származó adózás előtti nyereség (EBT) + rendkívüli bevételek (EXINC) – rendkívüli ráfordítások (EXCH),
- b) Nettó működési jövedelem (net operating income – NOI) = nettó forgalom,
- c) Bruttó működési profit (gross operating profit – GOP) = teljes működési jövedelem (TOI) – működési költségek (OC) – egyéb működési ráfordítások és adók – munkaerő költségek (EMPL)

Az egyes kifejezések magyarázatát az 5. melléklet tartalmazza.

A tényleges társasági adóráták és a törvényes ráták összehasonlítására a legjobb választás az a) pontban definiált bruttó teljes profit lenne. Sajnos mivel egyrészt ehhez az adathoz számos összeadás és kivonás útján jutunk el (a forgalomtól az adóig), másrészt a könyvviteli szabályokban rejlő különbözőségek állnak fenn, problémás lehet az országok közötti összehasonlítást ezek alapján végezni. A profit pontos meghatározása országonként eltér és ezért nincs egy egységes közös nevezőnk.

A b) pont alapján számolt ráta sovány képet ad, ami megnehezíti az országok adekvát összehasonlítását. Továbbá a nettó forgalom, mint közös nevező használata félreértelmezéshez vezethet, mivel hiányoznak az információk a költségekről. Így egy alacsony ráta nem feltétlenül jelenti, hogy a társaság nyeresége alacsonyan adóztatott, mivel a nagy forgalom általában nagy költségeket is kell, hogy fedezzen.

A c) pontban leírtak szerint használt bruttó működési profit alapján számolt rátával érdemes többet foglalkozni, mivel az az értékcsökkenés előtti eredményt adja. Ez azért fontos, mert így egy olyan nevezőhöz juthatunk, amelynek meghatározása országonként viszonylag kevésbé különbözik. Ténylegesen az értékcsökkenési szabályok nem csupán a lineáris vagy gyorsított változatokban különböznek, hanem abban is, hogy annak alapja az eszköz

bekerülési értéke, vagy a piaci értéke. Így, ha a bruttó működési profitot vesszük alapul, az csökkenti a különböző könyvviteli elszámolásokból származó problémákat. Megállapíthatjuk, hogy az országok társasági adóterhelései a bruttó működési eredmény alapján sokkal jobban összehasonlíthatóak, mint a szokásos vállalkozási eredmény alapján. Ezeket a tényleges társasági adórátákat összesíthetjük országonként, méretek, iparágak és évek szerint. Egy periódusra vonatkozó országos átlagot, vagy iparági illetve méret-specifikus átlagot a perióduson belüli hasonló egyedek összesítésével kapunk. Például a az n időszakról az $n+m$ időszakra az I iparág és S méret tényleges adórátája:

$$ECTR_{I,S}^{n \rightarrow n+m} = \frac{\sum_{t=n}^{n+m} (\text{adók})_{t,I,S}}{\sum_{t=n}^{n+m} (\text{bruttó működési eredmény})_{t,I,S}}$$

A rátából ajánlott az éves tényleges adóterhelések súlyozott átlagát használni. Ez lehetőséget ad arra, hogy Közösségi szinten ki tudjuk számolni az átlagos tényleges társasági adórátát az országonkénti gazdasági egyedek bruttó hozzáadott értékei alapján.

Az átlagos ECTR számolásához szükséges adatok az Európai Unió a BACH (Bank for Accounts of Companies Harmonised = Harmonizált Társasági Számlák Tárháza) adatbázisából elérhetőek. Dolgozatom szempontjából az adatbázis hátránya, hogy csupán kilenc tagországból (Németország, Ausztria, Belgium, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Hollandia, Lengyelország, Portugália) állnak rendelkezésre 2000 óta adatok elemzéshez.

Az ECTR mutató számításának az előnye, hogy vállalati szintig visszavezetve mutatja az aktuális adóterhelést, ugyanakkor félre is vezethet, ha a tényleges belföldi adóterhelés nemzetközi összehasonlítására akarjuk használni. Ez abból ered, hogy a megközelítés ex-post vállalat specifikus adatokra épül, amely nem foglalkozik a személyi és a társasági adóztatás kölcsönhatásaival, ami belföldi befektető esetén a témához tartozna. Továbbá hiányossága, hogy nem méri a további befektetésre irányuló ösztönzést, illetve nem veszi figyelembe pontosan a külföldi forrásból származó bevételeket az egyéni vagy konszolidált társasági számlákon. Ezen túlmenően az adatok évenként szignifikáns fluktuációt mutatnak, amely az üzleti ciklus hatásának tudható. Ezen okok miatt a visszatekintő nyereség alapú módszer alapján képzett indikátor az adóztatási ösztönzők pontatlan befektetési mutatója. Ugyanakkor előnye, hogy egy eszközt biztosít a tényleges aktuális adóterhek vállalati méret, szektor vagy iparág szerinti mérésére.

6.2.3 Mikro előretékinő módszertan

Ahhoz, hogy az adóztatás befektetési magatartásra gyakorolt hatását ki tudjuk mutatni mindenképpen a jövőre vonatkozó indikátorok szükségesek, amelyek tartalmazzák egyrészt a társasági befektetések releváns adóvonzatait, másrészt elvonatkoztatnak a gazdasági feltételek befolyásától.

E tekintetben a tényleges társasági adóterhek számbavételének három, hasonló megközelítést alkalmazó módszere ismert:

- King és Fullerton módszere 1984-ből,
- az OECD keretei között 1991-ben megalkotott módszer,
- és Devereux és Griffith módszere 1998-ból, amely az első pontban említett módszerből indul ki, azt dolgozza át és terjeszti ki.

Mindhárom megközelítés azon feltételezésből indul ki, hogy minden piac, főként a termelési tényezők piaca, kompetitív, és a termelési függvény a szokásos tulajdonságokkal bír, nevezetesen az állandó skálahozadékkal²⁴. Ebben a helyzetben a befektetési és tőke-elhelyezési döntéseket csupán a tőke adóztatása befolyásolja, és az egyéb tényezők, mint a bérek, energia, stb. az adózásra nem hat.

E megközelítés alapján közvetlenül számolható a különbség egy feltételezett befektetési sorozat megtérülési rátája és egy adott alternatív megtakarítási ráta között. Ha eltekintünk az adóktól, akkor egy projekt finanszírozásánál a döntéshozót érdeklő megtérülési ráta egyenlő a projekt hozamával. Ha az adókat is figyelembe vesszük, akkor a megtérülési ráta alacsonyabb lesz. A két ráta közötti különbséget „*adóék*”-nek nevezzük. Az adóék nagysága függ többek között a társasági adóztatás rendszerétől, a bevételszerzés jogi formáinak különböző elbírálásától, és számos az adóalap meghatározásával összefüggő egyéb elemtől. Megállapítható tehát, hogy egy befektetési projekt tényleges adórátája függ az iparágtól, amelyben elhelyezkedik, részben függ a beszerzett eszközöktől, a befektetés finanszírozási módjától, és a finanszírozást kínáló befektető személyazonosságától.

A Devereux és Griffith módszere, amely az említett három módszer közül a legkomplexebb két módon méri a tényleges adóterhelést:

- a) Effektív határadó ráta (Effective Marginal Tax Rate – EMTR) - a tőke költsége
- b) Effektív átlagos adórátája (Effective Average Tax Rate – EATR)

²⁴ **skálahozadék** az az arány, amely kifejezi, hogy a termelési tényezők egyidejű arányos növelése esetén hogyan alakul a termelés

Az a) pont speciálisan egy jogi személy adott országba történő járulékos határbefektetését feltételezi, amely lehet egy rezidens vállalkozás (hazai eset) vagy egy külföldi társaság (nemzetközi eset) befektetése. Egy járulékos határbefektetés esetén a befektető minimum elvárása, hogy a befektetés adózás előtti megtérülési rátája (p^0) megegyezzen az r reális kamatrátával („reális” jelen esetben az inflációval tisztított rátát jelenti). Ekkor a befektetés adózás előtti nettó jelenértéke R^0 (a befektetések által generált gazdasági járadék adózás előtti nettó jelenértékeként is nevezett) képlete $R^0 = (p^0 - r) / (1 + r)$ egyenlő nullával. Ebben az esetben az R , mint a befektetés által generált gazdasági járadék adózás utáni nettó jelenértéke szintén nulla.

Az EMTR-t ezek alapján a p^0 ráta és a befektető által elvárt reál adózás utáni megtérülés rátájának (s) különbségének p^0 -ra vetített arányából számoljuk ki:

$$EMTR = \frac{p^0 - s}{p^0}$$

Ha figyelembe vesszük az adóztatást is és felmérjük a tulajdonosok által elvárt adózás utáni megtérülési rátát (s), mint például egy alternatív tőkebefektetés kamatát, az adótörvények segítségével kiszámolhatjuk a feltételezett befektetés adózás előtti megtérülési rátáját, p -t, aminek elérése minimum elvárás, hogy az adózás utáni s megtérülési rátát teljesítsük. Egy adott s elvárt adózás utáni megtérülési ráta mellett, minél szigorúbb az adórendszer, annál magasabb az igény p adózás előtti megtérülési rátára. Ezt a „tőke költségének” nevezi a szakirodalom. Az adatok korlátozott rendelkezésre állása miatt ugyanakkor kevésbé valószínű, hogy valamennyi befektetést ez alapján össze tudunk mérni. Különböző helyszíneken megvalósítani tervezett befektetések összehasonlításakor e gazdasági modell alapján (hasonló körülményeket feltételezve), azon helyszíneken, ahol a tőke költsége vagy az EMTR magasabb, ott várhatóan kevesebb lesz a befektetés.

Az a vállalkozás, amely egy új befektetési projektet tervez, számba veszi az eszközök teljes költségét. Ennek során figyelembe veszi a befektetés eredményeként kapott adókedvezményeket, továbbá kalkulálja azt az adózás utáni megtérülést, amelyet a befektetéstől a jövőben elvár. A javasolt befektetést akkor fogja a vállalkozás megvalósítani, ha a befektetésből származó adózás utáni nyereségek jelenértéke nagyobb, mint az eszközök kezdeti költsége és az adókedvezmény nettó jelenértéknek különbözete. **Ez alapján megfogalmazható, hogy az adóztatás a tőke költségén keresztül gyakorol a legnagyobb hatást egy befektetésre.**

Számos járulékos befektetés esetében, amelyek nyereségesek a fent leírt határbefektetésnél (pl. ekkor $p > r$ és a vállalkozás adózás utáni hozamelvárása R), Devereux

és Griffith módszere a b) pontban említett EATR mutató alapján számolja a társaság tényleges adóterhelésének mutatóját.

Az effektív átlagos adórátá egyik természetes mutatója lehetne a gazdasági hozam és az adózás különbségének aránya a hozamhoz: $EATR = (R^0 - R) / R^0$. Ugyankkor a mutató hiányossága, hogy azon projektek esetében, amelyben az adó hiánya miatt a határon mozognak ($R^0 = 0$) az EATR meghatározhatatlan. Ezt kiküszöbölendő Devereux és Griffith javaslata egy alig eltérő mérési módszer: az R^0 és R közötti különbség mérésére a jövedelemáram adó nélküli nettó jelenértékének bevezetése: $p/(1+r)$. Továbbá bevezetik még a befektetőket (tulajdonosokat) terhelő személyi effektív marginál tőkenyereség adórátát (z) (King és Fullerton meghatározása alapján), ami R értékét csökkenti:

$$EATR = \frac{R^0 - (1 - z) R}{p(1 + r)}$$

A kapcsolat az EATR és EMTR között:

$$EATR = \frac{p^0}{p} \cdot EMTR + \frac{p - p^0}{p} \cdot \pi$$

ahol π a törvényes társasági adórátá.

A mögöttes magyarázat az, hogy gyakran a speciálisan nyereséges befektetésekről döntést hozó vállalkozás két vagy több kölcsönösen előnyös helyszín vagy befektetési típus között kell, hogy válasszon. Ilyen döntéshelyzetet képviselnek például a multinacionális vállalkozások telephely-választásai egy új üzem létrehozásakor, de a jelenlévő pénzügyi kényszer melletti befektetési projektválasztások is ide sorolhatók. Ezen esetekben a vállalkozások döntéseit a marginális befektetések adója (EMTR) határozza meg, mintsem az EATR.

Devereux és Griffith megmutatja, hogy a személyi jövedelemadó hiányában, az EATR értékeinek pályája az EMTR –rel való egyenlőségnél kezdődik (azon határbefektetésnél, ahol $p = p^0$) és a „módosított törvényes adórátá” egyezőségénél végződik, amikor is $1 - \gamma = 1 - \pi$ egy magasan nyereséges befektetésnél, ahol γ paraméter a befektető (tulajdonos) egy egységnyi osztalékjövedelmének növekedését jelenti és a következőképpen határozható meg:

$$\gamma = \frac{(1 - m_d) \cdot (1 - c)}{(1 - z) \cdot (1 - s)}, \quad ahol \cdot (1 - c) = \frac{(1 - \pi_D)}{(1 - \pi)}$$

ahol,

m_d – a befektető (tulajdonos) osztalékát terhelő határ személyi jövedelemadó ráta,

c – a vállalat által a tulajdonosok részére fizetett pénzosztalékokra kivetett (nettó) forrásadó rátája,

s – a befektető (tulajdonos) részére elérhető adóhitel rátája, a pénzosztalék arányában kifejezve,

π – a visszatartott nyereséget terhelő társasági adórata,

π_D – a szétosztott nyereséget terhelő társasági adórata.

Abban az esetben, ha a befektetés által generált és visszatartott nyereség (π) a társasági adórátával adózik, amely megegyezik a befektető (tulajdonosok) részére kiosztott nyereséget terhelő társasági adórátával (π_D) vagyis ha $\pi = \pi_D$, akkor $c = 0$. Teljes beszámítási rendszer feltételezése mellett $s = \pi_D = \pi$, akkor $\gamma = (1 - m_d)/(1 - \pi)(1 - z)$.

A következő táblázatban a fejezetben bemutatott módszerek jellemzőit, előnyeit és hátrányait foglalom össze. A tényleges társasági adóterhelés mérésére legalkalmasabb módszernek a mikro előre tekintő módszert tekintem. Ez a módszer figyelembe veszi a legtöbb jövedelemadó terhelést befolyásoló tényezőt, továbbá segítséget nyújt a jövővö vonatkozó telephelyválasztási döntések meghozatalánál. A következő részben ennek segítségével vizsgálom az Európai Unió társasági adóterhelését.

5. táblázat: A tényleges társasági adóterhelést mérő módszerek összehasonlítása

Módszer	Jellemző	Előny	Hátrány
Makro múltra tekintő	Nemzeti számlák összevont adatai alapján számol.	Adatok könnyen elérhetőek (ESA95), könnyen és gyorsan számolható, idősorok kalkulálhatók, prognosztizálható.	Az aggregáció miatt elveszik az info. az egyes adófizetőről. Kvázi társaságok zavarhatják a mutató tisztaságát. Adatgyűjtési különbözőségek nemzetállamonként.
Mikro múltra tekintő	Pénzügyi beszámoló adatai alapján számol.	Vállalati szintig vezet vissza az adóterhelést. Vállalati méret, szektor, iparág szerinti tényleges adóterhelés összevethető segítségével.	Nehéz egységes szabályok mentén számolt alapot választani. Ex-post adatok. Üzleti ciklus befolyásolja. Befektetési ösztönzőket nem méri.
Mikro előre tekintő EMTR	Adóztatás befektetésre gyakorolt hatását mutatja.	A tőke költségén keresztül méri össze a befektetési helyszíneket.	Adatok korlátozott rendelkezésre állása.
Mikro előre tekintő EATR	Adóztatás befektetésre gyakorolt hatását mutatja.	Valamennyi nyereséget terhelő adót figyelembe vesz. Figyelembe veszi az országonként eltérő	Feltételezésekre épít: befektetés, eszköz, finanszírozás, inflációs ráta, nominál kamatláb,

	écs, készletértékelési szabályokat, adókedvezményeket, anya-és leányváll. kamat és osztalék fizetésére vonatkozó direktívákat.	finanszírozási- és eszköz súlyok.
--	--	-----------------------------------

Forrás: saját szerkesztés a bemutatott módszertani vizsgálatok alapján

6.3 A tényleges adóterhelés vizsgálata a belföldi befektetések esetén az EU 27 tagállamában 2009-ben

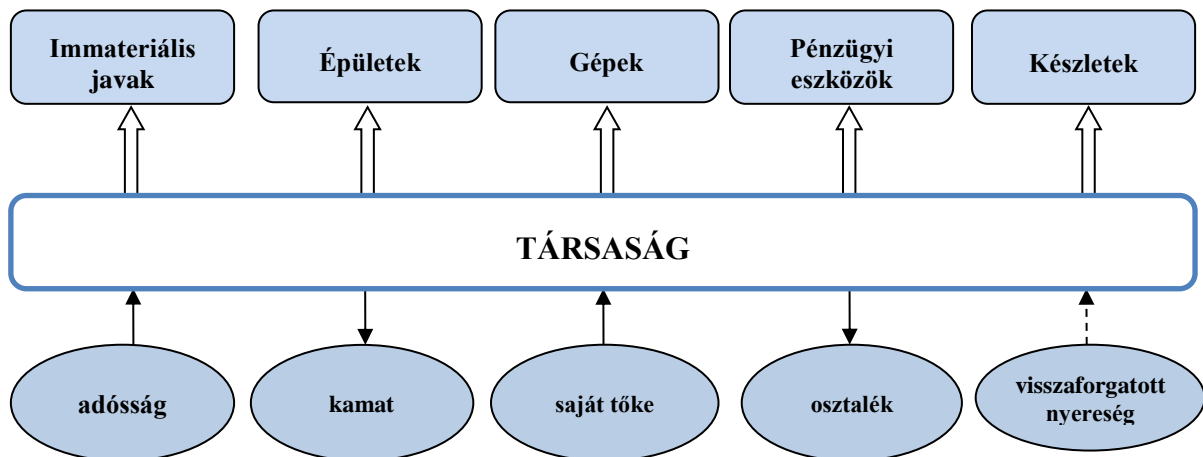
6.3.1 A modell feltételezései

A vizsgálatom során alkalmazandó mutató az effektív átlagos adóterhelést mérő mutató, (EATR) egy feltételezett befektetésből indult ki, amelyet két kölcsönösen előnyös helyszínen valósíthatunk meg. Az ezek közötti döntést az EMTR mutató segítségével vizsgáljuk.

A módszer további feltételezése, hogy a befektetés egy adott periódusban valósul meg és a következő periódusban generál jövedelmet.

Az eszközöket a számviteli számbavételnek megfelelően öt fő csoportba sorolja a módszer: immateriális javak, épületek, gépek, pénzügyi eszközök és készletek, amelyekbe a társaság működése érdekében be kell fektetni. Az investíciók finanszírozása leegyszerűsítve három fő formában történhet: egyrészt hitel, kölcsön vagy egyéb idegen forrás bevonásával adósságot létrehozva, amelynek fejében a vállalatot kamatok terhelik, másrészt saját tőke bevonásával, illetve a képződött nyereség visszaforgatásával. Előbbi esetben a tőkeinjekcióért cserébe a tulajdonosok osztalékfizetést várnak el. A modell felépítését a következő ábra szemlélteti. (European Commission (2009))

Az eszközök 5 típusa

A finanszírozás 3 formája

13. ábra: Eszközök és annak finanszírozása a számvitelben

Forrás: European Commission (2009): European Commission Study on Effective Tax Rates, SEE Working Group

Az EATR számításához az öt eszköztípus és a három finanszírozási lehetőség súlyozott átlagát képezzük.

Ahhoz, hogy a modellben összehasonlítható adatokat kapjunk a következő gazdasági feltételezések szükségesek:

- termelő szektor (érzékenységi vizsgálat a szolgáltatási szektorra)
- inflációs ráta 2% valamennyi országban
- adózás előtti profit ráta 20% (reál)
- adózás előtti nominál kamat ráta minimum 5%
- finanszírozás (egyenlőtlen súlyok): visszaforgatott nyereség 55%, új saját tőke 10% és adósság 35% (OECD (1991) adatai alapján)
- eszközök (egyenlő súllyal) mindegyikét 20%-os súllyal vesszük számba
- valós gazdasági értékcsökkenési ráta Leibfritz 1989-es tanulmánya alapján: immateriális javak 15,35%, ipari épületek 3,1%, gépek 17,5%, pénzügyi eszközök 0%, és készletek 0%.

Az elméleti modell tartalmazza a törvényes társasági adót, a különadót, a helyi adókat és a legtöbb egyéb speciális adót, amelyek a nyereség különböző formáit terhelik.

A modell figyelembe veszi az értékcsökkenési és készletértékelési szabályokat. Az adókedvezményt a belföldi és a külföldi jövedelemforrásból származó osztalékfizetésekhez

kapcsolódóan veszi figyelembe, valamint kalkulál a tőkebefektetés után járó kedvezményekkel az ipari épületek, gépek és immateriális javak esetében.

Továbbá számol azzal, hogy az eszközöket ingatlanadó, nettó vagyondó és egyéb nem nyereség típusú adók terhelik országonként eltérően.

Figyelembe veszi az anyavállalat EU leányvállalataitól kapott kamataira és a külföldi forrásból származó osztalékaira vonatkozó bánásmódokat, hogy terheli-e forrásadó a leányvállalatok EU anyavállalatoknak fizetett osztalékait és kamatait.

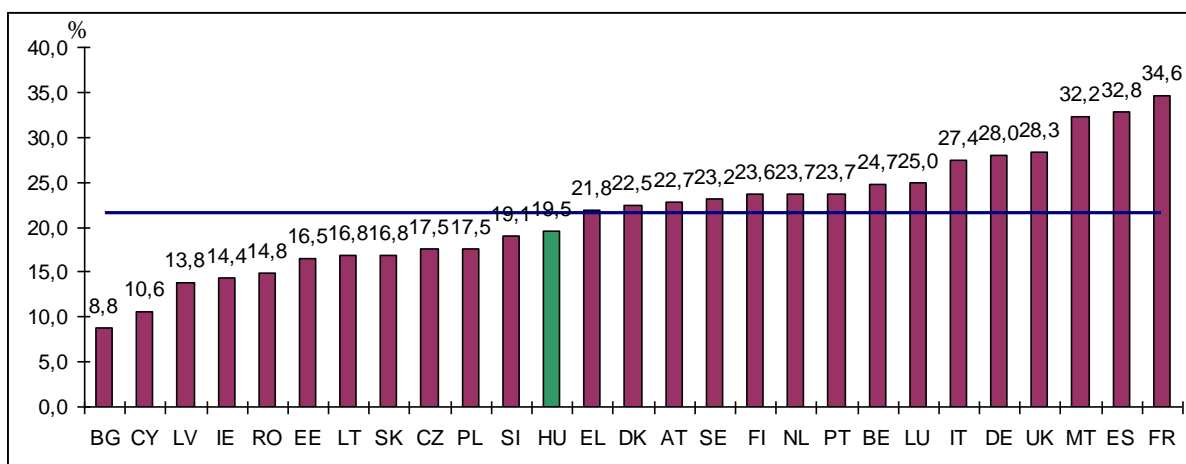
KKV-k esetében a tulajdonos adóztatását feltételezzük.

Az adózási rendszerre vonatkozó releváns információkat az „Effective tax levels using the Devereux/Griffith Methodology” (A tényleges adóterhelés Devereux/Griffith módszerének alkalmazásával) tanulmány alapján gyűjtöttem, amelyet az Európai Gazdaságkutató Központ adott közre 2009-ben, majd aktualizáltan 2010-ben.

Az effektív adórata számítása lefedi a nagy belföldi és külföldi vállalkozások tényleges társasági adóterheléseit 1998 és 2009 között az EU 27 országában.

A vizsgálataim során az EATR mutató alapján elemzem a társasági adóterhelés és a befektetési döntések összefüggéseit.

A következő ábra áttekintést ad az Európai Közösség 27 tagállamában az EATR mutató alakulásáról. Az átlagosan 21,5%-os ráta nagy szórást mutat az országok közötti összehasonlítást vizsgálva. A legalacsonyabb Bulgáriában (8,8%), míg a legmagasabb Franciaországban 34,6%. A magasabb kulcsok főként a régi tagországokban jellemzőek, míg a 2000-es évek közepe után csatlakozott országok rátái jellemzően 20% alatt maradnak.

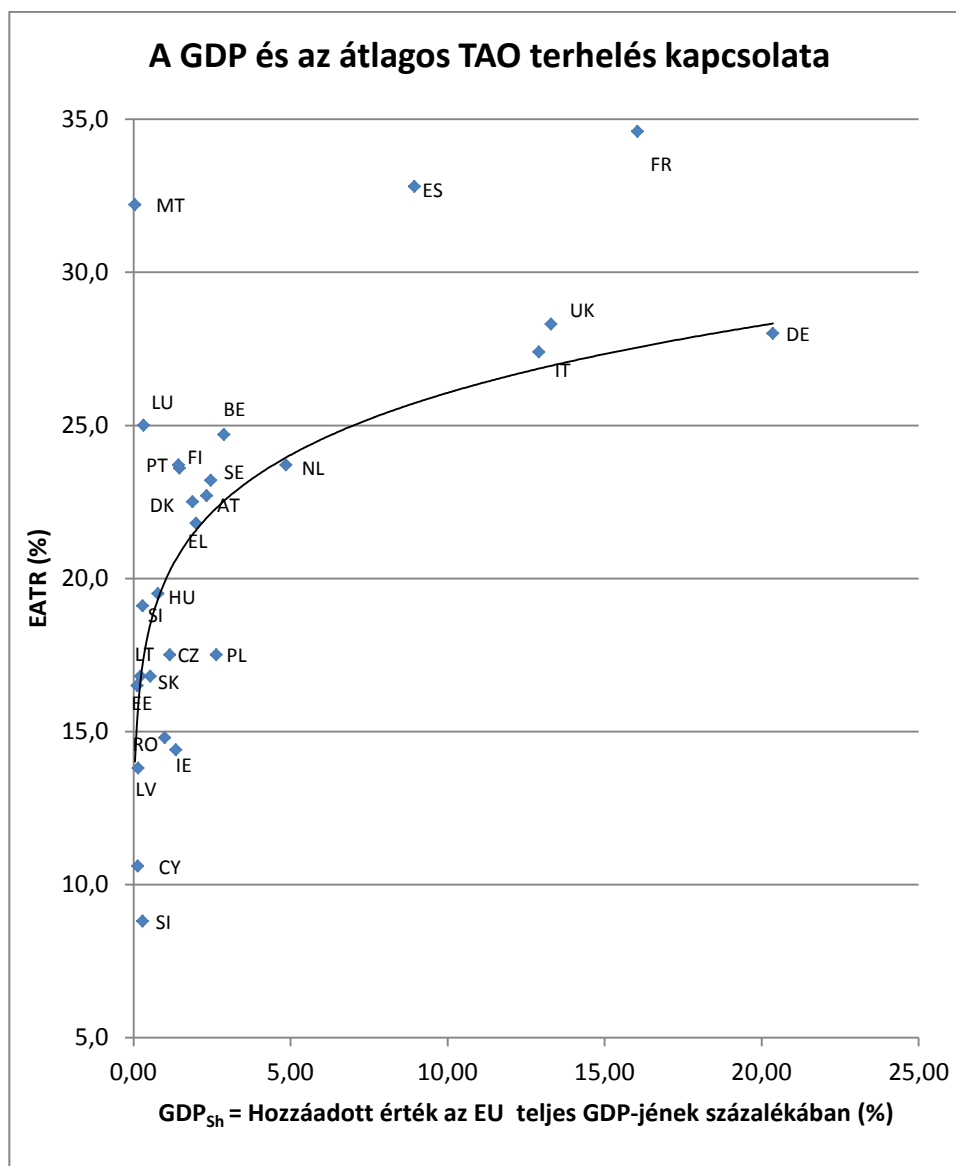
14. ábra: A társasági adóterhelése (EATR) 2009-ben

Forrás: Effective tax levels: Projekt for the EU Commission TAXUD/2008/CC/099 adatközlései alapján saját szerkesztés

Hazának pozíciója ez utóbbi csoporton belül viszonylag hátul van, csupán a tizenkettedikek vagyunk a listán. Ez alátámasztja, hogy a 2010 nyarán bevezetett kedvezményes adókulcs és

a különadó eltörlése indokolt és szükségszerű lépés volt, hogy az adóversenyben és így a tőkebefektetések megszerzésében kedvezőbb pozíciókat érjünk el.

Az EATR széles eloszlása mögött számtalan ok állhat. Befolyásolhatja az egyes országok mérete és gazdasági fejlettsége is. Ezért a következő ábrámon az EATR mutató és az országonkénti GDP alakulását hasonlítom össze, amely már jobban rávilágít az összefüggésekre. A vízszintes tengely az EU teljes GDP-jéből kihalított részarányt szemlélteti, míg a függőleges tengely az átlagos adóterhelést adja meg. Az egyes országok pozícióját az ily módon felvett pontpárok szemléltetik.

15.ábra: Az EATR (%) és a GDP részarány (a teljes EU GDP %-ban) korrelációja az EU 27 tagállamában, 2009-ben

Forrás: Eurostat és a Effective tax levels report adatai alapján saját számítás

Az ábráról leolvasható, hogy a GDP és az EATR közepes pozitív korrelációt mutat, a korrelációs együttható 0,64.

Ha az összefüggést pontosítani szeretnénk, elmondhatjuk azt is, hogy a teljes EU-s GDP-ből kiszakított részarány és az átlagos adóterhelés között degresszív összefüggés van, amelyet matematikailag egy hatványfüggvénnyel lehet leírni:

$$EATR = 19,908 \cdot GDP_{Sh}^{0,117}$$

Vagyis a GDP részarányának (GDP_{Sh}) növekedésével növekszik az átlagos adóterhelés is, viszont egyre csökkenő mértékben. Ezt a növekményt a következő differenciálhányaddal fejezhetjük ki.

$$\frac{\Delta EATR}{\Delta GDP_{Sh}} = 19,908 \cdot 0,117 \cdot GDP_{Sh}^{(1-0,117)} = 2,33 \cdot GDP_{Sh}^{-0,883}$$

A mutatót az alábbi példán keresztül értelmezhetjük: egy 0,2 GDP_{Sh} -val rendelkező ország adóterhelése 9,65%-al alacsonyabb egy 1,2 GDP_{Sh} -ú országhoz képest, viszont ezen utóbbi országnak az adóterhelése csupán 1,98%-al alacsonyabb, mint a nálánál nagyobb gazdasági potenciálú 2,2 GDP_{Sh} -val bíró ország adóterhelése. Persze ez csak az elmélet.

Tovább vizsgálva láthatjuk, hogy azokban az országokban a legmagasabb az EATR értéke, amelyek az EU GDP-jéhez több mint 10%-kal járulnak hozzá. Ilyen Franciaország, Nagy-Britannia, Németország és Olaszország. Ezen sáv terjedelme 27,4% és 34,6% között mozog. Spanyolországban is jellemzően magas az EATR (32,8%) a 8,95%-os GDP részesedés mellett. Ezt a megállapítást támasztják alá a szakirodalomban megjelent kutatási eredmények is (Huizinga és Nicodeme (2006)). Ugyanakkor a GDP-hez 0,25%-nál kevesebbel hozzájárulók nagy szórását figyelhetjük meg. Míg Málta a GDP-hez legkisebb mértékben hozzájáruló tagállam (0,05%), ugyanakkor az EU 27-ből a harmadik legmagasabb EATR mutatót produkálja (32,2%). A balti államok a GDP 0,12 – 0,23%-os részvétele mellett 13,8-16,8% közötti EATR értékkel operálnak, mellyel a rangsor élmezőnyében vannak. Így a kis országok esetében nem tudunk egyértelmű következtetést a méret és az EATR szintje között levonni. Továbbá, az EU15 országaiban magasabb EATR-rel találkozunk, mint a később csatlakozott plusz tizenkettő tagállamban. Ez alól csupán Írország (14,4%) és Málta (32,2%) a kivételek. Habár Európán belül működik az adóverseny, főként mióta az országokat kevésbé hasonlítják össze más kontinensekkel, a nagy és a kis országok közötti társasági adó különbségek fenntarthatóak a bizonyítottan létező agglomerációs díj miatt (Elschner és Vanborren (2009)).²⁵

²⁵ Az agglomerációs díj (agglomeration rent) elmélet azt állítja, hogy az agglomerációkat vizsgálva összefüggés mutatható ki az adórata és az adóalap között. Az empirikus vizsgálatok megállapítása, hogy magasabb az adóalap ellenére is fenntarthatóak a magasabb az adóráták. (Charlot és Paty (2006)) A vállalkozásoknak sokkal fontosabbak az agglomeráció által biztosított előnyök. Amíg ennek váltási díja (vállalatcsoport áttelepítése más agglomerációs környezetbe) meghaladja az adóalap szélesít vagy rátaemelésből eredő többletterheket, addig a csoport nem fog agglomerációt váltani.

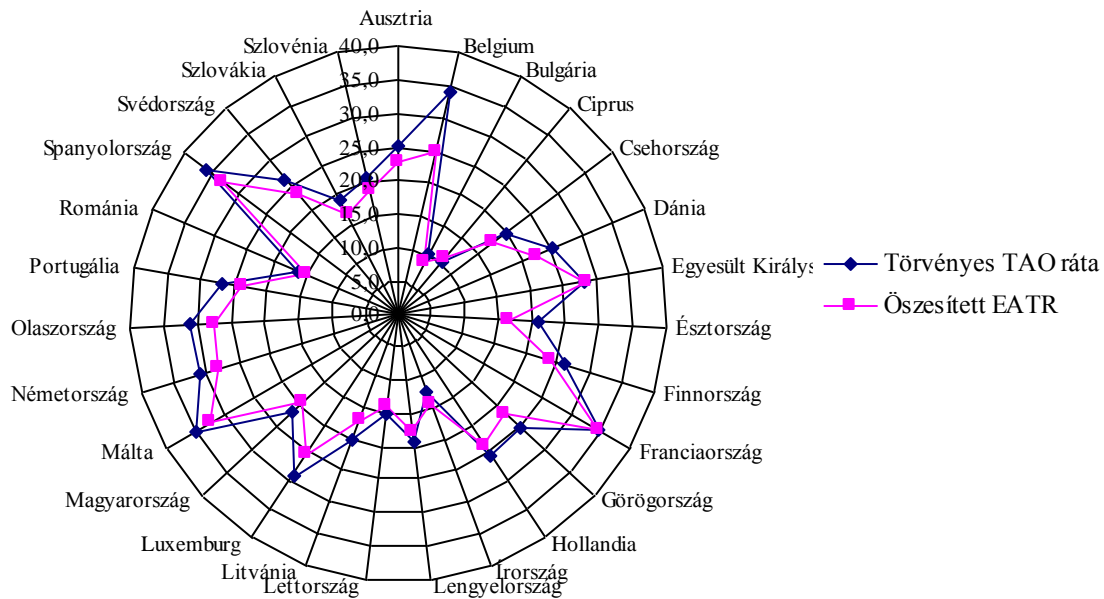
Ha ugyanezen adatokat korábbi, 2007-es számításokkal vetjük össze, ennél szorosabb, 0,72-es korrelációs együtthatót kapunk. A legfőbb változást Németország esetében tapasztalhatjuk, ahol az EATR mutatója 35,5%-ról 28%-ra mérséklődött, ugyanakkor még így is az öt legmagasabb adóterhelésű ország között maradt.

Magyarország a mezőny közepén helyezkedik el (GDP hozzájárulás 0,79% és EATR 19,5%). A szomszédos országokkal összehasonlítva a GDP-hez való hozzájárulásban csupán Szlovákia gyengébb hozzájárulást képest (0,54%), ugyanakkor esetükben a vizsgált EATR értéke is alacsonyabb (16,8%). Románia, Lengyelország, Csehország EATR mutatói kedvezőbb képet festenek, így az adóversenyben is előnyösebb helyen szerepelhetnek.

Ahhoz, hogy a megfigyelések mögött rejlő folyamatokat megértsük fontos megvizsgálni az EATR-t befolyásoló adózási paramétereket az EU27-ben.

Az EATR mutató az adók jelenlegi értékét fejezi ki egy adózás előtti 20%-os hozamot elérő befektetés esetében. Valamennyi helyszínre azonos gazdasági körülményeket feltételezve, egy vizsgált ország tényleges adóterhelésének szintjét kizárólagosan az adószabályok befolyásolják. Minél magasabb a megtérülés, annál nagyobb a törvényes társasági adórátá hatása és annál alacsonyabb az adóalapba ágyazott adókedvezmények befolyása. A következő ábra a kombinált társasági adórátát (a társasági adórátá mellett tartalmazza a különadót és a helyi adó kulcsokat) és az EATR-t veti össze.

Az EU27-ben a törvényes társasági adórátá 2009-ben 10% és 35,7% közötti sávban mozog, ami szélesebb az EATR-éhez képest. Megkülönböztetve a régi és az új tagállamokat, szembevetve, hogy az új tagállamokban (Málta kivételével) a törvényes társasági adórátá 22% alatt van, a legmagasabb e csoporton belül hazánkban (21,4%). Valamennyi régi tagállamban pedig (Írország kivételével) az adóteher 25% vagy annál magasabb. Bulgáriában és Cipruson 10%-kal a legalacsonyabb az adórátá, amit Írország (12,5%) követ. A legmagasabb adóráták Spanyolországban (35,7%), Franciaországban (34,4%) és Belgiumban (34%) vannak.

16.ábra: A kombinált törvényes társasági adórata és az EATR összehasonlítása 2009-ben
 Forrás: Effective tax levels report adatai alapján saját számítás

Ha a törvényes társasági adórata és az EATR értékeit országonként összevetjük (lásd 16. ábra), látjuk, hogy a két indikátor szoros korrelációt mutat, ami nem is meglepő az EATR kalkulációjának ismeretében. A legtöbb országban az EATR kis mértékben a törvényes ráta alatt marad. Ez nagymértékben arra vezethető vissza, hogy a gépek, épületek és az immateriális javak utáni beruházási kedvezmények eltolt adófizetéshez vezetnek összehasonlítva egy alternatív befektetéshez képest. Néhány országban az EATR meghaladja a törvényes társasági adórátát. Ilyen például Írország, ahol az ingatlan terhelő adók különösen magasak a nyereségadóhoz viszonyítva; Franciaországban a befektetett eszközöket terhelte adó 2010-ig egy ún. vállalkozói adó (*taxe professionnelle*), amelyet egy az ingatlan tulajdonjogokat terhelő helyi típusú adó váltott fel (*contribution économique territoriale*), illetve Cipruson a pénzügyi eszközöket sújtják speciális adóval, ami az eltérésekre ad okot.

Csupán csak néhány országban marad jelentősebben alul az EATR a törvényes TAO rátához képest, ilyenek Belgium, Észtország és Olaszország. Ennek oka főként a pénzügyi eszközökre vonatkozó speciális adórendszerek, vagy a különböző finanszírozási forrásokra vonatkozó eltérő adóztatási bánásmódok. Mindkettő megváltoztatja az eredményt, hiszen abból indultunk ki, hogy az eszközök öt különböző csoportját háromféle finanszírozási formában finanszírozhatjuk. Belgiumban 2006-ban vezették be a fiktív kamatlevonás rendszert (*ACE*). Saját tőke finanszírozás esetén egy vélelmezett kamatfizetés vonható le,

összehasonlítva az adóssággal finanszírozott valós kamatfizetéssel. Ennek eredményeként a jövedelem részben adómentes, az EATR ráta pedig jelentősen, 9,6%-kal a társasági adórata alatt marad.

Észtországban az osztalék kiosztásáig nem terheli társasági adó a vállalkozást. Ez ahhoz vezet, hogy a befektetések adóssággal vagy visszaforgatott saját tőkével való finanszírozása esetén szinte egyformán alacsony EATR szintet tapasztalunk (13,8% és 15,8%), míg új saját tőke esetén magasabb EATR merül fel (23,1%). Mivel a modellben a saját tőkével való finanszírozás csupán 10%-os súllyal szerepel, az összes eszközre és finanszírozási formára vonatkozó átlagos EATR összesítetten is alacsonyabb mintegy 4,5%-kal a törvényes társasági adórátához képest.

Olaszországban a pénzügyi eszközökre nem vonatkozik a 4,25%-os helyi adó, emiatt alacsonyabb itt az EATR mutató 3,7%-kal.

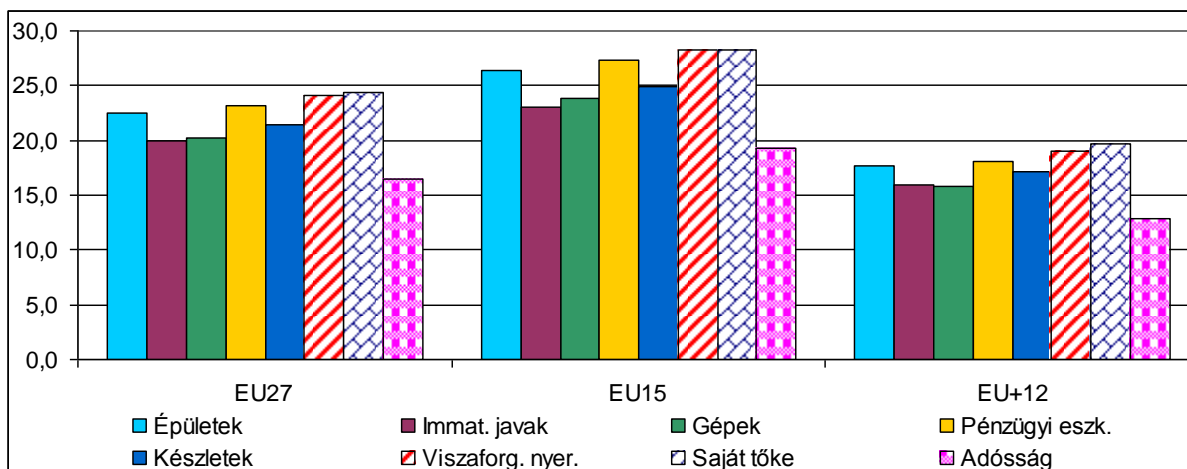
Hazánkban az EATR és a kombinált társasági adórata között csupán 1,9%-os különbség figyelhető meg. Az eltérés az egyes finanszírozási formák és a különböző eszközök beruházásához kapcsolódó adókedvezményekkel magyarázható. Például ha a beruházás csupán az épületekre vonatkozna, akkor az EATR még a törvényes rátát is meghaladná (24,3%), míg a legkedvezőbb eset az adóssággal finanszírozásra számított 14,9%-os kulcs lenne. Ezek háttérében zajló folyamatokra hamarosan kitérek.

A következő ábrán az EU27-re számított EATR átlagát vetem össze eszközönként és finanszírozási forrásonként. A legszembetűnőbb tény, ami leolvasható, hogy a saját tőkével finanszírozott beruházások magasabban adóznak, mint az adóssággal finanszírozottak. Ennek háttérében az áll, hogy jellemzően a beruházásokhoz kapcsolódó hitelek után fizetett kamatok általában teljes mértékben levonhatóak az adóalapból, így csak a rezidens jövedelem adózik társasági szinten. A saját tőkével finanszírozott beruházások esetében általában hasonló kamatfizetési levonhatóságra nincs lehetőség. Néhány országban, mint például Belgium, megengedett egy meghatározott mértékű kamatfizetést is levonni, hogy a finanszírozási semlegességet elérjük.

Az adóssággal finanszírozott és a saját tőkével pénzelt beruházások EATR mutatói közötti különbség a törvényes társasági adórata szintjével együtt növekedik, amelyet az EU15 (átlag 8,9%-os különbség) és az EU+12 (átlag 6,8%-os különbség) eredményeinek összehasonlításából is láthatunk.

Magyarországon a 2000. december 31-ét követően megkötött tárgyi eszköz beszerzésekhez kapcsolódó hitelek után fizetett kamatra lehet adókedvezményt igénybe venni. Ennek mértéke az adóévben fizetett kamat 40%-a, maximum 6 millió forint. Ez adhat okot a

házánkban megfigyelhető adósságfinanszírozás esetén adódó alacsonyabb EATR-re (14,9%), míg a másik két finanszírozási forma esetében azonosan 7%-kal magasabb értékeket kapunk (21,9%).

17. ábra: A tényleges társasági adóterhelés (EATR) az eszközök és a finanszírozási források szerint, 2009-ben %-ban kifejezve

Forrás: Effective tax levels report adatai alapján saját számítás

Az 17. ábrán a kétféle saját tőke (saját tőke és visszaforgarott nyereség) finanszírozás oszlopai között csupán csak kis differenciát olvashatunk le. A visszaforgatott nyereséggel finanszírozott beruházások EATR-je csupán csekély mértékben (EU27 átlag -0,3%) marad el az új saját tőkével finanszírozotthoz képest. Általában, társasági szinten a nyereség adóztatása független annak további elhelyezésétől. Így a legtöbb országban a két saját tőke finanszírozási forma EATR értéke megegyezik. Ez alól egyedül Észtország társasági adórendszere jelent kivételt, ahol a visszaforgatott nyereség nem adóköteles, ahogy ezt az ábrán az EU+12-nél látható eltérés is szemlélteti.

Ha az eszköz specifikus EATR rátákat hasonlítjuk össze, akkor jellemzően az immateriális javak és a gépberuházások EATR-jei a legalacsonyabbak, míg általában a legmagasabb EATR-kulcsokkal a pénzügyi eszközök beruházásainál találkozunk. Az EATR-ek tisztán az adó értékcsökkenési szabályok hatásait mutatják. A pénzügyi eszközök után semmilyen adózási célú tökekedvezmény nincs és a gazdasági amortizációnak sem vezetünk számlát. Ezzel ellentétben a gépek és immateriális javak EATR-jei a legalacsonyabbak, mivel ezen eszközök adózási célú értékcsökkenési kedvezményei a legtöbb országban túlkompenzálják a tényleges gazdasági amortizációs rátát. Sőt, mindkét eszköz esetében az EU15 és az EU+12 között különbségek eltérést mutatnak: az EU15 esetében az immateriális javak alacsonyabban adóznak, mint a gépek, míg az EU+12-nél pontosan fordított a helyzet, bár csupán 0,2%-os differencia mutatkozik.

Ehhez képest az épületek EATR-je magasabb egyrészt a hosszabb amortizációs időszak miatt, másrészt a legtöbb országban az épületeket terhelő ingatlanadó miatt.

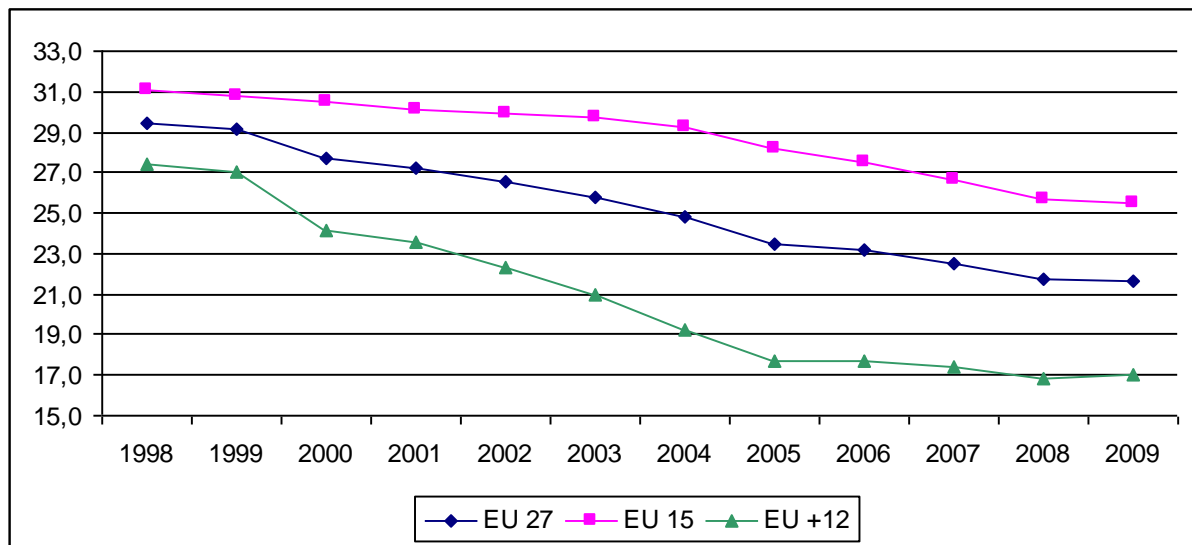
Hazánkra inkább az EU15-re vonatkozó megállapítások érvényesek, az EU+12-re jellemzővel ellentétben nálunk a legmagasabb az épületeket terhelő adó (24,5%), majd ettől 4,8%-kal elmaradva áll a pénzügyi eszközök EATR-je. Szintén ellentétes az EU+12-re jellemzővel, hogy az immateriális javak beruházásait terhelő adókulcs 0,4%-kal alacsonyabb a gépekéhez képest. Ennek háttérében főként az értékcsökkenési szabályok 2005-ös megváltozása áll, amely lehetővé tette bizonyos feltételek mellett a gépek és informatikai eszközök esetében az 50%-os amortizációs kulcs alkalmazását. Továbbá az épületeket sújtó átlagosan 1%-os ingatlanadó²⁶ is emeli az ingatlan beruházások EATR rátáját.

Következő vizsgálendő szempont az épületek, gépek és immateriális javakra adott kedvezmények nettó jelenértékének alakulása, amelyet leginkább az éves értékcsökkenés nettó jelenértékéből következtethetünk. Minél magasabb ez a nettó jelenérték, annál nagyobb a kedvezmény adócsökkentő hatása. Az EU27 tekintetében vizsgálva a tőkekedvezmény nettó jelenértéke az említett ZEW adatbázis alapján az ipari épületek esetében 0,47, immateriális javaknál 0,78, míg a gépeknél 0,81. Az eljárásokat országonként összevetve, a leghomogénebben a gépeket kezelik, itt az átlagtól való átlagos eltérés 0,05. Ehhez képest az immateriális javaknál nagyobb különbségeket figyelhetünk meg, a standardtól való eltérés 0,08. A legheterogénebb eljárásokkal az épületeknél találkozunk, itt az átlagtól való átlagos eltérés 0,12 az EU27-ben. A törvényes adórátával szemben, ez esetben nem tudunk a régi és az új tagállamok, vagy a nagy és kis országok között egyértelmű különbséget tenni. Számottevően alacsonyabb tőkekedvezményt biztosító országok (pl. kevésbé nagylelkű adó-értékcsökkenési feltételek) például Ausztria, Hollandia, Málta, Lengyelország és Szlovénia. Míg jelentősebb kedvezményeket nyújt az adó-értékcsökkenési szabályokban Belgium, Dánia és Litvánia.

Fontos következtetésekre juthatunk a tényleges adóterhelés vonatkozásában, ha az EATR időbeni fejlődését vizsgáljuk meg. A következő ábra (18. ábra) az EU 27, illetve a régi 15 és az újonnan csatlakozott 12 tagállam súlyozatlan EATR átlagának alakulását mutatja. Összességében az össztagállami átlag az 1998-as 29,5%-ról 21,7%-ra csökkent 2009-re. A 90-es évek végén a régi és az új tagállamok átlagai között még elenyésző, 3,6% volt a különbség, addig ez az átlag az évtized közepére 10,5%-ra dagadt, míg 2009-ben 8,5%-nál állapodott meg. Míg az EU 15 tagállamainak átlagát szemléltető görbe a vizsgált időszakban

²⁶ Az ingatlanadó mértéke 900 Ft/négyzetméter, az átlagos négyzetméterár 90.000 Ft, így 1%-ra becsülhető a mértéke.

szinte folyamatosan esett, addig az EU 12 görbéje 2005-ig mutatott jelentősebb csökkenést, majd a folyamat megtorpant és 17% körül állandósult.

18.ábra: Az EATR alakulása az EU tagállamaiban, %-ban kifejezve, 1998 és 2009 között
Forrás: Effective tax levels report adatai alapján

A tagállamok EATR átlag rátájának szórását vizsgálva (lásd 6. és 7. mellékletek) nem tapasztalunk drasztikus változásokat a vizsgált periódusban. Az EU 15-ök szórása 7,8-ról 5,5-re mérséklődött, míg az EU 12-nél a szórás hol növekedett, hol csökkent, míg 2009-re a kezdeti 5,9-ről 5,8-ra enyhült. Ebből arra következtethetünk, hogy a régi tagállamokban magasabban konszolidált a tényleges adóterhelés, míg az új tagállamokat a gyakoribb adópolitikai változtatások jellemzik. Egyéb okok mellett többek között ennek előidézője az a tény, hogy az EU 15-ök között számos nagy ország van, amelyek nem reagálnak az adóversenyre ugyanúgy, mint a kicsi, jellemzően nyitottabb társaik.

Mint, ahogy korábban már bemutattam, az EATR-t nagyban befolyásolja a törvényes adórata. Ennek folytán az EATR idő mentén bekövetkező csökkenését jelentősen meghatározzák a törvényes adókulcsok lefaragásai. Az összesített rátavágások ugyanakkor meghaladják az EATR változásait, az EU átlag 8,7%, szemben az EATR 7,8%-ával. Ennek hátterében az állhat, hogy az adókulcsok csökkentését az adóalapok szélesítése kísérte. A tőkekedvezmények nettó jelenértékei ugyanakkor alig változtak az idő folyamán. Számos országban az adóalapot úgy szélesítették, hogy a hosszú távú tőkekedvezményeket mérsékeltek (pl. a tíz éves ipari épületek esetében megfigyelhetünk ilyen szigorítást Ausztriában, Németországban, Szlovéniában, immateriális javaknál szintén Ausztriában és Szlovéniában, míg a gépek esetében többek között Csehország, Dánia, Finnország, Franciaország, Lengyelország, Írország is vezetett be változtatásokat.) Találkozunk olyan országokkal is, ahol a tőkekedvezmények igénybevételét fejlesztették, ilyen például az

immateriális javak és a gépek esetében hazánk, Litvánia és Szlovákia. A tendenciát tekintve ugyanakkor a magasabb társasági adórátával rendelkező országokban szűkült a tőkekedvezmények lehetőségi köre.

E mellett még számos más tényezőre vezethető vissza az, hogy az EATR nem csökken azonos mértékben, mint a törvényes ráta. Ilyen egyik ok a különböző finanszírozási forma, amelyeket az EATR számításakor figyelembe veszünk. Az idegen tőkével való finanszírozás a legkevésbé függ a törvényes adórátáktól. Ha csupán olyan beruházásokat néznénk, amelyeket saját tőkével finanszírozunk, akkor az EATR csökkenése -7,4%. Továbbá számos nagy volumenű adóreformot hajtottak végre az elmúlt tíz évben. Például Németországban a visszaforgatott nyereség esetében csökkentették az adókulcsot, de más finanszírozási források esetében kevésbé. Ezen túlmenően megnövekedtek a nem profitot terhelő adók, főként Finnországban és Írországban.

A legnagyobb csökkentéseket valamennyi országban 2000-ben és 2005-ben hajtották végre. A legjelentősebb törvényes adókulcs-lefaragás Bulgáriában volt, ahol 27 százalékponttal csökkent az adórata a vizsgált időszakban és ennek hatására az EATR is 23,2 százalékponttal mérséklődött. Németország hasonlóan jelentős adókulcsvágást hajtott végre (az 1998-as 45%-ról 2009-es 15%-ra), ugyanakkor az EATR mutatója csupán 13,2 százalékponttal mérséklődött. Egészen 2000-ig Németország osztott ráta rendszert alkalmazott a társasági jövedelmekre. A visszaforgatott nyereséget terhelő társasági adókulcs 45% volt (40% 1999 és 2000-ben). A profit kiosztása esetén a ráta 30%-ra mérséklődött. 2001 óta a profit valamennyi esetben 25%-os kulccsal adózik. Ha csupán a visszaforgatott nyereségre nézzük az EATR mutatót, akkor a csökkenés 11 százalékpont, ugyanakkor, ha súlyozottan nézzük az egyes finanszírozási források szerinti átlagokat, akkor ennek hatása már kevésbé jelentős.

Hazánkban és Írországban emelkedett az EATR mutatója a vizsgált időszakban. Írországot kötelezték, hogy a gyárszektor terhelő adókulcsot 12,5%-ra emelje, továbbá az ingatlanokat terhelő adó is növekedett. Nálunk 2007-ben vezették be a 4%-os szolidaritási különadót. Svédország nem változtatott a 28%-os társasági adórátáján, ugyanakkor csökkentette az új beruházások kedvezményeit. A nyereség periodizációs tartalékolási lehetősége (periodisierungsfond) a nyereség egyes részeinek adózását eltolja öt évvel. 1998-2000 között a profit 20%-ig lehetett ebbe a tartalékba helyezni. 2000 óta ennek maximuma 25%. 2005-től egy standardizált hozamráta terheli a tartalékba helyezett részt, amely így a halasztott adófizetést megemeli és növeli az átfogó adórátát. Csak egyetlen országban, Máltán mondható stabilnak a tényleges adórata. Itt az elmúlt tíz évben az adórendszer nem változott.

Ha Málta rangsorhelyét nézzük a tíz év távlatában, akkor evidenssé válik a tényleges adórata szintjének általános csökkenő trendje. Míg Málta 1998-ban a 16-dik helyen szerepelt, addig 2007-re már a 24-dik helyre csúszott hátra.

Ahogy a korábban felvázoltakból látható, az elmúlt évtized adóreformjait nem csupán az adóráták egyszerű lefaragásai jellemezték, hanem több megközelítés törekszik a finanszírozási semlegességre vagy a beruházások magasabb ösztönzésére. A következő sorokban megpróbálom az adóreformokat osztályozni és kiemelni az adózási trendeket.

Az adóvágások tekintetében az egyes országok megkülönböztethetők aszerint, hogy egy nagy lépésben vagy több kisebb lépésben hajtották-e végre? Az elmúlt tíz évben az országok többsége három-négy alkalommal csökkentette a társasági adórátákat. Három ország emelhető ki, ahol két évente vagy annál is gyakrabban változtak az adókulcsok. Lengyelország és Bulgária folyamatosan, négy- és hét lépésben csökkentette a rátákat. Németországban a tíz év alatt öt alkalommal módosították a kulcsokat. 1999-ben csekély mértékben a csökkentették a visszaforgatott nyereséget terhelő rátákat, majd 2000-ben egy új társasági jövedelemadó rendszert vezettek be jelentősen csökkentve az alkalmaztató törvényes kulcsokat, immár valamennyi nyereségen (visszaforgatott és nem visszaforgatott). 2003-ban egy évre megemelték a társasági jövedelemadó kulcsokat, hogy az árvízi károk finanszírozását biztosítani tudják.

Három országban egyáltalán nem változtak a társasági jövedelemadó ráták, ezek Málta, Svédország és Franciaország. Ugyanakkor a francia társasági adórendszer évente módosul a szociális különadók miatt. Egy lépésben megvalósított nagy kulcsvágás jellemezte Ausztriát (2005-ben -9 százalékpont), Belgiumot (2003-ban -6 százalékpont) és Luxemburgot (2002-ben -7 százalékpont).

Hazánkban a társasági adókulcsok csökkentés egy évtizeddel korábban két vágásban zajlott le (1994-ben 4 százalékponttal 36%-ra, majd 1995-ben 18%-kal 18%-ra csökkent), ami nagyságát tekintve az egyik legjelentősebb csökkentés volt és ezzel kedvező helyzetet teremtett hazánk tőkevonzásának. A 2000-es évek közepén némi mérséklés után (2004-ben -2 százalékpont) a különadó bevezetésével az adóterhelés 20% körül alakult az évtized fordulójáig. Jelentős változást ebben a 2010-nyarán bevezetett kétkulcsos társasági adórendszer bevezetése hozott, 10%-ra mérsékelve az 500 millió forintos adóalap adóterhét (felette 19%).

Néhány országban a társaságokat további, nem nyereség alapú adók is terhelik. Ezen adók tekintetében nincs egyértelmű csökkenő vagy bővülő trend. A francia tárgyi eszközöket terhelő szakmai adó (taxe professionnelle) többé-kevésbé stabil maradt a vizsgált

időszakban. Magyarország és Olaszország helyi adóval sújtja a vállalkozásokat, aminek alapja a termelés hozzáadott értéke. Míg Olaszországban ennek rátája konstans, addig Magyarországon ennek mértéke az önkormányzatok döntésétől függően maximum 2%; tendenciáját tekintve enyhén csökkent az elmúlt évtizedben.

Számos országban a kamatbevételt vagy a saját tőkéből finanszírozott beruházásokat más módon ítélik meg. Egyrészt a saját tőke finanszírozáshoz kedvezményeket nyújtanak, másrészt korlátozzák a kamatok levonhatóságát. A korábbi rendszer háttérben húzódo megérzés, hogy az általános adóztatás mellett a hitelből finanszírozott beruházás alacsonyabb adóterhelést visel, mint a saját tőkével finanszírozott. Olaszország ezért duális jövedelemadó rendszert alkalmazott. 1998 és 2001 között egy csökkentett 19%-os ráta terhelte a normál visszaforgatott nyereséget (kivétel a pénzügyi eszközök), a fennmaradó jövedelem pedig az általános kulccsal adózott. Ausztria hasonló rendszert alkalmazott 2001 és 2004 között az új eszköz beruházásokra. Belgium 2006-ben vezette be a fiktív kamat levonhatóságát, ami ténylegesen mentesíti a rendes visszaforgatást a fiktív kamat levonásának megengedésével és a fennmaradó jövedelmet az általános kulccsal adóztatja. Ezen intézkedéseknek a hatásai tükröződnek vissza a saját tőkével finanszírozott beruházások EATR csökkenésében.

A német és a spanyol helyi adórendszer nem engedi meg a kamatok teljes levonását, így itt a hitellel finanszírozott beruházások EATR mutatója magasabb adóterhelésre utal. Cipruson a kamatjövedelmet külön adó sújtja. Továbbá Írországon az ilyen jellegű befektetéseket magasabb társasági adórata terheli. Ezek eredményeit szemlélteti az itt megfigyelhető pénzügyi eszközök befektetéseinek magasabb EATR mutatója.

Társasági szinten a megtermelt jövedelem elosztása szerint két különböző rendszert láthatunk az elmúlt évtizedben, amelyek a visszaforgatott nyereséget eltérően adóztatták a szétosztott profithoz képest. Németország 2000-ig a visszaforgatott nyereséget magasabb adóval sújtotta, mint a szétosztottat. Számos ország alkalmazott hasonló rendszert tulajdonosi szinten, ugyanakkor Németország volt az egyedüli ország, amelyik társaságokra alkalmazott különböző rátákat. Ezzel ellentétesen adóztatja 2000 óta Észtország a társaságokat. A nyereséget mindaddig nem terheli adó, amíg az a tulajdonosok részére kiosztásra nem kerül.

Összegzésként megállapítható, hogy az Európai Unió tagállamainak társasági beruházásait összehasonlítva Japán, Kanada vagy az USA beruházásaihoz képest alacsonyabb tényleges adóterhelés éri. Ugyanakkor a Közösségen belül a régi EU15 és az új tagállamok között az

adósínvonalakban jelentős az eltérés. A legtöbb új tagállam még a csatlakozni kívánó államokhoz képest is alacsonyabb tényleges társasági adószinttel bír. A „régí” tagállamok között alacsonyabb szórást figyelhetünk meg, mint az újonnan csatlakozottak adóterhelése között.

Azok az országok, amelyek több mint 10%-kal járulnak hozzá az EU27 GDP-hez mutatják a legmagasabb tényleges adórátákat. A társasági befektetéseket legalacsonyabb tényleges adókulccsal sújtó országokat Kelet-Európában és az északi országok között találjuk.

Általában a törvényes adókulcs és a tényleges adórata szorosan korrelál az EU-ban. Ugyanakkor néhány ország adórendszerében kivételeket vezetett be, amely a korrelációt megtöri és az EATR mutatóját felfelé vagy lefelé vezetik a törvényes rátához képest. Ezek a diszkrimináló bánásmódok főként a finanszírozások különböző formáihoz vagy a különböző eszköztípusokhoz köthetők. A régi tagállamokban az immateriális javak a legkedvezőbben adózó eszközök, míg az új tagállamokban a gépek.

A vizsgált időszakban EU szinten a tényleges társasági adórata szignifikánsan lefelé irányuló trendjét figyelhettük meg. Ugyanebben az időszakban a régi és az új EU tagállamok tényleges adóterhelése közötti különbség majdnem megháromszorozódott, főként az új tagállamok csatlakozást követően végrehajtott fokozott adóvágásai miatt. Továbbá, miközben a régi tagállamok között a tényleges adórata szórása szignifikánsan csökkent, addig az új tagállamok esetében változatlan maradt. Ugyanakkor az EU15-ök adóztatása magasabb konszolidáltságot mutat, miközben az új tagállamoknál az adópolitika többszöri megváltoztatását tapasztaljuk.

Átlagosan vizsgálva, az EU tényleges adóterhelése nem csökkent olyan mértékben, mint a társasági adóráták. A számok ugyanakkor arra utalnak, hogy szimplán kevésbé nagylelkű tőkekedvezmények miatti adóalap szélesedés nem elégséges magyarázat erre a jelenségre. A tőkekedvezmények néhány változtatása mellett az eredményeket néhány országban a társasági adórendszer jelentős átalakítása és az ösztönzők eltörlése vezérli.

Az effektív adóterhelésre vonatkozó vizsgálatokat a kis- és középvállalkozásokra vonatkozóan is elvégeztem, áttekintettem országonként a változásokat, folyamatokat. Ennek leírását és a tapasztalatokat a 8. melléklet mutatja be.

7 A TÁRSASÁGI ADÓHARMONIZÁCIÓ VIZSGÁLATA

Jelen fejezetben a társasági adóharmonizáció jelenlegi állapotát tekintem át, vizsgálom az eddig kialakult álláspontokat, azok erősségeit és gyengeségeit. Célom az EU szintjén közös társasági adó bevezetésének szükségességére felhívni a figyelmet.

A jelenlegi helyzet mélyreható vizsgálata rávilágít arra, hogy a harmonizációra szükség van, de egy olyan formában, amely biztosítja a versenysemleges közösségi társasági adóztatást. A fejezet második részében az általam erre kidolgozott modellt mutatom be és vizsgálom, hogy az adóztatással szemben támasztott feltételeknek mennyiben képes megfelelni? Mivel munkám középpontjában a vállalkozások állnak, ezért az ő versenyképességük nézőpontjait helyezem vizsgálataim középpontjába és másodlagosan foglalkozom csak a költségvetési szempontokkal.

Ahogy már a korábbi fejezetekben megfogalmaztam az Európai Unió alapszerződésai a gazdasági fejlődés motorjának a versenyt tekintik és ezért célul tűzték ki a versenyt gátló akadályok megszüntetését. Az egyik ilyen **versenyt befolyásoló faktor az adóztatás**. Mivel a tagállamok adópolitikái között – főként a közvetlen adók terén – lényeges eltérések vannak, és ezzel torzítják az egyenlő feltételeket, már a Római Szerződés idején megfogalmazódott az igény az adórendszerek egységesítésére. A közösségi harmonizáció célja tehát azon adójellegű köztételek megszüntetése, amelyek a négy szabadság elvének érvényesülését hátráltatják. Annak elérése, hogy az adótörvények ne tegyenek különbséget a külföldi és belföldi személyek, illetve tranzakciók között. (Erdős-Földes-Eőry, 2001) A szándék a teljesen integrált és kompetitív belső piac megteremtése. Vállalkozói oldalról nézve ez a törekvés üdvözlendő. Ahogy az előző fejezetben kifejtettem, a határon átnyúló tőkemozgások szabad áramlásának egyik akadálya az adórendszerek különbözősége és benne a társasági adóztatás harmonizációjának hiánya. Véleményem szerint az eltérő adóztatási feltételek jelentős adminisztrációs többletterhet nyomnak a vállalkozások vállára, továbbá a vállalkozók döntéseikkor a termelési tényezők versenyképességének figyelembevétele mellett adószempontú rangsorok eredményeit is górcső alá veszik a telep-helyválasztási optimumkeresés során.

Ezt feloldandó vizsgálni kell, hogy **van-e lehetőség adóharmonizáció megvalósítására** a társasági adóztatás területén és annak **milyen formája lenne a verseny szempontjából előnyös?** Állítom, hogy **csak a teljes társasági adóharmonizáció tudja a versenysemleges adóztatási feltételeket garantálni** a vállalkozások számára. Ezt bizonyítandó vizsgálom az

eddig harmonizációs folyamatot, számba veszem a már megszületett egységesítési modelleket, feltárom azok jellemzőit, előnyeit és hátrányait. A versenyképességi szempontokat és az adóztatási alapelveket figyelembe véve végül olyan modell alkotására teszek kísérletet, amely a feltételeknek leginkább megfelel. A modell működését a 2006-2010 évek Eurostat statisztikai adatainak segítségével tesztelem.

7.1 A társasági adó-harmonizáció fejlődése

Az eddigi elméletek alapján beszélhetünk **teljes** vagy **részleges** harmonizációról. Az első esetben az egységes társasági adó bevezetése a cél, míg a második variáció az adómértékek közelítésével próbálkozik a nemzeti adójogszabályok megtartása mellett. Megkülönböztethetünk **pozitív** és **negatív** harmonizációt. A pozitív eset az adójogszabályok egységesítésére törekszik, míg a negatív csak a diszkrimináció ellen lép fel, hogy a nemzeti jogszabályok ne különböztessék meg hátrányosan a gazdasági szereplőket (pl. az adókedvezmények juttatása esetén). (Handa, 2008)

Ez utóbbit a szakemberek spontán harmonizációs politikának is nevezik, amelynek elmélete szerint a tagállamok jogszabályainak közelítése a nemzeti jogalkotás átláthatóvá válásával érhető el. Ehhez szükséges, hogy a jogalkotó már a jogszabály születésének folyamatában tekintettel legyen a harmonizációs szempontokra. E szempontból vizsgálva már nem az adórendszerek különbözőségéből eredő adóverseny a lényeges, hanem hogy lehetséges-e és miként a szuverén államok közötti együttműködést létrehozni a tőkeáramlás és a kereskedelem szabályozásában?

Az Európai Közösség szerződésai nem tartalmazzak kifejezett rendelkezéseket a közvetlen adók tekintetében. A napjainkra már több mint harminc éve zajló tárgyalások még mindig nem vezettek eredményre, holott az elmúlt évek folyamán két komolyabb koncepció is a Bizottsági tárgyalások napirendi pontjai közé került.

Kérdés, hogy mi az oka annak, hogy mindeddig még a részleges harmonizáció sem jött létre?

- Az adópolitika a nemzeti szuverenitás fontos eszköze, amelyet a nemzetállamok a mai napig sem szívesen adnak fel. Az adók kivetése a tagállamok joga és azok felhasználása is.

- A közös adórendszerről szóló döntés meghozatalához egyhangú határozásra lenne szükség, amelyhez mindenki által elfogadott koncepció a mai napig nem született.
- A tanulmányok alapján a közvetlen adóknak a vállalkozások beruházási döntéseinek meghozatalánál van szerepe, ugyanakkor nem ez az elsődleges tényező. Ennél fontosabb mérlegelési szempontnak tartják a piac méretét, a munkaerő mennyiségét, annak költségét és képzettségét, a politikai rendszer stabilitását és az infrastruktúra fejlettségét.

Milyen problémákat vet fel az adóharmonizáció hiánya?

- Jelenleg a tagországoként eltérő számviteli és társasági adószabályok vannak érvényben, amelyek áttekintése rendkívül nehéz (lásd társasági adóterhelés összemérése). Ez megnehezíti a vállalkozások tisztánlátását és félrevezeti a befektetési döntéseket. A határon átnyúló tevékenységek során 27 ország különböző adórendszerét kell összehasonlítani és 27 különböző adóhivatal követelményeit megismerni. Ez jelentős megfelelési, adminisztrációs nehézségeket támaszt, kettős adóztatáshoz vezet.
- Anya- és leányvállalatok közötti elszámolás országonként eltérő, és a nyereség elkülönített kimutatását igényli az egységes adóalap helyett. Ez szintén többlet adminisztrációs terhet ró a vállalkozásokra, illetve teret nyit a profitátmozgatásokra.
- A határon átnyúló vállalati rendszerek esetében előfordulhat kettős adóztatás, illetve aluladóztatás. A kapcsolt felek közötti határon átnyúló tranzakciók az adóhivatallal folytatott transzferárazási vitákhoz vezetnek.
- A kis- és középvállalkozások számára az adminisztratív terhek növekedése a legnagyobb teher, amennyiben egy külföldi telephelyen üzleti tevékenység végzésben gondolkodnak. Egy új ország adószabályainak átfogó ismerete szükséges, hogy a profitra nehezedő adóterheket megfelelően össze tudja vetni egy vállalkozás. Ezen túlmenően az adóhivatalokkal való együttműködés szintén kihívást jelent számukra.

7.1.1 Milyen lépések történtek a harmonizáció útján napjainkig?

Az első jelentősebb lépést a harmonizációhoz vezető úton, az 1990-ben elfogadott irányelvek jelentették (90/434/EGK, 90/435/EGK, 90/436/EGK tanácsi irányelvek),

amelyek jelenleg is a határon átnyúló vállalati működések adóztatásának legfontosabb mérföldkövei.

1.) A *fúziós irányelv* kimondja, hogy a határon túli szervezeti átalakulásból származó nyereség adója halasztható (akkor kell megfizetni a tőkenyereség adóját, amikor a részesedés értékesítése megvalósul).

2.) Az *anya-és leányvállalati irányelv* célja a kettős adóztatás megszüntetése a leányvállalatok által fizetett osztalék esetén.

3.) A kapcsolt vállalkozások közötti ügyletek elszámolására alkalmazott árak, *transzferárak* szintén a kettős adóztatás elkerülése miatt egységesen kell értelmezni.

A harmonizáció útján tett következő mérföldkő a Gazdasági és Pénzügyminiszterek Tanácsa (ECOFIN) által 1997-2003 között elfogadott intézkedéscsomag. Ez három részre terjed ki:

- egyrészt elfogadták a kapcsolt vállalkozások közötti *kamat-és jogdíj irányelvet*, mely szerint a kapcsolt felek közötti kamat- és jogdíjkifizetések esetén nem lehet forrásadót felszámítani. Ez a szabály feltételezi, hogy a felek a szokásos piaci árban állapodnak meg az egymással szembeni ügyletek elszámolása során. A kamatot illetve jogdíjat kapó félnél keletkezik a jövedelem utáni adókötelezettség.

-másrészt az *Üzleti adózási magatartási kódex* elfogadásával a tagállamok kötelezettséget vállalnak, hogy nem hoznak a belső piac működését akadályozó káros intézkedést és megszüntetik az ilyen jellegű szabályozást. Ennek értelmében minden olyan intézkedés sérelmes, amely alacsonyabb adóterhet eredményez, mint az adott tagállamban szokásos mérték (például az adóalap csökkentő kedvezmények miatt).

-harmadrészt a *megtakarítások adóztatása*, ami szintén a kettős adóztatás elkerülése érdekében fogalmaz meg elveket a személyi jövedelemadózáásban.

Az elmúlt években több kezdeményezés is napvilágot látott, amelyek az adóverseny korlátozását célozták. A 2004-ben csatlakozó országok belépésével az elképzelések egy közös minimális adókulcs bevezetését szorgalmazták. Ahhoz, hogy ez az elképzelés életképes legyen, az adóalapok egységesítésére lenne első lépésben szükség. Ez vezetett az elmúlt évek *egységes adóalap koncepciójának* kidolgozásához.

A másik harmonizációs elgondolás elsősorban a kis- és középvállalkozások határon átnyúló tevékenységeinek ösztönzését hivatott segíteni és az adminisztrációs költségeit csökkenteni a *székhely elve* szerinti adózás segítségével.

7.1.2 Melyek a harmonizáció hiánya miatt fellépő versenyképességre ható problémák?

Egy a 2004-ben végzett vállalati felmérés szerint (Taxation paper, 2004) a 700 megkérdezett alany által adott válaszok alapján a versenyképességre ható problémák alábbiak szerint azonosíthatóak:

- a határon átnyúló tevékenységek a vállalkozásoktól magasabb megfelelési költséget követelnek meg (27 ország különböző adórendszere), amely vállalati méretkategóriánként további jelentős eltérést mutat. A kis- és középvállalkozások árbevételhez viszonyított megfelelési költsége tízszer nagyobb a nagyvállalatokhoz viszonyítva. Továbbá a megfelelési költségek a külföldi telephelyek számával arányosan növekszik.
- a vállalkozások másik nagy nehézsége a transzferárazási követelményeknek való megfelelés. Főként az ehhez kapcsolódó könyvvezetési és dokumentációkészítési kötelezettség jelent akadályokat.
- a vállalkozások általában nem tudják az egyik országban képződött eredményüket a másik országban képződött veszteségükkel szembeállítani.
- a vállalkozások európai elhelyezkedésének átszervezésekor, határon átnyúló tevékenységük tervezésekor további költségtényezőt jelent a megváltozott adózási feltételekkel való kalkulálás.

A társasági adóharmonizáció csatáját a tagállamok képviselői a Bizottsági üléseken vívják, melynek középpontjában sokkal inkább a szuverenitás megtartása és a költségvetési bevételek biztosítása áll. A verseny feltételeinek megfelelő szabad tőkeáramlás biztosítása, mint kitűzött cél háttérbe szorul. Ezek alapján *a harmonizáció véleményem szerint azon múlik, hogy sikerül-e olyan rendszert kidolgozni, amely megfelel valamennyi tagállam érdekeinek.* Dolgozatom szempontjából ugyanakkor azt a rendszert keresem, amely a vállalati versenyképesség szempontjából az adózási alapelveknek megfelelő adóztatási feltételeket legjobban képes biztosítani, vagyis megközelítőleg semleges hat a vállalati működésre.

Ennek megvalósításához meglátásom szerint a legfontosabb alapkövetelmény és talán a legtovább tartó folyamat *a számviteli és az üzleti beszámolókat országonként eltérő szabályrendszerének egységesítése.* Ennek az idealizált jövőképnek a valóra válásával a gazdasági események egységes könyvelésén keresztül a számviteli és adószempontú eredmény egymáshoz közelítene és végső soron országonként azonos adóalap

meghatározásához vezetne. Hosszú távon ez lenne a legkézenfekvőbb megoldás. Ismerve ugyanakkor, hogy a számviteli standardok csupán elvi iránymutatást adnak az elszámoláshoz, és az egyes költségnemek, ráfordítások, értékcsökkenés elszámolhatóságának kérdései, készletek értékelése, céltartalékok képzésére vonatkozó szabályok országonként eltérően az adópolitika befolyásolási eszközeként működik (lásd dolgozatom adóterhelést összevető fejezetét), az ilyen szintű teljes harmonizáció még várhat magára.

7.2 A székhely szerinti adózás (Home State Taxation, továbbiakban HST) kezdeményezés

Az eddig benyújtott javaslatok közül a bevezetésre leginkább alkalmas tervezet a székhely szerinti adózás. Kidolgozói, Sven Olof Lodin és Malcom Gammie a kezdeményezést a kis- és középvállalkozásokra korlátozva indította el (Sven-Olof, Malcolm, 2001). Indoka, hogy az Európai Unióban a kkv-k határon átnyúló tevékenységét számos tényező akadályozza, mint például:

- a hatályos uniós adószabályozás hiányosságai és azok végrehajtása néhány tagállamban,
- a leányvállalatok számára a határokon átnyúló veszteségek ellentételezésének általános hiánya,
- a határokon átnyúló vállalati szerkezetátalakítások adózási problémái,
- a kettős adóztatási szerződések alkalmazása és a transzferárak témaköre. Az ebből következő magasabb járulékos adóteher, a (gazdasági) kettős adóztatás és a betartással járó magas költségek visszatartó erőnek bizonyulnak a belső piacon belüli, határokon átnyúló gazdasági tevékenység vonatkozásában. (Bizottsági Közlemény, SEC (2005) 1987)

A legjelentősebb probléma az, hogy a különböző adórendszerekből adódó megfelelési kötelezettség költségei – egyes felmérések²⁷ szerint – a kisvállalkozásoknál a nagyobb vállalkozásokénak mintegy 100-szorosára rúgnak és jellemzően a költségek a vállalkozás méretének növekedésével arányosan csökkennek. Ennek oka egyrészt, hogy a kkv-k nemzetközi adózási tapasztalat, gyakran nyelvismeret híján kénytelenek a piacról ezeket a szolgáltatásokat egyedileg, drágán megvásárolni. Ezzel ellentétben a nemzetközi nagyvállalatok központi szinten építenek ki szakosodott csoportokat, vesznek igénybe

²⁷ Cressy R. (2000): Tax, Assistance, Compliance & the Performance of the Smaller Business” (Adó, támogatás, a szabályok betartása és a kisvállalkozások teljesítménye); Chittenden F., Michaelas N. & Poutziouris P. (2000) ‘Small Business Taxation: An Agenda for Growth (Kisvállalkozások adózása: a növekedés menetrendje)

tanácsadókat. Ezzel mérsékelni tudják a leányvállalatokra eső költségeket és megfelelési kockázatokat.

Mivel a KKV-k a növekedés kulcstényezői, a Bizottság elhatározta, hogy a belső piac teljes gazdasági potenciáljának kihasználása és a magasabb növekedési és foglalkoztatási rátákhoz való hozzájárulás érdekében ösztönözni és növelni kell a KKV-k más tagállamokban történő beruházásait és bővítését a vonatkozó társaságiadó-jellegű akadályok felszámolásával, vagy legalábbis mérséklésével.

A célkitűzés megvalósításához kapcsolódó korlátozások:

- az intézkedések nem vezethetnek egyidejűleg a tagállamok jelentős mértékű bevételhiányához,
- nem tesznek lehetővé új adócsalási vagy adókikerülési módszereket.

A székhely államának szabályai szerinti adózás elve az adózási szabályok önkéntes kölcsönös elismerésének elgondolásán alapszik. Ennek értelmében az egynél több tagállamban tevékenységet végző vállalkozások csoportjának nyereségét egyetlen, a csoport anyavállalata vagy központja székhely szerinti államának társasági adó rendszer előírásai szerint állapítják meg. Így egy másik tagállamban tevékenységet folytatni szándékozó KKV-nak lehetősége nyílik csak a már általa ismert adózási szabályok alkalmazásával adózni. Az érintett tagállamok a ráeső részből a saját társasági adókulccsal kalkulált összegnek megfelelően részesednek. A tagállamokra eső részt megosztási képlet segítségével az össz-bértömeg és/vagy az összes forgalom arányában számítják ki.

A rendszernek nem célja az egyes tagállamok szabályainak az összehangolása, így annak megvalósítását nem ösztönözi. Ennek alkalmazásával az államok önállóan határozhatják meg továbbra is szabályaikat.

7.2.1 A HST sajátosságai

- A nemzeti adórendszerek nem kell, hogy azonosak legyenek. A HST ösztönzi az adórendszerek fő vonásainak konvergenciáját, de részleteiben a különbségeket elfogadja, amelyek várhatóan továbbra is fenn fognak maradni.
- Nem szükséges feltétlenül Közösségi szintű megegyezés. A rendszer a szokásjog alapján vagy a tagállamok adószámításra vonatkozó megállapodása alapján is létrejöhet.

- A rendszer nem részesít előnyben egy tagállamot vagy tagállami csoportot sem. A tagállamok megosztják a vállalkozások által generált nyereséget és mindegyik a részesedésének megfelelően megkapja az adóbevételt.
- Az adóadminisztráció nagy előnye, hogy a vállalkozásnak elegendő saját nemzeti adóhivatalával együttműködni és annak rendszerét ismerni, annak ellenére, hogy más tagállamban is tevékenységet folytat.
- A meglévő bilaterális adó-megállapodások kezdetben változatlanul szabályozzák a harmadik országgal való kapcsolatokat.
- Mindegyik tagállam megőrizheti saját társasági adórátáját és osztalékadó rendszerét.
- Az európai részvénytársaság statútuma²⁸ (SE rendelet) – melyet a Bizottság több mint 30 évnyi tárgyalás után fogadott el –, egyik adórendszert sem részesíti előnyben, az ilyen vállalkozások társaság adóztatása az állandó telephelyének vagy gazdasági tevékenységének központjában érvényes nemzeti szabályok szerint történik. Ezt az Európai társasági formára nehezedő korlátozást a székhely szerinti adóztatást képes feloldani.

7.2.2 A székhelyszerinti adózás előnyei és hátrányai

Legnagyobb hátránya a székhely szerinti adózásnak, hogy inkább csökkenti, semmint növeli annak lehetőségét, hogy európai szintű egységes társasági adórendszer alakuljon ki.

A székhely szerinti adózás a társasági adóalap szabályozása révén élénkíti a tagállamok versenyét. A kedvezmények biztosításával igyekezhetnek az egyes országok az anyavállalatok becsalogatására. Az ilyen engedmények negatívan hatnak általánosan az adóbevételekre, minthogy nem csupán a székhely tagállamában megszerzett jövedelem fog a szűkebb adóalappal adózni, hanem a többi tagállamban elért nyereség is. Ennek nyomán a tagállam adószabályozása más tagállamok adóbevételeire is hatást gyakorol.

Dolgozatom szempontjából kiemelendő, hogy a székhely szerinti adóztatási technika az export és import semlegesség²⁹ nézőpontból nem törekszik a semlegességre. Ugyanakkor

²⁸ A rendelet, melyet 2010 novemberében fogadott el a Bizottság, célja: „annak biztosítása, hogy különböző tagállamok gazdasági társaságai akadálytalanul cégcsoportokat hozhassanak létre, annak lehetővé tétele, hogy európai dimenziójú gazdasági társaságok közösségi méretekben kombinálhassák, tervezzék meg és hajtsák végre tevékenységük átszervezését és áthelyezhessék székhelyüket egy másik tagállamba, miközben biztosítják a kisebbségi részvényesek és harmadik felek érdekeinek megfelelő védelmét, annak biztosítása, hogy a Közösségben működő vállalkozás gazdasági és jogi egysége a lehető legnagyobb mértékben egybeessen”. (Európai Bizottság, Brüsszel 2010.11.17. COM(2010) 676; <http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lang=en&ihmlang=en&lng1=en,hu&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=534132:cs&page=>)

²⁹ A **tőke export semlegesség** azt jelenti, hogy a befektetőnek mindegy, hogy belföldön, vagy külföldön fektet-e be, hiszen az adóteher mindenképp a belföldi adószínvonalra emelkedik. A versenyképesség így a belföldi térre, belföldi adótérre épül, és ennek a környezetnek a versenyképessége befolyásolja a külpiazi verseny-képességet. A **tőke import semlegesség** azt jelenti, hogy a versenyképességet a külföldi állam által létrehozott környezet (benne az adókörnyezet) teremti meg. Így a versenyképesség a külföldi térben keletkezik, hiszen itt lesz mindenki számára azonos feltételrendszer. (Herich, 2005)

sokkal inkább szándéka a vállalkozások határon átnyúló tevékenységéhez közel adósemleges feltételeket biztosítani az Unión belül azáltal, hogy a terjeszkedés során az anyavállalat a saját nemzeti szabályait alkalmazhatja továbbra is.

7.3 A Közös Konzolidált Társasági Adóalap (KKTA) kezdeményezés³⁰

A KKTA közös szabályrendszert biztosít az EU-ban rezidens adóalanyok, valamint harmadik országbeli vállalatoknak az EU területén található leányvállalatai adóalapjának kiszámítására. A közös adózási keretrendszer az egyes vállalatok, vagy leányvállalatok egyedi adóeredményének megállapításához, ezen eredmények konszolidációjához, valamint a konszolidált adóalapnak az arra jogosult tagállamok közötti arányos felosztásához állapít meg szabályokat.³¹

Mérettől függetlenül valamennyi vállalat számára választható. Ezért alkalmazásával azt várják, hogy a multinacionális vállalatok megszabadulnak az egységes piacot hátráltató egyes adózási akadályoktól, míg a kkv-kra kisebb megfelelési költség hárul, amikor úgy döntenek, hogy üzleti tevékenységüket egy másik tagállamra is kiterjesztik.

A rendszer választhatósága azt célozza, hogy mivel nem minden vállalkozás folytat határon átnyúló tevékenységet, így nem kényszeríthető az adott ország határain túlra terjeszkedni nem szándékozó vállalatokra, hogy viseljék egy új adórendszerre való átállás költségeit. Ugyanakkor ez a rendszer korlátját is jelenti, mivel így a vállalkozások adó-optimalizációs eljárása során a 27 tagállam rendszerén túl még egy további meg kell ismernie.

A harmonizáció kizárólag az adóalap számítását érinti, és nincs hatással a beszámolók, konszolidált beszámolók tartalmára, annak készítésére. Így a pénzügyi beszámolók tekintetében a tagállamok nemzeti szabályozásai maradnak érvényesek. A KKTA ettől független a vállalatok adóalapjának kiszámításához vezet be szabályokat.

A javaslat nem terjed ki az adókulcsok harmonizációjára. Az adóalanyok adóalapjából az adott tagállamra eső részre minden tagállam a saját adókulcsát alkalmazhatja, így a verseny az adókulcsok terén továbbra is fennmaradna.

³⁰ Közös Konzolidált Társasági Adóalap (KKTA) = Common Consolidated Tax Base (CCTB). Az egyes elemeinek magyarázata: Közös: az Unió egész területén alkalmazandó egységes szabályrendszer; Konzolidált: a vállalat vagy vállalatcsoport különböző tagállamokban keletkező eredményének (nyereségének/veszteségének) az összevonását jelenti; Társasági: gazdasági társaságok adózására vonatkozik; Adóalap: a társaság nyereségének adóköteles része.

³¹ Bizottsági Közlemény: A Tanács irányelve a közös konszolidált társasági adóalapról (KKTA), SEC(2011) 315, 316

A KKTA a vállalatcsoportokat egységes adószabály-rendszerben kezeli az egész Európai Unióban, és egyetlen adóhatóság illetékességébe vonja egyablakos ügyintézésre lehetőséget teremtve.

A Közös konszolidált társasági adóalap (továbbiakban KKTA) javaslat összhangban született meg az Európa 2020 stratégiában meghirdetett növekedésösztönző stratégiával. Ennek rendszerében a kutatás- fejlesztés összes költsége levonható.

A szakpolitika jelenleg négy lehetőséget mérlegel:

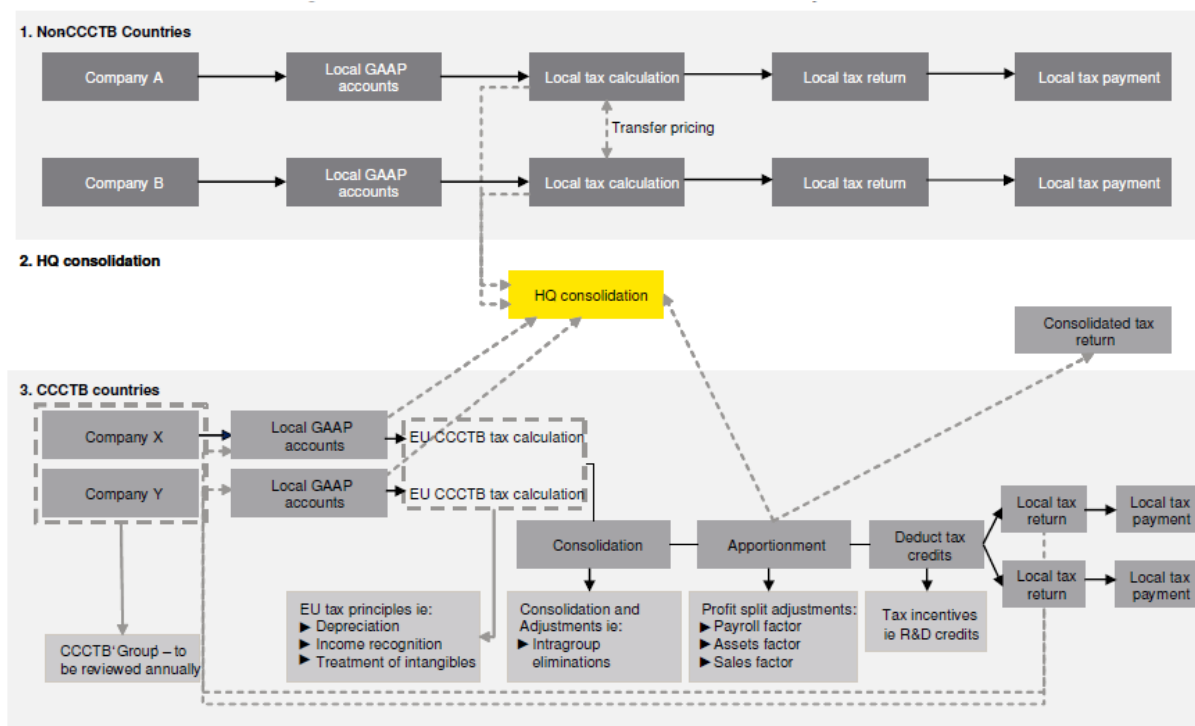
1.) **Választható közös társaságiadó-alap** (választható KTA): Az Európai Unióban rezidens vállalatok, a 27 nemzeti társaságiadó-rendszer egyike helyett, a közös szabályokat választhatnák adóalapjuk kiszámításához az egész Unióban. A csoporton belüli ügyletek esetében a transzferárazási szabályokat továbbra is alkalmazni kellene, mivel a rendszernek nem lenne része az adóeredmények konszolidációja.

2.) **Kötelező közös társaságiadó-alap** (kötelező KTA): az első változathoz képest annyiban megy tovább, hogy minden vállalat egyetlen közös szabályrendszer szerint köteles kiszámítani adóalapját az egész Unióban. Az új szabályok felváltanák a jelenlegi 27 nemzeti társaságiadó-rendszert. Konszolidáció itt sem valósulna meg, így a csoporton belüli ügyletek itt is „külön számvitel” alkalmazását igényelné a nyereség felosztáshoz.

3.) **Választható közös konszolidált társaságiadó-alap** (választható KKTA): továbblépve az előző verziókhöz képest, ez esetben uniós szintű konszolidált adóalapot megállapító közös szabályok szolgálnának a nemzeti társaságiadó-rendszerek helyett és a bevételek kapcsolt vállalkozásokhoz történő allokálására sem szükséges „külön számvitel” alkalmazni. Így az Európai Unióban rezidens vagy állandó telephellyel rendelkező egyes csoporttagok adóeredménye összevonható a konszolidált adóalap megállapításához, majd, egy képlet segítségével előre megállapított felosztási eljárással, újra felosztható. A nem az Unióban rezidens társaságok tulajdonát képező, Európai Unióban rezidens vagy állandó telephellyel rendelkező vállalatok is jogosultak lennének a KKTA alkalmazására, feltéve, hogy megfelelnek a csoportképzésre vonatkozó jogosultsági kritériumoknak, továbbá, hogy ugyanazon csoport minden tagja a közös szabályok alkalmazását választja („mindenki vagy senki”).

4) **Kötelező közös konszolidált társaságiadó-alap** (kötelező KKTA): az előző előírások kötelezően alkalmazandó bevezetését irányozza elő.

A következő ábra a közös konszolidált társasági adóalapot alkalmazó és nem alkalmazó országok adóztatási folyamatát veti össze. Vállalati szemszögből megfogalmazható kritika, hogy a rendszer az adóadminisztrációs folyamatot nem egyszerűsíti, hanem éppen még drágábban teljesíthetővé teszi, amit jól szemléltet a szabályozási rendszer működését bemutató alábbi ábra bonyolultsága is.

19.ábra: A harmonizált társasági adóalap meghatározásának folyamata

Forrás: Cline R., Neubig T., Phillips A., Sanger C., Walsh A., 2011

A Bizottság 2011 tavaszán a Választható közös konszolidált társasági- adólapra vonatkozó szabályok bevezetésére tett javaslatot. Kilenc tagállam, köztük hazánk is ugyanakkor nem értett egyet annak bevezetésével. Elsődlegesen indokként a szuverenitásuk feladását jelölték meg és figyelmen kívül hagyták a harmonizáció egyéb tényezőit, nyerhető előnyöket és egyéb hátrányokat. Ez jelzi, hogy a tagállamok jelenleg még nem felkészültek egy ilyen mélységű harmonizációra.

Nézzük részleteiben a szabályozási javaslat sajátosságait, amelyet részletesen a közös konszolidált társasági adóalapról kiadott Tanácsi Irányelvől ismerhetünk meg legjobban (COM2011) 121/3:

- A KKTA lehetővé teszi a vállalatok vagy vállalatcsoportok részére, hogy konszolidálják az EU tagállamaiban elért eredményüket, elismerve a határon átnyúló tevékenységüket. Egységes adóbevallás alapján kerülne megállapításra az adóalap, amelynek megfelelő része után minden olyan tagállamot megilletné az adóztatás joga, amelyben a vállalat tevékenységet folytat. Az egyes tagállamok részaránya három egyforma súlyú tényezőt (eszközök, munkaerő, árbevétel) tartalmazó képlet alapján kerülne meghatározásra. A folyamat egésze a vállalat elsődleges tagállamának adóhatóságain keresztül (azaz egyablakos rendszerben) zajlana.
- A KKTA választható lenne. Azok a vállalatok, amelyek úgy ítélik meg, hogy előnyükre lenne a harmonizált rendszer, választhatják azt, míg a többi vállalat jelenlegi helyzetéhez hasonlóan az alkalmazandó tagállami rendszerben működne tovább. A mögöttes szándék értékelendő, hogy a határaikon túlra terjeszkedni nem szándékozó vállalkozásokat szükségtelenül ne állítsák egy új rendszerre, ugyanakkor a nemzeti adórendszerek párhuzamos életben tartásával adóversenyre és állandó adótervezésre adnának lehetőséget immár 28 eltérő rendszer összehasonlításával. A választhatóság mellett szóló másik Bizottsági érv, hogy a kötelező jellegű rendszer nem felelne meg a szubszidiaritás elvének, mivel „az uniós szintű tevékenységek mellett uniós intézkedéseket alkalmaznának tisztán csak egy-egy tagállamot érintő tevékenységre is”. (Memo 11/171 Brüsszel) A rendszert választó vállalat legalább öt évig kötelezi el magát a KKTA mellett.
- A konszolidációt rendkívül fontosnak tartja a Bizottság, mivel csak így érhető el az EU-ban működő valamennyi leányvállalt eredményének összevonhatósága és a csoport szintű, adóalapot képező nettó eredmény meghatározása. Ez igazodik az egységes piac fogalmához. Továbbá ezáltal a határon átnyúló ügyletek értékesítési árának meghatározására alkalmazott transzferárzás rendszerére sem lesz szükség, ami több felmérés szerint is nagy költségeket jelentenek a vállalkozások számára. A rendszer ugyanakkor csak a 75%-nál nagyobb tulajdonosi hányaddal rendelkező leányok esetében lenne alkalmazható. Nem foglalkozik az ennél kevesebb, de 51%-ot meghaladó leányvállalatokkal, a harmadik országokkal. A Tanácsi irányelv nem tér ki, hogy mi lesz a sorsa a jelenleg érvényes kettős adóztatási egyezményeknek. Ami a veszteség-nyereség konszolidációt illeti, csupán e miatt nem lenne szükséges a CCTB bevezetésére, hiszen jelenleg is van rá lehetőség limitált körben.

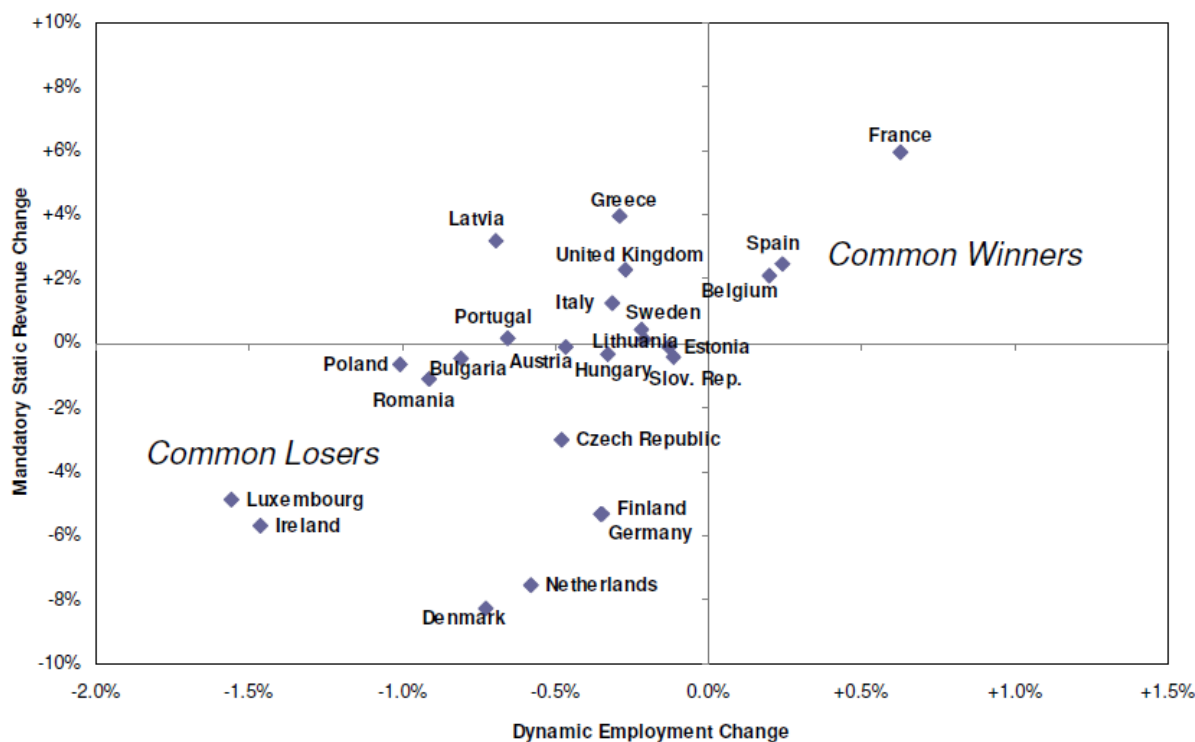
- Az adóalap meghatározásához egységes értékcsökkenési szabályokat (az általános kulcs 25%-os leírás 4 éven keresztül, épületekre 40 éves leírás, míg az egyéb 15 évnél hosszabb élettartalmú eszközöket önálló meghatározást) ír elő.
- Lehetővé teszi, hogy az adóalanyok időbeli korlátozás nélkül határolhassák el veszteségeiket a következő időszakra, ugyanakkor a veszteségek visszamenőleges, a megelőző időszakra vonatkozó elhatárolása nem megengedett.
- Az adóköteles jövedelem csökkenthető a működés költségeivel és bizonyos egyéb tételekkel, amelyek az üzleti tevékenységgel összefüggő kiadások. Ilyenek az értékesítés teljes költsége, valamint a jövedelemtermelés biztosításához és fenntartásához fűzhető kiadások, valamint a K+F költségek. Ugyanakkor a KPMG tanulmánya alapján kevésbé megengedő a költségek levonhatóságában, mint jó néhány jelenlegi nemzeti rendszer. (KPMG, 2011)
- A nem levonható kiadásokról egy listát tartalmaz a rendelet, melyben kiemelendő, hogy a reprezentációs költségek 50%-a csupán a nem levonható.
- Az adóalap felosztása a csoporttagok között egy rögzített képlet alapján számítódik. Az A csoporttag arányos részének meghatározást az alábbi képlet fejezi ki, melyben azonos súlyozással szerepel az értékesítés árbevétele, a munkaerő, és az eszközök:

$$'A' \text{ arányosrésze} = \left(\frac{1}{3} \frac{\text{Árbev.}^A}{\text{Árbev.}^{\text{Csop.}}} + \frac{1}{3} \left(\frac{1}{2} \frac{\text{Bérktg.}^A}{\text{Bérktg.}^{\text{Csop.}}} + \frac{1}{2} \frac{\text{Munkavá.}^A}{\text{Munkavá.}^{\text{Csop.}}} \right) + \frac{1}{3} \frac{\text{Eszköz}^A}{\text{Eszköz}^{\text{Csop.}}} \right) * \text{konsz. adóalap}$$

A rendszer bevezetését vizsgáló tanulmányok rávilágítottak, hogy még jó néhány ponton kihívások előtt áll a közös konszolidált társasági adóalap bevezetése.

1. komplexitást és bizonytalanságot hordoz az új rendszer bevezetése hasonlóan, mint az ÁFA harmonizáció esetén tapasztaltuk.
2. a KKTA –t bevezető tagállamok elvesztik szuverenitásukat. Az adókulcs meghatározásán túl a tagállamok önálló hatáskörén kívül kerül a fiskális politika társasági adóztatáshoz kapcsolódó része.
3. a jelenleg elérhető Tanácsi iránymutatás a KKTA szabályozásról, amelyek 10 év munka után született meg, sok mozzanatra kiterjed, de a 136 cikkelyből álló direktíva a részleteket mégsem írja le megfelelően, ami számos kérdést vetett fel az adóalap meghatározás során.
4. a rendszer az adóbevételek oldaláról kockázatot hordoz, mivel számos tagállam, köztük hazánk is a rendszer bevezetésével várhatóan adóbevételről esne el, illetve a foglalkoztatás csökkenéséhez vezetne.

Az Ernst and Young által végzett kutatások szerint, melynek eredményét az alábbi mátrix szemléltet, egy kötelezően alkalmazandó KKTA rendszernek egyértelműen meghatározható nyertesei és vesztesei lennének. Franciaország, Spanyolország és Belgium mind az adóbevételek és a foglalkoztatás szempontjából jól járna a rendszer bevezetése esetén, viszont a többi tagállam esetében negatív munkaerő piaci hatást és néhány kivétellel adóbevétel kiesést eredményezne.

20.ábra: Az adóbevételek és a foglalkoztatás változása egy kötelezően bevezetett KKTA rendszer esetén.

Forrás: Ernst&Young, 2011

Ha az adóbevételek változására gyakorolt hatást a választható vagy kötelező KKTA bevezetése között nézzük, akkor már valamivel kedvezőbb képet kapunk, ugyanakkor még így is a tagállamok többsége veszteséges, vagy zéró összegű játékot zárna. A helyzetet az 9. mellékletben szereplő ábra szemlélteti.

A 9. melléklet 1. táblázata a társasági adóbevételek, a GDP, a foglalkoztatás és a működő tőke beáramlás százalékos változását mutatja a kötelezően bevezetett illetve önkéntesen alkalmazható KKTA mellett. Rámutat, hogy a tagállamok többségében akár önkéntesen vagy kötelezően vezeti be a javasolt rendszert csökkenne a külföldi működő tőke beáramlása, a kötelező rendszer esetében hét országban több mint 4%-kal.

Magyarország számára se ajánlott a rendszert ebben a formában bevezetni. Ugyan egy önkéntesen bevezetett rendszer mellett az adatok azt mutatják, hogy az adóbevételek még

biztosíthatók, de ennek kötelező működése már adóbevételeink 0,4%-os apadásához vezetne. Jóléti növekedést prezentáló bruttó hazai össztermék bármelyik módon is működne a rendszer, zuhanna közel 0,5%-kal. Továbbá a foglalkoztatásunkra is rendkívül negatívan hatna 0,2 – 1,5% visszaesést eredményezve. Külföldi működő tőkevonzó képességünk szintén gyengülne, 0,9 – 1,1%-os kiesést indukálva. Ezek a számok egyértelműen indokolják, hogy ebben a formában hazánknak nem szabad a rendszer bevezetését támogatni.

A vállalkozások szempontjából a rendszer hátránya, hogy bevezetése esetén közel 24.000 vállalati csoport a jelenlegihez képest magasabb adóterheléssel szembesülne. A növekedés főként a mezőgazdaság, bányászat, pénzügyi szolgáltatások, ingatlanügyletek és szállítmányozás ágakat sújtaná, míg a feldolgozóiparban kissé csökkenne. (Ernst and Young 2011) Ugyanakkor a harmonizált adóalap versenyképességi szempontból megszüntetné a multinacionális vállalkozások kedvezőbb adóalapokért folytatott harcát és egyenlő feltételeket teremtene Unió szinten. Mivel a harmonizált adóalap meghatározást csupán a multik képesek alkalmazni, bevezetése a tagállamok kis- és nagyvállalatainak működése között torzításokat eredményezhet. A nemzetközi tevékenységgel nem rendelkező kisvállalkozások továbbra is a nemzeti jogszabályok szerint fizetnének adót, hacsak nem kapnának választási lehetőséget a közös adóalap szabályainak alkalmazására.

A KKTA rendszer adóbevételekre, foglalkoztatásra és tőkevonzásra gyakorolt negatív hatását felismerve, számos tagállam egyet nem értését fejezte ki a rendszer bevezetése ellen. A negatív változások fő okaként a mozaikszó második „K” betűje, vagyis a konszolidáció tehető felelőssé. Az Uniós szintű konszolidáció megvalósításához az adóalap megosztása szükséges. Az ehhez alkalmazott formula, amelyet fentebb bemutatam, az armth's length elv³² által támasztott követelményeknek nem tud megfelelni. Ezt Erik Röder 2012-ben megjelent tanulmányában részletesen bizonyítja és helyette a konszolidáció nélküli, azaz KTA javított változatának bevezetésére tesz javaslatot. Ennek bevezetésével számos kitűzött cél elérhető úgy, mint a megfelelési költségek csökkenése, a kettős adóztatás mérséklése.

Szintén a konszolidáció ellen érvel Bettendorf, Devereux, Horst, Loretz és Moij közösen megjelentetett 2010-es tanulmánya. Bizonyításuk szerint ez a rendszer a nagyobb multinacionális vállalati szektorral rendelkező néhány országban (pl. Németország,

³² Az OECD értelmezésében a „független felek közt összehasonlítható körülmények és összehasonlítható ügylet esetében létrejövő piaci ár, amelyhez a kapcsolt vállalkozások közötti ügyletek esetében alkalmazott árat igazítani kell.

Franciaország) jóléti növekedéshez vezet, míg a többi Uniós tagállam nem részesedik ennek előnyeiből.

A különböző hatástanulmányok eredményei alapján meggyőződésem, hogy a közös konszolidált társasági adóalap bevezetése a legtöbb tagállam számára inkább kedvezőtlen, mint pozitív hatással zárna. Ezért akár választható vagy kötelező formában sem látom esélyét a közel jövőbeni bevezetésének. Már több tanulmány is javaslatot tett egy konszolidáció nélküli változatban megvalósítandó közös társasági adóalap bevezetésére. Ezek Unió szintű átgondolása megfontolandó.

A Bizottság tanulmányában még további két lehetőséget vizsgál a társasági adóharmonizáció megoldására. Az *Európai Társasági Adó* (European Union Company Tax) hasonlóan felépített rendszer, mint a Közös Konszolidált Társasági Adóalap azzal a kivétellel, hogy itt a rendszer adminisztrálása az Unió szintjén központilag történne, ide folynának be az adónemből származó bevételek. Ennek megvalósítására csak egy jóval távolibb időpontban, mint egy második lépcső lát lehetőséget.

A negyedik alternatíva a Bizottsági jelentésben a *Kötelező Harmonizált Társasági Adóalap* (Compulsory Harmonised Corporation Tax Base). Ebben a rendszerben valamennyi vállalkozás – legyen az belföldi vagy nemzetközi – az összes tagállamban ugyanazon egy rendszer szerint határozza meg adóalapját. Ezzel a belföldi és a nemzetközi vállalatok közötti játéktér kiegyenlítődik és szükségtelessé válik, hogy a nemzeti adóadminisztráció során kettő vagy akár több rendszerrel foglalkozzunk. Ugyanakkor mivel a rendszer a kis és belföldi vállalkozásokra ugyanúgy kötelezően vonatkozna, mint azok nagy és nemzetközi társaira, ez a fajta rendszer a nemzeti adóhatóságok autonómiájának nagyobb fokú feladását követeli meg.

Mindkét (HST és KKTA) Bizottság részére részletesen kidolgozott és vizsgált adószámítási eljárás használata a célként kitűzött adminisztrációs tehercsökkentést csak korlátozottan teljesíti, hiszen a vállalkozások egyszerre két különböző rendszernek megfelelően végeznek adószámítást és folyamatos összemérést.

Az eddigi rendszerek a versenyképesség szempontjából nem tudtak helyt állni és az egységes piac által követelt egyenlő játék-feltételeket biztosítani. Az adóterhelésekben továbbra is megmutatkozó különbözőségek hatására a tőke nem azon országokba

áramlik, amelyek hatékonyabban képesek alkalmazni, hanem amelyek alacsonyabb tényleges adóterhelést jelentenek. Ezért csupán az adóalap harmonizáció nem elégséges megoldás a versenypiac megteremtésére, hanem ahhoz a ráták összehangolása is szükséges.

Számos napjainkban megjelent kutatás az adóversenyt „egészséges” tevékenységként mutatja be, amely lefelé nyomja a túlzó költségvetési költségeket és előmozdítja a hatékonyságot a közszférában. Sajnos a vizsgálataim alapján kétségesnek látom ennek megvalósulását. Az adóverseny kikényszeríti ugyan a közkiadások bizonyos fokú mérséklését, de a fő hatása, hogy az adóterhelést áttolja más termelési tényezőkre, mint például a kevésbé mobil munkára.

Továbbá találkozunk olyan állásponttal is, amely a társasági adóversenyt azért nem tekinti problémának, mert a társasági adóbevételek GDP arányos részesedése az elmúlt évtizedekben e mellett is meglehetősen stabil képet mutatott. Ez az érvelés ugyanakkor figyelmen kívül hagy két változást. Egyrészt a GDP-ből való nyereségrész az 1980-as és 90-es években számos európai országban növekedett. Ennek hatására a társasági adóbevételek is növekedtek. Másrészt a vállalkozói szektor profitja egyre nagyobb szeletet hasít ki a teljes hozzáadott érték termeléséből, mióta számos korábban dominánsan állami tulajdonban lévő iparág (pl. mezőgazdaság) a magánosítás után hanyatlásnak indult. Ennek hatására szintén növekedett a társasági adóbevételek GDP arányos részesedése. Az a tény, hogy ez a ráta megközelítőleg konstans maradt, azt sugallja, hogy a vállalkozói tőkét terhelő átlagos effektív adóterhelésnek az idő folyamán csökkennie kellett. A statisztikák alapján kimutatható, hogy a társasági adóbevételek aránya a vállalkozói szektor nyereségéhez képest Európában már a 80-as évek kezdetén csökkenni kezdett. Ha tehát nem szeretnénk, hogy az adóverseny hatására szisztematikusan az adóterhelés átterelődjön a társasági tőkéről más területekre, akkor mindenképpen meg kell szüntetni Európában a társasági adóversenyt.

Erre több megoldási út kínálkozik, mint például:

- a harmonizált társasági adóalap javaslat kombinálása egy minimum rátával (ezzel a lehetőséggel már részletesen nem foglalkozom, mivel az adóalapra vonatkozó sajátosságokat kifejtettem)
- számvitelre épített teljes harmonizáció közös társasági adókulccsal
- az általam javasolt nemzetgazdasági ágak teljesítőképességével arányos egységes adóterhelési rendszer

7.4 A teljes harmonizáció lehetősége

A legkézenfekvőbb útja a teljes harmonizáció megvalósításának a nemzeti számviteli rendszerek összehangolása lenne. Ugyanakkor ismerve az irányelvek kialakulásának lassú menetét és azoknak érvényességi körét, az ennél nagyobb fokú összehangolás bizonyára még hosszú ideig és heves viták kíséretében fog bekövetkezni.

Számvitelre épített teljes harmonizáció előnye

- egységes számbavételi eljárás átláthatóvá teszi a tagállamokon belüli és a határokon átnyúló tranzakciók könyvelését
- vállalati méretkategóriától függetlenül egyformán méri az eredményeket és összehasonlíthatóvá teszi a különböző helyszíneken képződő nyereséget
- a minden vállalat által egyformán ismert és alkalmazott elvek csökkentik az adminisztrációs költségeket

Hátránya:

- a transzferárazás problémáját nem tudja kiküszöbölni, a vállalati árképzésre nincs hatással, így az irányelvre ezután is szükség lesz

Ahhoz, hogy a számvitelre épített adóharmonizáció működjön a következő területek közelítését kell mielőbb megoldani:

- az *értékcsökkenésre, a készletek értékelésére vonatkozó* szabályok összehangolása,
- a *céltartalék képzésére* érvényes szabályok közelítése,
- levonhatóvá tenni a *nyugdíjalapba történő befizetéseket*, függetlenül attól, hogy esetleg a munkáltató külföldi vagy belföldi nyugdíjbiztosító javára teljesíti a befizetést,
- az *alultőkésítésre* vonatkozó előírások harmonizálása,
- az adójogi szempontból elismerhető *üzleti költségek* egységes meghatározása,
- a *helyi vállalkozási (iparüzési)* adóalap kiszámításának közelítése a társasági adóalap meghatározásához. (Herich, 2005)

Az előrejutás legnagyobb akadálya a közös politikai szintű megegyezés hiánya. Az irányelveknek, feltételeknek kölcsönös vagy önkéntes elfogadása, alkalmazása még nem elégséges megoldás.

Továbbá a tagországok számára nem kötelezően alkalmazandó rendszerek változatlanul lehetőséget adnak az adóversenyre a tagországok egyéni társasági adórendszerein belül.

7.5 A saját modell: a gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer

A célkitűzésem az **egyenlőségi elvet** preferálja, vagyis a törekvésem az, hogy minden vállalat – akár külföldön, akár belföldön szerzett jövedelmét tekintve – azonosan adózzon, ugyanakkora együttes adóterhet viseljen. Egy ilyen módszer semlegesíti azokat a hatásokat, amelyekhez az egyes országok a befektetések csábítása érdekében (pl. adókedvezmény, alacsony adókulcs stb.) folyamodnak.

Másik oldalról, ha valaki külföldön vállalkozik, akkor az ottani versenyfeltételek között kell helytállnia. Egyenlő versenyfeltételekkel csak akkor rendelkezik, ha ugyanolyan gazdasági, társadalmi, politikai, munkajogi stb. feltételekkel dolgozhat, mint a versenytársai külföldön és belföldön egyaránt. Ez azt feltételezi, hogy a társasági adójogi feltételek közelítsenek egymáshoz vagy azonosak legyenek, különben a vállalkozó versenyképessége sérül.

Részletesebben olyan társasági adórendszerre van szükség, amely:

- valamennyi tagországra **kötelezően érvényes**. Véleményem szerint az opcionálisan működő rendszer nem tudja a semlegesség elvét betölteni, mert abban a tagállamok továbbra is élnének az adóverseny lehetőségével. Ez a tény pedig a vállalkozások adóoptimalizálásának nyit terepet, egyben növelve a csökkenteni szándékozott adminisztrációs és megfelelési költségeket.
- **valamennyi vállalkozásra érvényes** mérettől és gazdasági tevékenységének helyszínétől függetlenül, továbbá lehetővé teszi, hogy a belső piacon (EU) ugyanolyan vagy legalább hasonló feltételekkel lehessen a tevékenységet végezni, mint a nemzeti piacokon.
- megfelel a **teljesítőképesség elvének**, amelynek jellemzője, hogy minden adókötelezett azonos adóterhet visel, a jövedelem származási helyétől függetlenül.
- legyen **könnyen számítható**. A jelenleg ajánlott közös társasági adóalap meghatározás bonyolult számítási képleteket tartalmaz, ami a tervezéskor és adófizetéskor nehézséget okoz és növeli az adminisztrációs terheket. Ez egyben az egyik legfontosabb **célom**, hiszen a közösségi társasági adóharmonizáció egyik fontos mozgatórugója a **vállalatok számára átlátható, adminisztrációs terheket csökkentő rendszer bevezetése**.
- a **versenyt támogatja**, de azt nem torzítja és segíti a feltételeket összemérni.

- figyelmen kívül hagyja a még nem egységes számviteli számbavételt és nem képez újabb számbavételi előírásokat, így nem növeli a vállalkozások megfelelési költségeit.
- olyan adóalapra vonatkozzon, amelynek meghatározása jelenleg is egységesen történik. Így a sokat vártott számviteli harmonizáció nélkül is képes biztosítani az adóalap egységes számításának módját.
- nem vezet a tagállamok jelentős mértékű bevétel kieséséhez.
- nem csökkenti a vállalkozások adóterheit, hanem az előnyt a szabályok betartásával járó megfelelési költségek csökkenése eredményezi.
- nem ad lehetőséget adókikerülésre, új adócsalási módszerek kiépülésére.

7.5.1 A modell működése

Ahhoz, hogy az adóalap meghatározása egységesen és a fent támasztott követelményeknek megfelelően történjen véleményem szerint a jelenlegi módszerektől merőben új elgondolás szükséges. Olyan módszert kell találni, amely vállalati jövedelemtermelő képességet mér, de a problémát jelentő különböző számviteli előírásokat és adóalap meghatározási eltéréseket eliminálja. Az ötletet elsődlegesen a hazai gyakorlatban a kisvállalkozói körben sikert aratott Egyszerűsített Vállalkozói Adó (EVA) működési elve adta. Az adónem egyszerű és áttekinthető adminisztrációja a vállalkozók számára is kalkulálhatóvá tette az adóterheket. A másik meghatározó ötlet a néhány országban – köztük hazánkban is – alkalmazott elvárt adó intézménye volt.

Olyan mutatót kerestem, amellyel a vállalkozások által ágazatonként létrehozott nettó működési eredményt tudom mérni.

A modell alapfeltevése, hogy a társasági adó alapjának a nettó működési eredményt tekinti. Erre a nettó működési eredményre lehet illeszteni közösségi szinten egységes társasági adókulcsot. A problémát egy részről az jelenti, hogy az eredmény levezetése során sok lépésben, elég komplex eljárással és ráadásul tagországokként eltérő metodikával jutunk el a bruttó kibocsátástól a nettó működési eredményig. A bruttó kibocsátás viszont egy viszonylag könnyen mérhető eredménykategória. A modell úgy jut el adott vállalkozás – feltételezett – nettó működési eredményéhez (a társasági adó alapjához), hogy egy elvárt nyereséghányaddal (β) korigálja a vállalat által realizált árbevételt. Az elvárt nyereséghányad pedig nem más, mint a nemzetközi statisztikákból nyert nettó működési eredmény és a bruttó kibocsátás hányadosa.

Képletekben kifejezve:

$$\beta = \frac{NOS^{EU}}{GO^{EU}}$$

ahol

β = elvárt nyereséghányad (%)

GO^{EU} = Közösségi kumulált bruttó kibocsátás

NOS^{EU} = Közösségi kumulált nettó működési eredmény (Net operating surplus)

A vállalatok nyers teljesítményét nemzetgazdaságonként ágazatokra bontottan a **bruttó kibocsátás** (GO) méri.³³ Ez a mutatót a megtermelt javak összegzése, számítása a vállalati gazdálkodási adatok összegzésén alapul. Vállalati szintű kategóriára fordítva kvázi az árbevételt helyettesítheti. Ennél pontosabb mutató lenne az ágazatonként gyűjtött árbevétel³⁴ (turnover) mutató, ami már a saját felhasználástól tisztított, ugyanakkor ennek elérhetősége a statisztikai adatbázisok közleményeiben sajnos nagyon hiányos.

Ugyancsak az ágazatonként és nemzetgazdaságonként mérhető **nettó működési eredmény** (NOS)³⁵ a vállalkozások által termelt adózás előtti eredmény szintnek felel meg.

Mivel ágazatonként eltérő a vállalkozások által felhasznált termelési tényezők nagysága és ebből eredően a nyereség hányada, ezért egy „egységesen korrekt” társasági adókulcsot csak akkor tudunk az adószámítás során alkalmazni, ha az adóalap meghatározása folyamán figyelembe vesszük a gazdasági ágak közötti differenciákat. Technikailag ez úgy történik, hogy az elvárt nyereséghányadot valamennyi nemzetgazdasági ágra megképezzük.

$$\beta_i = \frac{NOS_i^{EU}}{GO_i^{EU}} \quad i = 1 \dots n$$

ahol

β_i = az i . ágazatra vonatkozó elvárt nyereséghányad (%)

(összesen n db ágazatot definiálunk)

³³ **Bruttó kibocsátás / Gross output:** a gazdasági egységek által más, az adott termelő és szolgáltató gazdasági egységen kívüli egységek számára előállított, valamint a saját végső felhasználásra kerülő termékek és szolgáltatások összessége. A kibocsátást a nemzeti számlák alapján értékelik. Az **alapár** az az ár, amelyet a termelő ténylegesen realizál, korrigálva a termékadók és -támogatások egyenlegével. (www.ksh.hu)

³⁴ **Árbevétel:** az összes értékesített termék, anyag, áru és teljesített szolgáltatás - árkiegészítéssel és felárral növelt, regisztrációs, jövedéki és energiaadókat tartalmazó, engedményekkel csökkentett, általános forgalmi adót nem tartalmazó - értéke, a vásárolt és változatlan formában eladott áruk beszerzési értékével és a közvetített szolgáltatások értékével együtt. (www.ksh.hu)

³⁵ **Nettó működési eredmény / Net operating surplus:** a vállalkozások működési tevékenységéből származó többlet a munka tényező költségeivel és a lekötött tőke felhasználással csökkentetten. Más szavakkal az a tőke, amely a vállalkozások számára a hitel visszafizetésre, adófizetésre és beruházásra rendelkezésre áll. Számolása a bruttó kibocsátásból indul ki, azt csökkenti a folyó termelő felhasználással, így jutunk a bruttó hozzáadott értékhez. Ezt tovább csökkentve a munkavállalók kompenzálásával kapjuk a bruttó működési eredményt. Utolsó lépésként a lekötött tőke felhasználással megtisztítva (consumption of fixed assets CFC) érkezzük a nettó működési eredményhez. (www.eurostat.ec)

GO_i^{EU} = az i . ágazatra vonatkozó Közösségi kumulált bruttó kibocsátás

NOS_i^{EU} = az i . ágazatra vonatkozó Közösségi kumulált nettó működési eredmény

Az ágazati szintű mutatószám segít abban, hogy nemzetgazdaságtól függetlenül tudjuk a vállalkozások eredményét vizsgálni. Feltételezésem arra irányult, hogy az azonos ágazatban tevékenykedő vállalkozások hasonló költségviszonyok mellett gazdálkodnak és hasonló nyereséghányadot érnek el. Ettől eltérő helyzet csak rövid távon állhat fenn, hiszen a verseny kirekeszti a kevésbé hatékonyan gazdálkodó vállalkozásokat a piacról.

Tovább haladva a fent vázolt módszer alapján meg tudjuk határozni egy kiszemelt vállalkozás nettó működési eredményét (a társasági adóalapot):

$$NOS_i^E = TR^E \cdot \beta_i = TR^E \cdot \frac{NOS_i^{EU}}{GO_i^{EU}}$$

ahol

NOS_i^E = az i . ágazatban tevékenykedő vállalat nettó működési eredménye

TR^E = a vállalat által realizált árbevétel

Az adott vállalkozás társasági adóterhelésének kiszámításához nem kell mást tennünk, mint az adóalapot megszoroznunk a Közösségi társasági adókulccsal (u^{EU}), így az alábbi eredményre jutunk:

$$TAO_i^E = NOS_i^E \cdot u^{EU} = TR^E \cdot \beta_i \cdot u^{EU}$$

ahol

TAO_i^E = az i . ágazatban tevékenykedő vállalat nettó működési eredménye

u^{EU} = Közösségi társasági adókulcs

Az eddigi levezetésekből kiindulva érdemes egy úgynevezett kombinált kulcsot bevezetni, az ágazati adóterhelés kulcsát (γ_i). Ez úgy számolódik, hogy az ágazatra vonatkozó elvárt nyereséghányadot megszorozzuk a Közösségi társasági adókulccsal.

$$\gamma_i = \beta_i \cdot u^{EU}$$

Ez a ráta alkalmazandó valamennyi, az adott ágazatban tevékenykedő vállalatra. Ennek ismeretében egy lépésben meghatározható az adóterhelés:

$$TAO_i^E = TR^E \cdot \gamma_i$$

A társasági adórátá mértékét központilag, egységesen, lehetőség szerint a leghosszabb távra fixen érvényes kell meghatározni. Ennek során figyelembe kell venni, hogy a módszer

alkalmazásával a központi költségvetés bevétele ne maradjon el a korábbiakhoz képest, illetve a vállalkozásokat ne sújtsa magasabb adóterhelés.

Az így meghatározott ráta az egységes módon számba vett vállalkozói árbevételt terheli.

Ezzel a megoldással ténylegesen minden vállalkozást az átlagra jellemző mértékben terhel az adókulcs, így a tőke termelési tényező ágazat és nemzetgazdaságtól független módon megközelítően azonos szinten viseli a terhet.

7.5.2 A gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer vizsgálata

A vizsgálat lefolytatásához az Eurostat adatbázisából gyűjthető adatsorokat alkalmaztam. A módszertani leírása szerint a Hivatal a tagállamok statisztikai adatszolgáltatásai alapján negyedévente összesíti a nemzeti számlák adatait. Ehhez a nemzetgazdasági elszámolások rendszere, amely az ország gazdasági tevékenységét bemutató makrogazdasági statisztikai számlarendszer biztosít keretet az adatgyűjtéshez. Ebben szigorú és egységes szabályok szerint a termékek és szolgáltatások előállításának és felhasználásának, valamint a megtermelt jövedelem adatai között összhangot teremtve rendszerezi az adatokat. Módszertanában az „European System of Accounts” (ESA’95) előírásait, valamint az ez utóbbit módosító rendeletekben foglaltakat követi.

Mélyebbre ásva a Központi Statisztikai Hivatal módszertani közleményeiben megtaláljuk, hogy a GDP termelés oldalának kiszámításhoz a nem pénzügyi vállalatok szektor esetében főként a társasági adóbevallások és az éves teljesítménystatisztika tartalmaznak olyan tételeket, amelyek forrásadatokként szolgálnak a nemzeti számla aggregátumok összeállításához. Ezek az adatok általában közvetlenül a vállalati számvitelből származnak, amelyeket a megfelelő korrekciók elvégzésével használnak fel a kibocsátás számításához.³⁶

Nemzetgazdasági ágak besorolása szempontjából az Eurostat és a hazai Központi Statisztikai Hivatal oldalain is találunk részletes módszertani útmutatókat (1893/2006/EK Rendelet)³⁷ Az adatsorok rendelkezésre állását vizsgálva a 21 nemzetgazdasági ág szerinti

³⁶ A korrekciókhoz szükséges információk a társasági adó-, személyi jövedelemadó-, illetve a kötelezettség és támogatás bevallásokból, a teljesítménystatisztikai kérdőívből, továbbá az S13 szektor (termékdadók és támogatások) és az S12 szektor (biztosítási díjak) számláin szereplő exogén adatokból származnak. A vállalatok többsége esetében a termelési számlák összeállítása az általános számítási menet szerint történik: az ellenőrzött, javított és pótoltt alapadatokat adatbázisba töltik be, majd minden vállalat típusra egy-egy számítástechnikai algoritmus segítségével kiszámítják a szükséges indikátorokat az úgynevezett sémák alapján. (Módszertani dokumentáció: http://www.ksh.hu/apps/meta.objektum?p_lang=HU&p_menu_id=110&p_almenu_id=194&p_ot_id=100&p_obj_id=QPT&p_session_id=31615475)

³⁷ Az Európai Parlament és a Tanács Rendelete a gazdasági tevékenységek statisztikai osztályozása **NACE Rev. 2.** rendszerének létrehozásáról és a 3037/90/EGK tanácsi rendelet, valamint egyes meghatározott statisztikai területekre vonatkozó EK-rendeletek módosításáról. A számbavétel módját és gyakoriságát leíró rendelet a

bontást tartottam kellően részletesnek, amihez még több mint a tagállamok felében teljes részletezettséggel a gazdasági tevékenységekről adatokat szűrhetünk. Ennél mélyebb ágazatokra, alágazatokra illetve szakágazatokra bontottan is találhatunk adatokat, viszont megfigyeltem, hogy minél részletesebben gyűjtöm ki az adatokat, annál hiányosabb a kapott adatsor, így a vizsgálatok lefolytatására kevésbé alkalmas.

Az így fellelhető statisztikai adatsorok alapján kigyűjtöttem a vállalkozások nettó működési eredmény illetve a bruttó kibocsátás adatsorait nemzetgazdaságonként nemzetgazdasági ágakra bontottan. Az Eurostat adatsorai csupán 14 országra vonatkozóan tartalmazzak szinte teljes körűen a NACE R2 egységes besorolást alkalmazva 21 nemzetgazdasági ágra vonatkozó adatot.

Ezt az adatsort egyetlen ággal, a Területen kívüli szervezeteket tartalmazó besorolással tisztítottam meg, mivel itt a bruttó kibocsátás, és a nettó működési eredmény sem tartalmaz adatokat.

Az adatbázis adatgyűjtése mind a 27 tagállamra kiterjed, ugyanakkor a hiányos adatszolgáltatások miatt az adatsorokat tisztítani szükséges a számításához. Ennek során a vizsgált országok köréből a hiányzó vagy csak összesítetten közölt bruttó kibocsátási adatok miatt Bulgária, Írország, Franciaország, Portugália, Svédország és az Egyesült Királyság került ki. A nettó működési eredmény számok nem megfelelő elérhetősége miatt Spanyolország, Németország, Belgium, Luxemburg, Málta, Ciprus és Portugália került ki a vizsgált országok köréből. A nagyfokú tisztítás ellenére úgy vélem, hogy az adatok alkalmasak arra, hogy a modell működését és hatását bemutassák, valamint a 14 vizsgált ország viszonylatában öt év (2006-2010) tényeit vizsgálva következtetéseket vonjunk le.

A továbbiakban természetesen lehetőség nyílik a vizsgálat finomítására a mélyebb bontású adatok segítségével.

Ezek után az összvállalati nettó működési eredmény értékeit megfeleltettem az unió vállalkozásai által termelt adózás előtti eredménynek, míg a bruttó kibocsátást az árbevétel kategóriának. E két mutató hányadosát közösségi szinten ágazonként meghatározva megkaptam az adókulcs korrekciós tényezőt. Ez a korrekciós tényező és az egységesen hosszú távon fixen érvényes társasági adókulcs szorzataként kiszámoltam az ágazatra érvényes társasági adóterhelés mértékét.

A vizsgált öt év viszonylatára az első körben a társasági adórata mértékét 10%-ban állapítottam meg. A rátát öt évre változatlan formában célszerű fenntartani, hogy az adóterhelés a vállalkozások számára tervezhető legyen. A kulcs meghatározása során azt a

szempontot tartottam szem előtt, hogy az adónemből származó költségvetési bevétel az új adó-meghatározási mód ellenére sem változhat, leginkább nem csökkenhet jelentősen. Ezzel a kulccsal biztosítható, hogy az öt év összességében a vizsgált országok csoportjának viszonylatában az összesített adóbevétel változatlan legyen.

Ehhez évenként vizsgáltam meg, hogy az országonként kigyűjtött költségvetési társasági adóbevételekhez képest megközelítőleg milyen rátát szükséges alkalmazni a rendszerben, hogy évenként a vizsgált 14 ország adóbevételének összességében a változás hatására ne legyen kevesebb, mint a beszédett. A kapott társasági adókulcsok alakulását az alábbi táblázat szemlélteti, a számolás részletes összefoglaló táblázata pedig a 10. melléklet 2. táblázatában tekinthető meg.

6. táblázat: A szükséges társasági adórata alakulása

Év	Szükséges adórata
2010	8,45
2009	8,72
2008	10,73
2007	11,10
2006	10,66
Átlag	9,93

Forrás: saját számítás

A szükséges adórata alakulása leköveti a már korábban megfigyelt társasági adóverseny trendeket. A társasági adóbevételek 2007-ben még növekedtek, míg az ezt követő években szinte folyamatosan csökkentek a 2006-os bázis évhez képest. Ennek háttérében vélhetően a már bemutatott adórata lefaragások állnak.

A 10%-os ráta mellett a vizsgált 14 ország közül négy jár vesztesen az öt év összesített adóbevételek tekintetében, míg a többi tagállam többlettel zárna. A legnagyobb vesztes nominálisan Dánia (-6.116 m€), majd Csehország (-5.018 m€) és harmadikként Hollandia (-4.975 m€) lenne. A legnagyobb pozitív szaldóval záró nyertesek ezzel szemben Lengyelország (8.514 m€), Ausztria (6.605 m€) és hazánk (2.504 m€).

Ha a relatív változásokat vizsgáljuk, ami a tagállamok tényleges adóbevételének kiesését jobban mutatja, akkor a sorrend némiképp változni fog. A vesztesek közötti vezető szerepet Csehország veszi át a 17,86%-os bevétel csökkenéssel, majd őt követi Dánia a 16,28%-os zsugorodással. A harmadik és a negyedik hely között változás áll be. A nominálisan negyedik vesztes Finnország bevételei 11,56%-ot esnének, míg Hollandia csupán 5,77%-ot veszítene.

A nyertesek között a relatív változást nézve Magyarország kerül az élre 23,27%-kal növelve bevételeit, majd fej-fej mellett haladva Lengyelország 21,77%-kal és Ausztria 21,12%-kal követi.

Ennek háttérében húzódó okok megfejtéséhez a nemzetgazdasági ágak szerinti adóbevétel vizsgálatát végeztem el, melynek eredményeit lentebb fejtem ki.

Nyilvánvaló ugyanakkor, hogy valamennyi tagállamra egyenként biztosítani tudjuk a nyertes pozíciót, ahhoz ennél jóval magasabb, 14% körüli társasági adókulccsal kell a vizsgálatot lefolytatni, ami jelentősen megnövelné a vállalatok adóterhelését, ugyanakkor az adónemből származó bevétel a Közösség legtöbb tagállamában megemelkedne.

Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az eddig tárgyalt társasági adóharmonizációs lehetőségekhez képest ebben a rendszerben a tagállamok többsége jól járna, míg csupán 4 ország veszítene átmenetileg.

A 10 %-os öt éven át fixált társasági adórátával számolt nemzetgazdasági ágak szerinti korrigált társasági adókulcs alakulását a következő táblázat szemlélteti. A legnagyobb rátákat az ingatlanügyletek, bányászat és szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, míg a legalacsonyabbakat a közigazgatás, vízellátás, oktatás, vagyis az állami szférához kapcsolódó ágakban kapunk. Az öt év átlagában a maximális adókulcs 4,35%, míg a legalacsonyabb 0,03%. Átlagosan a 1,43%-os adóterhelést kapunk, ami látva az ágak szerint mutatkozó szórást félrevezető adata. Ezek az adóráták tükrözik, hogy melyek azok az ágak, ahol a jövedelemképződés az átlaghoz képest alacsonyabb vagy magasabb termelő felhasználás, munkaerő és állóeszköz lekötés, vagyis költséghányad mellett jönnek létre. Az átlaghoz képest tizenkét ágban magasabb az adóterhelés, míg nyolc ágban alacsonyabb. A korrigált adóráták évenkénti változását vizsgálva ugyanazt a trendet figyelhetjük meg, mint a társasági adóbevételek esetében. A 2006-os kiindulási évhez képest a 13 nemzetgazdasági ágban csökkentek a ráták, míg hétben emelkedtek. Kiugró az adminisztratív szolgáltatások 10,24%-os és a feldolgozóipar 8,41%-os korrigált adórata csökkenése, illetve a vízellátás, szennyvízgyűjtés 28,69%-os növekedése. Az adatokban mindkét esetben az ugrásszerű változás a 2009-es évről a 2010-es évre figyelhető meg.

7. táblázat: A korrigált társasági adókulcsok alakulása az egyes nemzetgazdasági ágakban

Nemzetgazdasági ág	2010	2009	2008	2007	2006	Átlag	Rangsor
A mezőgazdaság, erdőgazdálk	2,30%	2,28%	2,40%	2,60%	2,62%	2,44%	4
B bányászat, kőfejtés	3,99%	3,59%	4,50%	4,06%	4,26%	4,08%	2
C feldolgozóipar	0,51%	0,45%	0,55%	0,65%	0,63%	0,56%	17
D villamosenergia-, gáz-, gőze	1,19%	1,26%	1,29%	1,08%	0,99%	1,16%	13
E vízellátás; szennyvíz gyűjtés	0,49%	0,36%	0,37%	0,33%	0,34%	0,38%	19
F építőipar	1,49%	1,55%	1,54%	1,57%	1,60%	1,55%	12
G kereskedelem, gépjárműjavít	2,19%	2,16%	2,25%	2,30%	2,35%	2,25%	6
H szállítás, raktározás	0,74%	0,64%	0,80%	0,93%	0,85%	0,79%	16
I szálláshely-szolgáltatás, ver	2,37%	2,28%	2,27%	2,38%	2,36%	2,33%	5
J információ, kommunikáció	1,60%	1,61%	1,65%	1,71%	1,69%	1,65%	11
K pénzügyi, biztosítási tevéken	2,17%	1,97%	1,98%	1,95%	1,84%	1,98%	8
L ingatlanügyletek	4,14%	4,22%	4,47%	4,44%	4,46%	4,35%	1
M szakmai, tudományos, műsz	2,45%	2,55%	2,48%	2,49%	2,57%	2,51%	3
N adminisztratív és szolgáltatá	0,73%	0,80%	0,83%	0,85%	0,86%	0,82%	15
O közigazgatás, védelem; köte	0,03%	0,02%	0,03%	0,03%	0,02%	0,03%	20
P oktatás	0,46%	0,45%	0,39%	0,43%	0,47%	0,44%	18
R humán-egészségügyi, szoci	1,05%	1,09%	1,11%	1,12%	1,09%	1,09%	14
S művészet, szórakoztatás, sz	1,91%	1,92%	1,75%	1,81%	1,79%	1,83%	9
T egyéb szolgáltatás	2,11%	2,13%	2,16%	2,15%	2,27%	2,16%	7
U háztartás munkaadói tevéke	1,79%	1,73%	1,87%	1,87%	1,89%	1,83%	10
teljes	1,40%	1,39%	1,43%	1,47%	1,47%	1,43%	

Forrás: saját számítás

Ahhoz, hogy a ráta alakulása mögött zajló folyamatokat megértsük az egy lépéssel korábban számolt elvárt nyereséghányadot szükséges alaposabb görcső alá venni, majd annak összetevő elemeit elemezni.

Nyilvánvaló, hogy a nyereséghányad adatsorai a korrigált társasági adókulcsok adatsoraival összhangban futnak, rangsoruk változatlan. Hasonlóan a legmagasabb korrekciós tényezőket az ingatlanügyletek, bányászat és szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, míg a legalacsonyabbakat a közigazgatás, vízellátás, oktatás ágakban olvashatjuk le a 10. melléklet 3. táblázatának soraiból.

Tovább haladva a tényezők hatásvizsgálatában elsőként a nemzetgazdasági ágak bruttó kibocsátásának alakulását elemeztem. A mutató alakulása a nyereséghányaddal ellentétben, teljesen más rangsort ad. A sorrend élére a feldolgozóipar, építőipar és a kereskedelem kerül, amely ágak együttesen a bruttó kibocsátás 48%-át adják. A sor végén a háztartás munkaadói tevékenysége, a bányászat és művészet, szórakoztatás ágak állnak együttesen mindössze 2,23%-kal hozzájárulva a kibocsátáshoz.

Ha az idősor szerint vizsgáljuk az adatokat, akkor a bruttó kibocsátás alakulása általában stabilnak mondható, 1%-nál nagyobb változást csupán csak egy nemzetgazdasági ágban, a feldolgozóiparban figyelhetünk meg, ahol 1,75%-kal növekedett a kibocsátásból való részesedés 2006-ról 2010-re. Ez a változás ugyanakkor figyelmet érdemel, ismervé, hogy a feldolgozóipar a bruttó kibocsátás létrehozásának a legnagyobb részét adja. A 10. melléklet 5. táblázata alapján millió euróban szemlélteti a változásokat. 2006-hoz képest valamennyi ágban emelkedett a kibocsátás, összesen 9%-os, mintegy 618.905 millió euró növekedés

figyelhető meg, ugyanakkor a növekedés nem trendje nem egyenes. Az öt év viszonylatában a maximális kibocsátás 2008-ban volt, ahol közel egy milliárddal haladta meg a 2006-os évet, majd a következő évre szinte a 2006-os szintig süllyedt, majd innen indult ismét növekedésnek 2010-re. A gazdasági válság hatásaként ez néhány kormány közeli ág (humán-egészségügyi szolgáltatás, oktatás, közigazgatás) kivételével valamennyi tevékenység kibocsátásánál megfigyelhető.

8. táblázat: A nemzetgazdasági ágak bruttó kibocsátásának alakulása 2006 és 2010 között

Nemzetgazdasági ág	2010	2009	2008	2007	2006	Átlag	Rangsor
A mezőgazdaság, erdőgazd.	2,25%	2,21%	2,25%	2,28%	2,25%	2,25%	15
B bányászat, kőfejtés	0,82%	0,78%	0,92%	0,81%	0,86%	0,83%	19
C feldolgozóipar	28,83%	27,19%	30,47%	31,02%	30,58%	29,62%	1
D villamosenergia-, gáz-, gőz-	3,27%	3,26%	3,19%	2,83%	2,91%	3,09%	11
E vízellátás; szennyvíz gyűjt.	1,09%	1,07%	0,99%	0,95%	0,96%	1,01%	17
F építőipar	7,41%	7,95%	7,95%	7,90%	7,76%	7,79%	3
G kereskedelem, gépjárműja	10,54%	10,60%	10,61%	10,63%	10,65%	10,60%	2
H szállítás, raktározás	6,17%	6,12%	6,29%	6,29%	6,24%	6,22%	4
I szálláshely-szolgáltatás, v	2,70%	2,82%	2,66%	2,69%	2,73%	2,72%	12
J információ, kommunikáció	4,08%	4,21%	3,97%	4,07%	4,16%	4,10%	10
K pénzügyi, biztosítási tevék	4,40%	4,45%	4,09%	4,12%	4,12%	4,24%	9
L ingatlanügyletek	6,26%	6,39%	5,79%	5,81%	5,94%	6,04%	5
M szakmai, tudományos, mű	4,90%	5,12%	4,81%	4,76%	4,76%	4,87%	6
N adminisztratív és szolgálta	2,65%	2,73%	2,63%	2,61%	2,56%	2,64%	14
O közigazgatás, védelem; kö	4,74%	4,98%	4,40%	4,34%	4,45%	4,58%	7
P oktatás	2,81%	2,89%	2,57%	2,60%	2,65%	2,71%	13
R humán-egészségügyi, szoci	4,61%	4,67%	4,10%	3,98%	4,09%	4,29%	8
S művészet, szórakoztatás, sz	1,05%	1,07%	0,98%	0,95%	0,94%	1,00%	18
T egyéb szolgáltatás	1,12%	1,15%	1,06%	1,07%	1,11%	1,10%	16
U háztartás munkaadói tevék	0,31%	0,32%	0,29%	0,28%	0,28%	0,30%	20

Forrás: saját számítás

A másik összetevő elemet, a nettó működési eredmény alakulását vizsgálva látjuk, hogy a rangsor ismét megváltozik, a bruttó kibocsátás első három helyezettje szerepel a legjobb ötben, de az első helyre az ingatlanügyletek kerülnek, amely ág az ötödik volt csupán az előző rangsorban. Ezek az eltérések jelzik, hogy a korrekciós tényező meghatározása helyesen tükrözi a nemzetgazdasági ágak között mutatkozó költséghányad eltéréseket, és ezáltal az adóterhelés megközelítőleg azonos mértékben terheli a vállalkozásokat függetlenül attól, hogy hol tevékenykednek.

9. táblázat: A nemzetgazdasági ágak nettó működési eredményének alakulása 2006-2010 között

Nemzetgazdasági ág	2010	2009	2008	2007	2006	Átlag	Rangsor nettó eredm.	Rangsor br. kibocs.	Rangsor nyer.hányad
A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás	3,70%	3,62%	3,78%	4,04%	4,01%	3,83%	9	15	4
B bányászat, kőfejtés	2,34%	2,00%	2,89%	2,23%	2,48%	2,39%	13	19	2
C feldolgozóipar	10,54%	8,74%	11,70%	13,81%	13,03%	11,56%	3	1	17
D villamosenergia-, gáz-, hőerőipar	2,78%	2,96%	2,89%	2,08%	1,95%	2,53%	12	11	13
E vízellátás; szennyvíz gyűjtés, tisztítás, szennyvízelvezetés	0,38%	0,28%	0,26%	0,21%	0,22%	0,27%	19	17	19
F építőipar	7,87%	8,87%	8,55%	8,43%	8,45%	8,43%	5	3	12
G kereskedelem, gépjárműjavítás	16,51%	16,40%	16,75%	16,62%	16,99%	16,65%	2	2	6
H szállítás, raktározás	3,25%	2,80%	3,50%	3,97%	3,62%	3,43%	10	4	16
I szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	4,57%	4,61%	4,23%	4,36%	4,37%	4,43%	8	12	5
J információ, kommunikáció	4,68%	4,87%	4,60%	4,72%	4,77%	4,73%	7	10	11
K pénzügyi, biztosítási tevékenység	6,85%	6,29%	5,67%	5,45%	5,15%	5,88%	6	9	8
L ingatlanügyletek	18,54%	19,37%	18,14%	17,53%	18,00%	18,31%	1	5	1
M szakmai, tudományos, művészeti tevékenység	8,59%	9,36%	8,36%	8,05%	8,30%	8,53%	4	6	3
N adminisztratív és szolgáltató tevékenység	1,39%	1,56%	1,53%	1,51%	1,50%	1,50%	15	14	15
O közigazgatás, védelem	0,10%	0,07%	0,10%	0,10%	0,07%	0,08%	20	7	20
P oktatás	0,93%	0,93%	0,70%	0,77%	0,84%	0,83%	17	13	18
R humán-egészségügyi, szociális és kulturális szolgáltatás	3,45%	3,66%	3,19%	3,02%	3,04%	3,27%	11	8	14
S művészet, szórakoztatás, szabadidő	1,43%	1,47%	1,20%	1,17%	1,14%	1,28%	16	18	9
T egyéb szolgáltatás	1,69%	1,75%	1,60%	1,57%	1,71%	1,67%	14	16	7
U háztartás munkaadói tevékenység	0,40%	0,40%	0,37%	0,36%	0,36%	0,38%	18	20	10

Forrás: saját számítás

Az adófizetés alapja az árbevétel. Ez az első és egyetlen olyan jövedelmet mérő kategória, amelynek számbavétele egységes valamennyi tagállamban. A modellben vizsgálat során a következetességet szem előtt tartva az összvállalati árbevételt a bruttó kibocsátással helyettesítem. Ez a kategória sajnos, ahogy már korábban említettem pontosan nem feleltethető meg egymásnak. Ugyan országokénti bontásban még elérhetőek a vállalkozások árbevételére vonatkozó adatok, de annak nemzetgazdasági ágakra bontott gyűjteménye rendkívül hiányos. E miatt, illetve hogy vizsgálni tudjam a nemzetgazdasági ágak és az országokénti adóterhelést döntöttem a mellett, hogy az adó alapjaként is a bruttó kibocsátást használom.

A tervezett adóbevételek nemzetgazdasági ágak és országokénti alakulását évek szerinti bontásban a 10. melléklet táblasorai tartalmazzák. Ha ehhez még egy rangsor oszlopot illesztünk, akkor nyomon követhetjük az egyes szektorok adóterhelésének változását. A legnagyobb befizető ág, összhangban a nyereséghányad sorrendjével az ingatlanügyletek. A vizsgált öt év mindegyikében megtartotta helyezését. Ebből arra következtethetünk, hogy ebben az ágban a konstans magas kibocsátás (sorrendben az ötödik) kiemelkedő nettó működési nyereséggel párosul (sorrendben az első), vagyis alacsonyak a működési költségek.

További vizsgálati lehetőséget jelent annak elemzése, hogy a tényleges társasági adóbevételek nemzetgazdasági ágak szerinti befolyása és a modell alapján számított

bevételek összevetése. Ebből választ kaphatunk, hogy jelenleg mely szektorok a teherviselő képességükhöz képest járulnak kevésbé hozzá a költségvetéshez.

Szintén stabil képet mutat a tervezett adóbevételek rangsorában második helyén álló kereskedelem és gépjárműjavítás. Ugyan a nyereséghányad alapján gyengébb, hatodik helyezést ért el, de az egyaránt magas bruttó kibocsátás és a nettó működési eredményből való részesedése miatt (mindkét esetben a második helyen áll) megtartotta itt is mind az öt évben helyezését.

A harmadik legtöbb adóbevételt teljesítő pozícióért az elődeihez képest jellemzően feleannyi bevételt teljesítő feldolgozóipar a befutó ötből négy évben. 2009-ben a szektorban megmutatkozó 33,8%-os visszaesés miatt ugyanakkor az ötödik helyre csúszott hátra, ahonnan 2010-re egy 27,5%-os növekedéssel ismét visszakerült korábbi pozíciójába. A negatív trend kezdetének csíráit már 2008-ban is fel tudjuk fedezni, ahol 13%-kal zuhant a szektor teljesítőképessége, a két év viszonylatában a legtöbbet visszaeső ág, ugyanakkor a többekhez képesti nagy előnye miatt még tudta őrizni kedvező helyét.

A sorrendben következő 17 ág, amely csoport az adóbevétel másik 54%-át adja, jelentősebb változást nem mutat.

Amennyiben az ágazatok évenkénti teljesítményének alakulását vizsgáljuk, akkor azt tapasztaljuk, hogy 2009-ben három szektor kivételével mindenhol visszaesés történt, legjelentősebben a bányászat, közigazgatás és a feldolgozóipar zuhant 35-38%-kal, aminek hatása összességében az adóbevételek 11,4%-os csökkenésében tükröződik vissza.

Ha a táblázatainkat transzponáljuk és az elsődleges rendezési szempontként az országokat vesszük, akkor vizsgálni tudjuk a nyertesek és vesztesek mögött rejlő változásokat. Érdekes megfigyelni, hogy a két legnagyobb társasági adóbevétellel rendelkező ország, Olaszország és Hollandia, míg 2006 és 2008 között szinte a legnagyobb vesztesei az új rendszernek, addig 2009 és 2010-ben a legnagyobb nyerteseivé váltak. Ennek hátterében a tényleges adóbevételek a vállalkozások teljesítőképességéhez képesti elmaradása áll. Ugyan a 2006 és 2007-es évekhez képest a húzó ágakból származó bevételek 2009-re, főként a feldolgozóiparban az említett két országban jelentősen visszaesett (Olaszországban a 2007-es csúcs szinthez képest 2009-re 44,67%-kal zuhant a feldolgozóipar adóteljesítése, Hollandiában ennél valamivel szerényebb, 39,8%-os csökkenést figyelhetünk meg, a kereskedelemben 10,89%, illetve 10,33%, ingatlanügyletek apadást tapasztalunk), addig az ingatlanügyletekből származó bevételeknél növekedést vagy csak csekély negatív változást tapasztalunk (5%, illetve -1,38%). A maradék 17 ágban összességében szintén nem

tapasztalunk jelentős visszaesést, 2009-re a 2007-es kiemelkedően teljesítő évhez képest Olaszországban 4,32% csökkenést, míg Hollandiában 1,97% növekedés mérhető. Tehát az adóbevételek csökkenése főként a feldolgozóipar erőteljes visszaesésére vezethető vissza.

Mindemellett az összes bevételkiesés a modell számításai alapján csupán mintegy 10% (Olaszországban 10,72%-kal, illetve Hollandiában 9,49%-kal esett). Ezzel szemben a ténylegesen befolyt adóbevételek jóval nagyobb mértékben 20,27%-kal, illetve 39,1%-kal mérséklődtek, vagyis a nemzetgazdasági ágak a jelenlegi rendszerben recesszió idején összességében kevesebb adót fizetnek be, mint amit teljesítőképességük megengedne, növekedéskor pedig többet. *Az okok mélyebb megértéséhez és feltárásához további vizsgálat folytatása javasolt e területen.*

Az öt év adóbevételeit együttesen nézve az új rendszer nyertesei Lengyelország, Ausztria és Magyarország mindvégig többlettel zárt a tényleges bevételekhez képest. Ezzel szemben a legnagyobb vesztes Dánia és Csehország mindvégig kevesebb sarcot tudna beszedni, mint a hagyományos formában.

7.5.3 A módszer előnyei és hátrányai

A módszer legnagyobb **előnye**, hogy rendkívül gyorsan kalkulálható. Továbbá segít az adott iparágban tevékenykedő vállalkozások eredményét összemérni, támogatja a hatékonyság növelést, átláthatóságot biztosít.

Joggal vehető fel, hogy a modell megélénkíti az iparágak közötti versenyt. Ugyanakkor ez ténylegesen az egyes termelési tényezők harcát jelenti, amely hatékonyságra ösztönzi a vállalkozásokat egyaránt az ágazaton belül és között.

Az időközönként, például három-ötévente kiigazított korrekciós tényező biztosítja a változások lekövetését és, hogy az egyes nemzetgazdasági ágak között nagy eltolódások ne alakulhassanak ki.

A kalkulált ágra jellemző kulcs valamennyi vállalkozásra egyformán érvényes mérettől, formától és nyereségtől függetlenül. A jelenlegi 27 rendszerhez képest nyilván induláskor egyes vállalkozások adóterhelése emelkedni fog, amivel az igazságos adóterhelés alakul ki.

Ez az elvárt adóként működő rendszer képes csak biztosítani az adóztatás versenysemleges hatását, kvázi hasonlóan épül be, mint az általános forgalmi adó az adótervezésbe. Így a vállalkozások telephely döntéseinél az ország melletti választás indoka ténylegesen az adott helyszínen biztosított környezeti feltételek, termelési tényezők minőségét fogja mutatni és nem befolyásolja a társasági jövedelemadó terhelés.

A kis- és középvállalkozások számára, ahogy ismert a korábban bemutatott felmérésekből, jellemzően nem az adóteher megfizetése okoz nehézséget, hanem annak követéséhez kapcsolódó adminisztrációs terhek. A javasolt rendszerrel a kkv-k is bátrabban nyithatnak a határon túlra, hiszen tevékenységüket az egész Unió területén ugyanaz az adókulcs terheli ugyanazon szabályok mellett.

Nehéz kibújni a rendszer alól. Valamennyi vállalkozás könnyen kalkulálható módon tud eleget tenni adófizetési kötelezettségének. Ennek megfelelően az adóellenőrzés is egyszerűsödne, könnyebb megállapítani az adóhiányokat. Ez ösztönzően hatna a szürke- és a fekete gazdaság kifehérítésére.

Minden vállalkozás a tevékenység végzésének megfelelő országban adózik a közösségi szinten azonos feltételek mellett. Az azonos feltételek lehetővé teszik, hogy a határon átnyúló vállalkozási tevékenységet folytató vállalkozások egyablakos ügyintézés keretében tegyen bevallásokat és befizetéseket. A társasági adó beszedése akár helyi vagy központi szinten is megoldható, az egységes rendszer mellett elképzelhető a tagállamok közötti elszámolás is (pl. egy több telephelyen működő vállalkozás esetében, ahol az anyavállalat székhelyén fizeti be valamennyi leányvállalat után lerovandó adóterhet is, de ennek részletei kidolgozandók).

Az adhatósági feladatkörök ellátásában továbbra is a nemzeti adóhivatalok játsszák a fő szerepet, ugyanakkor az adóhivatalok közötti közösségi szintű együttműködés az egységes jogszabályi háttér miatt sokkal egyszerűbben működtethető.

A rendszer **gyengesége**, hogy az anya- és leányvállalata közötti nyereség-veszteség összeszámítással nem képes és akar megküzdeni. Ez egyben azt is jelenti, hogy a transzferárazás kérdéskört nem tudja feloldani, ugyanakkor véleményem szerint a rendszer által biztosított automatikus ágazati kiegyensúlyozás révén, hosszú távon hozzájárul, hogy a vállalkozások a piaci árakat alkalmazzák az ügyleteik elszámolása során és nem érdekeltek a jelenlegihez hasonló elszámoló árak bevetésére adóterheléseinek tervezésekor.

Másrészt mivel az adó alapját a társaság nettó árbevétele képezi, a modell működése szempontjából irreleváns, hogy veszteségesen vagy nyereségesen zárt az anya- és leányvállalatai önállóan illetve együttesen. A csoport tagjai a működési helyének megfelelő országban önállóan teljesíti adófizetési kötelezettségét.

A tagállami adóbevételeket a rendszer elvárt adókénti működése biztosítja. E mellett az adóverseny színtere áthelyeződik az egyéb tökevonzási tényezők (piaci környezet, infrastruktúra, munkaerő biztosítás, politikai stabilitás, stb.) tartományára. Ily módon a

közösség tagállamai elveszítik szuverenitásukat ezen adónemből származó költségvetési bevételeik befolyásolására. Ugyanakkor indirekt módon, a kedvező környezeti feltételek megteremtésével ösztönözhetik a tőkevonást és így adóbevételeik növekedést érhetik el. Veszélyként megemlíthető, hogy ez az út más vállalkozást terhelő adónemek harcán zajló versenyt fogja élénkíteni, például a munkabéreket sújtó munkavállalói hozzájárulások terén.

A vállalkozások veszteséges éveik során is fizetnek adót az elért árbevételük függvényében. Ugyanakkor ez természetesen nyereséges éveik során levonásra kerülne a fizetendő adóból. Az induló vállalkozások számára ez bizonyára nehézséget fog jelenteni. Részükre, illetve a határon átnyúló tevékenység ösztönzésére európai szintű támogatási rendszer kiépítését tartom szükségesnek, ami egységes feltételekkel mindenki számára elérhető.

A javaslat elfogadásának feltétele, csakúgy, mint a többi esetben a tagállami egyetértés. E szempontból a rendszer gyengeségét jelenti, hogy a tagállamok szuverenitásának feladását követeli meg a közvetlen adók terén. Ismerve a tagállamok jelenlegi álláspontjait, köztük hazánkét is, kétségesnek tartom, hogy bármilyen racionálisan indokolt és az Európai Unió versenyképességét és növekedését ösztönző rendszer, így akár a most bemutatott modell, rövid távon elfogadásra kerüljön. Ugyanakkor fontosnak tartom a figyelmet felhívni, hogy az Európai Közösség tőkevonó képességét és a vállalkozások versenyképességét az Uniós szinten harmonizált társasági jövedelemadó számítás növeli. Minél egyszerűbb formában sikerül ezt kialakítani, annál nagyobb mértékben csökkenti a jelenleg több milliárd eurós összegre becsült adóadminisztrációs és megfelelési költségeket.

Az alábbi táblázatban a három rendszert hasonlítom össze az adónemre jellemző legfontosabb szempontok alapján.

10. táblázat: A társasági adóharmonizációra vonatkozó javaslatok összehasonlítása

Szemponatok	Székhely szerint	Közös TAO alap	Új modell
Adófizetés meghatározása	Adóalap meghatározás a székhely államának szabályai szerint, és az ott érvényes adókulcs alapján	Közösségi szinten egységes szabályok szerint megállapított konszolidált adóalap meghatározás, megosztása felosztási képlet segítségével	Adóalap a vállalat működési országában elért árbevétel, adókulcs Unió szinten egységes melyet az ágra jellemző korrekciós tényező finomít
Könyvvizetés	A székhely államának nemzeti számviteli és adószabályai szerint	A nemzeti számviteli és az Uniós adó szabályok szerint is szükséges, de nem szükséges más tagállam számviteli szabályai szerint vezetni	Csak a számviteli szabályok szerint
Adminisztráció	Költségek csökkentésére	Adminisztráció csekély	A könnyen kalkulálható

	alkalmas, csak a székhely országának szabályait kell ismernie	mértékben csökken főként a konszolidáció miatt (TPD kiesik) és az egyablakos rendszer miatt. A bonyolult adóalap számítás és megosztási képlet az admin. terhek nem csökkennek.	adókötelezettség meghatározás jelentős mértékben csökkenti az admin. költségeket. Az egyablakos rendszer könnyen kialakítható.
Veszteség-nyereség összeszámítás	Lehetőség van a székhely államában	Lehetőség van az anyavállalatnál	Nincs lehetőség és az adófizetés szempontjából nincs jelentősége
Transzferárak alkalmazása	Szükséges	Nincs szükség rá, amennyiben konszolidáció van	Eleinte szükséges, később a rendszer automatizmusa révén elhagyható
Választható vs kötelező	Választható	Választható	Kötelező
Egyenlő feltételek	Csak a KKV-k részére	Valamennyi vállalat részére azonos feltételekkel	Valamennyi vállalat részére azonos feltételekkel
Harmonizáció foka	Nincs törekvés a harmonizációra	Az adóalap harmonizációját az első lépésnek tekinti, adókulcsok meghatározása nemzeti szinten marad	Teljes harmonizációt feltételez
Egységes belső piac	Nem tud a célkitűzés megvalósulni	Nem tud a célkitűzés megvalósulni, az adóverseny az adókulcsokban továbbra is megmarad, illetve a rendszer választhatósága miatt	A célkitűzés meg tud valósulni, az adóverseny helyett a termelési tényezők és a működési környezet minőségének versenyére helyeződik át a hangsúly
Korlátozó tényezők	Csak KKV-k-ra vonatkozik, ezért megkülönböztet	Valamennyi vállalatra vonatkozik, de bonyolultsága miatt a KKV-k nehezen képesek alkalmazni	Könnyen alkalmazhatja valamennyi vállalkozás méretkategóriától függetlenül. A veszteséges vállalkozást is terheli árbevételének függvényében az adófizetés
Versenyképességre hatás	Csak korlátozottan képes támogatni, az adóterhelés továbbra is a befektetési döntések mérlegelési tényezője marad a vállalkozások többsége számára	Az adóverseny az Unió és nemzeti adószabályok közötti választás között zajlik, így csak korlátozottan képes támogatni	A társasági adó hatásának semlegesítésére törekszik az ágazati átlagos nyereséghányad alapján számolt korrekciós tényező segítségével
Ellenőrzés	Székhely országa	Unió szinten és a nemzeti adóhatóságok együttműködésével	Nemzeti adóhatóság elsődlegesen, Unió szintű együttműködés mellett
Adóbevétel biztosítása	Tagállami hatáskörben marad a szabályalkotás, így biztosított	A szabályalkotás részlegesen átkerül Unió szintre, a nemzeti adóbevétel az adókulcsok változtatásával befolyásolható	Kikerül a tagállami hatáskörből, indirekt módon befolyásolható csak

Forrás: saját összeállítás

Kiemelendő, hogy mindkét társasági adó harmonizációs kezdeményezés legfőbb céljaként kitűzött adminisztrációs és megfelelési költségek csökkentése terén kevésbé tudnak sikeresen megfelelni, mint az általam javasolt modell.

Összehasonlítva a versenyképességre gyakorolt hatásokat adja a másik támogató érvet az általam felállított modell mellett. A versenyképességet leginkább egy olyan rendszer tudja segíteni, ami összehasonlításban a vállalkozások működését semlegesen érinti, azaz egyformán terheli. Az ágakra jellemző nyereséghányad alapján számolt korrigált társasági adókulcs erre törekszik. Ez véleményem szerint a bemutatott modell legnagyobb előnye a többihez képest.

További lehetőségként említhető, hogy a rendszer a helyi adó terhelés meghatározásához is bevezethető, így a vállalkozások ténylegesen mentesülnének a számviteli és adó szemléletű könyvvizetés párhuzamos adminisztrációs terhei alól.

8 ÚJ ÉS ÚJSZERŰ EREDMÉNYEK

A **kutatómunkám egyik fontos eredménye**, hogy átfogó szakirodalmi összegzést nyújt a társasági jövedelemadóztatással foglalkozó magyar, angol és német nyelvű irodalomból, beemelve a legújabb – főként idegen nyelvű – kutatások eredményeit.

További fontos eredménye, hogy a tényleges társasági adóterhelés mérésére kialakított módszertanokat átfogóan vizsgálja és a legjobbnak ítélt módszer segítségével az európai és a hazai adóterhelést egyedülállóan tanulmányozza és fogalmaz meg következtetéseket.

Kiemelendő új eredménye a dolgozatnak az utolsó fejezetben megalkotott társasági adóztatási modell, mely új szemléletű megközelítést ad a vállalkozások adóztatásához.

A szakirodalom tanulmányozása, a lefolytatott vizsgálatok alapján a következő téziseket fogalmazom meg:

T1: A GDP arányában számolt teljes adóterhelés az ezredfordulót követően minden tagállamban mérséklődött, átlagosan közel 40%-os szintig. A közteherviselési rendszer struktúrája átalakult, a tőkevonzó képesség, versenyképesség megtartása érdekében a jövedelmet terhelő adók (elsődlegesen a társasági adóráták) mérséklődtek, míg a kiesett adóbevételek pótlásáért a fogyasztásra épülő adók emelkedtek, illetve új, a környezetkárosító tevékenységet sújtó adónemek jelentek meg. Mindemellett a tagállami és/vagy közösségi szolgáltatások fenntartásához növekvő ráfordításokra lenne szükség. Ezt csak növekvő jövedelemcentralizációval lehetne elérni, amely a nemzetközi versenyképességet veszélyezteti. Ezt az ellentétet az adózás oldaláról egyedül a **hatékonyság növelésével** feloldható. Erre megoldás a jelenlegi bonyolult és gyakran változó jogszabályi rendszer helyett egy **átlátható, stabil, könnyen számítható szabályrendszer bevezetése**. További lehetőség a tagállamok „**legjobb gyakorlatainak**” tanulmányozása, melyek közül **kiemelendő Észtország, Litvánia és Írország társasági adóztatása**. Az Észtországban és Litvániában különböző módon, de egyaránt alkalmazott nyereség-visszaforgatást támogató szabályok egyedülállóak. Az észt reform alapötlete, hogy **a társasági jövedelem adóztatását áttolják a profit disztribúció idejére**, így a keletkezett nyereség adórátája zero, mindaddig, míg az osztalékként kifizetésére nem kerül. A lett rendszer már nem ennyire bőkezű, itt csupán egy **fiktív kamatösszeggel csökkenthető a visszaforgatni szándékozott nyereség után fizetendő társasági adóalap**, amit a Központi Bank irányadó

kamata alapján kalkulálnak. Ez az összeg kvázi egy piacon felvett hitel után fizetendő kamatterhet helyettesít.

Ezek az újszerű megoldások ösztönző hatással bírnak a vállalkozás és a gazdaság számára, növelik a versenyképességet. Segítenek abban, hogy a vállalkozás eladósodottsága tovább ne növekedjen, inkább javuljon a tőkeereje, ami **növeli a társaság túlélési esélyeit a válság időszakában**. Egy tőkeerős és nyereségesen működő vállalkozás expanziójához már könnyebb és olcsóbb pénzügyi forrást találni.

Írország társasági adórendszerének **veszteség-beszámítási rendszerét** megfontolásra érdemesnek tartom. Egyedülként itt találkozunk olyan lehetőséggel, hogy az üzleti veszteség visszafelé, vagyis az egyel korábbi időszak nyereségével szemben beszámítható, amennyiben a vállalkozás tovább működik. Ez a módszer segít, hogy a **vállalkozások az élekciklusból eredő ingadozásokat kiegyenlíthessék**, így a veszteséges időszakok idején is lehetősége nyílik a társaságoknak a korábbi évek befizetett adóiból tartalékhoz jutni.

T2: A társasági adó gazdasági torzításait felmérő vizsgálatok eredményei egyöntetűen azt igazolják, hogy a **2010-ben bevezetett alacsonyabb társasági adórátája növeli hazánk esélyét a régiós tőkevonzási versenyben** és arra ösztönözheti a vállalkozásokat, hogy Magyarországon ne csupán kimutassák, hanem be is fektessék a képződött nyereségeiket.

Mivel a tőkekínálat hosszú távon közel tökéletesen rugalmas, viszonylag kismértékű adóemelés is relatíve nagy negatív hatást gyakorol a tőkeállomány szintjére. Egy 1%-os társasági adóemelés hatására közel 1%-os mértékben csökkennek a munkabérek, 0,75%-kal a beruházások, 3,96%-kal romlik az adott telephely választásának valószínűsége, 2,9%-kal mérséklődik a külföldi működő tőke elhelyezése az adott országba. Továbbá az átlagos adóterhelés európai 27-es ranglistáján a társasági adócsökkentést megelőzően a 19,5%-os rátával, valamivel az átlag (21,5%) alatt, a 12-ik helyet foglaltuk el. A versenytársakként megjelenő környező országokhoz képest ugyanakkor 2-4%-kal magasabban adóztak a hazánkban működő vállalkozások.

Mindemellett az **adminisztratív terhek csökkenése nélkül a rendszer továbbra is több terhet jelent a vállalkozásoknak, mint maguk a ráták**.

T3: A tényleges társasági adóterhelés mérésére számos módszert találunk a szakirodalomban: makro múltra tekintő, mikro múltra tekintő, mikro előre tekintő módszerek. Az adóterhelést legjobban leíró és összevetésre legalkalmasabb módszer a mikro előre tekintő módszer **EMTR (effektív határadó ráta)** és **EATR (effektív átlagos**

adórátá) komplex mutatói. Az EMTR mutató a **tőke költségét** fejezi ki, ami a vállalkozások befektetési döntéseinél használt fontos mérőszám. A különböző helyszíneken megvalósítani tervezett befektetések összehasonlításakor (hasonló körülményeket feltételezve) a modell alapján, azon a helyszínen, ahol az EMTR vagyis a tőke költsége magasabb, ott várhatóan kevesebb lesz a befektetés. Az adóztatás tehát a tőke költségén gyakorol legnagyobb hatást egy befektetésre.

Ugyanakkor a mutatók számítása bonyolult és számos feltételezéssel bír, ami korlátozza alkalmazhatóságukat.

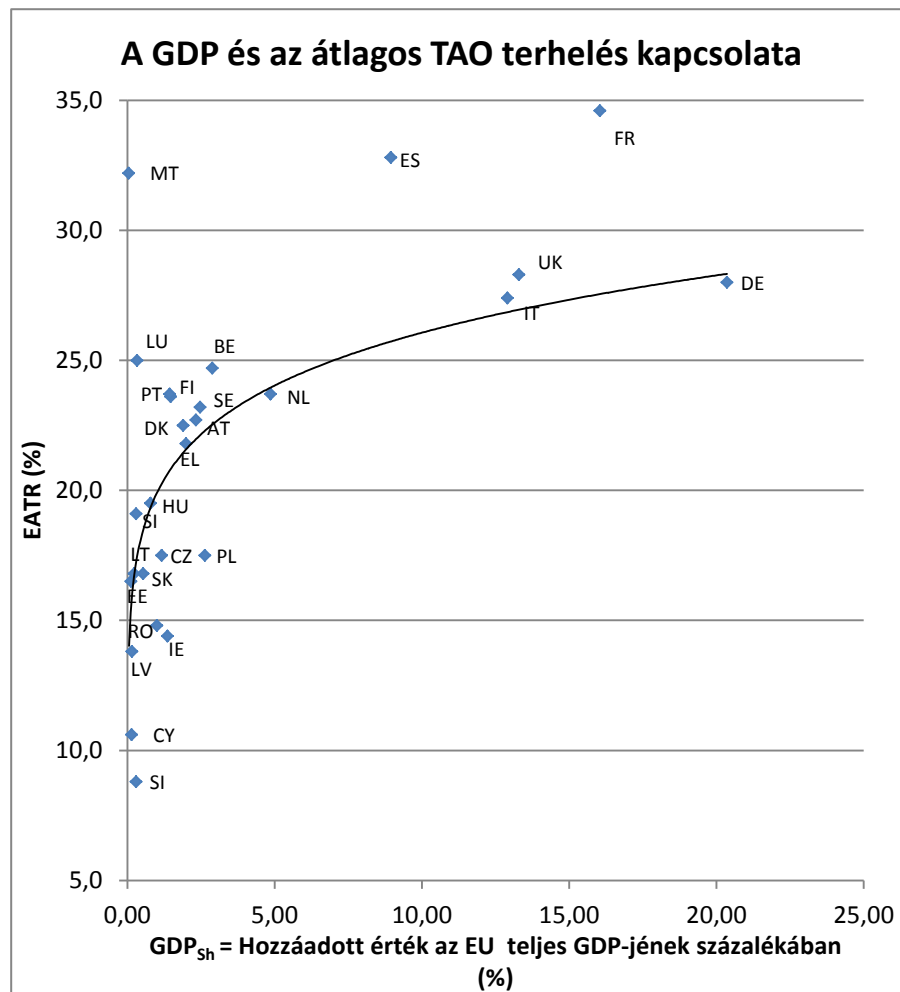
11. táblázat: A tényleges társasági adóterhelés mérése

Módszer	Jellemző	Előny	Hátrány
Makro múltra tekintő	Nemzeti számlák összevont adatai alapján számol.	Adatok könnyen elérhetőek (ESA95), könnyen és gyorsan számolható, idősorok kalkulálhatók, prognosztizálható.	Az aggregáció miatt elveszik az info. az egyes adófizetőről. Kvázi társaságok zavarhatják a mutató tisztaságát. Adatgyűjtési különbözőségek nemzetállamonként.
Mikro múltra tekintő	Pénzügyi beszámoló adatai alapján számol.	Vállalati szintig vezeti vissza az adóterhelést. Vállalati méret, szektor, iparág szerinti tényleges adóterhelés összevethető segítségével.	Nehéz egységes szabályok mentén számolt alapot választani. Ex-post adatok. Üzleti ciklus befolyásolja. Befektetési ösztönzőket nem méri.
Mikro előre tekintő EMTR	Adóztatás befektetésre gyakorolt hatását mutatja.	A tőke költségén keresztül méri össze a befektetési helyszíneket.	Adatok korlátozott rendelkezésre állása.
Mikro előre tekintő EATR	Adóztatás befektetésre gyakorolt hatását mutatja.	Valamennyi nyereséget terhelő adót figyelembe vesz. Figyelembe veszi az országoként eltérő écs, készletértékelési szabályokat, adókedvezményeket, anya-és leányváll. kamat és osztalék fizetésére vonatkozó direktívákat.	Feltételezésekre épít: befektetés, eszköz, finanszírozás, inflációs ráta, nominál kamatláb, finanszírozási- és eszköz súlyok.

Forrás: saját összeállítás

T4: Az **Unió GDP-részarány és a tagállamok átlagos társasági adóterhelése között középérés korreláció** (értéke 0,64) **mutatható ki.** Pontosítva a teljes EU-s GDP-ből kiszakított részarány és az átlagos adóterhelés (EATR) **degresszív összefüggéssel írható le**, melyet matematikailag egy hatványfüggvénnyel tudunk megadni ($EATR = 19,908 \cdot GDP_{Sh}^{0,117}$).

Vagyis a GDP részarányának (GDP_{Sh}) növekedésével növekszik az átlagos adóterhelés is, viszont egyre csökkenő mértékben.

21.ábra: A GDP és az átlagos társasági adóterhelés kapcsolata

Forrás: saját összeállítás

Azokban az országokban a legmagasabb az EATR értéke, amelyek az EU GDP-jéhez több mint 10%-kal járulnak hozzá. Ilyen Franciaország, Nagy-Britannia, Németország és Olaszország.

Magyarország a mezőny közepén helyezkedik el (GDP hozzájárulás 0,79% és EATR 19,5%). A szomszédos országokkal összehasonlítva a GDP-hez való hozzájárulásban csupán Szlovákia gyengébb hozzájárulást képest (0,54%), ugyanakkor esetükben a vizsgált EATR értéke is alacsonyabb (16,8%). Románia, Lengyelország, Csehország EATR mutatói kedvezőbb képet festenek, így az adóversenyben is előnyösebb helyen szerepelnek hazánkhoz képest.

T5: A társasági jövedelemadó harmonizációs kísérletek célkitűzése hogy a közösségen belüli **tőke szabad áramlását** gátló adminisztrációs terheket csökkentse. Ugyanakkor a jelenleg porondon lévő harmonizációs javaslat mostani formájában csak az **adminisztrációs terhek átrendeződését** jelentené. A mélyebb harmonizáció a Közösség szintjén megjelenő **egységes adóztatási elvek** megfogalmazását igényelné.

T6: A társasági adó harmonizációjára a versenyképes egységes európai piac megteremtése miatt, a GDP növelése érdekében van szükség. Ezt úgy kell megvalósítani, hogy az adórendszer biztosítsa a vállalkozások versenysemleges (egyenlő játékfeltételek) közösségi társasági adóztatását. **Ez csak a teljes harmonizáció mellett teljesíthető egy olyan rendszerrel, amely biztosítja, hogy a tőke azon országba áramoljon, ahol azt hatékonyabban képesek alkalmazni és nem oda, ahol alacsonyabb a tényleges adóterhelés.**

T7: Az eddigi kezdeményezések rávilágítottak arra, hogy csupán az adóalap meghatározására vonatkozó választható szabályrendszer bevezetése továbbra is fenntartja a tagállamok közötti adóversenyt és a célként kitűzött adminisztrációs terhek csökkentésére is csak csekély mértékben nyújt megoldást. A dolgozatban felállított a **gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer** megoldási irányt jelent erre. A modell olyan adó bevezetését célozza, amely valamennyi tagország összes vállalkozására érvényes, megfelel az egyenlőség és a teljesítőképesség elvének, támogatja a versenyt és az adminisztrációs terheket csökkenti. Ebben a rendszerben minden vállalkozás az ágazatára jellemző jövedelemtermelő képesség átlagához viszonyítottan terhel az adó, így biztosított, hogy a tőke, mint termelési tényező ágazat- és nemzetgazdaságtól független módon megközelítően azonos adókötelezettséget viseljen.

A dolgozat elején megfogalmazott hipotézisek és a kutatási eredmények alapján leírt tézisek egybevetését a következő táblázat alapján teszem.

12. táblázat: Összesítő a hipotézisvizsgálat eredményeiről és a megfogalmazott tézisekről

	Hipotézis	Elfogadás	Tézis
1.	Az Európai Unió tagállamaiban a közteherviselési rendszer csapdába került. Egyrészt az adóverseny hatására elvárt, hogy mérséklődjenek az egyes országok GDP arányos adóterhelései, ugyanakkor a tagállami versenyképesség fenntartása növekvő kormányzati ráfordításokat igényelne. A kelepceből kilépni elsődlegesen az adóztatás hatékonyságának növelésével lehet . Továbbá segíthet az egyes tagállamok gyakorlatának megismerése .	√	A tőkevonzó képesség, versenyképesség megtartása érdekében a jövedelmet terhelő adók mérséklődtek , míg a kiesett adóbevételek pótlásáért a fogyasztásra épülő adók emelkedtek. Közösségi szolgáltatások fenntartásához növekvő ráfordításokra lenne szükség, ami jövedelem-centralizációval érhető el, de ez a versenyképességet veszélyezteti. Megoldás lehet az adózási hatékonyság növelése. A tagállami jó gyakorlatok közül kiemelendő Észtország, Litvánia és Írország társasági adóztatása.
2.	A társasági adóztatás léte belföldön és nemzetközi viszonylatban torzításokat okoz a gazdaságban . A torzítások fő forrása a termelési tényezők közötti jövedelem eltolódás, a profit nemzetközi áthelyezése és a külföldi tőkebefektetés . A társasági	√	Mivel a tőkekinálat hosszú távon közel tőkéletesen rugalmas, viszonylag kismértékű adóemelés is relatíve nagy negatív hatást gyakorol a tőkeállomány szintjére . Egy 1%-os társasági adóemelés hatására közel 1%-os mértékben csökkennek a munkabérek, 0,75%-

3.	<p>adóalap vagy ráta változtatása a tőke és a munka közötti jövedelmek áthelyezéséhez, illetve a befektetések valamint a nyereség tagállamok közötti átcsoportosításához vezet. A társasági jövedelemadó és a versenyképesség összefüggéseinek megítéléséhez fontos a tagországok adóterheinek összevethetősége. A tényleges adóterhelést a törvényes adórátán kívül számos egyéb tényező (adóalap meghatározás módszere, kedvezmények köre, stb.) befolyásolja. Az egyes országok eltérő jellemzőkkel bíró adóterhelései nehezen összevethetőek, egységes mérőszámmal korlátozottan jellemezhetőek.</p>	<p>kal a beruházások, 3,96%-kal romlik az adott telephely választásának valószínűsége, 2,9%-kal mérséklődik a külföldi működő tőke elhelyezése az adott országba.</p> <p>A tényleges társasági adóterhelés mérésére számos módszert találunk a szakirodalomban: makro múltra tekintő, mikro múltra tekintő, mikro előre tekintő módszerek. Az adóterhelést legjobban leíró és összevetésre legalkalmasabb módszer a mikro előre tekintő módszer EMTR és EATR mutatója. Ugyanakkor a mutatók számítása bonyolult és számos feltételezéssel bír, ami korlátozza alkalmazhatóságukat.</p>
4.	<p>A tényleges adóterhelés függ az egyes országok méretétől és gazdasági fejlettségétől. Az egyes országok által megtermelt GDP és az adóterhelés között összefüggés van.</p>	<p>Az Unió GDP-résarány és a tagállamok átlagos társasági adóterhelése között középerős korreláció (értéke 0,64) mutatható ki. Pontosítva a teljes EU-s GDP-ből kiszakított részarány és az átlagos adóterhelés (EATR) degresszív összefüggéssel írható le. Vagyis a GDP részarányának (GDPSh) növekedésével növekszik az átlagos adóterhelés is, viszont egyre csökkenő mértékben.</p>
5.	<p>Nemzetközi viszonylatban az eltérő nemzeti társasági jövedelemadó rendszerek komplikálják az adózási adminisztrációt, torzítják a vállalkozások versenyfeltételeit. A társasági jövedelemadó-rendszerek mélyebb harmonizációjának kialakításával csökkenthető az adózási adminisztráció.</p>	<p>A harmonizációs kísérletek célkitűzése hogy a közösségen belüli tőke szabad áramlását gátló adminisztrációs terheket csökkentse. Ugyanakkor a jelenleg porondon lévő harmonizációs javaslat jelen formájában csak az admin. terhek átrendeződését jelentené. A mélyebb harmonizáció a Közösség szintjén megjelenő egységes adóztatási elvek megfogalmazását igényelné.</p>
6.	<p>A Közösségen belüli vállalkozások versenyképességére semlegesen ható társasági adóztatás csak a teljes harmonizáció mellett érhető el.</p>	<p>Az adórendszernek biztosítania kell a vállalkozások versenysemleges (egyenlő játékfeltételek) közösségi társasági adóztatását. Ez csak a teljes harmonizáció mellett teljesíthető egy olyan rendszerrel, amely biztosítja, hogy a tőke azon országba áramoljon, ahol azt hatékonyabban képesek alkalmazni és nem oda, ahol alacsonyabb a tényleges adóterhelés.</p>
7.	<p>A teljes társasági adóharmonizáció megvalósításához új szemléletű adó-megállapítás szükséges, amely feltételezi az országtól és társasági formától független, azonos elvekre épülő társasági adóalap meghatározást egységes adóterhekkkel.</p>	<p>Az eddigi kezdeményezések rávilágítottak arra, hogy csupán az adóalap meghatározására vonatkozó választható szabályrendszer bevezetése továbbra is fenntartja a tagállamok közötti adóversenyt és a célként kitűzött adminisztrációs terhek csökkentésére is csak csekély mértékben nyújt megoldást. A gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer megoldási irányt jelent erre.</p>

Forrás: saját szerkesztés a hipotézisvizsgálat eredményei alapján

Megállapítható, hogy a megfogalmazott hét hipotézisből öt került elfogadásra, kettő pedig részleges elfogadásra. Ennek megfelelően a kiinduló feltételezések 71%-a igazolódott.

9 KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A doktori értekezés javaslatot ad a 27 tagállam társasági adórendszerének tanulmányozása alapján a legjobb gyakorlatok hazai bevezetésének megfontolására. Ahogy a tézisek között kiemeltem **mérlegelendő Észtország, Litvánia és Írország növekedést ösztönző jellegű társasági adóztatása**. A visszaforgatni szándékozott nyereség alacsonyabb mértékű adóztatása, vagy a társasági jövedelemadó fizetési kötelezettség időbeni kitolása képezik az északiak eszköztárát.

Ezek az újszerű megoldások ösztönző hatással bírnak mind a vállalkozás mind a gazdaság számára, növelik a versenyképességet, **a válság időszakában javítják a társaság túlélési esélyeit**. Egy tőkeerős és nyereségesen működő vállalkozás expanziójához már könnyebb és olcsóbb pénzügyi forrást találni.

Írország társasági adórendszerének **veszteség-beszámítási rendszere** is hatékony módszernek ígérkezhet. Lényege, hogy az üzleti veszteség visszafelé, vagyis az egyelőre korábbi időszak nyereségével szembeállítható, így a veszteséges időszakok idején lehetősége nyílik a társaságoknak a korábbi évek befizetett adóiból „transzfert meríteni”. Ezáltal a **vállalkozások életciklusából eredő ingadozások kiegyenlíthetőek**.

A **társasági adóztatás gazdaságban okozott torzításait** jól szemlélteti a holtteher veszteség, illetve a GDP arányos adminisztrációs terhek nagysága. A kutatások és a felmérések eredményei alapján az ezredforduló végén Európában a **holt teher veszteség mintegy a GDP 4,46%-ra, míg az adminisztrációs teher 10,5%-ra kalkulálható**. Ez Magyarország viszonylatában körülbelül **4.400 milliárd forintot** jelent, ha a 2011-es GDP-t vesszük alapul. Az adózási hatékonyság növelése elengedhetetlen Közösségi feladat. Ezt szolgálnák a kis számú, kevésbé bonyolult és terjedelmes adóbevallások. Továbbá fontos az érvényesíthető adókedvezmények preferenciáit rendezni, ahol megoldható és célszerűbb az adórendszeren kívül, egyéb csatornákon keresztül nyújtani azokat. Az adóadminisztrációs terheken pedig a **stabil, kiszámítható, ritkán változó és könnyen értelmezhető szabályok** tudnak leginkább segíteni.

Az értekezés során számos társasági adóterhelést mérő módszert mutattam be, majd kiemeltem a **tényleges adóterhelés** számbavételének fontosságát. Elsőként, ahogy sejthető, a törvényes és tényleges adóráták összehasonlításánál megjelennek a hatóságok által adott adókedvezmények. Másodikként a tényleges adóterhelések nemzetközi összehasonlítása

rámutat arra, hogy vajon vannak-e lényegesen különböző adóeljárások az azonos jellemzőkkel bíró, de különböző országokban székelő vállalkozások vonatkozásában. A törvényes adóráták között nagy eltéréseket tapasztalhatunk, ugyanakkor a tényleges adóztatáskor ezek a különbségek összezsugorodhatnak vagy megnövekedhetnek. Hiszen a magas törvényes adórátával rendelkező országok csökkenthetik az adóalapot és/vagy könnyíthetik az adóvégrehajtást. A **tényleges társasági adóztatás** vizsgálata rávilágít arra, hogy a **társasági adóverseny** hogyan működik. Általában a **törvényes adókulcs és a tényleges adórátája szorosan korrelál** az EU-ban. Ugyanakkor néhány ország adórendszerében kivételeket vezetett be, amely a korrelációt megtöri. Ezek a diszkrimináló bánásmódok főként a finanszírozások különböző formáihoz vagy a különböző eszköztípusokhoz köthetőek. A régi tagállamokban az immateriális javak a legkedvezőbb adózó eszközök, míg az új tagállamokban a gépek.

A vizsgált időszakban EU szinten a tényleges társasági adórátája szignifikánsan **lefelé irányuló trendjét** figyelhettük meg. Ugyanebben az időszakban a régi és az új EU tagállamok tényleges adóterhelése közötti különbség majdnem megháromszorozódott, főként az új tagállamok csatlakozást követően végrehajtott fokozott adóvágásai miatt. Továbbá, miközben a régi tagállamok között a tényleges adórátája szórása szignifikánsan csökkent, addig az új tagállamok esetében változatlan maradt. Ugyanakkor az EU15-ök adóztatása magasabb konszolidáltságot mutat, miközben az új tagállamoknál az adópolitika többszöri megváltoztatását tapasztaljuk.

Átlagosan vizsgálva, **az EU tényleges adóterhelése nem csökkent olyan mértékben, mint a társasági adóráták**. A tőkekedvezmények szűkítése mellett az eredményeket néhány országban a társasági adórendszer jelentős átalakítása és az ösztönzők eltörlése befolyásolja.

A **vállalkozások versenyképességét** a kormányzat jövedelem-újraelosztási és gazdaságsszervező intézkedései, a fiskális politika adó- és vámszabályozásai, a monetáris politika kamat- és árfolyamváltozásai befolyásolják. Véleményem szerint a kormányzat, illetve az e fölé rendelt EU Bizottság feladata ebben az **egységes adóztatási elvek, a megfelelő szabályozási környezet kialakítása**, mely egyenlő feltételeket biztosít a versenyben résztvevők számára.

A gondolatsort a társasági adóztatás szabályaira szűkítve jelenti, hogy egy egységesen szabályozott társasági adórendszer a vállalkozások versenyképességét elősegítheti. Mindenképpen elvárásnak tartom, hogy a tagállamok adószabályai ne akadályozzák, torzítsák a négy szabadságelv biztosítását (az áruk, szolgáltatások, a munkaerő, és a tőke

szabad mozgását). Jelenleg az országoként eltérő jövedelemadó szabályok még országon belül sem biztosítják a vállalkozások egységes adóterhelését. A vállalati méret, elhelyezkedés, tevékenységi kör, stb. sokszor lehetőséget biztosít megkülönböztetésre. Ezért fontosnak tartom az olyan adózási szempontú **környezet** megteremtését, amely a vállalati versenyképességet **semlegesen befolyásolja**. Ez nem az adómentességet jelenti, hanem az egységes adóterhelés biztosítását valamennyi vállalat számára.

Ezek alapján dolgozatom azt célozta meg, hogy vizsgálja és feltárja a társasági adóztatás vállalkozásokra és a versenyképességre gyakorolt hatását, illetve kutassa, hogyan lehetne olyan adóztatási környezetet megteremteni, ami egy adott térség vállalatainak működését egységesen terheli, vagyis a versenyképességükre semlegesen hat.

Az értékezés gyakorlati értékét a megfogalmazott és felépített, a teljes harmonizációt biztosító **a gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos, egységes társasági adóztatási rendszer modellje adja**. A szerző az **egyenlőségi elvet** preferálja, vagyis a törekvése az, hogy minden vállalat – akár külföldön, akár belföldön szerzett jövedelmét tekintve – azonosan adózzon, ugyanakkora együttes adóterhet viseljen. Egy ilyen működő rendszer semlegesíti azokat az eszközöket, amelyekhez az egyes országok kormányai a befektetések csábítása érdekében (pl. adókedvezmény, alacsony adókulcs stb.) folyamodnak. Ugyanakkor megszünteti a nemzetközi vállalatoknak azt a típusú törekvését, hogy befektetéseiket, és profitjukat valós vagy virtuális módon átcsoportosítsák az érdekelttségükbe tartozó országok között az adóoptimalizálás jegyében.

Másik oldalról, ha valaki külföldön vállalkozik, akkor az ottani versenyfeltételek között kell helytállnia. Egyenlő versenyfeltételekkel pedig csak akkor szembesül, ha ugyanolyan gazdasági, társadalmi, politikai, munkajogi stb. keretrendszerben tevékenykedhet, mint a versenytársai külföldön és belföldön egyaránt. Ez pedig megköveteli, hogy a társasági adójogi feltételek közelítsenek egymáshoz, sőt ideális esetben teljesen azonosak legyenek, máskülönben a vállalkozó versenyképességére hatást gyakorol az adórendszerek eltérése.

A versenysemleges társasági adózás megvalósításához a szerző olyan rendszer bevezetését javasolja, amely megfelel a következő kritériumoknak:

- **valamennyi tagországra kötelezően érvényes,**
- **valamennyi vállalkozásra érvényes** függetlenül méretétől és gazdasági tevékenységének helyszínétől,
- megfelel a **teljesítőképesség elvének**, amelynek jellemzője, hogy minden adókötelezett azonos adóterhet visel, a jövedelem származási helyétől függetlenül,

- **könnyen számítható, szabályai átláthatók,**
- a **versenyt támogatja**, de azt nem torzítja és segíti a feltételeket összemérni,
- figyelmen kívül hagyja a még nem egységes számviteli számbavételt és nem képez újabb számbavételi előírásokat,
- olyan adóalapra vonatkozik, amelynek meghatározása jelenleg is egységesen történik,
- nem vezet a tagállamok jelentős mértékű bevételkieséséhez,
- nem célja a vállalkozások adóterheit csökkenteni, a társaságok számára az előnyt a szabályok betartásával járó megfelelési költségek csökkenése eredményezi,
- nem ad lehetőséget adókikerülésre, új adócsalási módszerek kiépülésére.

A javasolt modell úgy jut el adott vállalkozás társasági adó alapjához (nettó működési eredményéhez), hogy egy elvárt nyereséghányaddal (β) korrigálja a vállalat által realizált árbevételt. Az elvárt nyereséghányadot a nemzetközi statisztikákból nyert ágazati nettó működési eredmény (NOS) és a bruttó kibocsátás (GO) hányadosa fejezi ki.

Mivel ágazatonként eltérő a vállalkozások által felhasznált termelési tényezők nagysága és ebből eredően a nyereség hányada, ezért egy „egységesen korrekt” társasági adókulcsot csak akkor tudunk az adószámítás során alkalmazni, ha az adóalap meghatározása folyamán figyelembe vesszük a gazdasági ágak közötti differenciákat. Ez azt jelenti, hogy az elvárt nyereséghányadot valamennyi nemzetgazdasági ágra megképezzük.

Az ágazati szintű mutatószám segít abban, hogy nemzetgazdaságtól függetlenül tudjuk a vállalkozások eredményét vizsgálni. A szerző feltételezi, hogy az azonos ágazatban tevékenykedő vállalkozások hasonló költségviszonyok mellett gazdálkodnak és hasonló nyereséghányadot érnek el. Ettől eltérő helyzet csak rövid távon állhat fenn, hiszen a verseny kirekeszti a kevésbé hatékonyan gazdálkodó vállalkozásokat a piacról.

A vállalkozás tevékenységének megfelelő ágazati nyereséghányad és a realizált árbevételének szorzataként meg tudjuk határozni a társasági adóalapot, amelyet a Közösségi egységes adókulcs terhel.

A módszer legnagyobb **előnye**, hogy rendkívül gyorsan kalkulálható. Továbbá segít az adott iparágban tevékenykedő vállalkozások eredményét összemérni, támogatja a hatékonyság növelést, átláthatóságot biztosít.

Ez az elvárt adóként működő rendszer képes biztosítani a versenysemleges adóztatást, kvázi hasonlóan épül be, mint az általános forgalmi adó az adótervezésbe. Így a vállalkozások telephely döntéseinél az ország melletti választás indoka ténylegesen az adott helyszínen

biztosított környezeti feltételek, termelési tényezők minőségét fogja mutatni és nem befolyásolja a társasági jövedelemadó terhelés.

Az öt év statisztikai adatai alapján folytatott számítások rávilágítottak arra, hogy egy 10%-os ráta mellett az össz adóbevétel változatlansága biztosítható. A vizsgálatba bevont 14 ország közül négy jár vesztesen az öt év összesített adóbevételeinek tekintetében, míg a többi tagállam többlettel zárna (szemben a korábban vizsgált rendszerekhez képest). A legnagyobb vesztesek Dánia, Csehország és Hollandia, míg a legnagyobb nyertesek Lengyelország, Ausztria és hazánk. Valamennyi tagállamra biztosítani tudjuk a nyertes pozíciót, ahhoz ennél jóval magasabb, 14% körüli adókulccsal kell a kalkulálni, ami indokolatlanul megnövelné a vállalkozások adóterhelését, így ez nem javasolt.

10% társasági adórátá mellett a korrigált ágazati terhelés maximuma 4,35%, míg minimuma 0,03%, átlaga 1,43%. A rátákat ágazatonként vizsgálata tükrözi, hogy a jövedelemképződés az átlaghoz képest hol jön létre alacsonyabb vagy magasabb termelő felhasználás, munkaerő és állóeszköz lekötés, vagyis költséghányad mellett. Az átlaghoz képest tizenkét ágban magasabb az adóterhelés, míg nyolc ágban alacsonyabb. A legnagyobb változást az adminisztratív szolgáltatások és feldolgozóipar közel 10%-os ráta csökkenésében, míg a vízellátás 28% növekedésében figyelhetünk meg a 2009-es évről 2010-re.

A modell számításai alapján Hollandiában és Olaszországban a nemzetgazdasági ágak kevesebb adót fizetnek be, mint azt teljesítőképességük megengedné. Ezt igazolja, hogy a kalkuláció alapján csupán 10%-kal estek vissza az adóbevételek, addig a tény adatok alapján 39%-os zuhanást olvashatunk le.

További vizsgálatokkal elemezhető, hogy az egyes szektorok a teherviselő képességükhöz képest hogyan járulnak hozzá a költségvetés bevételeihez. Ez segítséget adhat továbbá a célzottabb támogatási politika kialakításához, az adóterhelés egységesebb kialakításához.

10 ÖSSZEFOGLALÁS

A disszertáció a vállalkozások adózásának és versenyképességének elemzésével foglalkozik, kutatja a köztük levő kapcsolatot, azon belül is kiemelten fókuszálva a társasági adó szerepére az Európai Unióban. A társasági adózás az elmúlt két évtizedben jelentős változásokon esett át, melynek keretében az adókulcsok csökkentése, az adóalap szélesítése és a kedvezmények szűkítése jellemezte a tagországok átalakulásait. A változások ugyanakkor még nem értek véget. Globalizálódó világunkban az adórendszer újabb és újabb kihívásokkal néz szembe. A versenyképesség, a fenntarthatóság, és a nemzetközi megfelelés azok a tényezők, amelyeket az ideális adórendszernek egyidejűleg és magas szinten kell szolgálnia.

A téma aktualitását továbbá az adja, hogy az adók a költségvetés legnagyobb bevételi forrását képezik és az elmúlt években felerősödött állami szerepvállalással egyidejűleg jelentőségük a gazdasági növekedésben fokozódott. Megállapítható, hogy a gazdaság folyamataiban, a versenyképesség alakulásában az adók mértékének vagy azok struktúrájának változása fontos szerepet játszik. Egy ország nemzetközi tőkevonzó képessége szempontjából pedig a nyereségadó terhelés nagysága bizonyítottan befolyásoló tényező. Mindemellett az Európai Unió kiszélesedésével megnőtt az igény a ténylegesen egységesen működő piac megteremtésére. Ennek egyik fontos feltétele a tőke szabad áramlását gátló vagy befolyásoló tényezők, mint a társasági jövedelemadóztatás hatásainak eliminálása. Ezt célozzák az immár hosszú évek óta zajló harmonizációs folyamatok.

A disszertáció megírásának célja, hogy az Európai Unió tagállamainak sajátos adórendszereit ismertetve, azon belül is a közvetett adókra, pontosabban a társasági adóztatásra fókuszálva meghatározza a versenyképesség és az adózás kapcsolatát, azok összefüggéseit. Vizsgálja az adóztatás által okozott gazdasági torzításokat, lehetséges fejlődési utakat, amely révén az egységes piac vállalkozásainak versenyfeltételei erősödni tudnak.

További célkitűzések:

- az EU 27 tagállamára vonatkozó társasági adórendszerek megismerése, sajátosságainak feltárása, az alkalmazható jó gyakorlatok megfogalmazása;
- az adóráták és az adóalapok trendjeinek megfigyelése és a jövőre vonatkozó következtetések levonása;
- a folyamatban lévő reformok számbavétele és a megtermelt jövedelmekre való hatásainak megértése;

- a társasági adóterhelés okozta gazdasági torzítások feltárása, azoknak a vállalkozás működésére, versenyképességére gyakorolt hatásainak kimutatása;
- az adóterhelés mérés sokszínű módszertanának feltérképezése, a legalkalmasabb módszer kiválasztása, segítségével elemzések végzése;
- az adóharmonizáció és a verseny összefüggéseinek értelmezése, a vállalati versenyképességnek legjobban megfelelő adóztatás jellemzőinek meghatározása.

A célkitűzések megvalósítása érdekében a szerző az alábbi **kutatási feladatokat** végzete el: Elemezte és értékelte az Európai Unió tagállamainak adózási folyamatait különös tekintettel a társaságok jövedelemadóztatását. Prognosztizálta a közeli jövőben várható változásokat, trendeket az Eurostat által évente megjelentetett adózási trendekről szóló publikációk (Taxation Trends in European Union), az OECD tanulmányok, valamint az egyes országok adózási jogszabályai alapján.

Számba vette és összehasonlította az egyes tagországok jövedelemadózási jellemzőit, kitérve a kis- és közepes vállalkozásokra. Kiemelte a Magyarország számára mintaként szolgáló legjobb gyakorlatokat.

Vizsgálta, hogy miért van szükség társasági adóra és annak léte mellett milyen torzulások következnek be a gazdaságban. A szerző elemezte és értékelte a témához kapcsolódó legjelentősebb nemzetközi kutatási eredményeket bemutatva egy adott ország bevételeire és vállalatainak versenyképességére gyakorolt hatásokat.

Rendszerezte azokat a jellemző mutatószámokat és rátákat, melyekkel a vállalkozások országonként eltérő társasági jövedelemadó terhei összevethetőek, a tőkebefektetésre és a jövedelemtermelésre gyakorolt hatásai kimutathatóak. A vizsgálathoz szükséges adatokat az Európai Unió által közzétett adóterhelés méréséről szóló tanulmányok, illetve az Európai Gazdaságtudató Központ felmérései adták.

Tanulmányozta a társasági adóharmonizáció elmaradásának okait, eddigi folyamatait, a harmonizációs javaslatokat. A tapasztalatok alapján megkísérelte a versenysemlegességnek legjobban megfelelő európai adóztatási modell felépítését. Az Eurostat adatbázisa alapján a modell működésére vizsgálatokat végzett.

Új és újszerű eredmények

A szerző **kutatómunkájának egyik fontos eredménye**, hogy átfogó szakirodalmi összegzést nyújt a társasági jövedelemadóztatással foglalkozó magyar, angol és német nyelvű irodalomból, beemelve a legújabb – főként idegen nyelvű – kutatások eredményeit.

A tanulmány készítője újszerű eredményként fogalmazta meg a versenyképesség megtartásának/növelésének legfőbb feltételeit: **a hatékonyság növelését, az adminisztratív terhek csökkentését, melynek eszköze az átlátható, stabil, könnyen számítható szabályrendszer bevezetése.**

Kimutatta, hogy az **Unió GDP-részarány és a tagállamok átlagos társasági adóterhelés között középérés korreláció** (értéke 0,64) áll fenn, pontosabban a teljes EU-s GDP-ből kiszakított részarány és az átlagos adóterhelés (EATR) **degresszív összefüggéssel írható le.** Vagyis a GDP részarányának (GDP_{Sh}) növekedésével növekszik az átlagos adóterhelés is, viszont egyre csökkenő mértékben. Magyarország a mezőny közepén helyezkedik el (GDP hozzájárulás 0,79% és EATR 19,5%).

Felhívta a figyelmet, hogy az Európai Unió egységes piacra vonatkozó célkitűzése, annak versenyképességének növelése egységes, az **Európai Közösség szintjén élő adóztatási elvek megfogalmazását igényelné.**

Igazolta, hogy a versenyképes egységes európai piac megteremtése **csak a teljes társasági jövedelemadó harmonizációja mellett teljesíthető egy olyan rendszerrel, amely biztosítja, hogy a tőke azon országba áramoljon, ahol azt hatékonyabban képesek alkalmazni és nem oda, ahol alacsonyabb a tényleges adóterhelés.** Csupán az adóalap meghatározására vonatkozó választható szabályrendszer bevezetése továbbra is fenntartja a tagállamok közötti adóversenyt és a célként kitűzött adminisztrációs terhek csökkentésére is csak csekély mértékben nyújt megoldást.

Következtetések és javaslatok

A doktori értekezés javaslatot tett a 27 tagállam társasági adórendszerének tanulmányozása alapján a legjobb gyakorlatok hazai bevezetésének megfontolására. **Mérlegelendő Észtország, Litvánia és Írország növekedést ösztönző jellegű társasági adóztatása.** A visszaforgatni szándékozott nyereség alacsonyabb mértékű adóztatása, vagy a társasági jövedelemadó fizetési kötelezettség időbeni kitolása képezik az északiak eszköztárát.

Ezek az újszerű megoldások ösztönző hatással bírnak mind a vállalkozás mind a gazdaság számára, növelik a versenyképességet, **a válság időszakában javítják a társaság túlélési esélyeit.** Egy tőkeerős és nyereségesen működő vállalkozás expanziójához már könnyebb és olcsóbb pénzpiaci forrást találni.

Írország társasági adórendszerének **veszteség-beszámítási rendszere** is hatékony módszernek ígérkezhet. Lényege, hogy az üzleti veszteség visszafelé, vagyis az eggyel korábbi időszak nyereségével szembeállítható, így a veszteséges időszakok idején lehetősége nyílik a társaságoknak a korábbi évek befizetett adóiból „transzfert meríteni”. Ezáltal a **vállalkozások életciklusából eredő ingadozások kiegyenlíthetőek.**

Az értékezés gyakorlati értékét a szerző által megfogalmazott és felépített a teljes harmonizációt biztosító **a gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos, egységes társasági adóztatási rendszer modellje adja.** A szerző az **egyenlőségi elvet** preferálja, vagyis a törekvése az, hogy minden vállalat – akár külföldön, akár belföldön szerzett jövedelmét tekintve – azonosan adózzon, ugyanakkora adóterhet viseljen. Egy ilyen működő rendszer semlegesíti azokat az eszközöket, amelyekhez az egyes országok kormányai a befektetések csábítása érdekében (pl. adókedvezmény, alacsony adókulcs stb.) folyamodnak. Ugyanakkor megszünteti a nemzetközi vállalatoknak azt a típusú törekvését, hogy befektetéseiket, és profitjukat valós vagy virtuális módon átcsoportosítsák az érdekeltységükbe tartozó országok között az adóoptimalizálás jegyében.

Másik oldalról, ha valaki külföldön vállalkozik, akkor az ottani versenyfeltételek között kell helytállnia. Egyenlő versenyfeltételekkel pedig csak akkor szembesül, ha ugyanolyan gazdasági, társadalmi, politikai, munkajogi stb. keretrendszerben tevékenykedhet, mint a versenytársai külföldön és belföldön egyaránt. Ez pedig megköveteli, hogy a társasági adójogi feltételek közelítsenek egymáshoz, sőt ideális esetben teljesen azonosak legyenek, máskülönben a vállalkozó versenyképességére hatást gyakorol az adórendszerek eltérése.

A versenysemleges társasági adózás megvalósításához a szerző olyan rendszer bevezetését javasolta, amely megfelel a következő kritériumoknak:

- **valamennyi tagországra kötelezően érvényes,**
- **valamennyi vállalkozásra érvényes** függetlenül méretétől és gazdasági tevékenységének helyszínétől,
- megfelel a **teljesítőképesség elvének**, amelynek jellemzője, hogy minden adókötelezett azonos adóterhet visel, a jövedelem származási helyétől függetlenül,
- **könnyen számítható, szabályai átláthatók,**
- **a versenyt támogatja**, de azt nem torzítja és segíti a feltételeket összemérni,
- figyelmen kívül hagyja a még nem egységes számviteli számbavételt és nem képez újabb számbavételi előírásokat,

- olyan adóalapra vonatkozik, amelynek meghatározása jelenleg is egységesen történik,
- nem vezet a tagállamok jelentős mértékű bevételekieséséhez,
- nem célja a vállalkozások adóterheit csökkenteni, a társaságok számára az előnyt a szabályok betartásával járó megfelelési költségek csökkenése eredményezi,
- nem ad lehetőséget adókikerülésre, új adócsalási módszerek kiépülésére.

A javasolt modell úgy jut el adott vállalkozás társasági adó alapjához (nettó működési eredményéhez), hogy egy elvárt nyereséghányaddal (β) korrigálja a vállalat által realizált árbevételt. Az elvárt nyereséghányadot a nemzetközi statisztikákból nyert ágazati nettó működési eredmény (NOS) és a bruttó kibocsátás (GO) hányadosa fejezi ki.

Mivel ágazatonként eltérő a vállalkozások által felhasznált termelési tényezők nagysága és ebből eredően a nyereség hányada, ezért egy „egységesen korrekt” társasági adókulcsot csak akkor tudunk az adószámítás során alkalmazni, ha az adóalap meghatározása folyamán figyelembe vesszük a gazdasági ágak közötti differenciákat. Ez azt jelenti, hogy az elvárt nyereséghányadot valamennyi nemzetgazdasági ágra megképezzük.

Az ágazati szintű mutatószám segít abban, hogy nemzetgazdaságtól függetlenül tudjuk a vállalkozások eredményét vizsgálni. A szerző feltételezte, hogy az azonos ágazatban tevékenykedő vállalkozások hasonló költségviszonyok mellett gazdálkodnak és hasonló nyereséghányadot érnek el. Ettől eltérő helyzet csak rövid távon állhat fenn, hiszen a verseny kirekeszti a kevésbé hatékonyan gazdálkodó vállalkozásokat a piacról.

A vállalkozás tevékenységének megfelelő ágazati nyereséghányad és a realizált árbevételének szorzataként meg tudjuk határozni a társasági adóalapot, amelyet a Közösségi egységes adókulcs terhel.

A módszer legnagyobb **előnye**, hogy rendkívül gyorsan kalkulálható. Továbbá segít az adott iparágban tevékenykedő vállalkozások eredményét összemérni, támogatja a hatékonyság növelést, átláthatóságot biztosít.

Ez az elvárt adóként működő rendszer képes biztosítani a versenysemleges adóztatást, kvázi hasonlóan épül be, mint az általános forgalmi adó az adótervezésbe. Így a vállalkozások telephely döntéseinél az ország melletti választás indoka ténylegesen az adott helyszínen biztosított környezeti feltételek, termelési tényezők minőségét fogja mutatni és nem befolyásolja a társasági jövedelemadó terhelés.

11 SUMMARY

The dissertation deals with analysis of taxation and competitiveness of the companies exploring the connection between them, particularly focusing on the role of the corporate taxation in the European Union. Corporate taxation has been significantly changed in the last two decades, under which the tax rates reduction, the tax base broadening and benefits narrowing characterized the transformations of the member countries. The changes have not been completed yet. In our globalized world the taxation system faces more and more challenges. Competitiveness, sustainability, and international compliance are those factors that an ideal taxation system should provide on a high level.

The **actuality of the topic** is the fact that the taxes compose the biggest source of revenue of the budget. The importance of taxation has increased in the field of the economic growth while public engagement has been intensified in the recent years. It can be concluded that the changes of the tax rate or taxation structure play an important role in the economic processes and in development of competitiveness. The size of the income tax has a proven influence on a country's ability to attract international capital. In addition, the enlargement of the European Union has increased the demand for creating the single market in deed. In order to reach that one of the most important conditions is the elimination of the factors that inhibit or affect the free flow of capital or such as the effects of the corporate income tax. The harmonization processes taking place for many years have aimed this objection.

The goal of the dissertation is to define the relationship and coherence between taxation and competitiveness outlining the specific taxation systems of the European Union Member States focusing on the indirect taxes within that specifically the corporate taxation. The study examines the economic distortions caused by taxation, and possible development paths by which the competitive conditions of the enterprises of the single market can be strengthened.

Other objectives are:

- getting acquainted with the corporate tax systems regarding EU's 27 member states, discovering their specific features, formulating the best practices to be used;
- monitoring the tax rate and tax base trends, drawing conclusions for the future;
- review of the ongoing reforms and understanding their impact on the generated income

- exploration of the economic distortions caused by corporate taxes demonstrating their impact on the operation and competitiveness of the companies
- mapping of the diverse tax burden measurement methodologies sorting out the most appropriate method, carrying out analyzes by using it;
- explanation of the relationship between tax harmonization and competition, determinating the characters of the taxation system that is the most appropriate to serve the companies' competitiveness.

The author carried out the following research tasks in order to achieve the objectives:

She analyzed and evaluated the taxation processes of the European Union member states especially the process of corporate income taxation. She predicted changes and trends expected in the next future in virtue of the annually published publications on trends in taxation by Eurostat (Taxation Trends in European Union), OECD studies, and the taxation laws of different countries.

She reviewed and compared the income tax characteristics of the each member states covering small and medium size enterprises as well. She highlighted the best practices which may serve as a model for Hungary.

She examined why corporate taxation necessary is and by its existence what kind of distortions will occur in the economy. The author analyzed and evaluated the most important international research findings of the topic and presented the impacts on a country's revenue and its companies' competitiveness.

She systematized the characteristic indices and rates by which the corporate income tax burden of the different countries comparable is, and effects on capital investment and income generation can be detected. The necessary data for the research were provided by the studies on the measurement of tax burden published by the European Union, and the surveys of Centre of European Economic Research.

She studied the reasons for falling off corporate tax harmonization, processes up to now and the harmonization proposals. In virtue of the experiences she tried to build up the european taxation model which is best suited to the principle competition neutrality. She carried out tests on the model operability based on The Eurostat database.

New and novel results

One of the important results of the author's research is that it provides a comprehensive summary from Hungarian, English and German literature dealing with corporate income taxation, incorporating the latest - especially in foreign languages written - research findings. The author of the study formulated the main conditions of keeping/raising of the competitiveness as a new result by the improvement of efficiency, reduction of administrative liabilities, which be achieved by introduction of transparent, stable and easily to be calculated system of rules.

She pointed out that there is a **middle strong correlation** (value 0.64) **between Union's GDP share and the Member States' average corporate tax burden**, more precisely the relationship between the total EU GDP share and the average tax burden (EATR) **can be described with a degressive equation.**

Namely while the share of GDP (GDP_{sh}) increases, the average tax burden rises as well, however this growth is less and less. Hungary is located in the middle of the range (0.79% contribution to the whole GDP with an EATR of 19.5%).

She drew attention that the European Union's single market and its competitiveness increasing objectives require the **formulation of unique principles of taxation at European Community level.**

She demonstrated that the creation of competitive single European market **can only be completed by harmonization of corporate income taxation through a system that ensures a capital flow to those countries where it can be applied more effectively and not to those where the actual tax burden is lower.** The introduction of the optional rule system for determining the tax base only maintains the tax competition between member states and offers slightly solution for achieving the target of administrative liabilities' reduction.

Conclusions and recommendations

The thesis proposed the consideration of the national introduction of the best practices based on the study of the corporate tax system of 27 countries. **To be considered is the growth-stimulating corporate taxation system of Estonia, Lithuania and Ireland.** The Northern toolbox consists of the lower taxation of the reinvestible profits, or of the pushing of corporate income tax liabilities over time.

These innovative solutions have a stimulating effect on both business and the economy, increase competitiveness, **improve the company's chances of survival during the crisis period.** It is easier and cheaper to find money market funds for the expansion of a financially strong and profitable business operation.

The Irish loss-compensation corporate taxation system augurs to be in effective method, as well. Its essence is that the corporate loss can be adjusted backwards, i.e. with the profits of the previous periods, thus allowing a “transfer dip” of the company’s paid taxes of the previous year. **The fluctuations resulting from the business cycle of the company can be made countervail-able.**

The practical value of the dissertation results from the **common corporate taxation system model drawn by the author, that ensures full harmonization and proportion with the performance of the economic sectors.** The author prefers the principles of equality, that is, all companies - whether abroad or domestically earned income is concerned - should pay the same combined tax. Such an operating system eliminates the means several governments are using in order to attract investors (such as tax incentives, low tax rates, etc.). At the same time eliminating the efforts of international companies of transferring the profits either real or virtually from one country to another in the spirit of tax optimization. On the other hand, if a company undertakes abroad, then it needs to cope with the competitive conditions of the specific country. Equal conditions of competition are only encountered when the competitors can operate in the same economic, social, political, labor, etc.. framework, both domestically and abroad. This in turn requires that the corporate tax terms harmonize, in fact, ideally, to be completely identical, otherwise the difference of the tax system can have an impact on the competitiveness of business.

For the implementation of a competition-neutral corporate taxation, the author has proposed introducing a system that meets the following criteria:

- **it should apply to all member countries,**
- **applies to all enterprises** regardless of size and location of economic activity,
- **complies with the principle of performance,** which is characterized by the same tax liability for all, irrespective of origin,
- **easy to calculate, the rules are transparent,**
- **supports the competition,** but it does not distort and helps matching the conditions,
- ignores the non-uniform accounting enumeration and does not constitute new accounting standards,

- refers to a tax base with a standardized definition,
- does not lead to significant revenue losses for Member States,
- does not aim to reduce the tax of the companies, the corporate benefits result from the reduction of compliance costs associated with compliance,
- does not allow new methods and tools for tax evasion, tax fraud.

The proposed model is determining the business income tax base (net operating profit), by revising the revenue earned by the company by the expected profit margin (β). The expected profit margin is derived from the quotient of net operating surplus (NOS) - from statistics of the international sector - and the gross output (GO).

Since the volume of the production factors and thus the resulting profit margin varies from sector to sector, a "consistently correct" corporate income tax rate can only be used in the tax calculations, when the differences between the economic activities are taken into consideration while determining the taxable amount. This means that the expected profit margin should be reckoned for all branches of national economy.

The sector-level indicator helps examining the results, irrespective of the national economy. The authors assumed that the firms from the same sector have similar cost conditions and achieve a similar profit margin. A different situation may exist only in the short term, because the competition excludes the less efficient companies from the business market.

The tax base can be determined as the product of relevant sectoral profit margins multiplied by realized revenue, which is charged by a uniform tax rate imposed by the Community.

The biggest **advantage** of the method is that it can be calculated very quickly. In addition, it helps comparing the results of the businesses operating in the specific industry, supports increasing efficiency and transparency.

This system operating as an expected tax is able to provide a competitively neutral taxation, like value added tax (VAT). Thus, the decisions regarding the business location will show the actual quality factors and environmental conditions of a specific country and won't be affected by the corporate taxation of different countries.

12 MELLÉKLETEK

M1. Irodalomjegyzék

1. 2004. évi XXXIV. törvény a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról
2. A Bizottság közleménye [2001]: Társasági adóztatás a belső piacon - Company Taxation in the Internal Market, COM (2001) 582
3. A Bizottság közleménye [2005]: Kohéziós politika a növekedés és a foglalkoztatás támogatására: közösségi stratégiai iránymutatások a 2007–2013 közötti időszakra, COM (2005)
4. Acs Z., Szerb L., Autio E. [2011] Measuring National Entrepreneurship: Measurement Issues and Policy Implications; kezirat, p. 7. In: Márkus G.: Mikro- (vállalati) szintű adatokra alapozott versenyképesség-mérés. Pécs, Phd értekezés, p. 29.
5. Akar L. [2006]: Versenyképesség és adórendszer Magyarországon, In: Dr. Vigvári A. (szerk.): Vissza az alapokhoz! Tanulmányok a közpénzügyi rendszer reformjáról ÚMK, Budapest
6. Annoni A., Kozovska K. [2010]: EU Regional Competitiveness Index, JRC Report, (http://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/Document/RCI_EUR_Report_updated.pdf) (letöltve: 2012.08.13.)
7. Arulampalam W., Devereux M. P., Maffini G. [2007]: The direct incidence of corporate income tax on wages, Oxford University Centre for Business Taxation, Working Paper No. 917., p. 31-33. (<http://ideas.repec.org/p/btx/wpaper/0707.html>) (letöltve: 2010.08.22.)
8. Bakos P. – Benczúr P. – Benedek D. [2008]: Az adóköteles jövedelem rugalmassága. Becslés és egy egykulcsos adórendszerre vonatkozó számítás a 2005. évi magyar adóváltozások alapján. Közpénzügyi Füzetek 22.
9. Bara Z. [2008]: Versenyjogi intézmények kiépülése, a bezáródó versenypiacok és a gazdasági erőfölény kezelésének egyes kérdései a közép-európai átalakuló gazdasági rendszerekben, PhD értekezés, Debrecen
10. Barrios S., Huizinga H., Laeven L. and Nicodème, G. [2008]: International Taxation and Corporate Location Decisions, p. 25-36., (http://www.sbs.ox.ac.uk/centres/tax/Documents/working_papers/WP0825.pdf) (letöltve: 2009.08.16.)

11. Benczúr P., Kátay G., Scharle Á., Váradi B. [2010]: Hogyan növelhető az adórendszer hatékonysága. Közpénzügyi füzetek 26.
12. Berki T. [2011]: A 2010-ben bevezetett vállalkozásokat terhelő különadók elemzése adópolitikai szempontok alapján. Közjó és Kapitalizmus Intézet. Műhelytanulmány No. 23. (<http://kozjoeskapitalizmus.hu/node/97>) (letöltve: 2012.09.08.)
13. Blechova B, Barteczkova I. [2008]: Comparison of the methodologies for assessing effective tax burden of corporate income used in European Union (<http://mpr.ub.uni-muenchen.de/17822/>) (letöltve: 2011.08.18.)
14. Blechova B. [2005]: Comparison of the corporate tax regimes in the eu member states, MPRA, p. 3.
15. Borsi B., Vértes A., Viszt E. [2006]: Magyarország versenyképessége: A 20. század kihívásai (Gazdaságstratégiai összefoglaló) In.: Stratégiai kutatások – Magyarország 2015; Tanulmányok Magyarország versenyképességéről, ÚMK Budapest, p. 7-18.
16. Botos J. [2000]: Versenyképesség elemzés: fogalmi körüljárás, hazai esélyek, In: Farkas B., Lengyel I. (szerk.) [2000]: Versenyképesség – regionális versenyképesség. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei. JATEPress, Szeged, p. 218-234. (<http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=botos%20versenyk%C3%A9pess%C3%A9g&source=web&cd=1&ved=0CEUQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eco.u-szeged.hu%2Fkutatás-tudomány%2Fversenykepesség-090813%2Fbotos-090813&ei=qAooUOHBC42VswbYpoHABw&usg=AFQjCNH3tP0GQDJ0Vz9hmf4-C64DqN0SQ>) (letöltve: 2012.08.12.)
17. Braun G., Kovács Z. L. [2009]: A lisszaboni stratégia és az adópolitika kapcsolata a gazdasági válság tükrében, Pénzügyi Szemle p. 568-580.
18. Buettner T., Ruf M. [2007]: Tax Incentives and the Location of FDI: evidence from a panel of German multinationals, International Tax and Public Finance, 14(2) p. 151-164. (<http://www.springerlink.com/content/ghkh75904r62tp31/>) (letöltve: 2009.08.16.)
19. CEC [1996]: 96/413/EC: Council Decision of 25 June 1996 on the Implementation of Community Action Programme to Strengthen the Competitiveness of European Industry p. 9.
20. Center for European Economic Research (ZEW) [2008]: Effective levels report. Projekt for the EU Commission TAXUD/2005/DE/310
21. Center for European Economic Research (ZEW) [2009]: Effective tax levels using the Devereux / Griffith methodology. Report 2009. Project for the EU Commission

- TAXUD/2008/CC/099
(http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/studies/etr_company_tax.pdf) (letöltve: 2010.08.16.)
22. Charlot S., Paty S. [2006]: Taxable agglomeration rent: evidence from a panel data (http://www2.dijon.inra.fr/esr/publications/docs/WP2006_1.pdf) (letöltve: 2010.08.16.)
23. Charlot S., Paty S. [2007] Market Access Effect and Local Tax Setting: Evidence from French Panel Data, *Journal of Economic Geography*, 7, p. 247-63.
24. Chikán A., Czakó E., Kazainé Ó. A. [2006]: Versenyben a világgal 2004-2006 – Gazdasági versenyképességünk vállalati nézőpontból. Kutatási program - Zárótanulmány. Versenyképesség Kutató Központ, Budapest, p. 8. (http://edok.lib.uni-corvinus.hu/199/1/Z%C3%81R%C3%93TANULM%C3%81NY_.pdf) letöltve: 2012.08.12.
25. Chikán A., Czakó E., Lesi M. [2006]: Állami szerepvállalás a vállalatok versenyképessége nézőpontjából In: Tanulmányok Magyarország versenyképességéről. Stratégiai Kutatások – Magyarország 2015, Új Mandátum Könyvkiadó (http://www.gki.hu/docs/gki_mo2015_versenykepessseg.pdf) (letöltve: 2009.08.07.)
26. Cline R., Neubig T., Phillips A., Sanger C., Walsh A. [2011]: Study on the Economic and Budgetary Impact of the Introduction of a Common Consolidated Corporate Tax Base in the European Union, Ernst and Young 2011. (<http://taxpolicy.gov.ie/wp-content/uploads/2011/06/EY-Report-CCCTB-for-Commissioner-Semeta-4-Jan-2011.pdf>) (letöltve: 2012.04.06.)
27. Czakó E. [2004]: Az EU versenyképesség felfogása: Gazdasági szerkezet és versenyképesség az EU csatlakozás után In: A VIII. Ipar- és Vállalatgazdasági Konferencia előadásai. Pécs, Magyarország, 2004.10.21-2004.10.22. Budapest: MTA Ipar- és Vállalatgazdasági Bizottsága, p. 15-21. (<http://www.mtakpa.hu/kpa/download/1110233.pdf>) (letöltve: 2009.08.12.)
28. Csath M. [2009]: A magyar versenyképesség puha tényezői. Újreform. (<http://www.ujreformkor.hu/dr-csath-magdolna-magyar-versenykepessseg-puha-tenyezoi>) (letöltve: 2009.08.16.)

29. Csorba L. [2009]: Vázlat a verseny és versenyképesség fogalmi tisztázásához, p. 7. (http://www.dekdi.unideb.hu/download/pdf/kutatasiforum/2009jun/Csorba_Laszlo.doc) (letöltve 2009. 11. 13.)
30. Deák Sz. [2000]: A Porter-féle rombusz modell főbb közgazdasági összefüggései In: Versenyképesség – regionális versenyképesség, SZTE, JATEPress, Szeged, p. 67-87.
31. Devereux M. P., Fuest C. [2009]: Corporate income tax coordination in the European Union, Oxford University Centre for Business Taxation (http://www.sbs.ox.ac.uk/centres/tax/Documents/policy_articles/TransferPolicydocumentVersion0311Website.pdf) (2011.08.12.)
32. Devereux M.P. [2007]: The Impact of Taxation on the Location of Capital, Firms and Profit: a Survey of Empirical Evidence, Oxford University Centre for Business Taxation Working Papers, 07/02. p. 52. (http://www.sbs.ox.ac.uk/centres/tax/Documents/working_papers/WP0702.pdf) (letöltve: 2009.08.16.)
33. Devereux M.P. [2008]: Taxing Foreign Profit: Economic Principles and Feasibility, European Tax Policy Forum conference, p. 1., London, (<http://users.ox.ac.uk/~mast1732/ETPF/Devereux.pdf>) (letöltve: 2009.08.16.)
34. Devereux M.P., Griffith R. [1998]: Taxes and the Location of Production: evidence from a panel of US multinationals, Journal of Public Economics, 68: p. 335-367. (<http://ideas.repec.org/a/eee/pubeco/v68y1998i3p335-367.html>) (letöltve: 2009.08.16.)
35. Devereux M.P., Klemm A. [2003]: Measuring taxes on income from capital: evidence from the UK, CESifo Working Paper No. 968. (http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=419142) (letöltve: 2009.08.16.)
36. Diamond P. A., Mirrlees J. A. [1971]: Optimal taxation and public production: Production Efficiency, American Economic Review, vol. 61.
37. Dolgos A. [2006]: A gazdasági versenyképesség és az adózás összefüggései az Európai Unióban In: PhD értekezés, Kaposvár (http://phd.okm.gov.hu/disszertaciok/ertekezesek/2007/de_3640.pdf) (letöltve: 2009.07.10.)
38. Elnökségi következtetések, lisszaboni Európai Tanács, 2000. március 23–24.
39. Elschner C., Heckemeyer J. H., Spengel C. [2009]: Besteuerungsprinzipien und effektive Unternehmenssteuerbelastungen in der Europäischen Union In: Discussion Paper No. 09-034, Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung GmbH ([ftp://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp09034.pdf](http://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp09034.pdf)) (letöltve: 2009.08.06.)

40. Elschner C., Heckemeyer J. H., Spengel C. [2011]: Besteuerungsprinzipien und effektive Unternehmenssteuerbelastungen in der Europäischen Union: Regelt sich die Eu-weite Steuerharmonisierung von selbst?, Perspektiven der Wirtschaftspolitik
41. Elschner C., Vanborren W. [2009]: Corporate effective tax rate in an enlarged European Union: Taxation Papers European Union (http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_14_en.pdf) (letöltve: 2009.08.06.)
42. Élteső A. [2003]: Versenyképesség a közép-kelet-európai külkereskedelemben, Közgazdasági Szemle, L. évf. p. 269-281.
43. Esser K., Hillebrand W., Messner D., Meyer-Stamer J. [1995]: Systemische Wettbewerbsfähigkeit: Neue Anforderungen an Unternehmen und Politik, DIW, Jg. 64, Nr. 2. p. 186-99. (<http://www.meyer-stamer.de/1995/diw.htm>) (letöltve: 2012.08.13.)
44. Európai Bizottság [2005]: A lisszaboni stratégia új kezdete Közlemény az Európai Tanács tavaszi ülészakának Közös munkával a növekedésért és a munkahelyekért, (http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/comm_spring_hu.pdf) (letöltve: 2009.08.16.)
45. Európai Tanács [2000]: Presidency Conclusion, Lisbon European Council, 23 and 24 March 2000
46. European Commission [2004]: European tax survey. Taxation Papers No. 3. (http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/tax_survey.pdf)
47. European Commission [2004]: Taxation Papers, Measuring the effective levels of company taxation in the new member States: A quantitative analysis (http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/company_taxation_new_ms.pdf) letöltve: 2012.08.27.
48. European Commission [2009]: European Commission Study on Effective Tax Rates, SEE Working Group
49. Eurostat – Commission Services [2010]: Taxation trends in the European Union, Data for the EU Member States, Iceland and Norway
50. Eurostat – Commission Services [2011]: Taxation trends in the European Union, Data for the EU Member States, Iceland and Norway
51. Feld L. P., Heckmeyer J. H. [2008]: FDI and Taxation In: Discussion Paper No. 08-128, Centrum for European Economic Research (<ftp://ftp.zew.de/pub/zew-docs/dp/dp08128.pdf>) (letöltve: 2009.08.06.)

52. Forging a Competitiveness Agenda. Background to the Productivity Problem. [2004] p. 2., In: Czakó E. [2006]: *Versenyképességi programok néhány tanulsága a kormányzati szféra számára – az ír versenyképességi tanács és a lisszaboni stratégia, Versenyben a világgal 2004-2006 – Gazdasági versenyképességünk vállalati nézőpontból*, 11. sz. műhelytanulmány, (http://edok.lib.uni-corvinus.hu/148/1/11_mht_NFH_versenyki_programok.pdf) (letöltve: 2012.08.13)
53. Fuest C., Weichenrieder A. [2002]: Tax Competition and profit shifting: on the relationship between personal and corporate tax rate, CesIfo Working Paper No. 781., p. 25-26. (http://www.cesifo-group.de/pls/guestci/download/CESifo%20Working%20Papers%202002/CESifo%20Working%20Papers%20October%202002/cesifo_wp781.pdf) (letöltve: 2009.08.06.)
54. Fullerton D., Metcalf G. [2002]: Tax Incidence. NBER Working Paper 8829. (Letölthető: <http://papers.nber.org/papers/w8829>) (letöltve: 2009.08.16.)
55. Gacsályi I., Meyer D., Misz J., Simonits Zs. [2002]: Közgazdaságtan II. Makroökonomia, Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest pp. 127.
56. Galántainé M. Zs. [2005]: Adóverseny az Európai Unióban In: Hitelintézeti Szemle IV. évfolyam 5-6. szám, p: 45-62.
57. Gordon R. H. [1986]: “Taxation of Investment and Savings in a World Economy”, American Economic Review No. 76.: p. 1086-1102. (<http://www.nber.org/papers/w1723>) (letöltve: 2009.08.16.)
58. Grubert H., Muti J. [1991]: Taxes, Tariffs and Transfer Pricing in Multinational Corporation Decision Making, Review of Economics and Statistics, 80(3): 365-373. (<http://www.jstor.org/pss/2109519>) (letöltve: 2009.08.16.)
59. Harberger A. C. [1962]: The incidence of the corporate income tax. The journal of political economy Vol. 70. No. 3.: 215-240. (<http://www.uib.es/depart/deaweb/webpersonal/amedeospadaro/workingpapers/bibliosecpub/harberger.pdf>) (letöltve: 2009.08.16.)
60. Herich Gy., Horváth S. [2005]: Adótan. Penta Unió Oktatási centrum Reproflex Kiadó, Pécs
61. HÉTFA Kutatóintézet [2010]: Az adminisztratív terhek Magyarországon. Jó Kormányzás Program Szakmai háttér IV., Budapest (http://hetfa.hu/wp-content/uploads/HSZH04_Admitterhek_Magyarorsz%C3%A1gon_ISSN.pdf) (letöltve: 2011.08.22.)

62. Hines J.R., Rice E.M. [1994]: Fiscal Paradise: Foreign Tax Havens and American Business, *Quarterly Journal of Economics* 109: p. 149-182. (<http://www.jstor.org/pss/2118431>) (letöltve: 2009.08.16.)
63. Horváth Gy. [2001] A magyar régiók es települések versenyképessége az európai gazdasági térségben; *Tér es Társadalom*, 2001/2. p. 205. In: Márkus G.: Mikro- (vállalati) szintű adatokra alapozott versenyképesség-mérés. Pécs, Phd értekezés, p. 11.
64. Horváth S., Hadi L., Szatmári L., Molnár G. E., Magony K., Herich Gy. (szerk.) [2005]: Adótan magyarázatok. Penta Unió Oktatási centrum, Reflex Kiadó, Pécs
65. Hoványi G. [1999]: A vállalati versenyképesség makrogazdasági és globális háttere – Michael Porter két modelljének továbbfejlesztése In: *Közgazdasági Szemle*, XLVI. évf. p. 1013-1029.
66. Huizinga H., Laeven L. [2008]: International Profit Shifting within Multinationals: a Multi-Country Perspective, *Journal of Public Economics* no. 92, p. 1164-1182. (http://www.luclaeven.com/papers_files/huizinga_laeven2007.pdf) (letöltve: 2009.08.16.)
67. Huizinga H., Laeven L., Nicodème G. [2007]: Capital Structure and International Debt Shifting, IMF Working Paper 07/39 (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0739.pdf>) (letöltve: 2009.08.16.)
68. Huizinga H., Laeven, L. [2008]: International Profit Shifting within Multinationals: a Multi-Country Perspective, *Journal of Public Economics*, 92: p. 1164-1182.
69. Huizinga H., Nicodème G. [2006]: Foreign Ownership and Corporate Income Taxation: an empirical evaluation, *European Economic Review* no. 50: 1223-1244. (http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication894_en.pdf) (letöltve: 2009.08.16.)
70. Karkinsky T., Riedele N.: Corporate taxation and the choice of patent location within multinational firms, Oxford University Centre for Business Taxation WP 09/31
71. Kátay G., Wolff Z. [2004]: Investment Behavior, User Cost and Monetary Policy Transmission – the Case of Hungary. MNB Working Paper 2004/12.
72. King M., Fullerton D. [1984]: *The Taxation of Income from Capital*. Chicago: The University of Chicago Press. (<http://ideas.repec.org/h/nbr/nberch/11494.html>) (letöltve: 2009.08.16.)
73. Kopányi M. [1999]: *Mikroökonómia*. AULA kiadó. Budapest

74. KOPINT-TÁRKI Zrt. szerk. [2009]: A gazdasági növekedés dinamizálásának lehetősége az államháztartási kiadások csökkentése mellett, Tézisek
75. Kox H. [2005]: Intra-EU differences in regulation-caused administrative burden for companies. EU Competitiveness Report 2005, DG E&I (WIFO). CBC (<http://www.cpb.nl/sites/default/files/publicaties/download/memo136.pdf>) (letöltve: 2010.08.16.)
76. Krugman P. [1994]: Competitiveness: a dangerous obsession In: Foreign Affairs, Vol 73. No. 2. p. 28–45.
77. KSH [2009]: A kis- és középvállalkozások helyzete In: Statisztikai tükör
78. Kurtán L. [2001]: Piacgazdaságtan. ELTE Könyvkiadó, Budapest
79. Lengyel I. [2003]: Verseny és területi fejlődés. 7. fejezet In: A versenyképesség értelmezése az Európai Unióban, JATE Press, Szeged, p. 258 (<http://www.eco.u-szeged.hu/kutatas-tudomany/kozgazdasagtani/verseny-teruleti>) (letöltve: 2012.08.13.)
80. Lodin S.-O. and Gammie M. [2001]: *Home State Taxation*, IBFD Publications, Amsterdam
(http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/hst_book_summary.pdf)
(letöltve: 2012.04.06.)
81. Mackie-Mason J. K., Gordon R. [1997]: How Much Do Taxes Discourage Incorporation?, *Journal of Finance*, Vol. 52, No. 2, June 1997
(<http://ideas.repec.org/p/wpa/wuwppe/9401002.html>) (2010.08.12.)
82. Maffini G., Mokkas S.: Profit shifting and measured productivity of multinational firms, Oxford University Centre for Business Taxation WP 09/20
(<http://ideas.repec.org/p/btx/wpaper/0920.html>) (letöltve: 2011.08.22.)
83. Magyarország Alaptörvénye [2011]: Magyar Közlöny
(<http://www.kormany.hu/download/0/d9/30000/Alapt%C3%B6rv%C3%A9ny.pdf>)
(letöltve: 2012.09.07.)
84. Márkus G. [2011]: Mikro- (vállalati) szintű adatokra alapozott versenyképesség-mérés. Pécs, Phd értekezés, p. 11-100.
(http://www.gphd.ktk.pte.hu/files/tiny_mce/File/Vedes/Markus%20Gabor_tezisfuzet.pdf) (letöltve: 2012.08.12.)
85. MENA-OECD [2009]: Measuring tax burdens: On overview, Background paper for the 4th Meeting of Working Group 3

- (<http://www.oecd.org/mena/investment/assessingthetaximplicationsofthefinancialcrisis.htm>) (letöltve: 2011.08.22.)
86. Meyer-Stamer J. [2008]: Systemic Competitiveness and Local Economic Development, p. 2. (http://www.meyer-stamer.de/2008/Systemic+LED_SouthAfrica.pdf) (letöltve: 2012.08.13.)
87. Mike K. [2003]: A gazdaságpolitikai döntéshozatal nemzetek fölötti centralizációja és a közösségi gazdaságtan. Az adóverseny elméletének néhány tanulsága, Közgazdasági Szemle, L évf., 2003. március
88. Mizik T. [2003]: Magyarország és az Európai Unió adórendszere – különös tekintettel a mezőgazdaságra, Agrárgazdasági Kiadványok 2003.7. sz., AKII, Budapest
89. Módos Gy. [2003]: A versenyképesség összetevői és mérése In: Agrárgazdaság, vidékfejlesztés és agrárinformatika az évezred küszöbén (AVA)
90. Molnár B. [2007]: Agrárgazdaságban működő társas vállalkozások adózási környezete és társasági adóterhelésük vizsgálata In: PhD értekezés, Keszthely (http://twilight.vein.hu/phd_dolgozatok/molnarbarna/phd_thesisMB_hu.pdf) (letöltve: 2009.07.10.)
91. Mooij R. A., Ederveen S. [2006]: What a Difference Does it Make? Understanding the Empirical Literature on Taxation and International Capital Flows, Economic Paper, 261, European Commission
92. Mooij R. A., Nicodème G. [2007]: Corporate tax policy and incorporation in the EU, p. 24., European Commission Taxation Papers (http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_11_corporate_en.pdf) (letöltve: 2011.08.18.)
93. Murpy S., Burke S. [2011]: CCTB: The proposed 28th EU Tax System?, KPMG (<http://www.kpmg.com/IE/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/Tax/CCCTBnew.pdf>) (letöltve: 2012.04.06.)
94. Musgrave R. A. – Musgrave P. B. [1993]: Az egyenlő teherviselés (az adózási méltányosság) megközelítési módjai. In: Semjén András (szerk.): Adózás, adórendszerek, adóreformok. Szociálpolitikai Értesítő, 1993/1-2. p. 32-56.
95. Némethné G. A. [2005]: Statisztikai módszerek alkalmazásának lehetőségei a kis- és középvállalkozások versenyképességének elemzésében In: „Átalakulási folyamatok Közép-Európában” Konferencia, Győr

96. Nicodeme G. [2001]: Computing effective corporate tax rates: Comparisons and results, European Commission (<http://mpira.ub.uni-muenchen.de/3808/>) (letöltve: 2010.08.16.)
97. Nicodeme G. [2008]: Corporate Income Tax and Economic Distortions. CESIFO Working Paper No. 2477 (https://dipot.ulb.ac.be:8443/dspace/bitstream/2013/53961/1/RePEc_sol_wpaper_08-033.pdf) (letöltve: 2009.08.16.)
98. OECD [1992]: Technology and the Economy: The Key Relationships. OECD, Párizs
99. OECD Tax Policy Studies [2009]: Taxation of SMEs. Key issues and policy considerations, No. 18.
100. Overesch M., Wamser G. [2008]: The Effects of Company Taxation in EU Accession Countries on German Multinationals, p 18., (<http://www.etpf.org/papers/35accession.pdf>)
101. Pitti Z. (2010): A közteher-viselés rendszerek működési hatékonysága és az áfa adónem teljességvizsgálatának tapasztalatai, Pénzügyi Szemle
102. Porter E. M. [1990]: The Competitive Advantages of Nations. Macmillan, London
103. Porter E. M. [1993]: Versenystratégia. Iparágak és versenytársak elemzési módszerei. Akadémiai Könyvkiadó, Budapest
104. Porter E. M. [1996]: Competitive Advantage, Agglomeration Economies and Regional Policy, International Regional Science Review, p. 85-94.
105. Rapkin D. P., Avery W. P. (szerk.) [1995]: National Competitiveness in a Global Economy, Lynne Rienner, London, p. 2. In: Bakács A.: *Versenyképességi koncepciók*, GKM, 2003 (<http://vki3.vki.hu/~tfleisch/~haver/szakirodalom/haver-BAKACS-final-031109.pdf>) (letöltve: 2012.08.13.)
106. Román Z. [2003]: A lisszaboni stratégiai célok és a kis- és középvállalatok a jelölt országokban In: Közgazdasági Szemle, L. évf. p. 691–701.
107. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. [1997]: Közgazdaságtan I-III. Alapfogalmak és makroökonómia, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest
108. Somogyi M. [2009]: A vállalati versenyképesség modellje (VVM) mint a vállalati versenyképesség mérésének új módszere, PhD értekezés, Miskolci Egyetem p. 61. ([http://phd.lib.uni-miskolc.hu/jadox/portal/browser.psml?offset=3&origOffset=-1&docID=5634&secID=1507&schemaId=0&qdcId=140&libraryId=-1&filter=Miskolci+Egyetem.+Gazdas%C3%A1gtudom%C3%A1nyi+Kar.+V%C3%](http://phd.lib.uni-miskolc.hu/jadox/portal/browser.psml?offset=3&origOffset=-1&docID=5634&secID=1507&schemaId=0&qdcId=140&libraryId=-1&filter=Miskolci+Egyetem.+Gazdas%C3%A1gtudom%C3%A1nyi+Kar.+V%C3%9C)

- A11lalkoz%C3%A1selm%C3%A9let+%C3%A9s+gyakorlat++Doktori+Iskola&limit=10&pageSet=2&resultType=undefined) (letöltve: 2012.08.13.)
109. Steuerentwicklung in der Europäischen Union: Stat/09/92, 2009. június 22. ; <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/09/92&format=HTML&aged=0&language=en&guiLanguage=en> (letöltve: 2009.07.10.)
110. Stiglitz J.E [2000]: A kormányzati szektor gazdaságtana. KJK-Kerszöv, Budapest
111. Swedish Tax Agency: Taxes in Sweden [2010] – An English summary of the statistical yearbook of Sweden
112. Szerb L. [2010]: A magyar mikro-, kis- és középvállalatok versenyképességének vizsgálata, Vezetéstudomány, Budapest, XLI. évfolyam 12. szám, p. 20-35.
113. Szigeti C. [2006]: Adózás társadalmi dimenziói. Pálffy Miklós Kereskedelmi Szakközépiskola. Győr
114. Tóth I. J., Papp G. [2007]: KKV Körkép – 2007. április MKIK Gazdaság- és Vállalkozáselemző Intézet (GVI) (http://www.gvi.hu/data/research/kkv_korkep_072.pdf) (letöltve: 2010.08.22.)
115. Török Á. [1999]: Verseny a versenyképességért?, Integrációs Stratégia Munkacsoport, Budapest, p. 74
116. Török Á. [2003]: Mit mérünk mivel? A versenyképesség értelmezéséről és mérési problémáiról; Európai Tükör Műhelytanulmányok 93., p. 80-85
117. Vartia L. [2008]: How do taxes affect investment and productivity. OECD Working Papers No. 656. (<http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/fulltext/5kz7vwq7js26.pdf?expires=1310750533&id=id&accname=guest&checksum=280320CD01B73510E8ADDC81CB1C6D86>) (letöltve: 2010.08.22.)
118. Veres J. (szerk. [2009]: A magyar gazdaság versenyképessége 2007-2009 – szemelvények a Gazdasági Versenyképesség Kerekasztal tanulmányaiból és javaslati anyagaiból. Miniszterelnöki Hivatal. Budapest (http://www.kopint-tarki.hu/tanulmanyaink/A_magyar_gazdasag_versenykepessege_2007-2009.pdf) (letöltve: 2010.08.22.)

Honlapok:

1. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary : GOS EUROSTAT Glossary (2012.04.10.)

2. http://haga.mae.ro/upload/docs/109883_Romania%20Business%20Passport%202011.pdf – Románia adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
3. http://info.portaldasfinancas.gov.pt/NR/rdonlyres/F2D76036-A62A-4BEF-9AA3-6A7B34F53371/0/Portuguese_Tax_System_CEF.pdf - Portugália adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
4. <http://invest.is/Doing-Business-in-Iceland/Tax-System/> - Izland befektetés ösztönző oldala (letöltve 2012.09.09.)
5. <http://www.advantageaustria.org/hu/zentral/business-guide-oesterreich/investieren-in-oesterreich/standort-oesterreich/steuern.hu.html> – Ausztria adózásának áttekintése (letöltve 2012.09.09.)
6. <http://www.bdo.dk> – Dánia adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
7. <http://www.belastingdienst.nl> – Hollandia adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
8. <http://www.brussels.irisnet.be/working-and-doing-business/taxes> – Belgium adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
9. <http://www.businesslink.gov.uk> – az Egyesült Királyság vállalkozásokat támogató oldal (letöltve: 2010.08.16.)
10. <http://www.doingbusiness.org/rankings/> – versenyképességi jelentés (letöltve 2012.08.25)
11. <http://www.durs.gov.si/en/> - Szlovénia adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
12. <http://www.emta.ee> – Észtország adóhivatalának oldala (letöltve: 2010.08.16.)
13. <http://www.expatsfinland.com> - Business Taxation in Finland (letöltve: 2010.08.16.)
14. <http://www.finance.gov.sk> – Szlovákia adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
15. <http://www.gmbhrecht.at/category/steuern/> - Ausztria társasági-adójogi rendszere (letöltve 2012.09.09.)
16. <http://www.gtai.de/GTAI/Navigation/EN/Invest/Investment-guide/The-tax-system/Company-taxation/corporate-income-tax-for-corporations.html> – Németország társasági adóztatásának jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
17. <http://www.guichet.public.lu/en/entreprises/fiscalite/impots-directs-indirects/benefices-soc-capitaux/impot-revenu-societe-capitaux/index.html> - Luxemburg társasági adózásának jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
18. <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm> – versenyképességi jelentés (letöltve 2012.08.25)
19. http://www.impots.gouv.fr/portal/deploiement/p1/fichedescriptive_1006/fichedescriptive_1006.pdf – Franciaország adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)

20. <http://www.internationaltaxreview.com/pdfs/taxdata/ITR-Cyprus-Taxdata.pdf> – Ciprus adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
21. <http://www.investlithuania.com/files/files/PDF/PwC-Tax-Pocket-Book-2011.pdf> - Litvánia adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
22. http://www.investsweden.se/Global/Global/Downloads/Fact_Sheets/Corporate-taxes-in-Sweden.pdf - Svédország társasági adóztatásának jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
23. <http://www.ird.gov.mt/> - Málta adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
24. <http://www.ksh.hu/docs/hun/modsz/modsz31.html> - STADAT Módszertan (letöltve 2012.04.10.)
25. <http://www.mfcr.cz> – Csehország adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
26. <http://www.minfin.gr/portal/en> – Görögország adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
27. <http://www.nav.gov.hu/> - Magyarország adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
28. <http://www.ocra.com/solutions/bulgaria-taxation.asp> – Bulgária adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
29. http://www.oecd.org/document/60/0,3746,en_2649_34533_1942460_1_1_1_1,00.html#C_CorporateCapital – az OECD adózási rátákat gyűjtő adatbázisa (letöltve 2012.08.25.)
30. http://www.paiz.gov.pl/polish_law/taxation/cit - Lengyelország befektetés ösztönző oldala (letöltve 2012.09.09.)
31. <http://www.regjeringen.no/en> - Norvégia adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
32. <http://www.revenue.ie/en/tax/ct/basis-charge.html> – Írország adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
33. <http://www.skatteverket.se> - Svédország Nemzeti Adóhivatal oldala (letöltve: 2010.08.16.)
34. <http://www.vero.fi> – Finnország adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
35. <http://www.vid.gov.lv> – Lettország adóhivatalának oldala (letöltve 2012.09.09.)
36. <http://www.weforum.org/issues/global-competitiveness> – versenyképességi jelentés (letöltve 2012.08.25)
37. http://www.worldwide-tax.com/czech/czech_tax.asp – Csehország adózási jellemzői (letöltve 2012.09.09.)
38. www.invitalia.it – Olaszország befektetés ösztönző oldala (letöltve 2012.09.09.)

M2. Magyarázatok a 1. kutatási fejezethez

EU 27: Belgium (BE), Bulgária (BG), Cseh Köztársaság (CZ), Dánia (DK), Németország (DE), Észtország (EE), Írország (IE), Görögország (EL), Spanyolország (ES), Franciaország (FR), Olaszország (IT), Ciprus (CY), Lettország (LV), Litvánia (LT), Luxemburg (LU), Magyarország (HU), Málta (MT), Hollandia (NL), Ausztria (AT), Lengyelország (PL), Portugália (PT), Románia (RO), Szlovénia (SI), Szlovákia (SK), Finnország (FI), Svédország (SE), Egyesült Királyság (UK).

Eurozóna (EU 16): Belgium (BE), Németország (DE), Írország (IE), Görögország (EL), Spanyolország (ES), Franciaország (FR), Olaszország (IT), Ciprus (CY), Luxemburg (LU), Málta (MT), Hollandia (NL), Ausztria (AT), Portugália (PT), Szlovénia (SI), Szlovákia (SK), Finnország (FI).

Európai Gazdasági Térség (EGT, angolul European Economic Area, EEA): az Európai Közösség tagállamait valamint Norvégiát és Izlandot foglalja magában,

Implicit adóráta (ITR = implicit tax rate): a különböző jövedelem és gazdasági aktivitás (munka, fogyasztás, tőke) tényleges adóelvonásának átlagos mértékét mutatja.

A munka implicit adóráta mutatja a munkavállalót terhelő adók és járulékok, valamint a munkaerő költség közötti viszonyt. A mutató összefoglalja valamennyi a nem önálló tevékenységből szerzett jövedelmet terhelő direkt és indirekt adókat és járulékokat a munkavállaló és a munkáltató oldaláról.

A fogyasztás implicit adóráta mutatja a fogyasztást terhelő adóbevételek és a háztartások fogyasztása közötti kapcsolatot.

A tőke implicit adóráta a számlálóban összefoglalja a magán háztartások és tőkeegyesítő társaságok megtakarításokból és befektetésekből származó jövedelmeinek adóit, továbbá a korábbi időszakban képződött tőkevagyonokat terhelő adókat. A nevező tartalmazza valamennyi tagállam területileg illetékes tőke- és üzleti jövedelmeinek közelítő értékét, amelyet az egyes tagországok az adóztatáskor figyelembe vesznek.

Ennek a mutatónak a kifejlesztése a tényezők széles spektrumú összefoglalásának az eredménye és óvatosan kell felhasználni.

Minden EU és Eurozónára vonatkozó implicit adóráta aritmetikai eszközökkel számolnak ki.

Megtisztított legmagasabb társasági adóterhelési ráta: tartalmazza a társasági adó mellett az egyéb járulékos elvonásokat, a helyi adókat, és egyéb adókat az adóalap alapján, amelyeket a társasági adóhoz hasonlítanak, de gyakran velük nem azonosak (pl. különadó).

M3. A társasági adórendszerek és a tulajdonosok adóztatásának áttekintése a 2011-es adózási jellemzők alapján

Tagállamok	TAO ráta (standard)	Társaságok adóztatásának jellemzői	Tulajdonos adóztatása és mentesítés (természetes, letelepedett személy)
<i>Klasszikus rendszer</i>			
Írország	12,5%	Az iparüzésből származó jövedelemre; a nem iparüzésből származó jövedelemre 25%	A tulajdonos adóztatása az általános kulcs alapján
Lengyelország	19%	-	19% forrásadó
Románia	16%	-	16% forrásadó
Svédország	26,3%	-	30% átalány jövedelemadó terheli az osztalékot; adókivetésre nincs lehetőség
Szlovénia	20%	-	20% forrásadó
<i>Kétszeri adózást csökkentő rendszer – tulajdonosi rátaengedmény</i>			
Belgium	33%	332.500 EUR feletti jövedelem esetén, különben jövedelemarányosan 24,25%, 31% és 34,5%; 33% normál adókulcs, „válságadó” nélkül, ami az adóösszeg 3%-a	25% forrásadó, vagy opció adókivetésre
Bulgária	10%	-	5% forrásadó
Dánia	25%	-	28% nyereségadó terheli az osztalékot, 48.300 DKK-ig kiegyenlítő hatás, magasabb osztalékjövedelemnél 42% személyi jövedelemadó a nyereségadó beszámítása mellett
Németország	15%	Az adóösszeg 5,5%-át kitevő szolidaritási adó nélkül	25% forrásadó adókivetésre jogosító opcióval, amennyiben a progresszív adórata alacsonyabb adóterhelést nem ad
Finnország	26%	-	Tőzsdén jegyzett cégek: 30% adómentes, a 70% 28% szja-val adózik, nyereségadó beszámítható; nem tőzsdei cégek esetében a társasági vagyon 9%-ig, max. 90.000€-ig adómentes, felette a 70% 28% szja-val adózik a nyereségadó beszámítása mellett
Franciaország	33,3%	3,3%-os szociális hozzájárulás nélkül, a 7,63 m€ bevételt meghaladó nagyvállalatok normál adórátája (össz. adóterhelés 34,43%)	2008 óta opció a bruttó osztalék 18%-os forrásadó terhelésére (30,1% szociális járulékot tartalmaz); különben progresszív szja az osztalék 60%-ra és 12,1% szociális járulék a teljes bruttó osztalékra
Olaszország	27,5%	3,9%-os helyi adó nélkül („IRAP”), amelynek alapja eltér a társasági adó alaptól (hozzáadott érték és nem nyereség)	Forrásadó 12,5%, a minősített részesedések a progresszív szja alatt 49,72% osztalékadó alá esnek
Lettország	15%	-	Forrásadó 10%
Litvánia	15%	5% a kisvállalkozások részére	Forrásadó 20%
Luxemburg	21%	A munkanélküli alap részére fizetendő 4% hozzájárulás nélkül; kedvezményes 20%-os kulcs 15.000€ bevételig	Osztalék 50%-ig adómentes

Tagállamok	TAO ráta (standard)	Társaságok adóztatásának jellemzői	Tulajdonos adóztatása és mentesítés (természetes, letelepedett személy)
Hollandia	25,5%	Az első 200.000€ nyereségig kedvezményes 20%-os ráta	Jelentősebb részesedésből (5%-tól) származó osztalék után 25% szja, különben 30% átalányadó a tőkejövedelmekre
Norvégia	28%	-	Az ún. Kockázatmentes hozam nagyságáig adómentes
Ausztria	25%	-	25%-os forrásadó, vagy adókiivetés opció esetén az átlagos adórátá fele
Portugália	25%	1,5%-os helyi adó nélkül; az első 12.500€ nyereségig 12,5% csökkentett adórátá; 2 m€ feletti nyereségnél 27,5%	21,5% forrásadó vagy opció adókiivetésre, ahol az osztalék 50%-a adómentes marad
Spanyolország	30%	8 m€ árbevétel alatti üzemenknél csökkentett 25%-os ráta az első 120.202,41 € nyereségig	Átalány jövedelem-adórátá 6.000€ -ig 19%, felette 21%
Csehország	19%	-	15% forrásadó
Magyarország	19%	A 2% helyi adó nélkül. 500.000 millió Ft nyereségig kedvezményes kulcs 10%	16% forrásadó és 14% tb hozzájárulás
<i>Kétszeri adózást csökkentő rendszer – részleges beszámítás</i>			
Egyesült Királyság	28%	1.500.000£ jövedelem felett; különben progresszív adó: 21% 300.000£-ig és 29,75% 300.001 és 1.500.000£ között	Alapja a kiosztott osztalék, bruttósítva annak 1/9-ed részével. Ez a növekmény a tulajdonos szja alapja beszámítható
<i>Kétszeri adózást elkerülő rendszer – teljes beszámítás</i>			
Málta	35%	-	Teljes beszámítás; összevontan a jövedelem adójóváírásaival
Görögország	24%	Osztalékfizetési adó 25%	Teljes beszámítás; összevontan a jövedelem adójóváírásaival
<i>Kétszeri adózást elkerülő rendszer – osztalék mentesítés</i>			
Észtország	21%	Nyeresség kifizetési adó; 0% nyereség visszatartás esetén	Nincs adóztatás a tulajdonosnál
Szlovákia	19%	-	Nincs adóztatás a tulajdonosnál
Ciprus	10%	-	Nincs adóztatás a tulajdonosnál, mégis 15% védelmi adó fizetendő

Forrás: Taxation trends in EU, 2011 és Steuern in internationalen Vergleich, 2011 alapján saját összeállítás

M4. A társasági jövedelemadó ráta 2010-ben¹

Ország	Központi társasági jövedelemadó ráta ²	Módosított központi társasági jövedelemadó ráta ³	Központ alatti társasági jövedelemadó ráta ⁴	Kombinált társasági jövedelemadó ráta ⁵	Célzott jövedelemadó ráták ⁶
Ausztrália ^a	30,0	30,0		30,00	Y
Ausztria	25,0	25,0		25,00	N
Belgium ^b	33,99 (33,0)	33,99		33,99	Y
Kanada	18,0	18,0	11,5	29,52	Y
Chile ^l	17,0	17,0		17,00	Y
Csehország	19,0	19,0		19,00	Y
Dánia	25,0	25,0		25,00	N
Finnország	26,0	26,0		26,00	N
Franciaország ^c	34,43	34,43		34,43	Y
Németország ^d	15,825 (15,0)	15,825	14,35	30,18	N
Görögország	24,0	24,0		24,00	Y
Magyarország ^e	19,0	19,0		19,00	Y

Izland	15,0	15,0		15,00	N
Írország	12,5	12,5		12,50	Y
Olaszország ^f	27,5	27,5		27,50	N
Japán	30,0	27,99	11,55	39,54	Y
Korea	22,0	22,0	2,2	24,20	Y
Luxemburg	21.84 (21.0)	21,84	6,75	28,59	Y
Mexikó	30,0	30,0		30,00	Y
Hollandia ^g	25,5	25,5		25,50	Y
Új-Zéland ^a	30,0	30,0		30,00	N
Norvégia	28,0	28,0		28,00	Y
Lengyelország ^h	19,0	19,0		19,00	N
Portugáliai	25,0	25,0	1,5	26,50	Y
Szlovák köztársaság	19,0	19,0		19,00	N
Spanyolország	30,0	30,0		30,00	Y
Svédország	26,3	26,3		26,30	N
Svájc ^j	8,5	6,70	14,47	21,17	N
Törökország	20,0	20,0		20,00	N
Egyesült Királyság ^a	28,0	28,0		28,00	Y
Egyesült Államok ^k	35,0	32,7	6,47	39,21	Y

Forrás: OECD: Corporate and capital income taxes, www.oecd.org (2010)

Magyarázat:

1. Ez a tábla az "alap" (nem célzott) központi, központ alatti és kombinált (törvényes) társasági adórátákat mutatja. Ott, ahol progresszív (mint az átalány ellentettje) rátastruktúrát alkalmaznak, a felső határkulcs szerepel.
2. Ez az oszlop mutatja az alap központi törvényes (egyenes vagy felső határ) társasági jövedelemadó rátát. Ahol különadót alkalmaznak, ott a különadó nélküli társasági adókulcs a zárójelben szerepel.
3. Ez az oszlop mutatja a módosított (ahol alkalmazható) alap központi társasági adórátát (magában foglalva a különadót is, ha van), amelynek nettó kulcsa mutatja a különadó fizetés miatt adott levonási kedvezményeket.
4. Ez az oszlop mutatja a központi alatti (kombinált állami/regionális és helyi) alap törvényi társasági jövedelemadó rátát, magában foglalva a különadókat is (ha van). Magyarországon a helyi szintű iparüzési adó nem szerepel, hiszen az nem kötelezően kivetett, hanem kivethető adóforma.
5. Ez az oszlop mutatja a kombinált központi és központ alatti (törvényes) adórátát, amely tartalmazza az esetlegesen megjelenő plusz különadókat is.
6. Ez az oszlop jelzi, hogy vannak-e célzott (alapon kívüli) társasági adóráták (pl. speciális törvényes adórata alkalmazása bizonyos jövedelemig, vagy meghatározott speciális levonással a jövedelem bizonyos százalékáig).

Ország specifikus megjegyzések:

- (a) Ausztráliában, Új-Zélandon és az Egyesült Királyságban nem alkalmaznak kalendáris üzleti évet. Az adóráták egyenként július 1., április 1. és április 1-én esedékesek.
- (b) A tényleges TAO ráta lényegesen csökkenthető egy a társasági tőkére (ACE) vonatkozó fogalmi kedvezménnyel. Pl. a tényleges adórata csupán a nominális adórata fele, ha az adózás előtti nyereség saját tőke megtérülése kétszerese a fogalmi kamatlábnak (2010-ben 3,8%).

- (c) A ráta különadót is tartalmaz, de nem tartalmazza a helyi vállalkozói adót (Taxe professionnelle) vagy a forgalmi alapú szolidaritási adót (Contribution de Solidarité).
- (d) A ráta tartalmazza a regionális iparüzési adót (Gewerbesteuer) és a különadót.
- (e) A ráták nem tartalmazzák a forgalmi alapú helyi iparüzési adót, az innovációs adót, a hitelintézetek különadóját, és az energiaszolgáltatók különadóját.
- (f) Ezek a ráták nem tartalmazzák a regionális vállalkozói adót (Imposta Regionale sulle Attività Produttive; IRAP).
- (g) Alkalmazva a 200.000 EUR feletti adóztatható jövedelemre.
- (h) Nincsen központi alatti kormányzati adó, habár a helyi önkormányzatok (mindegyik szinten) egy adott százalékban hozzájárulnak az adóbevételekhez.
- (i) 2009 óta központi kormányzati szinten két általános adórátát vezettek be. Az első 12.500 euro jövedelemig az általános adórátája 12,5%, az a feletti részre pedig 25%.
- (j) Templom adókat is tartalmazza, amelyet a vállalkozások nem tudnak elkerülni.
- (k) A központi alatti ráta egy súlyozott átlagos állami társasági határjövedelem adórátája.
- (l) A Chilében nem rezidens vagy lakcímmel rendelkező egyén és jogi személyek a Chiléből származó jövedelem alapján adóznak, amelynek általános adórátája 35%. (néhány jövedelemtípusra alacsonyabb adóráták alkalmazhatók és kettős adóztatást elkerülő egyezményekben elérhetőek).

Társasági jövedelemadó ráta 2009-ben

Ország	Központi társasági jövedelemadó ráta	Módosított központi társasági jövedelemadó ráta	Központ alatti társasági jövedelemadó ráta	Kombinált társasági jövedelemadó ráta	Célzott jövedelemadó ráták
Ausztrália	30,0	30,0		30,00	Y
Ausztria	25,0	25,0		25,00	N
Belgium	33.99 (33.0)	33,99		33,99	Y
Kanada	19,0	19,0	12,3	31,32	Y
Chile	17,0	17,0		17,00	Y
Csehország	20,0	20,0		20,00	Y
Dánia	25,0	25,0		25,00	N
Finnország	26,0	26,0		26,00	N
Franciaország	34,43	34,43		34,43	Y
Németország	15,825 (15,0)	15,825	14,35	30,18	N
Görögország	25,0	25,0		25,00	Y
Magyarország	20.0 (16.0)	20,0		20,00	Y
Izland	15,0	15,0		15,00	N
Írország	12,5	12,5		12,50	Y
Olaszország	27,5	27,5		27,50	N
Japán	30,0	27,99	11,55	39,54	Y
Korea	22,0	22,0	2,2	24,20	Y
Luxemburg	21.84 (21.0)	21,84	6,75	28,59	Y
Mexikó	28,0	28,0		28,00	Y
Hollandia	25,5	25,5		25,50	Y
Új-Zéland	30,0	30,0		30,00	N
Norvégia	28,0	28,0		28,00	Y
Lengyelország	19,0	19,0		19,00	N
Portugáliai	25,0	25,0	1,5	26,50	Y
Szlovák köztársaság	19,0	19,0		19,00	N

Spanyolország	30,0	30,0		30,00	Y
Svédország	26,3	26,3		26,30	N
Svájc	8,5	6,70	14,47	21,17	N
Törökország	20,0	20,0		20,00	N
Egyesült Királyság	28,0	28,0		28,00	Y
Egyesült Államok	35,0	32,8	6,30	39,10	Y

Forrás: OECD: Corporate and capital income taxes www.oecd.org (2010)

Célzott társasági jövedelemadó ráták 2010-ben

Ország	Kisvállalkozói társasági adórata				Más célzott rendelkezések	
	Központi kormányzati	Módosított központi korm.	Központi korm. alatti	Kombinált	Központi	Központ alatti
Ausztrália	-	-	-	-	ACT	-
Belgium	24.98 (24.25)	24.98 (24.25)	-	24.98 (24.25)	-	-
Kanada	11,00	11,00	4,5	15,50		ACT
Chile						OTH
Cseh Köztársaság	-	-	-	-	ACT	-
Franciaország	15,00	-	-	15,00	LOC, OTH	-
Görögország	-	-	-	-	ACT, LOC, OTH	-
Magyarország	10,0	10,0	-	10,0	-	-
Japán	18	17,16	7,63	24,79	OTH	OTH
Korea	10,0	10,0	1,0	11,0	-	-
Luxemburg	20.8 (20.0)	20,8	6,75	27,55	-	-
Mexikó	-	-	-	-	ACT	-
Hollandia	20,0	20,0	-	20,0	-	-
Norvégia	-	-	-	-	ACT	-
Portugália	-	-	-	-	LOC	-
Spanyolország	25,0	25,0	-	25,0	ACT	LOC
Törökország	5,0	5,0		5,0	OTH	-
Egyesült Királyság	21,0	21,0	-	21,0	-	-
Egyesült Államok	15,0	14,09	6,07	20,16	ACT	-

Forrás: OECD: Corporate and capital income taxes www.oecd.org (2010)

Rövidítések:

-: nem alkalmazható ACT: Vállalkozói tevékenység (Business activity); LOC: Földrajzi elhelyezkedés (location); OTH: Egyéb (Other)

M5. Az egyes országok adózási intézkedéseinek GDP-re gyakorolt hatása

Ez a táblázat a közelmúlt társasági jövedelemadó változásait, intézkedéseit és annak GDP-re gyakorolt hatásait vizsgálja az EU egyes országaiban. A tagállamokat az angol névnek megfelelő abc sorrendben veszem sorra, majd kitérek az egyes hozott intézkedésekre, azok érvényességére és a GDP-re gyakorolt százalékos hatásaira. Az adatok egyrészt az Eurostat

által évente közzétett Taxation trends in European Union tanulmányból, másrészt a tagállamok adatközléseiből, előrejelzéseiből származnak. A költségvetési hatás számszerűsítésében az egyes országok előrejelzéseire hagyatkozom, néhány esetben ugyanakkor ez hiányzik. Mivel a számszerűsítésre alkalmazott módszertan tagállamonként eltérő, ezért ezek alapján összehasonlítást végezni csak korlátozottan lehet, ugyanakkor érdekes kitekintést ad az egyes országok egyéni intézkedéseire.

Intézkedés	Érvényben van	GDP %-a
Ausztria		
A beruházás évében gyorsított, 30%-os értékcsökkenés (teljesen 0,7 milliárd €). Az adóbevétel csökkenés jelentős része 2014 és 2020 között megtérül.	2009-2010	-0,1
Belgium		
A cégautók üzemanyagköltség levonhatóságának átdolgozása, hogy az alacsony emissziójú autók használatát támogassák	2010	0,05
A 2006-ban bevezetett társasági saját tőke kedvezmény (ACE) ráta tetejének átmeneti csökkentése 3,8%-ra	2010-2011	-0,10
Bulgária		
A szerencsejátékból származó bruttó haszon adórátájának emelése 10%-ról 15%-ra. A szerencsejáték gépek egyösszegű adói szintén emelkedtek.	2010	0,07
Ciprus		
A fél-állami szervezetek társasági adórátájának mérséklése 25%-ról 10%-ra	2009	
Cseh Köztársaság		
A társasági adórata csökkentése 2009-ben 20%-ra, 2010-ben 19%-ra	2009-2010	
Franciaország		
A vállalkozást terhelő helyi adót kiváltotta egy „gazdaság területi hozzájárulás”. Ennek alapja már nem a kereskedelmi vagy iparüzési jövedelem éves értéke, hanem az ingatlan tulajdonjogok értéke és egy új 0,4% (500.000€ forgalom felett) és 1,5% (50 millió € felett) közötti hozzáadott értéket terhelő adóból áll (<i>cotisation sur la valeur ajoutée des entreprises</i>). A teljes adóteher nem lehet magasabb, mint a vállalkozás hozzáadott értékének 3%-a.	2010	-0,6
Treasury intézkedések: adóhitel visszatérítések	2009	-0,4
Németország		
Kamat kedvezmény szabályok változása és szerkezetátalakítási klauzula.	2008	-0,1
A KKV-k ingó tárgyi eszközeinek küszöbkölségeinek növelése	2009-2010	-0,0
Görögország		
Profitképes nagyvállalatokat a 2008-as nyereség alapján terhelő extra hozzájárulás-fizetési kötelezettség bevezetése	2009-2013	0,4 (2010) 0,3 (2011)
Fokozatos rátacsökkentés, a 25%-ról évente egy-egy százalékkal 2010 és 2014 között.	2010-2014	
Magyarország		

A 4%.os különadó fizetési kötelezettség eltörlése.	2010	-0,8
A társasági adóalap szélesítése.	2010	0,3
A társasági adórata növelése (16%-ról 19%-ra)	2010	0,4
Írország		
Társasági és tőkenyeresség adó fizetésének előrehozatala a 2009-es évre.		
A tőkenyeresség adókulcsának emelése 20%-ról 22%-ra. 2009 április 8. óta 25%-ra.		
Olaszország		
50% beruházási adóhitel a gépek és üzleti jövedelmet eredményező eszközök beszerzéseire („ <i>Tremonti-ter</i> ”)	2009 július – 2010 június	-0,13(2009) -0,14(2010)
Az ipari körzetekben választható a csoportadóztatás	2009	-0,00
A munkáltató által fizetett IRAP (Iparüzési Tevékenység Regionális Adója) 10%-a levonható a társasági vagy személyi jöv. adóból	2009	-0,04
A textil és divat ipar fenntartására 2010-től, illetve a K+F minták létrehozásának céljából a beruházási költségek a társasági adóból levonhatóak	2010 április-december	-0,00
A bejegyzett társaságok adóelőleg fizetési kötelezettségének mérséklése	2009	0,00
5,5%-os különadó bevezetése azon vállalkozásokra, akik a szén és olajszármazékok, áram kutatásával, hasznosításával és értékesítésével foglalkoznak. (ún. „Robin adó”)	2009	0,11 (2009) 0,05 (2010,2011)
Helyettesítő adózás (egy választható alapra) az eszköz átértékelést terhelő csökkentett rátával. Cél, hogy az adókönyvelést közelebb hozzák a vállalati könyvvizetéshez.	2009	-0,04
Litvánia		
A TAO rátát 2009-ben 15%-ról 20%-ra emelték, majd ismét 15%-ra csökkentették. Egyedi a kis- és középvállalkozások rátájának 13%-ról 5%-ra csökkentése.	2009,2010	-0,2
Csupán 2010-ben kedvezőbb bánásmód a mezőgazdasági jövedelmekre bizonyos feltételek mellett 10%. A ráta 2011-től az általános 15%-os kulcsra emelkedik.	2010	0,1
Luxemburg		
A TAO ráta csökkentése 22%-ról 21%-ra.	2009	
Önértékelési rendszer bevezetése a társasági adóztatásban.	2010	
Hollandia		
A 2009 és 2010-es években a beruházások értékcsökkenési szabályainak könnyítése és a veszteségkompenzálási követelmények könnyítése.	2009,2010	-0,04
A kkv-k adócsökkentése, beleértve egy a profit nagyobb részére biztosított nyereség kivételt (10,5%). Az új vállalkozások támogatásának növekedése („ <i>startersftrek</i> ”)	2009	0
A kkv-k profit kivételének 10,5%-os kulcsa 12%-ra emelkedik. A kisméretű beruházások adóhitelének növekedése (KIA) és az önfoglalkoztató vállalkozások támogatás-szabályainak pihentetése („ <i>zelfstandigenftrek</i> ”)	2010	-0,02

Az innovatív vállalatok „szabadalmi box” tervezete „innovációs bokszt” tervezetté alakult: a K+F-ből származó bevételek a 10%-os kulcs helyett 5%-kal adóznak és a plafont eltörölték.	2010	-0,04
A portfolió befektetésekre való tekintettel egyszerűsödik a holland részvétel alóli mentesség.	2010	0
Lengyelország		
A befektetési ösztöntők növekedése (pl. néhány tárgyi eszköz esetében azonnali gyorsított értékcsökkenés, amely a kis adófizetők és az újonnan alapított vállalkozások alkalmazhatnak a személyi- és társasági jövedelemadóban egyaránt).	2009	-0,03
Portugália		
12.500€ adóztatható nyereségig egy általános 12,5%-os TAO ráta bevezetése.	2009	
Beruházási adóhitel bevezetése – TAO levonás és mentesség a helyi ingatlanadó, ingatlanforgalmazási adó és illeték fizetési kötelezettség alól	2009	
A speciális előre fizetendő összeg 1.250€ lecsökkentése 1.000€-ra, amely megegyezik a vállalkozás forgalmának 1%-val.	2010	
Kedvezmények a kkv-k előleg fizetésében.	2009	
Románia		
Növekszik az önkéntes nyugdíj- és egészségügyi hozzájárulás társasági- és jövedelemadóból való levonhatóságának felső határa.	2009	
A romániai tőzsdei kereskedés biztonsága érdekében átmeneti tőke-nyereségadó mentesség.	2009-2010	
Az adókötelezettségek halasztása.	Január-június 2010	
Szlovákia		
A gazdasági változásoknak megfelelő adójogszabályi változások – AFA csoportos regisztrációja, visszamenőleges regisztráció és nyilvántartások egyszerűsítése a kkv-k adóztatásának céljából.	2009 március	0
Az üzleti szektor kutatási tevékenységének állami támogatása és társasági adókedvezmények biztosítása.	2009-2010	(2009) -0,04 (2010) -0,05
A fizetendő TAO előleg alapja korrigálható az adóhitelként beállított összeggel.	2010	0
A veszteség átvihetőség időtartama 5 évről 7 évre emelkedik.	2010	
Szlovénia		
A TAO ráta fokozatos csökkentése 22%-ról 21%-ra 2009-ben, 20%-ra 2010-ben.	2009-2010	(2009) -0,10 (2010) -0,21
A beruházási adókedvezmények rátájának és összegének növelése	2009-2010	
Spanyolország		
A munkahely fenntartó vagy növelő kkv-k átmenetileg a 2009 – 2011-es években 5%-kal csökkenthetik a TAO rátát.	2009-2010	(2009) -0,03 (2010) -0,03
A tervezett K+F TAO kedvezmény kivonásának megszüntetése.	2009	-0,03
Svédország		
A társasági adórata lefaragása 28%-ról 26,3%-ra	2009	-0,2
Egyesült Királyság		
A kkv-k tervezett adórata emelésének elhalasztása 2011-re.	2009-2011	(2009) -0,03 (2010) -0,01
Norvégia		

Kedvezmény bevezetése, hogy a megelőző két év veszteségei visszamenőlegesen áthozhatók (maximum 20 millió NOK, kb. 2,3 millió € per év). A szabályozás átmeneti és a vállalkozások 2008 és 2009 évi veszteségeit érinti.	2009	-0,02
Gépek egyszeri 10%-os értékcsökkenési kedvezménye.	2009	-0,04
A Norvég Kutatási Bizottság által javasolt K+F projektekben elkötelezett vállalkozások adóhitelének növelése.	2009	-0,01
Izland		
A társasági adórata növekedése 15%-ról 18%-ra	2010	

Forrás: Eurostat-Commission Services: Taxation Trends (2010, 2011); ZEW: Effective levels report (2009) és a tagországok adóhivatalainak adatai alapján saját összeállítás

M6. Az adminisztrációs költségekkel kapcsolatos néhány hazai tanulmány főbb megállapításai

Tanulmány címe	A tanulmány mérései az adminisztratív terhekkel kapcsolatban	Az adminisztratív terhek vállalkozói megítélése
Áttekintő vizsgálat az államigazgatási szabályozásból fakadó vállalkozói adminisztratív terhek teljes köréről, illetve egyes fókuszterületekkel kapcsolatosan részletes felmérések elkészítése <i>Deloitte [2010a]</i>	Az adminisztrációs költség a GDP 10,5%-át teszi ki, ez kb. 2800 milliárd Ft-ot jelent. Ezen belül az adminisztratív terhek a GDP 3,1%-át jelentik.	A vállalkozók legtöbb terhe a könyvviteli tevékenységből ered.
Jelentés a magyarországi kapitalizmus állapotáról 2009 <i>Mike-Szalai [2010]</i>	Az adórendszer miatt jelentkező adminisztráció ugyanannak a vállalkozásnak Ausztriában évente 170 munkaórát, Magyarországon 330 órát jelent.	Az adóadminisztráció a legnagyobb akadályozó tényező (válaszadók 15,4%-a említette).
Az adórendszer hatása a vállalkozás szabadságára – Egy lepapírozott adórendszer költségei <i>Balás-Vékony [2009]</i>	Az adóadminisztráció költségei a kisvállalkozások nettó árbevételének 10%-át is elérheti.	A vállalkozók az adórendszer szabályainak jelentős körét életszerűtlennek tartják.
A KKV-k növekedése empirikus megközelítésben <i>Szirmai-Szerb [2009]</i>		A vállalkozók sikertelenségük okaként elsőként a magas adó- és járulékkerhetet, másodikként a pénzügyi források hiányát, harmadikként a magas adminisztrációs terhet említették (3,8 pont az 5-ös skálán).
A mikro-, kis- és közepes vállalatok növekedésének feltételei <i>GKI [2009]</i>		A vállalkozók akadályozó tényezőként elsőként a gazdaságpolitika kiszámíthatatlanságát, másodikként a túlzott elvonásokat, harmadikként az adminisztrációs terhet említették.
Zárótanulmány „A projektgazdák támogatások megszerzésére és felhasználásával kapcsolatos költségeinek felmérésére” projekthez <i>Balás-Csite [2008]</i>	Az ÚMFT pályázati rendszerében a támogatási szerződés megkötéséig a pályázók a támogatási keretösszeg 3,8%-a és 9,1%-a közötti adminisztratív költséget viselnek.	A pályázók többnyire az indokolatlan versenyztetés, a feleslegesen bekért információk, a magas a pályázatiíróknak fizetett kockázati felár, valamint a pályázattal ellentmondásai és csúszásai miatt panaszkodtak.
Vállalkozásbarát adórendszer: A mikro- és kisvállalkozások adózással kapcsolatos	Az átlagos adózónak évi 262 óra és 351 300 Ft költséget jelentenek az adminisztratív	A vállalkozók leginkább a számlák előkészítését és tárolását, a könyvelőkkel történő egyeztetést,

adminisztratív terhelésének felmérése és az adminisztratív terhelések csökkentésére szolgáló javaslatok kidolgozására <i>Szerb–Ulbert [2007]</i>	terhek.	valamint a bevallások elkészítését és azok ellenőrzését tartják a leginkább terhelőnek.
KKV Körkép – 2007. április <i>Tóth–Papp [2007]</i>	Évente átlagosan 65 órát vesz igénybe a különböző adminisztratív feladatok ellátása.	Az adminisztratív terhek több bosszúságot okoznak, mint a magas adóráták.

Forrás: HÉTFA Kutatóintézet (2010) Az adminisztratív terhek Magyarországon

M7. Eredménykimutatás a BACH adatbázis alapján

(BACH=harmonizált EU statisztikai adatok bázisa) Adatok a nettó forgalom %-ban

Név	Eredménykimutatás
NOI (nettó működési bevétel)	Nettó forgalom
+ (1)	Készárú és befejezetlen termelés készleteinek állományváltozása
+ (2)	Aktivált termékek
+ (3)	Egyéb működési bevétel
= TOI	Teljes működési bevétel
- OC	Anyagok és egyéb fogyó anyagok költségei
- (4)	Egyéb működési költségek és adók
- EMPL (munkavállalók)	Munkavállalók költségei (bérek és járuléka)
= GOP	Bruttó működési eredmény
- DEPR	Nem pénzügyi eszközök értékhelyesbítése + értékcsökkenés + egyéb értékhelyesbítések és jutalékok
= EBIT (kamat és adózás előtti nyereség)	Nettó működési nyereség
+ FININC	Pénzügyi bevételek
+ (5)	Pénzeszközök értékhelyesbítése
- FINCH	Pénzügyi ráfordítások (kamatok)
EBT (adózás előtti nyereség)	Szokásos vállalkozási eredmény
+ EXINC	Rendkívüli bevétel
+ EXCH	Rendkívüli ráfordítás
= GTP (bruttó teljes nyereség)	Teljes adózás előtti nyereség
- T	Nyereséget terhelő adó
= NTP (nettó teljes profit)	Üzleti év nyeresége vagy vesztesége

M8. A tényleges átlagos társasági adórátá az EU egyes tagállamaiban az eszköz és a finanszírozási forrás szerint

Valamint összesítetten és a törvényes kombinált társasági adórátá 2009-ben, %-ban kifejezve

Tagállam és rövidítése		Törvényes kombinált társasági adórátá	Össz., átlagos EATR	Eszközök - EATR					Finanszírozási forrás - EATR		
				Épületek	Immateriális javak	Gépek	Pénzügyi eszközök	Készletek	Vissza-forgatott nyereség	Új saját tőke	Adósság
AT	Ausztria	25,0	22,7	23,0	23,4	20,9	24,4	22,0	25,8	25,8	17,1
BE	Belgium	34,0	24,7	29,1	17,8	23,2	28,3	25,0	26,2	26,2	21,8
BG	Bulgária	10,0	8,8	9,1	8,6	7,8	9,8	8,8	10,0	10,0	6,5
CY	Ciprus	10,0	10,6	9,5	9,3	9,7	10,6	9,8	11,9	11,9	8,1
CZ	Csehország	20,0	17,5	16,8	16,8	15,9	19,5	18,5	20,0	20,0	13,0
DK	Dánia	25,0	22,5	24,4	17,4	21,9	24,4	24,4	25,6	25,6	16,8
EE	Észtország	21,0	16,5	16,5	16,5	16,5	16,5	16,5	15,8	23,1	13,8
FI	Finnország	26,0	23,6	23,6	24,3	19,2	25,4	25,4	26,6	26,6	17,9
FR	Franciaország	34,4	34,6	38,8	28,0	40,8	33,6	31,9	38,9	38,9	26,8
DE	Németország	31,0	28,0	29,2	25,6	26,8	30,7	27,6	31,3	31,3	21,8
EL	Görögország	25,0	21,8	19,9	23,4	19,5	24,4	22,0	24,9	24,9	16,2
HU	Magyarország	21,4	19,5	24,3	17,1	17,5	19,5	19,0	21,9	21,9	14,9
IE	Írország	12,5	14,4	12,9	11,7	11,5	24,4	11,6	16,2	16,2	11,0
IT	Olaszország	31,1	27,4	28,4	24,0	29,8	26,8	27,8	30,7	30,7	21,1
LV	Lettország	15,0	13,8	16,4	12,2	12,0	14,6	13,9	15,7	15,7	10,4
LT	Litvánia	20,0	16,8	16,4	14,5	16,0	19,5	17,6	19,2	19,2	12,3
LU	Luxemburg	28,6	25,0	27,0	23,3	21,6	27,9	25,1	28,5	28,5	18,5
MT	Málta	35,0	32,2	31,0	32,7	29,2	34,2	34,2	36,5	36,5	24,3
NL	Hollandia	25,5	23,7	24,6	23,8	22,7	24,9	22,4	26,8	26,8	17,9
PL	Lengyelország	19,0	17,5	18,2	15,5	18,4	18,5	16,7	19,8	19,8	13,2
PT	Portugália	26,5	23,7	22,9	24,8	21,6	25,9	23,3	26,9	26,9	17,7
RO	Románia	16,0	14,8	18,2	13,3	13,0	15,6	14,1	16,8	16,8	11,2
SK	Szlovákia	19,0	16,8	16,7	15,5	15,8	18,5	17,6	19,1	19,1	12,5
SI	Szlovénia	21,0	19,1	18,5	19,6	17,5	20,5	19,5	21,7	21,7	14,4
ES	Spanyolország	35,7	32,8	33,5	30,8	30,5	35,5	33,8	36,6	36,6	25,9
SE	Svédország	26,3	23,2	23,2	21,1	21,7	25,1	24,8	26,3	26,3	17,4
UK	Egyesült Királyság	28,0	28,3	34,9	26,2	25,8	27,3	27,3	31,7	31,7	22,0

Forrás: Center for European Economic Research (ZEW) (2009): Effective tax levels - Projekt for the EU Commission TAXUD/2008/CC/099 adatközlései alapján

Átlag	Törvényes kombinált társasági adórátá	Össz., átlagos EATR	Eszközök - EATR					Finanszírozási forrás - EATR		
			Épületek	Immateriális javak	Gépek	Pénzügyi eszközök	Készletek	Vissza-forgatott nyereség	Új saját tőke	Adósság
EU27	23,8	21,5	22,5	19,9	20,3	23,2	21,5	24,1	24,4	16,5
EU15	27,6	25,1	26,4	23,0	23,8	27,3	25,0	28,2	28,2	19,3
EU+12	19,0	17,0	17,6	16,0	15,8	18,1	17,2	19,0	19,6	12,9

Forrás: Saját számítás a fenti táblázat adatai alapján

M9. A nemzeti EATR országokénti alakulása

%-ban kifejezve 1998 és 2009 között

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ausztria	29,7	29,7	29,7	31,2	31,0	31,0	31,2	23,0	23,0	23,0	23,0	22,7
Belgium	34,5	34,5	34,5	34,4	34,5	29,5	29,5	29,5	25,7	25,4	24,9	24,7
Bulgária	32,0	29,7	28,1	24,2	20,4	20,5	17,1	13,2	13,2	8,8	8,9	8,8
Ciprus	27,5	27,5	27,5	26,5	26,9	14,8	14,8	10,6	10,6	10,6	10,6	10,6
Csehország	26,4	25,4	23,6	23,6	23,6	23,6	24,6	22,7	21,0	21,0	18,4	17,5
Dánia	30,0	28,3	28,3	26,8	26,8	26,8	26,8	25,1	25,1	22,5	22,5	22,5
Egyesült Királyság	29,7	28,9	28,7	28,7	29,3	29,3	29,3	29,3	29,2	29,3	28,0	28,3
Esztország	22,4	22,4	20,4	20,4	20,4	20,4	20,4	18,8	18,1	17,3	16,5	16,5
Finnország	25,9	26,1	27,2	27,2	27,2	27,2	27,2	24,5	24,5	24,5	24,5	23,6
Franciaország	39,8	38,4	36,6	35,8	34,9	35,0	35,0	34,8	34,4	34,6	34,6	34,6
Görögország	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	30,4	27,8	25,2	21,7	21,8	21,8
Hollandia	32,3	32,3	32,3	32,3	31,9	31,9	31,9	29,1	27,4	23,7	23,7	23,7
Írország	9,4	9,4	9,4	9,4	12,3	14,3	14,3	14,3	14,4	14,4	14,4	14,4
Lengyelország	32,4	30,6	27,1	25,3	25,3	24,2	17,1	17,1	17,1	17,4	17,4	17,5
Lettország	22,7	22,7	22,7	22,7	20,2	17,7	14,3	14,3	14,3	14,3	13,8	13,8
Litvánia	23,0	23,0	19,1	19,1	12,7	12,7	12,7	12,7	16,0	15,2	12,7	16,8
Luxemburg	32,6	32,6	32,6	32,6	26,5	26,5	26,5	26,5	25,9	25,9	25,9	25,0
Magyarország	19,0	19,3	19,7	19,7	19,7	19,7	17,8	16,6	16,3	19,5	19,5	19,5
Málta	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2	32,2
Németország	41,2	40,4	40,4	35,8	35,8	37,0	35,8	35,8	35,5	35,5	28,2	28,0
Olaszország	32,0	32,0	31,3	30,7	34,3	32,6	31,8	31,8	31,8	31,8	27,2	27,4
Portugália	33,4	33,4	31,5	31,5	29,5	29,4	24,6	24,6	24,6	23,7	23,7	23,7
Románia	34,0	34,4	22,7	22,7	22,9	22,7	22,4	14,7	14,7	14,8	14,8	14,8
Spanyolország	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	39,5	38,1	38,1
Svédország	23,8	23,8	23,8	23,1	23,1	23,1	23,1	24,6	24,6	24,6	24,6	23,2
Szlovákia	36,7	36,7	25,8	25,8	22,3	21,9	16,5	16,8	16,8	16,8	16,8	16,8
Szlovénia	20,9	20,9	20,9	20,9	20,9	21,5	21,5	22,1	22,3	20,9	20,0	19,1

Forrás: C. Elschner, J. Heckmeyer, C. Spengel: Besteuerungsprinzipien und effektive Unternehmenssteuerbelastungen in der Europäischen Union (2011)

		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
EU 27	átlag	29,5	29,1	27,7	27,2	26,5	25,8	24,8	23,5	23,2	22,6	21,7	21,7
	szórás	7,2	7,0	6,9	6,7	6,9	7,1	7,7	8,0	7,7	7,7	7,2	7,0
	maximum	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	41,4	39,5	38,1	38,1
	minimum	9,4	9,4	9,4	9,4	12,3	12,7	12,7	10,6	10,6	8,8	8,9	8,8
	távolság	32,0	32,0	32,0	32,0	29,1	28,7	28,7	30,8	30,8	30,7	29,2	29,3
EU 15	átlag	31,1	30,8	30,5	30,1	29,9	29,7	29,3	28,1	27,5	26,7	25,7	25,4
	szórás	7,8	7,7	7,5	7,2	6,7	6,2	6,2	6,4	6,3	6,4	5,5	5,5
EU +12	átlag	27,4	27,1	24,2	23,6	22,3	21,0	19,3	17,7	17,7	17,4	16,8	17,0
	szórás	5,9	5,6	4,0	3,6	4,7	4,9	5,4	5,8	5,6	6,0	5,9	5,8
Magyarország		19,0	19,3	19,7	19,7	19,7	19,7	17,8	16,6	16,3	19,5	19,5	19,5

Forrás: Saját számítás a fenti táblázat adatai alapján

M10. Az effektív adóterhelés és a kis- és középvállalkozások

Jelen fejezetben speciálisan a kis és középvállalkozásoknál³⁸ alkalmazható tőke költségének és tényleges (effektív) átlagos adóterheinek mérését veszem górcső alá. Azon vállalkozások képezik a vizsgálatom tárgyát, amelyek társasági formában működnek és a társasági adó vonatkozik rájuk, ugyanakkor a standard esetektől eltérő formában. A társulásként szervezett vállalkozások, amelyek főként Németországra jellemzően működnek, szintén a vizsgálatom részét képezik.

Elsőként az egyes országokban alkalmazott speciális adózási rendszereket tekintem át. 2007-ben az EU 27 tagállamából kilenc országban alkalmaztak speciális rendszereket a társasági formában működő kkv-k adóztatására, de évről évre egyre több tagállamban jelenik meg valamilyen kis- és középvállalkozásokat támogató forma. Az északi országoknál sajátos rendszerrel találkozunk, melyre szintén külön kitérek, majd a társulások adózását vizsgálom hat országban.

A második részben a tőke költségére alkalmazott mérési lehetőségeket veszem számba a már ismertetett EMTR és EATR mutatók alapján. Majd ezek segítségével összehasonlítom a kkv-k helyzetét a nagyvállalatokéval, valamint a kkv-k különböző működési formáit.

A KKV-kra vonatkozó adózási szabályok jellemzői

Az Európai Bizottság 2003/361/EC ajánlása szerint a kis- és közepes vállalkozások a munkavállalói létszámmal, a forgalommal és a teljes mérlegfőösszeggel jellemezhetőek. Ugyanakkor nehéz ezt a mérési módszert használni, ha a speciálisan kkv-kra vonatkozó adózási szabályokat szeretnénk osztályozni. Például, mert legtöbbször az ilyen egyedi előírások alkalmazása az adóköteles nyereség mértékétől függ. Ezért az effektív adórátákat a leginkább szerencsés esetre nézzük és feltételezzük, hogy a speciális adószabályok alkalmazásához szükséges követelmények teljes mértékben fennállnak. Abban az esetben, ha progresszív adóráták alkalmazandók, csak a legalacsonyabb adókulcsot vesszük figyelembe.

A nagyvállalatokkal összehasonlítva a kkv-k adószabályozással kapcsolatos „privilégiumai” háromféleképpen jelenhetnek meg:

- Az alacsonyabb társasági jövedelemadó rátában,
- A módosított társasági adóalapban,

³⁸ Kis- és közepes vállalkozások, röviden kkv-k. Fogalmának meghatározását lásd a kis és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 3. §-át illetve az Európai Bizottság 2003/361/EC ajánlását.

- Vagy más adónemnél biztosított adókönyvitésekben.

Kiemelendő, hogy a vizsgálat évét képező 2007-ben csupán 10 EU országban volt a kkv-kra vonatkozó speciális adószabály érvényben, ezek közül mindössze kettő ország hazánk és Litvánia tartozik az alkalmazók közül az újonnan csatlakozott tagállamokhoz. Ez a szám 2011-ben is változatlan, csupán az összetételben történt némi változást, melyet a mellékletben található kis- és középvállalkozások adóterhelését bemutató táblákon nyomon követhetünk.

Vizsgálatom első részében az országokénti speciális szabályokat elemzem. Bizonyos ismeretekkel a társasági adóztatás komplex vizsgálatakor már találkoztunk, viszont a téma könnyebb megértése miatt fontosnak tartom kiemelni a kkv-kra koncentráltan a jellemzőket áttekinteni. A felhasznált adatokat az OECD társasági adókat nyomon követő adatbázisából, az Európai Bizottság adózási trendekkel összefüggő jelentéseiből, valamint az egyes országok adóhivatalainak oldalain közzétett információkból gyűjtöttem össze.

Belgium

Belgiumban 2005-ben, majd 2007-ben is bizonyos feltételek mellett csökkentették a társasági adórátákat. A következőket kell az alkalmazáshoz teljesíteni:

- A társaság legalább egy személyének a bére meg kell, haladja a 33.000 eurót (2005-ben még csak 27.000 €-t).
- A más vállalkozásban való részesedés ne haladja meg a vállalkozás saját tőkéjének 50%-át, és más vállalkozás benne való részesedése se haladja meg az 50%-ot (többségi részesedésre vonatkozó szabályok).
- Az osztalék kiosztás ne lépje túl a vállalkozás tőkéjének 13%-át.
- A vállalkozás nem lehet tagja koordinációs központtal rendelkező csoportnak.

Ennek megfelelően az adóráták a következőképpen alakulnak:

<u>Adóztatható jövedelem</u>	<u>Adórátá</u>	<u>Kombinált adórátá</u>
0 – 25.000 €	24,25 %	24,98 %
25.000 – 90.000 €	31,00 %	31,00 %
90.000 – 322.500 €	34,50 %	34,50 %
> 322.500 €	33,00 %	33,99 %

Forrás: Eurostat – Commission Services (2010): Taxation trends in EU, Effective levels report adatai alapján

A kombinált adórata tartalmazza a válság miatt bevezetett 3%-os különadót is. Az effektív adórata számításához a legalacsonyabb, 24,25%-os alkalmazható rátát vesszük alapul.

Érdekes újításként 2006-ban a társaságok saját tőke kedvezményét (allowance for corporate equity – ACE) vezették be, amely a vállalkozások önfinanszírozási képességét hivatott éleníteni. Lényege, hogy a vállalkozások levonhatják az adóköteles nyereségükből a társasági tőkét érintő „kvázi kamatterhüket”. Az adómentesként alkalmazható saját tőke megtérülésének vélelmezett nagysága a 10 éves futamidejű államkötvények hozamán alapul, amelynek felső mértékét jogszabály korlátozza. 2009-ben a ráta értéke 4,473%, KKV-k esetében 4,973%, amelyet 2010 és 2011-re 3,8%-ra, illetve KKV-knál 4,3%-ra mérsékeltek.

Franciaország

A kis- és középvállalkozásokat 38.120 € nyereséig csökkentett, 15%-os adó terheli. A normál ráta 33,33%.

2005-ben és 2007-ben a 763.000 €-nél kisebb évi forgalommal, vagy 2.289.000 €-nél kevesebb adóztatható nyereséggel rendelkező társaságok nem alanyai a szociális különadónak. A különadó csupán a 763.000 €-t meghaladó jövedelemrészt sújtja, ezért ennek hatására az effektív törvényes adórata 33,33% helyett 34,33%-ra emelkedik.

Továbbá a társasági adózás helyi szintű összetevőkkel is rendelkezik (contribution économique territoriale). Az aktuális adórata az elhelyezkedés függvényében változik, kalkulációja a vállalkozás ingatlan tulajdonainak értékétől és a hozzáadott értéktől függ, maximuma a hozzáadott érték 3%-a.

Magyarország

A 2005-ben bevezetett intézkedések hatására az 50 millió forintnál (kb. 184.500€) kisebb profitot elérő kis- és középvállalkozások bizonyos feltételek fennállása esetén 10%-os csökkentett kulccsal adózhattak. A teljesítendő kritériumok:

- a) nem vesz igénybe az adóévben a törvény alapján adókedvezményt, és
- b) az adóévben legalább egy fő a foglalkoztatottainak átlagos állományi létszáma, és
- c) az adóalapja vagy az adózás előtti eredménye az adóévben és az azt megelőző adóévben legalább a jövedelem- (nyereség-) minimum összegével egyezik meg, és
- d) az államháztartásról szóló törvényben meghatározott, a rendezett munkaügyi kapcsolatok követelményének való megfelelés hiányát az adóévben és a megelőző adóévben a munkaügyi hatóság, az adóhatóság vagy az egyenlő bánásmód követelményének ellenőrzésére jogosult hatóság jogerős és végrehajtható hatósági

határozata, illetőleg – a határozat bírósági felülvizsgálata esetén – jogerős bírósági határozat nem szabott ki munkaügyi, vagy az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvényben meghatározott bírságot vagy az adózás rendjéről szóló törvény szerinti mulasztási bírságot,

- e) az adóévben legalább az adóév első napján érvényes minimálbér kétszeresének – ha az adózó székhelye a jogszabályban megnevezett leghátrányosabb térségek, települések valamelyikében van, akkor a minimálbér – adóévre évesített összege és a foglalkoztatottak átlagos állományi létszáma szorzatának megfelelő összegére vallott be nyugdíj- és egészségbiztosítási járulékot.

Jellemzően a kedvezményes adókulcs igénybevételére jogosító feltételek teljesítése nem volt problémamentes.

A 2010 augusztusában életbe lépett adóváltozások 2010 második félévétől a 10%-os kulcs érvényesítési határát kiterjesztette 500 millió forint adóalapig, továbbá eltörölte a korábban előírt feltételek teljesítésének kötelezettségét is.

E mellett 2010-től ugyan 16%-ról 19%-ra emelkedett a normál társasági adórata és szélesedett az adóalap, ugyanakkor megszűnt a 4%-os különadó fizetési kötelezettség.

A speciálisan hazánkra jellemző kisvállalkozások adózását könnyítő egyszerűsített vállalkozói adó (EVA) népszerűségét visszavetette, hogy a bevezetéskor érvényes 15%-os ráta 2006-tól 25%-ra, majd 2010-től 30%-ra növekedett.

A vállalkozások helyi adófizetési kötelezettsége önkormányzatonként változik, rátája maximum 2%.

Litvánia

Az elmúlt években progresszíven csökkent a társasági adórata, az 1995-ben érvényes 29%-ról a jelenlegi 15%-ra. A maximum 10 alkalmazottal rendelkező kis- és középvállalkozások, amelyek adóztatható jövedelme nem éri el az 500.000 LTL-t (kb. 145.000€) jogosultak a kedvezményes kulcs érvényesítésére, amely a 2009-ben érvényes 13%-ról 2010-től 5%-ra csökkent. Továbbá a korábban érvényes 3%-os különadó kulcsot szintén eltörölték.

Értékcsökkenés tekintetében a lineáris és a gyorsított értékcsökkenés alkalmazása megengedett.

A kedvezményes kulcs érvényesítésének további feltétele Belgiumhoz hasonlóan, hogy:

- a tulajdonosok és azok hozzátartozói ne rendelkezzenek 50%-nál nagyobb részesedéssel más vállalkozásban,

- egy tulajdonos ne rendelkezzen a vállalkozás tulajdoni hányadának 50%-át meghaladó résszel.

2009 és 2013 között az adóköteles nyereség 50%-a levonható, amely a vállalkozások tartós eszközbeszerzéseit hivatott támogatni bizonyos feltételek teljesülése mellett. A 20%-nál több mozgáskorlátozott személyt foglalkoztató vállalkozások szintén jelentős adóhitelek kedvezményekre jogosultak.

Luxemburg

A kis- és középvállalkozások a korábbi 10.000€ helyett 15.000€ adóköteles nyereségig jogosultak a csökkentett, 20%-os társasági adórátára igénybevétele, az e feletti részt 21%-os kulcs terheli (korábban 26% majd 22% volt ugyanez a kulcs). E mellett a társaságok 4%-os szolidaritási adó fizetésére is kötelezettek, továbbá 6,75%-os önkormányzati iparüzési adó is terheli őket.

Németország

A kis- és közepes méretű vállalkozások hasonló módon adóznak, mint a nagyok. A 2000-től zajló folyamatos adóráták csökkentések eredményeként a jelenlegi általános szint 15%. Ugyanakkor a várható fix eszköz beruházásaikra tartalékot képezhetnek, legfeljebb a tervezett beszerzési költségek 40%-ának erejéig. További feltétel, hogy az új beruházás három éven belül megvalósuljon, a vállalkozás működő tőkéje ne haladja meg a 235.000 eurót, a képzett tartalék összege pedig a 200.000 eurót. A tartalékot az értékcsökkenéssel szemben kell feloldani, amelynél további maximum 20% kedvezményt lehet igénybe venni a beszerzés évében (abban az esetben, ha az első kedvezménnyel is élhet).

2008 januárjában a 15%-os TAO ráta az 5,5%-os szolidaritási adó következtében 15,83%-ra emelkedett. Amennyiben a helyi adókat figyelembe vesszük a teljes adóterhelés 30%-ra tehető.

Hollandia

Az elmúlt öt évben a kis- és középvállalkozásoknak szóló kedvezményes kulcsot többször módosították. 2005-ben az adózás előtti nyereség 22.689 €-ig érvényes kulcsa 25,5%-ra csökkent, 2007-ben tovább mérséklődött 20%-ra az első 25.000 €-s profitig, majd az azt követő 35.000 €-ig 23,5%-os kulcsot kellett alkalmazni. 2009-ben a kedvezményezett kulcs igénybevételenek lehetőségét 200.000 € nyereségig kiszélesítették, amely után 20%-os rátával fizetendő az adó. A normál társasági adórátára 25,5%.

Portugália

2009. január 1-vel két új társasági adórátát vezettek be. Az adózás előtti nyereséget 12.500 €-ig 12,5%-os ráta terheli. A 25%-os ráta az e feletti nyereségrészre alkalmazandó. A kedvezményes kulcsot azon vállalkozások nem alkalmazhatják, amelyek 2008. december 31. után jelentős reorganizáción vagy átstrukturáláson mentek keresztül. A 12,5%-os ráta bevezetésével megszűnt a korábbi kkv-k egyszerűsített 20%-os kulccsal való adóztatása.

Ezen kívül a helyi municipiumok által beszedett, adóalapból le nem vonható adó is terheli a vállalkozásokat, amelynek mértéke az adózás előtti nyereség 1,5%-a. Speciális feltételek fennállása mellett 50%-os adókönyvités érvényesíthető, ha a nyereség újrabefektetésre kerül.

Spanyolország

Az elmúlt öt évben a társasági adórata folyamatos csökkentése jellemezte. 2005-ben az alacsonyabb 30%-os adórata az adózás előtti nyereség első 120.202,41 €-ig volt érvényesíthető (másik feltétel a 8 millió eurónál alacsonyabb forgalom), az e feletti részre 35%-os kulcs állt fenn. E mellett még 0,75% különadó is terhelte a társaságokat, ami az adóalapból levonható. 2007-ben az általánosan jellemző rátacsökkentési hullámmal 25%-ra mérséklődött a kedvezményes kulcs. 2009 és 2011 közötti időszakra ennek további 20%-ra redukálását tervezték, amelyet azon vállalkozások alkalmazhattak volna, amelyek kevesebb, mint 25 alkalmazottal rendelkeznek és éves forgalmuk 5 millió euró alatt marad, valamint fenntartják vagy növelik a foglalkoztatást, de végül erre nem került sor. Ezek a vállalkozások ugyanakkor a 2009 és 2011 között szabadon határozhatják meg eszközeik értékcsökkenését.

A helyi adók tekintetében könnyítés, hogy az 1 millió euró alatti forgalommal rendelkező vállalkozások nem kötelezettek annak fizetésére. A konszolidált csoport szinten 8 millió euró forgalmat el nem érő vállalkozások gyorsított értékcsökkenést választhatnak. (Ez azt jelenti, hogy a rendes értékcsökkenési faktort a tárgyi eszközök esetében 2-vel szorozhatják, immateriális javaknál 1,5-tel).

Egyesült Királyság

A társasági adózási rendszer az elmúlt évtizedben itt is számos jelentős változáson esett át. A kis- és középvállalkozásokat (kevesebb, mint 300.000 GBP profittal rendelkezők) terhelő ráta progresszívan csökkent, az 1997-es 24%-ról 2006-ra 19%-ra. 2000-ben egy további 10%-os kulcsot vezettek be, amelyet a 10.000 GBP alatti adózás előtti nyereséggel

rendelkező vállalkozások választhattak. Ezt a rátát 2002-ben 0%-ra csökkentették, majd végül 2005-ben teljesen eltörölték.

Érdekesség, hogy 2008 áprilisától míg a társasági adórata általános kulcsát 30%-ról 28%-ra mérsékeltek, addig a kis- és középvállalkozások kedvezményes kulcsát három éven át 19%-ról 21%-ra emelték. A 2009-ben bevezetni tervezett kkv-rata növelését elhalasztották, jelenleg 2011. április 1-től 20% kulcs van érvényben.

Pótlólagos első évi kedvezmény érvényesíthető az épületek és gépek szabályos értékcsökkenésnek 40%-ában, amennyiben az előző évi és az aktuális éves nyereség a 300.000 GBP-t nem haladja meg.

Az északi államok duális adórendszere

A kis- és középvállalkozások adóztatásának vizsgálatánál nem csupán annak nagyvállalatokkal szembeni összehasonlítása lehet érdekes. Az északi duális jövedelemadó rendszer (*Nordic Dual Income Tax System*) a (mobil) tőkejövedelmet alacsony, míg az (immobil) munkából származó jövedelmet magasabb progresszív rátákkal adóztatja. Ebben a rendszerben az a tulajdonos, aki egy időben aktívan közreműködik a vállalkozásban is ösztönzött abban, hogy a munkajövedelmét az alacsonyabban adózó tőkejövedelemként vallja be. Hogy megakadályozzák ezeket az adóelkerüléseket a vállalkozás befektetésének megtérülésétől függő speciális szabályokat vezettek be.

Finnország és részben Svédország alkalmaz olyan rendszert, amely egy adott befektetés megtérülési ráta feletti részét progresszív kulcsokkal adóztatja. Mivel a magas megtérülési ráták inkább a gyorsan növekvő kis- és középvállalkozásoknál jellemzőek, a tulajdonosi szintű speciális szabályozások figyelembe veszik ezt a szegmenst.

Norvégia

A 2004-ben bevezetett és máig érvényben lévő társasági tulajdonosokat mentesítő rendszer alapján valamennyi vállalkozásból származó osztalék jövedelem, banki megtakarítások mentesítettek a befektetésből származó normál hozam mértékéig. Az e feletti részt 28%-os társasági jövedelemadó ráta terheli. Ugyanakkor a mentesített rész 3%-a adóztatható, hogy kiegyenlítse az ilyen jövedelmek költségeként való elszámolását.

Finnország

Finnországban a társasági jövedelemadó ráta 26%, a tőkejövedelmeket sújtó adókulcs 28%. Ugyanakkor az osztalékjövedelmek a 2005-ben megreformált speciális, részben kettős rendszerben adóznak, amelynek működése első körben bonyolultnak tűnik.

Amennyiben egy tőzsdén jegyzett társaság a tulajdonosai részére osztalékot fizet, annak 70%-a a tőkejövedelmek adórátája szerint adózik, a fennmaradó 30% pedig az adózás alól mentesített rész.

Amennyiben egy magánszemély nem tőzsdén bejegyzett társaságtól kap osztalékjövedelmet, úgy annak adórátája az azt megalapozó részesedés megtérülési rátájától függ. A részesedés értékének 9%-os megtérüléséig a megtérülés 30%-a mentes az adó alól mindaddig, amíg a 90.000 €-t meg nem haladja; az e feletti rész 28%-kal adózik. Az osztalék azon része, amely túltesz a 9%-os beruházás-megtérülésen, a progresszív adóráták szerint adózik; de itt is a jövedelem 30%-a mentesített. Az összjövedelmet terhelő progresszív felső kulcs 32%-os, amelyet további 17,5% helyi adó terhel Helsinkiben. Ha egy magánszemély tulajdonos szélsőséges esetét nézzük, aki a vállalkozásba való befektetése után osztalékot kap 9%-os megtérülés felett, ekkor a tulajdonos felső adórátája 34,65% (a 70% 49,5%-a)³⁹ lesz.

Svédország

Svédországban, bár próbálják a kettős adóztatást csökkenteni, de részben még mindig érvényben van. A magánszemély tulajdonosok a nem tőzsdén jegyzett társaságoktól származó osztalékaik után adómentességet igényelhetnek. A mentesített rész maximum a költségvetés hivatalos hitelkamatának és a részesedés bekerülési költségeinek szorzatának 70%-a.

Amennyiben egy tulajdonos aktívan közreműködik, és a kivét jelentős mértékben meghaladja a költségvetés hitelkamata plusz 7%-pontos részt (2007-ben 13,54%), úgy a felette lévő hányad a progresszív ráták szerint adózik. Ekkor a tulajdonosi felső adórata 48,41% (számolása: $100 \text{ SEK} \times 26,3\% \text{ TAO} + 73,7 \text{ SEK} \times 30\% = 48,41\%$)⁴⁰.

A társasági jövedelemadót 1994-ben vezették be, egykulcsos mértéke 28%, amelyet 2009 januárjában 26,3%-ra mérsékeltek. Külön kisvállalkozásokra vonatkozó adókulcsok vagy kedvezmények nincsenek.

³⁹ Business Taxation in Finland alapján; <http://www.expats-finland.com>

⁴⁰ Taxes in Sweden statistical yearbook 2010 adatai alapján

A társulások adózása

Számos kisvállalkozás Európában nem társaság jogi formában, hanem társulásként szervezetten működik. Ezért a kkv-k helyzetének vizsgálatakor ki kell térni arra is, hogy egy adott helyszínen a társulások milyen effektív adórátával szembesülnek. Két különböző adózási elv alkalmazott a társulások esetében:

- A társasági elv (*corporation principle*) szerint mint társaságok vállalati szinten és tulajdonosi szinten is adóznak. Ezen elv szerint, a társulások adóztatása ugyanazokat a szabályokat követik, mint a társaságok és azok tulajdonosai.
- A transzparencia elv szerint (*transparency principle*) a társulás valamennyi partnerének részesedése utáni járó nyereség, azonnal egyben a partner személyi jövedelemadójának is része.

Dolgozatomban hat ország társulási adóztatását ismertetem. Hazánk esetére külön nem térek ki, hiszen nálunk a társasági elv figyelembe vételével adóznak a nem jogi személyű vállalkozások (kivéve az egyéni vállalkozásokat, mert ott más eset is előfordulhat, de ennek vizsgálata nem képezi dolgozatom témáját).

Franciaország

Itt a társulások a *transzparencia* elv szerint adóznak. 2005-ben az éves 49.624 € jövedelemig a jövedelemadó ráta 48,09%. 2007-ben a ráta 40%-ra csökkent és a jövedelemkorlát 66.679 €-ra emelkedett. 2010-ben a ráta változatlanul 40%, de a jövedelemkorlátot 69.783 €-ra növelték. Továbbá szociális különadók címen további 8%-ot kell fizetni, amely ugyanakkor a jövedelemadó alapjából 5,1%-ig levonható. Ugyanakkor a szakmát (*taxe professionnelle*) és az ingatlant terhelő adóztatási szándék helyett ez esetben önmaga a társulás az adózás tényleges alanya.

Németország

A német társulások közvetlenül nem alanyai a jövedelemadónak, helyette a partnerek jövedelmeként kezelik, vagyis a *transzparencia* elvet alkalmazzák. A vállalkozási tevékenységből származó jövedelem a személyi jövedelemadó tábla progresszív kulcsai szerint terhelt, amelynek két rátája 14% és 42%. A 2007-ben még 0%-os kulcsot 2009. január 1-től 15%-os, majd egy évvel később 14%-os kulcs váltotta fel. E mellett a bevezetett alap adójóváírást 7.664 €-ról 7.834 €-ra emelték. 2010-ben az 52.882 € -t meghaladó jövedelemhatár jövedelemadó rátája 42%. 2007-től a 250.000 € feletti jövedelemre

bevezették a felső 45%-os kulcsot. Az érvényesség felső határa évről évre nőtt, 2009-ben 250.400€ , majd 2010. január 1-től 250.730€ lett. Az 5,5%-os különadó, a korábbi évekkel ellentétben csak a felső rátával adózókat terheli. Ugyanakkor, hasonlóan a francia megoldáshoz itt is az eredendően az iparűzést és az ingatlant terhelő adóztatási szándék helyett – ez esetben – önmagát a társulást tekintik az adó alanyának. Mindkét adó a partnerek jövedelemadó alapjából levonható. A társult felek jövedelemadó alapját hasonlóan kell meghatározni, mint egy társaság adózás előtti nyereségét. A kis- és középvállalkozásoknak biztosított gyorsított tőkekedvezményt a társulások is alkalmazhatják. Az iparűzési és ingatlanadó alapja szintén ugyanúgy állapítható meg, mint a társaságoknál. Továbbá az adózás előtti jövedelemből levonható iparűzési adó a személyi jövedelemadóból is jóváírható a helyi iparűzési adó 180%-szorosában, amelynek összege legfeljebb az adóköteles jövedelem 5%-a lehet. A két csökkentési lehetőség a tényleges iparűzési kötelezettséget közel nullára redukálja.

Olaszország

Hasonlóan, mint Németországban a kis- és középvállalkozások választhatnak a társasági vagy társulási formák közül. Szintén a németekhez hasonlóan, a társulások nyereségét a *transzparencia*-elv szerint a partner jövedelmeként veszik figyelembe adózáskor. A személyi jövedelemadó progresszív kulcsokra épül, az alsó 23%, míg a felső 43% volt 2010-ben. A felső kulcs korábbi 33.500 €-s értékhatárát 2007-től jelentősen, 75.000 €-ra emelték, ami 2010-ben is ennyi maradt. A társulások 4,25% regionális adót (IRAP) és az ingatlan tulajdonokat terhelő adót (ICI) is kötelesek fizetni, amelyek egyike sem vonható le a személyi jövedelemadóból. A kis társaságokhoz hasonló speciális adókedvezmények a kis társulásoknál nincsenek, ezért meggondolandó e forma választása.

Lengyelország

Lengyelországban a társulások a *transzparencia* elv szerint adóznak. A vállalkozói tevékenységből származó jövedelemadó rátája megegyezett a társasági adó 19%-os rátájával. Továbbá a partnerek adóalapját hasonló módon kell meghatározni, mint egy cég társasági adóalapját. Az e melletti személyi jövedelemre ugyanakkor 2009. óta két rátás progresszív adót kell alkalmazni. Kb. 21.000 € jövedelemig 18%-os kulcs érvényes, az e feletti részt 32% adó sújtja. A kis társaságokhoz hasonló speciális adókedvezmények a kis társulásoknál nem léteznek.

Spanyolország

Spanyolországban a társulások ugyanúgy adóznak, mint a társaságok (*társasági elv*). Ez azt is jelenti, hogy a korábban taglalt kis- és középvállalkozói kedvezmények igénybevételére is jogosultak. (a kkv társasági adóráta 2005-ben 35%-ról 30%-ra, majd 2007-ben 32,5%-ról 25% mérséklődött, ami jelenleg is ennyi). Továbbá mentesítettek a helyi adó alól és a gyorsított értékcsökkenés nem érvényes rájuk.

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban a társulások a *transzparencia elv* szerint adóznak. Az elmúlt években a progresszív személyi jövedelemadó kulcsai folyamatosan változtak. A 2008-2009 gazdasági évre bevezettek egy 10%-os alap rátát a 2.440 GBP alatti jövedelemre. A jelenleg is érvényben lévő két kulcs 20% és 37.400 GBP jövedelem felett 40%. 2010 áprilisától egy új magasabb kulcs (50%) került alkalmazásra, amely a 150.000 GBP feletti jövedelmet sújtja.

A kis- és középvállalkozások tényleges adóterheinek összehasonlítása a nagyvállalatokéval

Ahhoz, hogy a bemutatott speciális rendszerek hatásait azonosítani tudjuk, vizsgálnunk kell a kkv-k részére adott speciális kedvezmények hatásait. Ezt a vizsgálatot az Európai Gazdaságkutató Központ (ZEW = Zentrum für Europäische Wirtschaftsforschung) által az Európai Bizottság részére készített 2008-as és 2009-es adózási jelentései alapján végeztem el.

Az alábbi táblázat a társasági formában működő kis- és közepes vállalkozások adóterheléseit hasonlítja össze a normál társaságokéval a 2007-es évben.

A társaságok effektív adóráta %-ban kifejezve 2007-ben

	Rendes társaságok			KKV-k speciális adózási szabályokkal		
	Tőke költsége	EMTR	EATR	Tőke költsége	EMTR	EATR
Belgium	5,0	-0,5	25,4	5,0	0,4	18,8
Egyesült Kir.	6,9	27,9	29,3	6,1	18,3	18,8
Franciaország	7,7	34,8	34,6	6,5	22,8	29,8
Hollandia	6,2	19,6	23,7	5,9	15,5	18,7
Litvánia	5,4	7,6	15,2	5,4	6,9	13,5
Luxemburg	6,0	17,2	25,9	6,0	16,5	24,8
Magyarország	5,9	15,5	19,5	5,8	13,8	15,1
Németország	7,0	28,3	35,5	6,7	25,6	34,7
Spanyolország	7,5	33,6	34,5	5,6	10,6	21,4

Forrás: Effective levels report (2008): Projekt for the EU Commission TAXUD/2005/DE/310

A táblázat három-három oszlopból áll, amelyek mutatják a tőke megtérülését, a tényleges határadó rátát (EMTR) és a tényleges átlagos adórátát (EATR), amely több mint 15 belföldi befektetési típus vizsgálati eredményeit sűríti. A mutató számolásának részletes módszertanát és háttérét korábbi fejezetben mutattam be.

Az első hármas oszlopcsoport a nagyvállalatokat méri, míg a második ugyanezen mutatók alapján a kis- és közepes vállalkozásokat. (A táblázat a személyi jövedelemadók nélküli helyzetet mutatja és a társasági formában működő vállalkozásokat feltételezi.)

A tabella alapján elsőként azt a megállapítást tehetjük, hogy a speciális szabályozások az elvárt iránynak megfelelően működnek:

- Csökkentik a tőke költségét,
- Csökkentik az EMTR és EATR értékeit.

Ez alól talán csak Belgium kivétel, itt egy speciális esettel találkozunk, amelynek részleteire később még kitérek.

Ugyanakkor, ahogy az ismertetett különböző kkv-hoz igazított megoldások alapján is várható volt, a speciális szabályozások hatásai országonként különböznek. A tőke költségére és az EMTR-re kifejtett legjelentősebb hatást Spanyolországban figyelhetjük meg, ami az alacsonyabb adórata és a gyorsított értékcsökkenés kombinációjának tulajdonítható be. Az Egyesült Királyságban az alacsonyabb adórata eredményeként szintén jelentősen mérsékeltebb EATR rátát tapasztalunk. Szemben azzal az esettel, amikor az ösztönzés csupán az adóalapot érinti, ekkor ugyanis csak csekély mértékben változik a tőke költsége, az EMTR és főképpen az EATR, mint például Németország esetében.

A kimutatás alapján Magyarországot összehasonlítva a többi országgal –ahol még kkv adókedvezmények érvényesülnek – a mezőny közepén helyezkedik el a vizsgált időszakban. A csökkentett adókulcs hatása főként az effektív átlagos adóterhelésben jelent számottevő mérséklést, a tőke költségére szinte elenyésző ennek a hatása.

A következő táblázat a tőke költségeiben mutatkozó különbségeket fejt ki részletesebben, ami talán a legrelevánsabb mérce jelen esetben. A nagy-, kis- és közepes vállalkozások esetében egyaránt láthatjuk a teljes tőke költséget és annak az egyes finanszírozási források szerinti bontását. Ismét megjegyzendő, hogy a táblázat csupán a társasági szintű adókat tartalmazza.

A tőke költsége az egyes finanszírozási források szerinti bontásban (%), 2007

	Rendes társaságok				KKV-k speciális adózási szabályokkal			
	Teljes	Visszafordított nyereség	Új saját tőke	Adósság	Teljes	Visszafordított nyereség	Új saját tőke	Adósság
Belgium	5,0	5,6	5,6	3,9	5,0	5,3	5,3	4,4
Egyesült Kir.	6,9	8,0	8,0	5,0	6,1	6,7	6,7	5,1
Franciaország	7,7	9,0	9,0	5,3	6,5	7,7	7,7	4,2
Hollandia	6,2	7,1	7,1	4,7	5,9	6,5	6,5	4,8
Litvánia	5,4	5,9	5,9	4,4	5,4	5,8	5,8	4,5
Luxemburg	6,0	7,1	7,1	4,1	6,0	6,9	6,9	4,2
Magyarország	5,9	6,5	6,5	4,8	5,8	6,2	6,2	5,1
Németország	7,0	8,3	8,3	4,5	6,7	8,0	8,0	4,3
Spanyolország	7,5	8,9	8,9	4,9	5,6	6,4	6,4	4,0

Forrás: Center for European Economic Research (ZEW) (2008): Effective levels report - Projekt for the EU Commission TAXUD/2005/DE/310

A speciális rendszerek két elemének különböző szerepe van. Egyrészt a KKV-k *alacsonyabb adórátája* kettős hatást eredményez:

- Egyfelől csökkenti a saját tőkéből finanszírozott befektetések tőkeköltségét. Ezzel megegyező hatást figyelhetünk meg a fenti táblázatban országoként.
- Másfelől az adósságból finanszírozott befektetések tőkeköltségénél növekedést tapasztalunk, melynek oka a fizetett kamatok levonhatóságában keresendő. Azon országokban, ahol az ilyen jellegű kedvezményt megszüntették (pl. hazánkban is), ott ennek következtében az adósság finanszírozású befektetések tőkeköltsége növekedett.

Általánosságban elmondható, hogy az alacsonyabb adórata hatására a tőke költsége a három finanszírozási forma oldaláról nézve alacsonyabb szórást mutat.

A másik elem az *adóalap szűkítés*, például a kkv-nak adott magasabb kedvezményeken keresztül. Ennek hatásaként valamennyi érintett befektetés tőkeköltsége csökken. Néhány speciális rendszer a kedvezményes bánásmódot csak az eszközök néhány körére engedi meg, például az Egyesült Királyságban csak az ipari épületeknél lehet ezen az úton előnyhöz jutni. Mindemellett az eszközök összességét nézve, ezzel a módszerrel sokkal nagyobb kedvezmények biztosíthatóak, amely bármely három formában finanszírozott befektetés tőkeköltségét csökkentik. Például Németországban és Franciaországban ennek hatása dominál, melynek következtében a kkv-k adósságból finanszírozott tőkeköltsége is alacsonyabb.

Ahogy már korábban jeleztem Belgium speciális eset a már korábban ismertetett saját tőke kedvezménye miatt, amelyet valamennyi vállalkozás, köztük a kkv-k is alkalmazhatnak. A

könnyítés alacsonyabb tőkeköltséget indukál a belgiami saját tőke finanszírozású befektetések esetében. Mivel a kkv-k alacsonyabb adórátája a tőkeköltséget tovább csökkenti, a mérséklés csak az átlagnál ellensúlyoz az adósságból finanszírozás magasabb tőkeköltsége miatt. A nettó hatás – amint a fenti táblázatnál láttuk – az átlagos tőkeköltség az adó nélkül is azonos a normál társaságoknál és a kkv-knál. Ugyanakkor az alacsonyabb adórata szolidabb EATR-t idéz elő.

Hazánk esetében a kkv-knál használt alacsonyabb adórata a saját tőkéből finanszírozott befektetések tőkeköltségét mérsékelte.

A következő táblázatban ugyanezt kiegészítjük a feltételezett tulajdonos személyi jövedelemadóval. Nyilvánvalóan ez az eset a kkv-kra sokkal jellemzőbb, hiszen ők többségében belföldi tulajdonban állnak. A személyi jövedelemadók számbavétele országonként jelentősen eltérő helyzeteket ad. Ez az adó nem akár növelheti, vagy éppen csökkentheti is a tőke költségét. Különösen igaz ez, ha az egyik finanszírozási forrás másikkal szembeni előnyét vizsgáljuk.

A tőke források szerinti költsége a tulajdonos adózását is figyelembe véve, a felső kulccsal számolva %-ban, 2007

	Rendes társaságok				KKV-k speciális adózási szabályokkal			
	Teljes	Visszafordított nyereség	Új saját tőke	Adósság	Teljes	Visszafordított nyereség	Új saját tőke	Adósság
Belgium	4,4	4,1	7,1	4,0	4,5	4,0	6,7	4,5
Egyesült Kir.	5,0	4,7	6,1	5,1	4,5	3,9	5,1	5,2
Franciaország	5,3	5,0	6,3	5,6	4,2	3,8	5,1	4,5
Hollandia	6,3	6,9	8,1	4,7	5,2	5,1	7,5	4,8
Litvánia	6,0	6,7	7,4	4,4	5,9	6,6	7,3	4,5
Luxemburg	6,3	7,3	8,2	4,1	6,2	7,1	8,1	4,2
Magyarország	5,8	6,1	7,1	4,8	5,7	5,8	6,8	5,1
Németország	4,6	4,4	5,0	4,8	4,4	4,2	4,8	4,6
Spanyolország	4,3	3,7	4,1	5,3	3,2	2,5	2,8	4,4

Forrás: Center for European Economic Research (ZEW) (2008): Effective levels report - Projekt for the EU Commission TAXUD/2005/DE/310

Az eszközök és a finanszírozási források szerint átlagolva a nagyvállalatokat és a KKV-kat összehasonlítva láthatjuk, hogy a KKV-k eltérő szabályai nyolc országban eredményeznek alacsonyabb tőkeköltséget; a kivétel ismét Belgium. Az előző két táblázat közötti különbség főként az osztalékot terhelő személyi jövedelemadók bevezetésének hatását fejezi ki, mintsem a vállalati mérettől függő személyi adókban mutatkozó különböző bánásmódot. A tőkét terhelő összes hatást figyelembe véve Hollandia, Spanyolország és Franciaország a legeredményesebb, ezekben az országokban 1,1%-kal kerül kevesebbe befektetni a kkv-knak. Magyarországon csekély 0,1%-os eltérést figyelhetünk meg, ami a kkv-k részére

juttatott előnyök csekély hatását jelzi. E mögött főként a szabályozás és az igénybevétel bonyolultságában rejlő problémák húzódnak.

Ha időben vizsgáljuk a tőkét terhelő költségeket, akkor megfigyelhetjük, hogy a legnagyobb változás Spanyolországban következett be, 2009-re a 2007-es évhez képest a két csoport közötti különbség 1,7%-ra emelkedett. Ennek háttérében a 2008-ban bevezetett adóváltozások állhatnak.

A tőke források szerinti költsége a tulajdonos adózását is figyelembe véve, a felső kulccsal számolva %-ban, (2009)

	Rendes társaságok				KKV-k speciális adózási szabályokkal			
	Teljes	Visszaforgatott nyereség	Új saját tőke	Adósság	Teljes	Visszaforgatott nyereség	Új saját tőke	Adósság
Belgium	4,2	3,8	6,8	4,0	4,3	3,8	6,5	4,5
Egyesült Kir.	5,2	5,0	6,1	5,3	4,7	4,3	5,3	5,2
Franciaország	5,1	4,8	5,4	5,6	4,0	3,6	4,2	4,5
Hollandia	6,3	6,9	8,1	4,7	5,9	6,4	7,5	4,8
Litvánia	6,1	6,8	8,2	4,3	5,9	6,4	7,6	4,6
Luxemburg	6,2	7,2	8,1	4,2	6,2	7,1	8,0	4,2
Magyarország	5,8	6,1	7,1	4,8	5,6	5,8	6,7	5,0
Németország	5,9	6,4	7,4	4,6	5,7	6,3	7,2	4,5
Spanyolország	7,1	7,9	8,8	5,2	5,4	5,9	6,6	4,2

Forrás: Center for European Economic Research (ZEW) (2009): Effective tax levels: Projekt for the EU Commission TAXUD/2008/CC/099 alapján saját gyűjtés

Hazánk esetében csekély mértékű változást figyelhetünk meg, csupán egy tizeddel vált kedvezőbbé a kkv-k ösztökeköltése a nagy társaikhoz képest. Ennek oka, hogy a hitelből való finanszírozás átlagosan 0,1%-kal „olcsóbbá” vált.

A vállalkozási formában működő kis- és középvállalkozások és a társulások összehasonlítása

A legtöbb országban a kis- és közepes vállalkozásoknak lehetőségük van a társaság jogi formákon kívül más formát választani a működéshez. Ezek adózási aspektusait hasonlítom össze ebben a fejezetben, amely az eltérő adóztatás miatt kihat, hogy egy kkv milyen jogi forma mellett döntsön.

A következő táblázat a személyi jövedelemadó jelenlétében hasonlítja össze a tőke költségeit a társasági formában (jogi személy) működő és társulást választó kkv-k esetében.

A tőke költsége, tulajdonosi szint, a felső kulccsal számolva, (%), 2007.

	Társasági formában működő KKV-k				Társulások			
	Teljes	Visszafordított nyereség	Új saját tőke	Adósság	Teljes	Visszafordított nyereség	Új saját tőke	Adósság
Franciaország	4,2	3,8	5,1	4,5	3,6	3,3	3,3	4,2
Németország ¹	4,4	4,2	4,8	4,6	3,5	3,4	3,4	3,7
Olaszország ¹	6,4	7,5	8,4	4,1	6,2	7,5	7,5	3,6
Lengyelország ¹	5,4	5,7	6,4	4,7	4,7	4,7	4,7	4,7
Spanyolország	3,2	2,5	2,8	4,4	3,2	2,5	2,8	4,4
Egyesült Kir.	4,5	3,9	5,1	5,2	4,8	4,8	4,8	4,8

¹Nincsenek speciális kis- és középvállalkozásokra vonatkozó adószabályok

Forrás: Center for European Economic Research (ZEW) (2008): Effective levels report - Projekt for the EU Commission TAXUD/2005/DE/310

Összehasonlítva a társasági alapelvvel a társulásoknál jellemzően alkalmazott transzparencia elv alkalmazásának számos hatása van a tőke költségeinek szórására. Ha a transzparencia elvét alkalmazzuk, akkor a társulási profitok csak a partnerek kezében a személyi jövedelemadó alanyaként a progresszív ráták szerint adóznak. Továbbá a társulási részesedésekből származó profit nem keletkeztet további személyi jövedelemadó terhet, minekután a visszatartott nyereség a partnerek szintjén akkor adózott, amikor a nyereség keletkezett. Ebből következően nincs különbség a visszatartott nyereség és új saját tőke költségeiben. Ez igaz mind az öt vizsgált államban, ahol a transzparencia elvet alkalmazzák (Franciaország, Németország, Olaszország, Lengyelország és az Egyesült Királyság). Csupán Spanyolország a kivétel ez alól, hiszen ott a társulások ugyanúgy adóznak, mint a rendes társaságok.

Másrészt, ha az üzleti nyereség hasonlóan adózik, mint a magán tőkejövedelem, akkor a saját tőke finanszírozás költségei megegyeznek az idegen tőkével finanszírozott költségekkel. Más szavakkal ebben az esetben az adórendszer semleges a finanszírozási döntések tekintetében (például a különböző finanszírozási források tőkeköltségei megegyeznek). Ez áll fenn Lengyelországban és az Egyesült Királyságban. Ezzel ellentétben, Franciaország, Németország és Olaszország az üzleti nyereséget megkülönbözteti a magán tőke jövedelemével szemben. A finanszírozási döntések vizsgálatakor ennek pozitív vagy negatív hatását is figyelembe kell venni.

Ezeket a megállapításokat a 2009-es adatok is alátámasztják. Lényeges változásként megemlítendő, hogy az olaszországi adóváltozások eredményeként a társulások összes tőkeköltsége egy szintre került a társaságokéval. Összetételét tekintve még mindig

tapasztalunk eltéréseket, főként a hitelből való finanszírozás vált kedvezőbbé, míg a saját tőkével való finanszírozást drágította a rendszer.

A tőke költsége, tulajdonosi szint, a felső kulccsal számolva, (%), 2009.

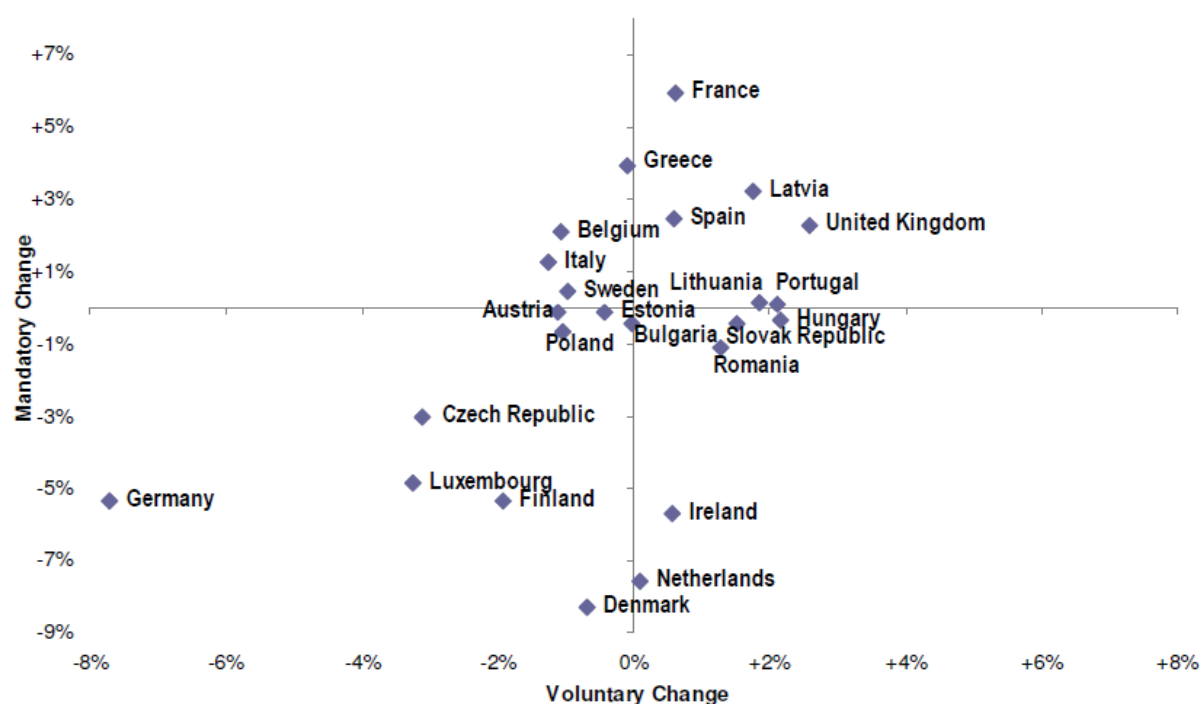
	Társasági formában működő KKV-k				Társulások			
	Teljes	Visszafordított	Új saját tőke	Adósság	Teljes	Visszafordított	Új saját tőke	Adósság
		nyereség				nyereség		
Franciaország	4,0	3,6	4,2	4,5	3,4	3,0	3,0	4,2
Németország	5,7	6,3	7,2	4,5	5,2	6,2	6,2	3,3
Olaszország	6,5	7,4	8,5	4,5	6,5	7,9	7,9	3,9
Lengyelország	5,4	5,7	6,4	4,7	4,8	4,8	4,8	4,8
Spanyolország	5,4	5,9	6,6	4,2	5,4	5,9	6,6	4,2
Egyesült Kir.	4,7	4,3	5,3	5,2	4,9	4,9	4,9	4,9

Forrás: Center for European Economic Research (ZEW) (2009): Effective tax levels: Projekt for the EU Commission TAXUD/2008/CC/099 alapján saját gyűjtés

A kiosztott nyereség adózása a transzparencia elvet alkalmazó országok mindegyikében a klasszikus módot követi: egyrészt a nyereség adózik a társaság szintjén, majd a kiosztás után a tulajdonos szintjén. Kettős adóztatás elkerülésére vonatkozó mérsékléssel, ahogy korábban ezt a vizsgálataim során bemutattam, csak korlátozottan találkozunk. E szempontból vizsgálva a társulások egyfajta mentesítést jelentenek, hiszen ezt a formát választva a nyereség csupán a személyi jövedelemadó rendszerében adózik.

A vizsgálat eredményei rámutatnak arra, hogy a kkv-k részére biztosított kedvezmények alacsonyabb tőkeköltséget és adóterhelést eredményeznek a preferenciákat alkalmazó országokban (kivételem Belgium). A különböző megoldások ugyanakkor különböző módon fejtik ki hatásukat, amelyet a tőke költségének vizsgálatán keresztül mutattam be. Az eredmények rávilágítanak, hogy a Magyarországon bevezetett 2010-es kedvezményes 10%-os kulcs jó döntés volt. Ennek hatására várhatóan csökkenni fog a saját tőkéből finanszírozott befektetések tőkeköltsége és a három finanszírozási lehetőség nagyjából egy szintre kerül, vagyis a döntésekre való hatása semleges. Ezzel biztosíthatóvá vált, hogy a finanszírozási döntéseket ne az adózási kérdések befolyásolják, hanem a tényleges üzleti érdekek.

M11: a kötelező és a választható KKTA bevezetésének hatása a társasági adóbevételekre

Forrás: Cline R., Neubig T., Phillips A., Sanger C., Walsh A., 2011

1. táblázat: Az adóbevételek, GDP, foglalkoztatás és a működő tőke beáramlás változása tagállamonként a kötelező és választható KKTA bevezetése esetén.

Member State	Corporate income tax revenue		GDP		Employment		FDI	
	Mandatory CCCTB	Voluntary CCCTB	Mandatory CCCTB	Voluntary CCCTB	Mandatory CCCTB	Voluntary CCCTB	Mandatory CCCTB	Voluntary CCCTB
Austria	-0.1	-1.1	-0.8	-0.5	-0.5	-0.3	-4.6	-2.6
Belgium	2.1	-1.1	0.2	-0.1	0.2	-0.1	0.5	-0.2
Bulgaria	-0.5	0.0	-3.0	-0.7	-0.8	-0.1	-11.7	-0.6
Czech Rep.	-3.0	-3.1	-0.9	-0.7	-0.5	-0.4	-2.1	-1.7
Denmark	-8.3	-0.7	-1.0	-0.3	-0.7	-0.2	-2.8	-1.1
Estonia	-0.1	-0.4	-0.4	-0.2	-0.1	0.0	-1.6	-0.3
Finland	-5.3	-1.9	-0.4	-0.2	-0.3	-0.1	-1.8	-1.3
France	6	0.6	1.1	0.4	0.6	0.2	5.0	1.4
Germany	-5.3	-7.7	-0.4	-0.3	-0.4	-0.2	-1.3	-0.9
Greece	4.0	-0.1	-0.6	-0.1	-0.3	-0.1	-3.3	-0.3
Hungary	-0.4	2.2	-0.5	-0.4	-1.5	-0.2	-1.1	-0.9
Ireland	-5.7	0.6	-1.6	-0.8	-0.3	-0.5	-4.6	-1.4
Italy	1.3	-1.2	-0.5	-0.2	-0.7	-0.1	-1.2	-0.4
Latvia	3.2	1.7	-2.1	-1.5	-0.2	-0.3	-4.5	-1.2
Lithuania	0.1	2.1	-0.9	-0.5	-1.6	-0.1	-5.0	-1.8
Luxembourg	-4.9	-3.2	-3.0	-2.7	-0.6	-1.4	-0.8	-0.7
Netherlands	-7.6	0.1	-0.6	-0.2	-1.0	-0.1	-2.1	-0.5
Poland	-0.6	-1.0	-1.9	-0.5	-0.7	-0.2	-9.5	-1.9
Portugal	0.1	1.9	-0.9	-0.3	-0.9	-0.3	-4.5	-0.7
Romania	-1.1	1.3	-2.4	-1.1	-0.1	-0.2	-11.2	-3.2
Slovak Rep.	-0.5	1.5	-0.4	-0.1	0.2	0.0	-2.3	-0.4
Spain	2.5	0.6	0.4	0.1	-0.2	0.1	1.3	0.2
Sweden	0.5	-1.0	-0.4	-0.2	-0.3	-0.1	-2.1	-0.7
UK	2.3	2.6	-0.4	-0.1	-0.3	0.0	-1.7	-0.7
EU Average	0.2	-0.6	0	-0.1	-0.3	-0.1	-1.1	-0.5

Forrás: Cline R., Neubig T., Phillips A., Sanger C., Walsh A., 2011

M12. A gazdasági ágazatok teljesítőképességével arányos egységes társasági adóztatási rendszer modelljének számításai

2. táblázat: a tényleges társasági adóbevételek és a kalkulált társasági adóbevételek alakulása a különböző adóráták mellett.

Ország	2010 társasági adóbevétel 8,45% egységes TAO kulcs			2009 társasági adóbevétel 8,72 % egységes TAO kulcs			2008 társasági adóbevétel 10,73 % egységes TAO kulcs			2007 társasági adóbevétel 11,10 % egységes TAO kulcs			2006 társasági adóbevétel 10,66 % egységes TAO kulcs			Vesztes/ nyertes
	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	
Czech Rep	4 053	5 031	-978	3 829	5 003	-1 173	5 651	6 487	-836	5 110	6 161	-1 052	4 293	5 421	-1 128	vesztes
Denmark	5 305	6 467	-1 162	5 122	5 191	-69	7 154	7 753	-598	7 229	8 633	-1 403	6 529	9 530	-3 001	vesztes
Estonia	335	194	142	325	256	68	509	266	243	540	261	279	439	200	239	nyertes
Greece	4 767	5 446	-679	4 929	5 689	-760	6 631	5 875	756	6 714	5 704	1 010	5 921	5 689	232	nyertes
Italy	35 794	36 349	-555	35 399	37 275	-1 876	48 090	48 054	36	50 471	50 554	-83	46 205	43 894	2 311	vesztes
Latvia	467	174	293	497	291	206	805	727	78	794	572	212	592	367	225	nyertes
Lithuania	512	276	236	519	489	30	874	888	-14	801	734	67	637	663	-26	nyertes
Hungary	2 160	1 135	1 025	2 053	1 980	73	3 138	2 763	376	3 163	2 786	377	2 754	2 100	654	nyertes
Netherlands	13 826	13 629	197	13 647	12 243	1 404	18 362	20 410	-2 048	18 289	20 126	-1 837	16 661	19 798	-3 137	vesztes
Austria	6 584	5 803	781	6 402	5 114	1 288	8 478	7 468	1 011	8 581	7 069	1 512	7 735	5 964	1 772	nyertes
Poland	8 433	7 073	1 361	7 499	7 114	385	11 776	9 838	1 939	10 750	8 559	2 191	8 931	6 521	2 410	nyertes
Slovenia	783	668	115	797	652	145	1 115	934	181	1 099	1 116	-17	914	920	-6	nyertes
Slovakia	1 497	1 652	-155	1 520	1 577	-57	2 071	2 012	59	1 844	1 637	207	1 429	1 294	135	nyertes
Finland	4 046	4 559	-513	3 924	3 494	430	5 398	6 471	-1 073	5 561	6 962	-1 401	4 946	5 615	-669	vesztes
Összesen	88 562	88 455	107	86 461	86 367	94	120 052	119 944	108	120 937	120 875	62	107 985	107 975	10	

Forrás: Tény adatok az Eurostat adatbázisa alapján gyűjtve. Adatok millió euróban.

3. táblázat: A nemzetgazdasági ágak elvárt nyereséghányada 2010 és 2006 évek között

Nemzetgazdasági ág	2010	2009	2008	2007	2006	Átlag	Rangsor
A mezőgazdaság, erdőg	0,230	0,228	0,240	0,260	0,262	0,244	4
B bányászat, kőfejtés	0,399	0,359	0,450	0,406	0,426	0,408	2
C feldolgozóipar	0,051	0,045	0,055	0,065	0,063	0,056	17
D villamosenergia-, gáz-,	0,119	0,126	0,129	0,108	0,099	0,116	13
E vízellátás; szennyvíz g	0,049	0,036	0,037	0,033	0,034	0,038	19
F építőipar	0,149	0,155	0,154	0,157	0,160	0,155	12
G kereskedelem, gépjárm	0,219	0,216	0,225	0,230	0,235	0,225	6
H szállítás, raktározás	0,074	0,064	0,080	0,093	0,085	0,079	16
I szálláshely-szolgáltató	0,237	0,228	0,227	0,238	0,236	0,233	5
J információ, kommunika	0,160	0,161	0,165	0,171	0,169	0,165	11
K pénzügyi, biztosítási te	0,217	0,197	0,198	0,195	0,184	0,198	8
L ingatlanügyletek	0,414	0,422	0,447	0,444	0,446	0,435	1
M szakmai, tudományos,	0,245	0,255	0,248	0,249	0,257	0,251	3
N adminisztratív és szolg	0,073	0,080	0,083	0,085	0,086	0,082	15
O közigazgatás, védelem	0,003	0,002	0,003	0,003	0,002	0,003	20
P oktatás	0,046	0,045	0,039	0,043	0,047	0,044	18
R humán-egészségügyi,	0,105	0,109	0,111	0,112	0,109	0,109	14
S művészet, szórakoztat	0,191	0,192	0,175	0,181	0,179	0,183	9
T egyéb szolgáltatás	0,211	0,213	0,216	0,215	0,227	0,216	7
U háztartás munkaadói t	0,179	0,173	0,187	0,187	0,189	0,183	10
teljes	0,140	0,139	0,143	0,147	0,147	0,143	

Forrás: saját számítás

4. táblázat: A bruttó kibocsátás alapján 2006-2010 között millió euró-ban

Nemzetgazdasági ág	2010	2009	2008	2007	2006	Változás	Átlag	Rangsor
A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás	168 732	156 993	176 643	169 089	154 688	14 043	165 229	15
B bányászat, kőfejtés	61 412	55 172	71 736	59 864	58 877	2 536	61 412	19
C feldolgozóipar	2 161 573	1 934 900	2 387 557	2 298 406	2 103 651	57 922	2 177 217	1
D villamosenergia-, gáz-, hőenergia előállítás, vízellátás; szennyvíz gyűjtés, tisztítás, csatornázás	244 945	232 264	249 596	209 842	200 256	44 689	227 380	11
E vízellátás; szennyvíz gyűjtés, tisztítás, csatornázás	82 006	76 330	77 543	70 231	65 765	16 241	74 375	17
F építőipar	555 361	565 903	622 765	585 283	534 045	21 317	572 671	3
G kereskedelem, gépjárműjavítás	790 239	754 160	831 098	787 152	732 769	57 471	779 084	2
H szállítás, raktározás	462 884	435 209	492 527	465 996	429 350	33 534	457 193	4
I szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	202 467	200 622	208 271	199 518	187 566	14 901	199 689	12
J információ, kommunikáció	305 834	299 510	311 159	301 699	286 409	19 426	300 922	10
K pénzügyi, biztosítási tevékenység	330 191	316 868	320 217	305 290	283 561	46 630	311 225	9
L ingatlanügyletek	469 361	454 996	454 053	430 233	408 320	61 041	443 393	5
M szakmai, tudományos, művészeti tevékenység	367 102	364 538	376 912	352 797	327 265	39 838	357 723	6
N adminisztratív és szolgáltatás tevékenység másuttal nem felosztva	198 385	194 446	205 745	193 252	176 270	22 115	193 620	14
O közgazgatás, védelem; közigazgatás	355 447	354 372	344 900	321 398	306 087	49 360	336 441	7
P oktatás	210 806	205 888	201 354	192 550	182 575	28 231	198 635	13
R humán-egészségügyi, szociális és egészségügyi tevékenység másuttal nem felosztva	345 319	332 184	321 607	294 720	281 452	63 867	315 056	8
S művészet, szórakoztatás, szellemi tevékenység	78 393	76 034	76 545	70 675	64 533	13 860	73 236	18
T egyéb szolgáltatás	84 051	81 730	83 092	79 630	76 265	7 785	80 954	16
U háztartás munkaadói tevékenység	23 422	23 017	22 340	20 674	19 322	4 099	21 755	20
Teljes nemzetgazdaság EU	7 497 929	7 115 135	7 835 659	7 408 300	6 879 024	618 905	7 347 209	

Forrás: saját számítás

5. táblázat: A bruttó kibocsátás 2010-ben országonként, nemzetgazdasági bontásban

Nemzetgazdasági ág	Czech Rep	Denmark	Estonia	Greece	Italy	Latvia	Lithuania	Hungary	Netherlands	Austria	Poland	Slovenia	Slovakia	Finland
A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás	6 839	9 822	1 044	12 028	49 179	1 920	2 114	8 147	26 681	8 762	27 408	1 534	4 217	9 038
B bányászat, kőfejtés	3 536	8 478	314	1 453	8 436	190	130	415	21 355	2 310	12 048	292	616	1 840
C feldolgozóipar	134 175	75 105	7 651	61 152	956 052	7 044	12 883	77 945	270 442	152 811	216 281	21 777	60 872	107 384
D villamosenergia-, gáz-, hőenergia előállítás, vízellátás; szennyvíz gyűjtés, tisztítás, csatornázás	14 474	8 388	1 201	9 098	84 561	2 495	2 039	6 357	36 979	31 402	25 812	1 975	11 849	8 315
E vízellátás; szennyvíz gyűjtés, tisztítás, csatornázás	4 604	4 807	281	3 182	35 488	368	375	2 118	12 187	6 370	7 341	949	1 107	2 831
F építőipar	32 747	23 736	1 942	26 618	213 395	3 512	3 069	9 871	75 811	43 597	72 048	6 916	13 850	28 249
G kereskedelem, gépjárműjavítás	32 672	44 350	2 878	44 860	304 304	4 817	6 185	18 412	119 346	58 901	102 627	7 481	13 261	30 146
H szállítás, raktározás	22 317	42 098	3 818	30 688	187 309	5 361	4 573	10 919	50 221	27 193	43 914	4 442	9 092	20 940
I szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	6 490	6 824	427	19 408	109 783	507	503	3 670	17 877	20 155	7 742	1 456	1 226	6 400
J információ, kommunikáció	14 304	21 638	1 201	17 918	121 420	1 351	1 597	8 435	51 880	18 701	23 704	2 878	4 891	15 918
K pénzügyi, biztosítási tevékenység	11 450	20 561	867	13 438	127 424	1 109	1 035	7 313	83 200	24 065	24 443	2 873	3 951	8 463
L ingatlanügyletek	20 686	31 450	1 846	28 719	209 586	2 502	2 340	11 275	60 174	35 800	29 326	2 755	4 845	28 058
M szakmai, tudományos, művészeti tevékenység	17 858	22 783	1 232	17 836	153 117	1 551	1 601	7 166	65 150	27 745	29 821	4 086	4 565	12 592
N adminisztratív és szolgáltatás tevékenység másuttal nem felosztva	6 990	11 059	805	7 538	79 262	904	910	4 605	45 790	16 730	11 179	1 439	2 190	8 984
O közgazgatás, védelem; közigazgatás	14 947	20 172	1 446	25 626	132 030	1 746	2 528	10 248	71 235	22 975	24 054	3 114	6 828	18 497
P oktatás	7 570	17 755	894	12 267	76 233	946	1 759	5 137	34 983	17 296	19 064	2 393	2 733	11 777
R humán-egészségügyi, szociális és egészségügyi tevékenység másuttal nem felosztva	9 708	34 424	780	15 104	132 653	759	1 476	5 807	70 249	25 549	19 715	2 587	3 193	23 315
S művészet, szórakoztatás, szellemi tevékenység	3 722	5 451	370	5 696	30 233	501	548	2 060	11 480	4 939	6 643	945	1 911	3 895
T egyéb szolgáltatás	2 906	5 540	239	8 817	30 645	351	380	2 510	10 191	6 576	9 230	707	1 084	4 873
U háztartás munkaadói tevékenység	19	318	0	1 589	15 644	0	23	17	3 606	96	1 930	26	0	153
Teljes nemzetgazdaság	368 013	414 758	29 235	363 033	3 056 754	37 934	46 067	202 425	1 138 837	551 974	714 327	70 625	152 280	351 668

Forrás: saját számítás

6. táblázat: a tényleges társasági adóbevételek és a kalkulált társasági adóbevételek alakulása a 10%-os adórátá mellett.

Ország	2010 társasági adóbevétel 10% egységes TAO kulcs			2009 társasági adóbevétel 10% egységes TAO kulcs			2008 társasági adóbevétel 10% egységes TAO kulcs			2007 társasági adóbevétel 10% egységes TAO kulcs			2006 társasági adóbevétel 10% egységes TAO kulcs			Vesztes/nyertes
	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	
Czech Rep	4 796	5 031	-235	4 391	5 003	-611	5 267	6 487	-1 221	4 603	6 161	-1 558	4 027	5 421	-1 393	vesztes
Denmark	6 278	6 467	-189	5 874	5 191	683	6 667	7 753	-1 085	6 513	8 633	-2 120	6 125	9 530	-3 406	vesztes
Estonia	397	194	203	372	256	116	475	266	208	487	261	226	412	200	212	nyertes
Greece	5 641	5 446	195	5 653	5 689	-36	6 180	5 875	305	6 048	5 704	344	5 554	5 689	-135	nyertes
Italy	42 360	36 349	6 011	40 595	37 275	3 320	44 818	48 054	-3 236	45 470	50 554	-5 084	43 345	43 894	-549	nyertes
Latvia	552	174	378	570	291	279	750	727	23	706	572	134	555	367	189	nyertes
Lithuania	606	276	330	596	489	106	814	898	-74	722	734	-13	597	663	-66	nyertes
Hungary	2 556	1 135	1 421	2 354	1 980	374	2 925	2 763	162	2 850	2 786	64	2 583	2 100	483	nyertes
Netherlands	16 362	13 629	2 733	15 650	12 243	3 407	17 113	20 410	-3 297	16 477	20 126	-3 649	15 629	19 798	-4 169	vesztes
Austria	7 792	5 803	1 989	7 342	5 114	2 228	7 901	7 468	434	7 731	7 069	661	7 256	5 894	1 293	nyertes
Poland	9 980	7 073	2 908	8 600	7 114	1 486	10 975	9 838	1 137	9 685	8 559	1 126	8 378	6 521	1 857	nyertes
Slovenia	926	668	258	914	652	262	1 039	934	105	990	1 116	-126	858	920	-63	nyertes
Slovakia	1 772	1 652	120	1 744	1 577	167	1 930	2 012	-82	1 661	1 637	24	1 341	1 294	47	nyertes
Finland	4 788	4 559	229	4 500	3 494	1 006	5 031	6 471	-1 440	5 010	6 962	-1 952	4 640	5 615	-975	vesztes
Összesen	104 807	88 455	16 352	99 152	86 367	12 785	111 885	119 944	-8 059	108 953	120 875	-11 922	101 299	107 975	-6 676	

Forrás: Tény adatok az Eurostat adatbázisa alapján gyűjtve. Adatok millió euróban.

7. táblázat: a tényleges társasági adóbevételek és a kalkulált társasági adóbevételek alakulása a 14%-os adórátá mellett.

Ország	2010 társasági adóbevétel 14 % egységes TAO kulcs			2009 társasági adóbevétel 14 % egységes TAO kulcs			2008 társasági adóbevétel 14 % egységes TAO kulcs			2007 társasági adóbevétel 14 % egységes TAO kulcs			2006 társasági adóbevétel 14 % egységes TAO kulcs			Vesztes/ nyertes
	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	Kalkulált	Tény	eltérés	
Czech Rep	6 715	5 031	1 683	6 148	5 003	1 145	7 373	6 487	886	6 445	6 161	283	5 638	5 421	218	nyertes
Denmark	8 789	6 467	2 322	8 223	5 191	3 033	9 334	7 753	1 582	9 118	8 633	485	8 575	9 530	-956	nyertes
Estonia	556	194	362	521	256	265	664	266	398	682	261	421	577	200	377	nyertes
Greece	7 898	5 446	2 452	7 914	5 689	2 225	8 651	5 875	2 776	8 468	5 704	2 764	7 776	5 689	2 087	nyertes
Italy	59 304	36 349	22 955	56 833	37 275	19 558	62 746	48 054	14 692	63 658	50 554	13 104	60 682	43 894	16 788	nyertes
Latvia	773	174	599	798	291	507	1 050	727	323	989	572	417	777	367	411	nyertes
Lithuania	849	276	573	834	489	345	1 140	888	252	1 011	734	276	836	663	173	nyertes
Hungary	3 579	1 135	2 444	3 296	1 980	1 316	4 095	2 763	1 332	3 990	2 786	1 204	3 616	2 100	1 516	nyertes
Netherlands	22 907	13 629	9 278	21 910	12 243	9 667	23 958	20 410	3 548	23 067	20 126	2 941	21 881	19 798	2 083	nyertes
Austria	10 908	5 803	5 106	10 278	5 114	5 164	11 062	7 468	3 595	10 823	7 069	3 754	10 159	5 964	4 195	nyertes
Poland	13 973	7 073	6 900	12 039	7 114	4 926	15 365	9 838	5 527	13 558	8 559	5 000	11 729	6 521	5 208	nyertes
Slovenia	1 296	668	628	1 279	652	627	1 454	934	521	1 386	1 116	270	1 201	920	281	nyertes
Slovakia	2 480	1 652	828	2 441	1 577	864	2 702	2 012	690	2 326	1 637	689	1 877	1 294	583	nyertes
Finland	6 704	4 559	2 145	6 299	3 494	2 805	7 043	6 471	572	7 014	6 962	52	6 496	5 615	881	nyertes
Összesen	146 730	88 455	58 275	138 813	86 367	52 446	156 638	119 944	36 695	152 534	120 875	31 659	141 819	107 975	33 844	

Forrás: Tény adatok az Eurostat adatbázisa alapján gyűjtve. Adatok millió euróban.

8. táblázat: a tervezett adóbevétel a nemzetgazdasági ágak szerinti bontásban a különböző adóráták mellett.

Nemzetgazdasági ág	2010		2009		2008		2007		2006	
	14%	10%	14%	10%	14%	10%	14%	10%	14%	10%
A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás	5 433	3 881	5 019	3 585	5 926	4 233	6 157	4 398	5 683	4 059
B bányászat, kőfejtés	3 428	2 449	2 774	1 982	4 521	3 229	3 400	2 429	3 515	2 510
C feldolgozóipar	15 462	11 044	12 131	8 665	18 325	13 089	21 069	15 049	18 478	13 198
D villamosenergia-, gáz-, hőerőipar	4 079	2 914	4 110	2 935	4 520	3 229	3 173	2 267	2 764	1 974
E vízellátás; szennyvízgyűjtés, tisztítás, csatornázás	559	399	388	277	406	290	328	234	309	221
F építőipar	11 553	8 252	12 315	8 796	13 396	9 569	12 852	9 180	11 978	8 556
G kereskedelem, gépjárműjavítás	24 224	17 303	22 759	16 256	26 234	18 739	25 354	18 110	24 099	17 213
H szállítás, raktározás	4 775	3 411	3 890	2 779	5 483	3 916	6 056	4 326	5 131	3 665
I szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	6 707	4 791	6 394	4 567	6 622	4 730	6 653	4 752	6 200	4 428
J információ, kommunikáció	6 868	4 906	6 759	4 828	7 199	5 142	7 205	5 147	6 768	4 834
K pénzügyi, biztosítási tevékenység	10 045	7 175	8 730	6 236	8 883	6 345	8 316	5 940	7 309	5 221
L ingatlanügyletek	27 204	19 432	26 884	19 203	28 412	20 294	26 732	19 095	25 522	18 230
M szakmai, tudományos, művészeti tevékenység	12 603	9 002	12 994	9 282	13 089	9 349	12 279	8 771	11 776	8 412
N adminisztratív és szolgáltató tevékenység	2 036	1 454	2 171	1 551	2 403	1 717	2 311	1 651	2 133	1 523
O közigazgatás, védelem	145	104	93	66	151	108	146	105	93	66
P oktatás	1 371	979	1 289	921	1 098	784	1 169	835	1 196	854
R humán-egészségügyi, szociális és lakásügyi tevékenység	5 069	3 620	5 081	3 629	4 996	3 569	4 603	3 288	4 313	3 081
S művészet, szórakoztatás, szórakoztatás	2 096	1 497	2 041	1 458	1 877	1 341	1 790	1 279	1 613	1 152
T egyéb szolgáltatás	2 485	1 775	2 434	1 738	2 511	1 793	2 398	1 713	2 429	1 735
U háztartás munkaadói tevékenység	586	419	558	398	585	418	542	387	512	365
Teljes nemzetgazdaság	146 730	104 807	138 813	99 152	156 638	111 885	152 534	108 953	141 819	101 299

Forrás: saját számítás

9. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása nemzetgazdasági ágaként és országonként 2010-ben, millió euróban

Nemzetgazdasági ág	Czech	Denma	Estonia	Greece	Italy	Latvia	Lithuan	Hungar	Netherl	Austria	Poland	Sloven	Slovak	Finland	Összes	Rangso
A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás	157	226	24	277	1 131	44	49	187	614	202	630	35	97	208	3 881	9
B bányászat, kőfejtés	141	338	13	58	336	8	5	17	851	92	480	12	25	73	2 449	13
C feldolgozóipar	686	384	39	312	4 885	36	66	398	1 382	781	1 105	111	311	549	11 044	3
D villamosenergia-, gáz-, hőerőipar	172	100	14	108	1 006	30	24	76	440	374	307	23	141	99	2 914	12
E vízellátás; szennyvízgyűjtés, tisztítás, csatornázás	22	23	1	15	173	2	2	10	59	31	36	5	5	14	399	19
F építőipar	487	353	29	396	3 171	52	46	147	1 127	648	1 071	103	206	420	8 252	5
G kereskedelem, gépjárműjavítás	715	971	63	982	6 663	105	135	403	2 613	1 290	2 247	164	290	660	17 303	2
H szállítás, raktározás	164	310	28	226	1 380	40	34	80	370	200	324	33	67	154	3 411	11
I szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	154	161	10	459	2 598	12	12	87	423	477	183	34	29	151	4 791	8
J információ, kommunikáció	229	347	19	287	1 948	22	26	135	832	300	380	46	78	255	4 906	7
K pénzügyi, biztosítási tevékenység	249	447	19	292	2 769	24	22	159	1 808	523	531	62	86	184	7 175	6
L ingatlanügyletek	856	1 302	76	1 189	8 677	104	97	467	2 491	1 482	1 214	114	201	1 162	19 432	1
M szakmai, tudományos, művészeti tevékenység	438	559	30	437	3 755	38	39	176	1 598	680	731	100	112	309	9 002	4
N adminisztratív és szolgáltató tevékenység	51	81	6	55	581	7	7	34	336	123	82	11	16	66	1 454	16
O közigazgatás, védelem	4	6	0	7	39	1	1	3	21	7	7	1	2	5	104	20
P oktatás	35	82	4	57	354	4	8	24	163	80	89	11	13	55	979	17
R humán-egészségügyi, szociális és lakásügyi tevékenység	102	361	8	158	1 391	8	15	61	737	268	207	27	33	244	3 620	10
S művészet, szórakoztatás, szórakoztatás	71	104	7	109	577	10	10	39	219	94	127	18	36	74	1 497	15
T egyéb szolgáltatás	61	117	5	186	647	7	8	53	215	139	195	15	23	103	1 775	14
U háztartás munkaadói tevékenység	0	6	0	28	280	0	0	0	64	2	34	0	0	3	419	18
Teljes nemzetgazdaság	4 796	6 278	397	5 641	42 360	552	606	2 556	16 362	7 792	9 980	926	1 772	4 788	104 807	

Forrás: saját számítás

10. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása nemzetgazdasági áganként és országonként
2009-ben, millió euróban

Nemzetgazdasági ág	Czech	Denma	Estonia	Greece	Italy	Latvia	Lithuani	Hungar	Netherl	Austria	Poland	Sloveni	Slovakia	Finland	Összes	Rangso
A mezőgazdaság, erdőg	151	193	20	264	1 100	39	48	169	562	183	549	35	87	187	3 585	10
B bányászat, kőfejtés	118	229	9	53	297	6	5	18	714	76	376	11	19	52	1 982	13
C feldolgozóipar	508	329	26	280	3 916	26	58	292	1 059	616	819	89	206	440	8 665	5
D villamosenergia-, gáz-	184	91	12	109	1 045	30	26	73	463	366	286	24	136	91	2 935	11
E vízellátás; szennyvíz g	14	15	1	11	124	1	1	7	43	22	22	3	4	9	277	19
F építőipar	502	396	35	460	3 396	75	48	159	1 309	689	950	128	219	432	8 796	4
G kereskedelem, gépjár	630	905	60	1 025	6 352	99	133	383	2 423	1 189	1 930	164	339	624	16 256	2
H szállítás, raktározás	131	228	21	184	1 162	32	29	65	315	169	241	26	51	126	2 779	12
I szálláshely-szolgáltató	147	153	10	482	2 457	12	11	86	406	447	150	33	31	142	4 567	8
J információ, kommunik	222	336	21	252	1 943	24	26	130	836	304	358	46	78	253	4 828	7
K pénzügyi, biztosítási te	213	392	18	272	2 470	25	20	141	1 529	447	416	52	81	159	6 236	6
L ingatlanügyletek	821	1 285	78	1 185	8 625	119	99	445	2 506	1 461	1 112	121	217	1 130	19 203	1
M szakmai, tudományos	434	567	28	471	3 861	42	41	174	1 723	665	712	101	152	311	9 282	3
N adminisztratív és szol	56	84	7	60	618	7	7	37	369	128	79	11	20	67	1 551	15
O közigazgatás, védelem	3	4	0	6	25	0	0	2	13	4	4	1	1	3	66	20
P oktatás	33	76	4	58	340	5	8	23	153	76	75	10	12	51	921	17
R humán-egészségügyi,	101	370	9	172	1 397	9	16	62	734	271	183	28	35	245	3 629	9
S művészet, szórakoztat	69	102	7	110	559	10	11	36	218	93	121	18	32	72	1 458	16
T egyéb szolgáltatás	57	114	5	177	644	8	8	52	214	135	185	15	23	101	1 738	14
U háztartás munkaadói t	0	5	0	26	268	0	0	0	61	2	32	0	0	3	398	18
Teljes nemzetgazdaság	4 391	5 874	372	5 653	40 595	570	596	2 354	15 650	7 342	8 600	914	1 744	4 500	99 152	

11. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása nemzetgazdasági áganként és országonként
2008-ban, millió euróban

Nemzetgazdasági ág	Czech	Denma	Estonia	Greece	Italy	Latvia	Lithuani	Hungar	Netherl	Austria	Poland	Sloveni	Slovakia	Finland	Összes	Rangso
A mezőgazdaság, erdőg	196	218	27	286	1 245	43	68	222	630	216	717	39	114	212	4 233	9
B bányászat, kőfejtés	187	449	13	75	430	7	10	25	1 221	110	588	14	26	74	3 229	12
C feldolgozóipar	802	483	45	376	5 915	42	98	471	1 552	872	1 269	135	315	716	13 089	3
D villamosenergia-, gáz-	203	107	13	111	1 211	34	25	86	493	366	328	23	136	93	3 229	13
E vízellátás; szennyvíz g	16	15	1	11	125	2	2	8	44	23	27	3	4	10	290	19
F építőipar	569	453	53	495	3 594	117	97	181	1 332	699	1 113	151	223	492	9 569	4
G kereskedelem, gépjár	737	1 091	80	1 278	7 076	142	171	504	2 728	1 273	2 378	184	392	704	18 739	2
H szállítás, raktározás	185	359	31	272	1 577	39	43	95	440	225	363	37	71	179	3 916	10
I szálláshely-szolgáltató	167	165	13	523	2 490	15	13	97	422	441	170	35	33	145	4 730	8
J információ, kommunik	237	338	23	247	2 072	29	29	138	891	317	435	48	74	264	5 142	7
K pénzügyi, biztosítási te	226	391	22	273	2 572	33	31	149	1 286	495	579	51	77	162	6 345	6
L ingatlanügyletek	935	1 313	87	1 198	8 938	149	125	514	2 630	1 509	1 422	132	213	1 130	20 294	1
M szakmai, tudományos	479	572	31	459	3 767	48	47	201	1 707	657	812	106	135	327	9 349	5
N adminisztratív és szol	64	94	8	62	677	10	9	44	409	140	93	13	21	72	1 717	15
O közigazgatás, védelem	5	6	0	8	40	1	1	3	21	7	8	1	2	6	108	20
P oktatás	29	59	4	47	287	5	7	22	126	63	75	9	9	42	784	17
R humán-egészségügyi,	101	349	9	165	1 384	11	16	68	701	268	206	26	31	234	3 569	11
S művészet, szórakoztat	66	89	8	97	493	16	10	39	197	85	127	17	32	65	1 341	16
T egyéb szolgáltatás	63	109	6	168	652	8	10	59	219	134	226	16	22	102	1 793	14
U háztartás munkaadói t	0	5	0	27	274	0	1	0	65	2	41	0	0	2	418	18
Teljes nemzetgazdaság	5 267	6 667	475	6 180	44 818	750	814	2 925	17 113	7 901	10 975	1 039	1 930	5 031	111 885	

12. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása nemzetgazdasági áganként és országonként
2007-ben, millió euróban

Nemzetgazdasági ág	Czech	Denma	Estonia	Greece	Italy	Latvia	Lithuani	Hungar	Netherl	Austria	Poland	Sloveni	Slovakia	Finland	Összes	Rangso
A mezőgazdaság, erdőg	184	229	30	324	1 292	46	65	229	660	230	721	41	106	240	4 398	9
B bányászat, kőfejtés	134	356	11	69	375	6	9	22	840	84	434	12	18	58	2 429	12
C feldolgozóipar	862	547	55	409	7 078	51	94	541	1 759	992	1 339	159	333	830	15 049	3
D villamosenergia-, gáz-	138	78	9	82	847	20	18	65	359	251	228	17	88	66	2 267	13
E vízellátás; szennyvíz g	12	12	1	9	104	1	1	7	36	19	19	3	3	8	234	19
F építőipar	510	470	59	548	3 632	111	91	172	1 262	640	908	137	170	469	9 180	4
G kereskedelem, gépjár	646	1 078	82	1 170	7 128	147	144	449	2 702	1 268	2 086	169	333	707	18 110	2
H szállítás, raktározás	187	403	35	295	1 819	39	45	99	487	250	362	38	65	200	4 326	10
I szálláshely-szolgáltató	155	166	14	531	2 545	16	12	95	441	435	145	34	28	137	4 752	8
J információ, kommunik	212	339	23	258	2 154	25	28	139	907	322	371	45	63	260	5 147	7
K pénzügyi, biztosítási te	183	355	20	259	2 477	31	26	142	1 200	485	484	49	63	167	5 940	6
L ingatlanügyletek	705	1 281	84	1 109	8 582	129	103	483	2 541	1 465	1 244	119	182	1 068	19 095	1
M szakmai, tudományos	385	511	30	423	3 703	40	41	185	1 614	620	708	92	108	310	8 771	5
N adminisztratív és szol	54	93	7	56	694	8	10	40	390	130	77	12	17	64	1 651	15
O közigazgatás, védelem	4	6	0	8	40	1	1	3	20	7	7	1	2	5	105	20
P oktatás	28	61	4	49	327	5	6	23	133	66	73	9	8	44	835	17
R humán-egészségügyi,	84	328	8	157	1 290	9	13	64	657	255	158	23	27	215	3 288	11
S művészet, szórakoztat	58	88	8	94	496	14	9	37	198	80	91	16	26	63	1 279	16
T egyéb szolgáltatás	59	106	5	172	634	7	8	54	208	131	195	15	22	96	1 713	14
U háztartás munkaadói t	0	5	0	26	253	0	0	0	63	2	35	0	0	2	387	18
Teljes nemzetgazdaság	4 603	6 513	487	6 048	45 470	706	722	2 850	16 477	7 731	9 685	990	1 661	5 010	108 953	

Forrás: saját számítás 10-11-12 táblázatok

13. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása nemzetgazdasági áganként és országonként
2006-ban, millió euróban

Nemzetgazdasági ág	Czech	Denma	Estonia	Greece	Italy	Latvia	Lithuan	Hungar	Netherl	Austria	Poland	Sloveni	Slovakia	Finland	Összes	Rangsor
A mezőgazdaság, erdőg	163	220	24	315	1 256	36	56	209	637	205	615	35	87	201	4 059	9
B bányászat, kőfejtés	122	370	9	70	403	5	9	24	899	86	427	12	14	60	2 510	12
C feldolgozóipar	743	492	51	377	6 303	40	83	476	1 553	868	1 098	135	252	726	13 198	3
D villamosenergia-, gáz-	125	75	7	70	759	14	17	44	314	216	189	14	70	60	1 974	13
E vízellátás; szennyvíz g	11	12	1	9	99	1	1	6	35	18	17	2	3	7	221	19
F építőipar	432	462	48	579	3 543	78	66	175	1 181	596	725	109	147	415	8 556	4
G kereskedelem, gépjár	612	1 040	73	995	7 040	131	124	424	2 570	1 233	1 865	148	266	693	17 213	2
H szállítás, raktározás	148	332	28	242	1 594	31	33	78	424	218	289	30	47	170	3 665	10
I szálláshely-szolgáltatá	124	152	12	496	2 400	11	10	82	412	413	127	30	26	133	4 428	8
J információ, kommunik	186	320	19	231	2 066	21	23	125	840	311	326	40	52	274	4 834	7
K pénzügyi, biztosítási te	150	315	15	237	2 157	23	17	123	1 157	432	365	42	52	135	5 221	6
L ingatlanügyletek	624	1 211	72	1 002	8 389	97	87	432	2 465	1 427	1 135	106	158	1 025	18 230	1
M szakmai, tudományos	328	470	25	400	3 702	31	31	177	1 575	590	629	84	88	282	8 412	5
N adminisztratív és szol	45	85	6	53	667	7	6	37	352	123	64	10	14	55	1 523	15
O közigazgatás, védelem	3	4	0	5	26	0	0	2	13	4	4	1	1	3	66	20
P oktatás	28	65	3	50	338	4	6	24	134	68	70	9	8	46	854	17
R humán-egészségügyi,	74	304	6	139	1 249	7	11	60	610	238	142	21	22	198	3 081	11
S művészet, szórakoztat	54	83	7	83	457	12	8	33	186	74	68	14	16	57	1 152	16
T egyéb szolgáltatás	56	107	5	176	660	5	8	52	210	134	192	14	19	96	1 735	14
U háztartás munkaadói t	0	5	0	25	236	0	0	0	61	1	32	0	0	2	365	18
Teljes nemzetgazdaság	4 027	6 125	412	5 554	43 345	555	597	2 583	15 629	7 256	8 378	858	1 341	4 640	101 299	

Forrás: saját számítás

14. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása országonként és nemzetgazdasági áganként
2010-ben, millió euróban

	mezőgazdaság		bányászat, kő-		feldolgozóipar		villamosenergia-		vízellátás, szenn		építőipar		kereskedelem,		szállítás, rakta		szálláshely-sz-		információ, kö		pénzügyi, bizt		ingatlanügylet		szakmai, tudom		adminisztratív		közigazgatás,		oktatás		humán-egész		művészet, szor		egyéb szolgál		háztartás mun		Összesen		Tény bev.	Eltérés
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	Összesen	Tény bev.	Eltérés																					
Italy	1 131	336	4 885	1 006	173	3 171	6 663	1 380	2 598	1 948	2 769	8 677	3 755	581	39	354	1 391	577	647	280	42 360	36 349	6 011																					
Netherlands	614	851	1 382	440	59	1 127	2 613	370	423	832	1 808	2 491	1 598	336	21	163	737	219	215	64	16 362	13 629	2 733																					
Poland	630	480	1 105	307	36	1 071	2 247	324	183	380	531	1 214	731	82	7	89	207	127	195	34	9 980	7 073	2 908																					
Austria	202	92	781	374	31	648	1 290	200	477	300	523	1 482	680	123	7	80	268	94	139	2	7 792	5 803	1 989																					
Denmark	226	338	384	100	23	353	971	310	161	347	447	1 302	559	81	6	82	361	104	117	6	6 278	6 467	-189																					
Greece	277	58	312	108	15	396	982	226	459	287	292	1 189	437	55	7	57	158	109	186	28	5 641	5 446	195																					
Czech Rep.	157	141	686	172	22	487	715	164	154	229	249	856	438	51	4	35	102	71	61	0	4 796	5 031	-235																					
Finland	208	73	549	99	14	420	660	154	151	255	184	1 162	309	66	5	55	244	74	103	3	4 788	4 559	229																					
Hungary	187	17	398	76	10	147	403	80	87	135	159	467	176	34	3	24	61	39	53	0	2 556	1 135	1 421																					
Slovakia	97	25	311	141	5	206	290	67	29	78	86	201	112	16	2	13	33	36	23	0	1 772	1 652	120																					
Slovenia	35	12	111	23	5	103	164	33	34	46	62	114	100	11	1	11	27	18	15	0	926	668	258																					
Lithuania	49	5	66	24	2	46	135	34	12	26	22	97	39	7	1	8	15	10	8	0	606	276	330																					
Latvia	44	8	36	30	2	52	105	40	12	22	24	104	38	7	1	4	8	10	7	0	552	174	378																					
Estonia	24	13	39	14	1	29	63	28	10	19	19	76	30	6	0	4	8	7	5	0	397	194	203																					
Összesen	3 881	2 449	11 044	2 914	399	8 252	17 303	3 411	4 791	4 906	7 175	19 432	9 002	1 454	104	979	3 620	1 497	1 775	419	104 807	88 455	16 352																					

Forrás: saját számítás

15. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása országonként és nemzetgazdasági áganként
2009-ben, millió euróban

	mezőgazdaság		bányászat, kő-		feldolgozóipar		villamosenergia-		vízellátás, szenn		építőipar		kereskedelem,		szállítás, rakta		szálláshely-sz-		információ, kö		pénzügyi, bizt		ingatlanügylet		szakmai, tudom		adminisztratív		közigazgatás,		oktatás		humán-egész		művészet, szor		egyéb szolgál		háztartás mun		Összesen		Tény bev.	Eltérés
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	Összesen	Tény bev.	Eltérés																					
Italy	1 100	297	3 916	1 045	124	3 396	6 352	1 162	2 457	1 943	2 470	8 625	3 861	618	25	340	1 397	559	644	268	40 595	37 275	3 320																					
Netherlands	562	714	1 059	463	43	1 309	2 423	315	406	836	1 529	2 506	1 723	369	13	153	734	218	214	61	15 650	12 243	3 407																					
Poland	549	376	819	286	22	950	1 930	241	150	358	416	1 112	712	79	4	75	183	121	185	32	8 600	7 114	1 486																					
Austria	183	76	616	366	22	689	1 189	169	447	304	447	1 461	665	128	4	76	271	93	135	2	7 342	5 114	2 228																					
Denmark	193	229	329	91	15	396	905	228	153	336	392	1 285	567	84	4	76	370	102	114	5	5 874	5 191	683																					
Greece	264	53	280	109	11	460	1 025	184	482	252	272	1 185	471	60	6	58	172	110	177	26	5 653	5 689	-36																					
Finland	187	75	440	91	9	432	624	126	142	253	159	1 130	311	67	3	51	245	72	101	3	4 500	3 494	1 006																					
Czech Rep.	151	118	508	184	14	502	630	131	147	222	213	821	434	56	3	33	101	69	57	0	4 391	5 003	-611																					
Hungary	169	18	292	73	7	159	383	65	86	130	141	445	174	37	2	23	62	36	52	0	2 354	1 980	374																					
Slovakia	87	19	206	136	4	219	339	51	31	78	81	217	152	20	1	12	35	32	23	0	1 744	1 577	167																					
Slovenia	35	11	89	24	3	128	164	26	33	46	52	121	101	11	1	10	28	18	15	0	914	652	262																					
Lithuania	48	5	58	26	1	48	133	29	11	26	20	99	41	7	0	8	16	11	8	0	596	489	106																					
Latvia	39	6	26	30	1	75	99	32	12	24	25	119	42	7	0	5	9	10	8	0	570	291	279																					
Estonia	20	9	26	12	1	35	60	21	10	21	18	78	28	7	0	4	9	7	5	0	372	256	116																					
Összesen	3 585	1 982	8 685	2 935	277	8 796	16 256	2 779	4 567	4 828	6 236	19 203	9 282	1 551	66	921	3 629	1 458	1 738	398	99 152	86 367	12 785																					

Forrás: saját számítás

16. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása országonként és nemzetgazdasági áganként
2008-ban, millió euróban

	mezőgazdaság		bányászat, köh.		feldolgozóipar		villamosenergia-		vízellátás, szel-		élelmiszeripar		kereskedelmi,		szállítás, rakta-		szálláshely-sz.		információ, köh.		pénzügyi, bizt.		ingatlanügylet		szakmai, tudom.		adminisztratív		közigazgatás,		oktatás		humán-egészs.		művészet, szol.		egyéb szolgált.		háztartás mun.					
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	Osszesen	Tény bev.	Eltérés																					
Italy	1 245	430	5 915	1 211	125	3 594	7 076	1 577	2 490	2 072	2 572	8 938	3 767	677	40	287	1 384	493	652	274	44 818	48 054	-3 236																					
Netherlands	630	1 221	1 552	493	44	1 332	2 728	440	422	891	1 286	2 630	1 707	409	21	126	701	197	219	65	17 113	20 410	-3 297																					
Poland	717	588	1 269	328	27	1 113	2 378	363	170	435	579	1 422	812	93	8	75	206	127	226	41	10 975	9 838	1 137																					
Austria	216	110	872	366	23	699	1 273	225	441	317	495	1 509	657	140	7	63	268	85	134	2	7 901	7 468	434																					
Denmark	218	449	483	107	15	453	1 091	359	165	338	391	1 313	572	94	6	59	349	89	109	5	6 667	7 753	-1 085																					
Greece	286	75	376	111	11	495	1 278	272	523	247	273	1 198	459	62	8	47	165	97	168	27	6 190	5 875	305																					
Czech Rep.	196	187	802	203	16	569	737	185	167	237	226	935	479	64	5	29	101	66	63	0	5 267	6 487	-1 221																					
Finland	212	74	716	93	10	492	704	179	145	264	162	1 130	327	72	6	42	234	65	102	2	5 031	6 471	-1 440																					
Hungary	222	25	471	86	8	181	504	95	97	138	149	514	201	44	3	22	68	39	59	0	2 925	2 763	162																					
Slovakia	114	26	315	136	4	223	392	71	33	74	77	213	135	21	2	9	31	32	22	0	1 930	2 012	-82																					
Slovenia	39	14	135	23	3	151	184	37	35	48	51	132	106	13	1	9	26	17	16	0	1 039	934	105																					
Lithuania	68	10	98	25	2	97	171	43	13	29	31	125	47	9	1	7	16	10	10	1	814	888	-74																					
Latvia	43	7	42	34	2	117	142	39	15	29	33	149	48	10	1	5	11	16	8	0	750	727	23																					
Estonia	27	13	45	13	1	53	80	31	13	23	22	87	31	8	0	4	9	8	6	0	475	266	208																					
Osszesen	4 233	3 229	13 089	3 229	290	9 569	18 739	3 916	4 730	5 142	6 345	20 294	9 349	1 717	108	784	3 569	1 341	1 793	418	111 885	119 944	-8 059																					

Forrás: saját számítás

17. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása országonként és nemzetgazdasági áganként
2007-ben, millió euróban

	mezőgazdaság		bányászat, köh.		feldolgozóipar		villamosenergia-		vízellátás, szel-		élelmiszeripar		kereskedelmi,		szállítás, rakta-		szálláshely-sz.		információ, köh.		pénzügyi, bizt.		ingatlanügylet		szakmai, tudom.		adminisztratív		közigazgatás,		oktatás		humán-egészs.		művészet, szol.		egyéb szolgált.		háztartás mun.					
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	Osszesen	Tény bev.	Eltérés																					
Italy	1 292	375	7 078	847	104	3 632	7 128	1 819	2 545	2 154	2 477	8 582	3 703	694	40	327	1 290	496	634	253	45 470	50 554	-5 084																					
Netherlands	660	840	1 759	359	36	1 262	2 702	487	441	907	1 200	2 541	1 614	390	20	133	657	198	208	63	16 477	20 126	-3 649																					
Poland	721	434	1 339	228	19	908	2 086	362	145	371	484	1 244	708	77	7	73	158	91	195	35	9 685	8 559	1 126																					
Austria	230	84	992	251	19	640	1 268	250	435	322	485	1 465	620	130	7	66	255	80	131	2	7 731	7 069	661																					
Denmark	229	356	547	78	12	470	1 078	403	166	339	355	1 291	511	93	6	61	328	88	106	5	6 513	8 633	-2 120																					
Greece	324	69	409	82	9	548	1 170	295	531	258	259	1 109	423	56	8	49	157	94	172	26	6 048	5 704	344																					
Finland	240	58	830	66	8	469	707	200	137	260	167	1 068	310	64	5	44	215	63	96	2	5 010	6 962	-1 952																					
Czech Rep.	184	134	862	138	12	510	646	187	155	212	183	705	385	54	4	28	84	58	59	0	4 603	6 161	-1 558																					
Hungary	229	22	441	85	7	172	449	99	95	139	142	483	185	40	3	23	64	37	54	0	2 850	2 786	64																					
Slovakia	106	18	333	88	3	170	333	65	28	63	63	182	108	17	2	8	27	26	22	0	1 661	1 637	24																					
Slovenia	41	12	159	17	3	137	169	38	34	45	49	119	92	12	1	9	23	16	15	0	990	1 116	-126																					
Lithuania	65	9	94	18	1	91	144	45	12	28	26	103	41	10	1	6	13	9	8	0	722	734	-13																					
Latvia	46	6	51	20	1	111	147	39	16	25	31	129	40	8	1	5	9	14	7	0	706	572	134																					
Estonia	30	11	55	9	1	59	82	35	14	23	20	84	30	7	0	4	8	8	5	0	487	261	226																					
Osszesen	4 398	2 429	15 049	2 267	234	9 180	18 110	4 326	4 752	5 147	5 940	19 095	8 771	1 651	105	835	3 288	1 279	1 713	387	108 953	120 875	-11 922																					

Forrás: saját számítás

18. táblázat: A tervezett adóbevételek alakulása országonként és nemzetgazdasági áganként
2006-ban, millió euróban

	mezőgazdaság		bányászat, köh.		feldolgozóipar		villamosenergia-		vízellátás, szel-		élelmiszeripar		kereskedelmi,		szállítás, rakta-		szálláshely-sz.		információ, köh.		pénzügyi, bizt.		ingatlanügylet		szakmai, tudom.		adminisztratív		közigazgatás,		oktatás		humán-egészs.		művészet, szol.		egyéb szolgált.		háztartás mun.					
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	Osszesen	Tény bev.	Eltérés																					
Italy	1 256	403	6 303	759	99	3 543	7 040	1 594	2 400	2 066	2 157	8 389	3 702	667	26	338	1 249	457	660	236	43 345	43 894	-549																					
Netherlands	637	899	1 553	314	35	1 181	2 570	424	412	840	1 157	2 465	1 575	352	13	134	610	186	210	61	15 629	19 798	-4 169																					
Poland	615	427	1 098	189	17	725	1 865	289	127	326	365	1 135	629	64	4	70	142	68	192	32	8 378	6 521	1 857																					
Austria	205	86	868	216	18	596	1 233	218	413	311	432	1 427	590	123	4	68	238	74	134	1	7 256	5 984	1 293																					
Denmark	220	370	492	75	12	462	1 040	332	152	320	315	1 211	470	85	4	65	304	83	107	5	6 125	9 530	-3 406																					
Greece	315	70	377	70	9	579	995	242	496	231	237	1 002	400	53	5	50	139	83	176	25	5 554	5 689	-135																					
Finland	201	60	726	60	7	415	693	170	133	274	135	1 025	282	55	3	46	198	57	96	2	4 640	5 615	-975																					
Czech Rep.	163	122	743	125	11	432	612	148	124	186	150	624	328	45	3	28	74	54	56	0	4 027	5 421	-1 393																					
Hungary	209	24	476	44	6	175	424	78	82	125	123	432	177	37	2	24	60	33	52	0	2 583	2 100	483																					
Slovakia	87	14	252	70	3	147	266	47	26	52	52	158	88	14	1	8	22	16	19	0	1 341	1 294	47																					
Slovenia	35	12	135	14	2	109	148	30	30	40	42	106	84	10	1	9	21	14	14	0	858	920	-63																					
Lithuania	56	9	83	17	1	66	124	33	10	23	17	87	31	6	0	6	11	8	8	0	597	663	-66																					
Latvia	36	5	40	14	1	78	131	31	11	21	23	97	31	7	0	4	7	12	5	0	555	367	189																					
Estonia	24	9	51	7	1	48	73	28	12	19	15	72	25	6	0	3	6	7	5	0	412	200	212																					
Osszesen	4 059	2 510	13 198	1 974	221	8 556	17 213	3 665	4 428	4 834	5 221	18 230	8 412	1 523	66	854	3 081	1 152	1 735	365	101 299	107 975	-6 676																					

Forrás: saját számítás

19. táblázat: A nemzetgazdasági ágak adófizetésének alakulása

évek	ng-i ág																				Összesen	Tény bev.	Eltérés
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U			
2010	3 881	2 449	11 044	2 914	399	8 252	17 303	3 411	4 791	4 906	7 175	19 432	9 002	1 454	104	979	3 620	1 497	1 775	419	104 807	88 455	16 352
2009	3 585	1 982	8 666	2 935	277	8 796	16 256	2 779	4 567	4 828	6 236	19 203	9 282	1 551	66	921	3 629	1 458	1 738	398	99 152	86 367	12 785
2008	4 233	3 229	13 089	3 229	290	9 569	18 739	3 916	4 730	5 142	6 345	20 294	9 349	1 717	108	784	3 569	1 341	1 793	418	111 885	119 944	-8 059
2007	4 398	2 429	15 049	2 267	234	9 180	18 110	4 326	4 752	5 147	5 940	19 095	8 771	1 651	105	835	3 288	1 279	1 713	387	108 953	120 875	-11 922
2006	4 059	2 510	13 198	1 974	221	8 556	17 213	3 665	4 428	4 834	5 221	18 230	8 412	1 523	66	854	3 081	1 152	1 735	365	101 299	107 975	-6 676
2010/2009	108,2%	123,6%	127,5%	99,3%	144,2%	93,8%	106,4%	122,7%	104,9%	101,6%	115,1%	101,2%	97,0%	93,8%	156,6%	106,4%	99,8%	102,7%	102,1%	105,1%	105,7%	102,4%	
2009/2008	84,7%	61,4%	66,2%	90,9%	95,5%	91,9%	86,8%	71,0%	96,6%	93,9%	98,3%	94,6%	99,3%	90,3%	61,4%	117,4%	101,7%	108,8%	96,9%	95,4%	88,6%	72,0%	
2008/2007	96,3%	133,0%	87,0%	142,4%	124,0%	104,2%	103,5%	90,5%	99,5%	99,9%	106,8%	106,3%	106,6%	104,0%	103,4%	94,0%	108,5%	104,9%	104,7%	107,9%	102,7%	99,2%	
2007/2006	108,3%	96,7%	114,0%	114,8%	106,0%	107,3%	105,2%	118,0%	107,3%	106,5%	113,8%	104,7%	104,3%	108,4%	157,4%	97,7%	106,7%	111,0%	98,7%	105,9%	107,6%	111,9%	

Forrás: saját számítás

20. táblázat: Az országok adóbevételeinek alakulása a 2006-2010-es évek folyamán

Év/Ország	Czech R	Denmark	Estonia	Greece	Italy	Latvia	Lithuania	Hungary	Netherlan	Austria	Poland	Slovenia	Slovakia	Finland	Összesen	Tény bev.	Eltérés
2010	4 796	6 278	397	5 641	42 360	552	606	2 566	16 362	7 792	9 980	926	1 772	4 788	104 807	88 455	16 352
2009	4 391	5 874	372	5 653	40 595	570	596	2 354	15 650	7 342	8 600	914	1 744	4 500	99 152	86 367	12 785
2008	5 267	6 667	475	6 180	44 818	750	814	2 925	17 113	7 901	10 975	1 039	1 930	5 031	111 885	119 944	-8 059
2007	4 603	6 513	487	6 048	45 470	706	722	2 850	16 477	7 731	9 685	990	1 661	5 010	108 953	120 875	-11 922
2006	4 027	6 125	412	5 554	43 345	555	597	2 583	15 629	7 256	8 378	858	1 341	4 640	101 299	107 975	-6 676
2010/2009	109,2%	106,9%	106,6%	99,8%	104,3%	96,9%	101,8%	108,6%	104,6%	106,1%	116,1%	101,4%	101,6%	106,4%	105,7%	102,4%	
2009/2008	83,4%	88,1%	78,4%	91,5%	90,6%	76,0%	73,2%	80,5%	91,5%	92,9%	78,4%	88,0%	90,3%	89,4%	88,6%	72,0%	
2008/2007	114,4%	102,4%	97,5%	102,2%	98,6%	106,1%	112,8%	102,6%	103,9%	102,2%	113,3%	104,9%	116,2%	100,4%	102,7%	99,2%	
2007/2006	114,3%	106,3%	118,2%	108,9%	104,9%	127,2%	120,8%	110,3%	105,4%	106,5%	115,6%	115,5%	123,9%	108,0%	107,6%	111,9%	

Forrás: saját számítás

NYILATKOZAT

Alulírott **Hajdu Emese Erzsébet** jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy a **Vállalkozások adózásának és versenyképességének összefüggései a társasági adó tükrében** című

PhD értekezésem

önálló munkám, az értekezés készítése során betartottam *a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv.* szabályait, valamint a Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola által előírt, a doktori értekezés készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében.⁴¹

Kijelentem továbbá, hogy az értekezés készítése során az önálló kutatómunka kitétel tekintetében a programvezetőt illetve a témavezetőt nem tévesztettem meg.

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy az értekezést nem magam készítettem, vagy az értekezéssel kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-magyarországi Egyetem megtagadja az értekezés befogadását.

Az értekezés befogadásának megtagadása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Sopron, 2012.

.....
doktorjelölt

⁴¹ **1999. ÉVI LXXVI. TV. 34. § (1) A MŐ RÉSZLETÉT – AZ ÁTVEVI MŐ JELLEGE ÉS CÉLJA ÁLTAL INDOKOLT TERJEDELEMBEN ÉS AZ EREDETIHEZ HÍVEN – A FORRÁS, VALAMINT AZ OTT MEGJELÖLT SZERZŐ MEGNEVEZÉSÉVEL BÁRKI IDÉZHETI.**

36. § (1) nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára – a cél által indokolt terjedelemben – szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást – a szerző nevével együtt – fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.